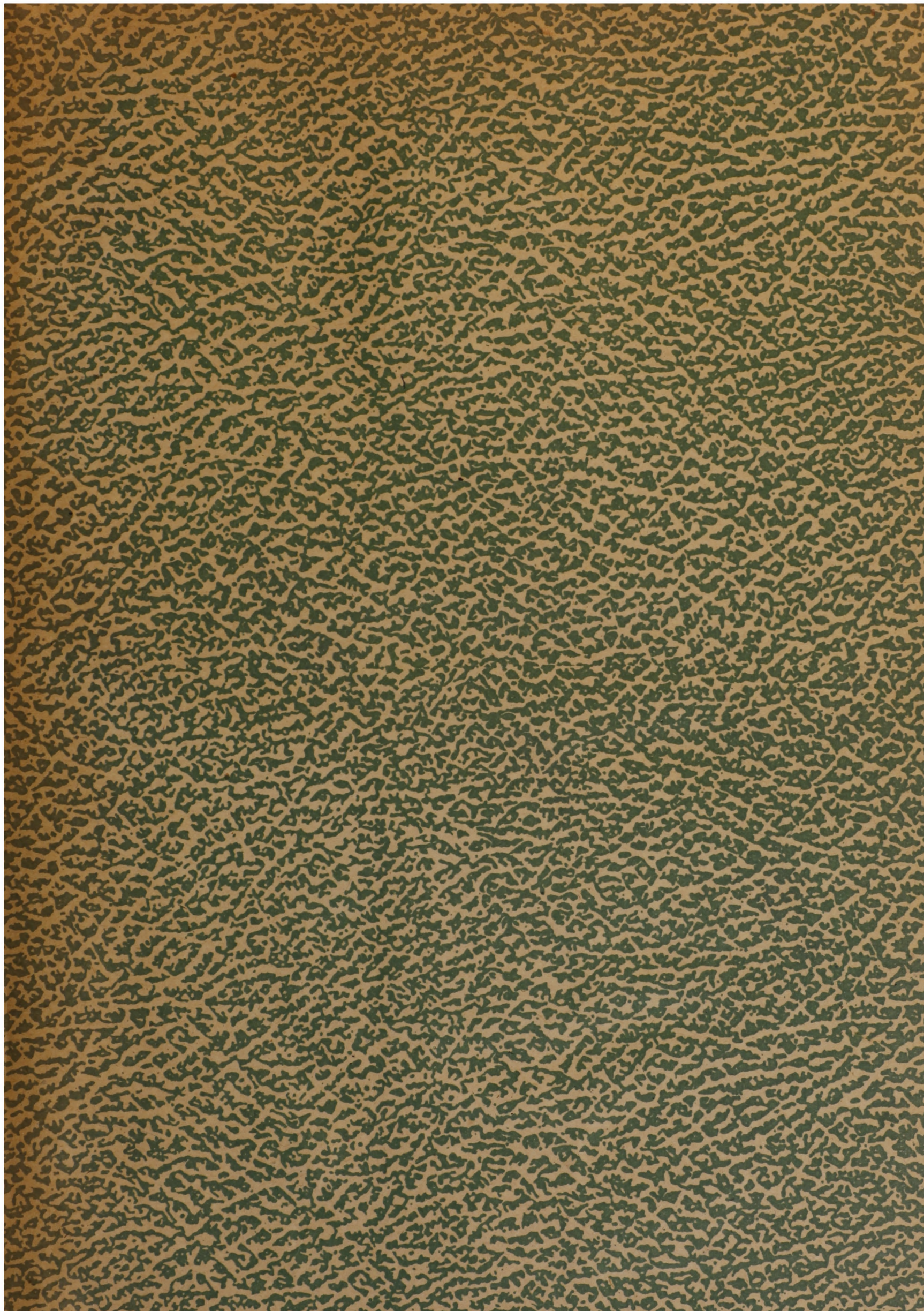

ΣΤΑΥΡΟΥ Ι. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΕΩΣ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ἡ ἀλήθεια ὡς πρὸς τὴν Ἑθνικὴν
Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

•

Κριτικὴ τῆς συγχωνεύσεως.

•

Περιπέτεια καὶ προοπτικὴ τοῦ τρα-
πεζικοῦ μας συστήματος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΑΛΦΑ" Ι. Μ. ΣΚΑΖΙΚΗ

ΑΘΗΝΑΙ 1953

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. L'EMPIRE DE L'ORIENT.

Aspects économiques et sociaux
de la Question d'Orient.

Paris, 1925.

2. ΤΑ ΔΙΑΣΥΜΜΑΧΙΚΑ ΧΡΕΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Ἀθῆναι, 1928.

3. ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 1931-32.

Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον,

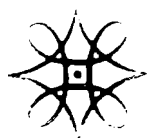
Ἀθῆναι, 1931.

ΣΤΑΥΡΟΥ Ι. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΣ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

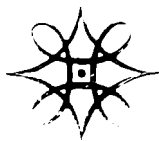
Ἡ ἀλήθεια ὡς πρὸς τὴν Ἑθνικὴν
Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

•

Κριτικὴ τῆς συγχωνεύσεως.

•

Περιπέτεια καὶ προοπτικὴ τοῦ τρα-
πεζικοῦ μας συστήματος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΑΛΦΑ" Ι. Μ. ΣΚΑΖΙΚΗ

ΑΘΗΝΑΙ 1953

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οταν ἀνηγγέλθη, κατὰ τὸν γνωστὸν αἰφνιδιαστικὸν τρόπον, ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφασις περὶ συγχωνεύσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ἐδόθη εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν ἐσπέραν τῆς 7ης Ἰανουαρίου 1953 διὰ τοῦ ραδιοφώνου καὶ τὴν πρωτὴν τῆς ἐπομένης διὰ τοῦ ἡμερησίου τύπου ἡ ἀκόλουθος κυβερνητικὴ ἀνακοίνωσις :

« Τὸν κ. Ὑπουργὸν τοῦ Συντονισμοῦ ἐπεσκέφθησαν οἱ
» κ. κ. Διοικητῆς καὶ Ὑποδιοικητῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπε-
» ζῆς Κωστόπουλος καὶ Μανέας, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τῷ σκοπῷ
» διευκολύνσεως τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς
» τραπεζιτικῆς πολιτικῆς ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσίν του τὰς
» παραιτήσεις των. Ὁ κ. Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ τοὺς ἡψ-
» χάριστησε καὶ παρεκάλεσε νὰ συγκληθῇ αὖριον τὸ Γενι-
» κὸν Συμβούλιον τῆς Τραπεζῆς διὰ νὰ κάμῃ ταύτας ἀπο-
» δεκτάς. »

Παραλλήλως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον ἐδόθησαν εἰς τὴν δημοσιότητα αἱ κάτωθι δηλώσεις τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ :

« Ἡ Κυβέρνησις, συμφώνως μὲ τὸ ὅλον πρόγραμμά της
» ἀναδιοργανώσεως τοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος, ἀπεφά-
» σισε νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν συγχώνευσιν τῶν Τραπεζῶν Ἐθνι-
» κῆς καὶ Ἀθηνῶν, ὑποδεικνύουσα ὡς διοικητὴν τὸν κ. Κω-
» στῆν Ἡλιάσκον. Ἡ πολιτικὴ αὕτη τῆς Κυβερνήσεως θὰ
» τεθῇ ὑπ' ὅψιν τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων τῶν δύο Τραπε-
» ζῶν, συγκαλουμένων ἐκτάκτως τὸ ταχύτερον. »

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἡ ἀνωτέρω δημοσιευομένη κυβερνητικὴ ἀνακοίνωσις ἐμφανίζει τὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ τελευταίου Διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δὲν ἀποδίδει καθόλου τὰ πραγματικῶς διατρέξαντα τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Διότι ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν ἐπεσκέφθη ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας τὸν Ὑπουργὸν τοῦ Συντονισμοῦ, οὔτε ἔθεσεν αὐθορμήτως τὴν παραίτησίν του εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς

τραπεζικῆς τῆς πολιτικῆς, ὅπως τείνει νὰ ἐμφανίσῃ ἡ κυβερνητικὴ ἀνακοίνωσις, δεδομένου μάλιστα ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς πολιτικῆς ταύτης ὄχι μόνον δὲν τοῦ ἀνεκοινώθη ἀλλ' ἀντιθέτως τοῦ ἀπεκρύβῃ ἐπιμελῶς¹.

Ἐξ ἄλλου ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν ἡ κυβερνητικὴ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν θὰ εἰσέλθῃ ὑπ' ὄψει τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων τῶν Μειόχων τῶν δύο Τραπεζῶν, δὲν ἐτηρήθη. Αἱ προϋποθέσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις ἐκείνη, ἀπεκαλύφθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἦσαν ἀνυπαρκτοί. Καὶ ἀντὶ νὰ ἀναθεωρηθῇ ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως, λόγοι κακῶς νοουμένου κυβερνητικοῦ γοήτρου ὤθησαν τοὺς ὑπευθύνους χειρισθέντας

1. Αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ τότε Διοικητὴς κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν περὶ παραιτήσεώς του ἐκτίθενται κατὰ τρόπον ὑπεύθυνον εἰς τὴν ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου ἐγγράφως ὑποβληθεῖσαν παραίτησίν του πρὸς τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπεζῆς. Τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, καίτοι δημοσιευθὲν εἰς τὰς πρωινὰς ἐφημερίδας τῆς 9 Ἰανουαρίου, κρίνομεν σκόπιμον νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς :

« Κ Ὑ Ρ Ι Ο Ι Σ Ὑ Μ Β Ο Υ Λ Ο Ι ,

» Ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῶν ἐκλογῶν ἤρχισαν δημοσιευόμεναι συστηματικῶς εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον εἰδήσεις, σύμφωνα μὲ τὰς ὁποίας ἡ νέα Κυβέρνησις, ἐφαρμόζουσα ὠρισμένον πρόγραμμα τραπεζικῆς ἀναδιοργανώσεως, θὰ προέβαινεν εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σημερινοῦ Διοικητοῦ ἀπὸ τῶν καθηκόντων του. Τὰς εἰδήσεις ταύτας ἐνίσχυνον παντοιοτρόπως ἀνάλογοι φῆμαι τῶν πολιτικῶν παρασκηνίων.

» Βάσει τῆς κειμένης νομοθεσίας καὶ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπεζῆς ἡ τοιαύτη ἀπαλλαγὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ παρὰ μόνον διὰ ψηφίσεως εἰδικοῦ Νόμου ἢ διὰ συγκλήσεως Ἐκτάκτου Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Μειόχων. Ἀλλ' ἦτο προφανές ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ὡς δυναμένη νὰ κινήσῃ ἐλευθέρως τὴν νομοθετικὴν μηχανὴν ὡς καὶ νὰ ἐπηρεάσῃ εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀποτελεσματικόν, τὴν πλειοψηφίαν τῆς Συνελεύσεως, εὗρισκετο πάντως εἰς θέσιν νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐὰν πράγματι τὸν ἐπεδίωκε.

» Ἐξ ἄλλου εἶναι αὐτονόητον ὅτι μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς ἐπιβάλλεται πάντοτε, καὶ ὑπὸ τὰς πλέον εὐμενεῖς διὰ τὴν Τράπεζαν συνθήκας, ἁρμονικὴ καὶ ἐγκάρδιος συνεργασία λόγῳ τοῦ ὅγκου τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ἰδρύματος εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκτεταμένων συμφερόντων τὰ ὁποῖα τοῦτο ἀντιπροσωπεύει. Ὁ κανὼν οὗτος ἰσχύει κατὰ μείζονα λόγον σήμερον ὅποτε τὸ Ἰδρυμα χεიმάζεται διὰ λόγους γνωστοὺς εἰς τὸ Συμβούλιον, λόγους διὰ τοὺς ὁποίους δὲν εὐθύνεται τὸ Ἰδρυμα καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων ἡ συμπαράστασις τῆς Κυβερνήσεως ἀλλὰ καὶ ἡ ἐγκάρδιος συνεργασία τῆς μὲ τὴν Διοίκησιν εἶναι πλέον ἢ ἀπαραίτητοι. Τέλος, μετὰ τὰς σημειωθείσας ἀνωμαλίας εἰς τὰ καταστήματα Νικαίας καὶ Χαλανδρίου, ἦτο προφανές ὅτι μόνον μία Διοίκησις μὴ ὑπονομευομένη ἀπὸ τὰς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων ἢ τὰς διαδόσεις τῶν παρασκηνίων, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπικουρουμένη ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνον Κυβέρνησιν, θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένην ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Ἰδρύματος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαραίτητον κατανομήν τῶν σχετικῶν διοικητικῶν εὐθυνῶν.

» Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς, ἐν ὄψει τῶν εὐθυνῶν μου ἔναντι τῆς τύχης τοῦ Ἰδρύ-

τὸ ζήτημα εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ καταπληκτικοῦ Νόμου 2292/1953, βάσει τοῦ ὁποίου ἡ συγχώνευσις ἐπεβλήθη βιαίως, χωρὶς οὐδὲ καὶ νὰ ἀκουσθοῦν ἢ, πολὺ ὀλιγώτερον, νὰ συζητηθοῦν αἱ γνώμαι τῶν Μετόχων, καὶ πρὸ παντὸς χωρὶς νὰ δοθῇ ἡ εὐκαιρία εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν νὰ διατυπώσῃ μίαν ὑπεύθυνον γνώμην τόσον ἐπὶ τοῦ γενικοῦ θέματος τῆς συγχωνεύσεως ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῆς συμφωνηθέντων μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ τῆς τότε Γενικῆς Διευθύνσεως τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ὅρων, οἱ ὅποιοι καὶ ἀπετέλεσαν τὸ στενώτατον πλαίσιον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκινήθη ἡ ὅλη πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως. Τὸ γεγονὸς, ἄλλως τε, ὅτι ἡ Διοίκησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἀναιτέτη εὐθὺς ἀμέσως καὶ κατόπιν παρεμβάσεως τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν αὐτὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ἀσκοῦντα παραλλήλως καὶ τὰ καθήκοντά του ταῦτα, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπέφυγε συστηματικῶς νὰ συγκαλέσῃ τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑθνι-

» ματος, ἀλλὰ καὶ ἐν πλήρει συνειδήσει τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ σημερινὴ κατάστασις
 » του δὲν διέθετε πλέον κανὲν περιθώριον πειραματισμῶν, νομοθετικῶν παρεμβά-
 » σεων ἢ Ἐκτάκτων Γενικῶν Συνελεύσεων, διεμήνυσεν κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν Κυ-
 » βέρνησιν ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀπειλουμένων τούτων ταλαιπωριῶν τοῦ Ἰδρύμα-
 » τος θέτω εἰς τὴν διάθεσίν της τὴν παραίτησίν μου ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Διοι-
 » κητοῦ.

» Εἰς τὰς ἐπανειλημμένας αὐτὰς δηλώσεις μου οὐδεμία ἐδόθη συνέχεια παρὰ τῆς
 » Κυβερνήσεως ἐπ' ἄρκετον χρόνον, ἐνῶ παραλλήλως καὶ παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας
 » αἰτήσεις μου οὐδέποτε μοῦ παρεσχέθη ἡ εὐχέρεια ὅπως ἀναπτύξω τὸ θέμα τῆς
 » Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὸν ὑπευθύνως χειριζόμενον τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῆς
 » Κυβερνήσεως Ὑπουργόν. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅποτε χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐκλή-
 » θην παρὰ τῷ κ. Ὑπουργῷ τοῦ Συντονισμοῦ, ὅπου παρισταμένων καὶ τῶν κ. κ. Ὑπουρ-
 » γῶν Ἐξωτερικῶν, Ἐμπορίου καὶ τοῦ ἀργότερον προσελθόντος Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς
 » Ἀμύνης ἠρωτήθην ἐὰν εἶμαι πράγματι διατεθειμένος νὰ ὑποβάλω τὴν παραίτησίν
 » μου, διευκολύνων τοιοῦτοτρόπως τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμ-
 » ματος τῆς πλήρους ἀναδιοργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Ἀπήντησα
 » ἀδιστακτικῶς ναί, ἀλλ' ἐζήτησα νὰ πληροφορηθῶ ποῖον εἶναι τὸ πρόγραμμα τοῦτο
 » καὶ ποῖα τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ τὸ ἐφαρμόσουν, δεδομένου ὅτι ἐκα-
 » λούμην νὰ διευκολύνω τὴν ἐφαρμογὴν μιᾶς πολιτικῆς τὴν ὁποίαν ἐδικαιούμην νὰ
 » ἐγκρίνω, νὰ ἀποδοκιμάζω ἢ καὶ ἐπὶ τέλους τοῦλάχιστον νὰ γνωρίζω. Εἰς τὸ ἐρώ-
 » τημά μου τοῦτο δὲν ἐδόθη συγκεκριμένη ἀπάντησις, ἀλλὰ μοῦ ἐδηλώθη σαφῶς
 » ὅτι, ἐπειδὴ ὁ κ. Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἐπρόκειτο νὰ προβῇ εἰς δηλώσεις τὴν
 » ἰδίαν ἐσπέραν ἐπὶ τοῦ ὅλου τραπεζικοῦ ζητήματος, ἦτο ἀνάγκη νὰ δώσω ἀμέσως
 » μίαν ἀπάντησιν, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας θὰ περιε-
 » λαμβάνετο θέμα συγκλήσεως Ἐκτάκτου Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Μετόχων.

» Γνωρίζετε, κ. κ. Σύμβουλοι, ὅτι ἀφ' ἧς ἐδέχθην νὰ ἀναλάβω τὴν Διοίκησιν τῆς
 » Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος μόνη μου φιλοδοξία ὑπῆρξε νὰ προσφέρω τὰς
 » ὑπηρεσίας μου εἰς τὸ Ἰδρυμα μετὰ τοῦ ὁποίου συνυφάνθη ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ
 » τόπου ἐπὶ ἑκατὸν δέκα ἔτη. Ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ μοῦ ἀναγνωρίζετε τὸ δικαίωμα μιᾶς ἡψύ-
 » ξημένης εὐθυξίας ἐπὶ προσωπικῶν θεμάτων κατόπιν ἐνὸς εἰκοσιπενταετοῦς δημοσίου
 » βίου καὶ λόγῳ ὠρισμένων οἰκογενειακῶν παραδόσεων. Ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις ἀνα-

κῆς Τραπεζῆς καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς ἐκκρεμότητος, ἐδημιούργησεν ἓνα ἀνυπέρβλητον καὶ ἄνευ προηγουμένου ἠθικὸν κώλυμα διατυπώσεως μιᾶς ὑπευθύνου ἐπὶ ὅλων αὐτῶν γνώμης τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

Διαρκούσης τῆς περιόδου κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιστεύετο ἀκόμη ὅτι ἡ συγχώνευσις θὰ ἐτίθετο ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων τῶν Μετόχων τῶν δύο Τραπεζῶν, σύμφωνα μὲ τὸ ἀρχικὸν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως, ἀπεφύγαμεν ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἀναμιχθῶμεν εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν ὀξυτάτην συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος τῆς συγχωνεύσεως. Διότι ἐπιστεύαμεν ὅτι μόνον ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Μετόχων ἦτο

» λαμβάνει τὴν εὐθύνην μιᾶς πολιτικῆς, πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ὁποίας δὲν διστάζει νὰ
 » φθάσῃ διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς εἰς σύγκλησιν Ἐκτά-
 » κτου Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Μετόχων, τὸ χρέος μου ἔναντι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι
 » σαφές. Δι' ὃ καὶ ὑποβάλλω διὰ τῆς παρούσης τὴν παραίτησίν μου ἀπὸ τοῦ ἀξιώμα-
 » τος τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

» Ἐκ τῶν σημερινῶν ἐφημερίδων πληροφοροῦμαι ὅτι ἡ τραπεζικὴ πολιτικὴ τῆς
 » Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία δὲν μοῦ ἀνεκοινώθη χθὲς ἀλλ' ἡ ὁποία διὰ τοῦ ραδιοφώ-
 » νου μετεδόθη μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς ἄνω συναντήσεώς μου μετὰ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τοῦ
 » Συντονισμοῦ, συνίσταται εἰς τὴν συγχώνευσιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος
 » μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν βάσει τῆς ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ τιμῆς τῶν μετοχῶν
 » τῶν δύο Τραπεζῶν τῆς 3 Ἰανουαρίου, ἐκλεγομένου τοῦ νῦν Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς
 » Τραπεζῆς Ἀθηνῶν κ. Κ. Ἡλιάσκου ὡς Διοικητοῦ τοῦ νέου Ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον
 » θὰ φέρῃ τοῦ λοιποῦ τὸν τίτλον Ἑθνικὴ Τράπεζα Ἀθηνῶν. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἠθι-
 » κοῦ τραύματος τὸ ὁποῖον καταφέρεται ἔναντίον τοῦ Ἰδρύματος ἐκ τῶν ληφθει-
 » σῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀποφάσεων, καὶ μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὸ κυβερνη-
 » τικὸν πρόγραμμα περιλαμβάνονται λεπτομέρειαι αἱ ὁποῖαι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς
 » των, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συνεφωνήθησαν μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, καθ' ὃν
 » χρόνον ὅχι μόνον δὲν συνεζητήθησαν ἀλλὰ καὶ ἀπεκρύβησαν μέχρι τῆς τελευταίας
 » στιγμῆς ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνον Διοίκησιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, μοῦ ἀφαιρεῖ καὶ τὸν
 » τελευταῖον δισταγμὸν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀρθότητα τῆς ὑποβολῆς τῆς παραίτησεώς μου.

» Εἶναι δυστυχῶς προφανές ὅτι ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐτέθη ὑπὸ διω-
 » γμὸν χωρὶς νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οὔτε αἱ ἔθνικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ Ἰδρύματος οὔτε
 » ἡ ὑψηλὴ καὶ ἀνιδιοτελεῆς παράδοσίς του. Τὴν θλιβεράν καὶ ἀπροσδόκητον αὐτὴν
 » πραγματικότητα θεωρῶ χρέος μου νὰ ἐπισημάνω πρὸς Ὑμᾶς, κ. κ. Σύμβουλοι, καὶ
 » δι' Ὑμῶν πρὸς τοὺς κ. κ. Μετόχους, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς Λαός, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τόσας γενεὰς
 » περιέβαλλε διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του τὸ Ἰδρυμα καὶ τόσον παρ' αὐτοῦ ἐβοηθήθη
 » διὰ τὴν οἰκονομικὴν του πρόοδον, ἃς συναγάγῃ τὰ συμπεράσματά του.

» Σᾶς παρακαλῶ, κ. κ. Σύμβουλοι, ὅπως δεχθῆτε τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας
 » διὰ τὴν πολύτιμον συνδρομὴν σας, τὴν ὁποίαν πάντοτε μοῦ παρέσχετε κατὰ τὸ διά-
 » στημα τῆς ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων μου. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν ἐπικου-
 » ρίαν σας εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετωπίσαμεν
 » ἰδίᾳ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι ἡ στοργὴ καὶ αἱ
 » εὐχαί μου θὰ συνοδεύουν πάντοτε τὸ Ἰδρυμα τὸ ὁποῖον τόσον ἠγάπησα καὶ μετὰ
 » τοῦ ὁποίου τόσοι μὲ συνέδεσαν δεσμοί.

» Παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἑκφρασιν τῶν αἰσθημάτων μου φιλίας καὶ ἐκτι-
 » μήσεως.»

δυνατὸν νὰ διεξαχθῇ μία ὑπεύθυνος καὶ βάσει ἐπισήμων στοιχείων συζήτησις. Καὶ διότι, ἔχοντες τὴν συναίσθησιν ὅτι ὠφείλαμεν ἓνα ἀπολογισμὸν εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι μᾶς εἶχον ἐμπιστευθῇ τὴν Διοίκησιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ μιᾶς σχεδὸν παμψηφίας¹, ἐθεωρήσαμεν χρέος μας νὰ ἀναμείνωμεν τὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων, πρὸς τοὺς ὁποίους κατὰ πρῶτον λόγον ἔπρεπε νὰ λογοδοτήσωμεν. Τοῦτο ἄλλως τε καὶ ἐδηλώσαμεν ρητῶς τὰς δύο φορὰς κατὰ τὰς ὁποίας, διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης, ἠναγκάσθημεν νὰ λύσωμεν τὴν σιγὴν μας ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ νὰ διαμαρτυρηθῶμεν διὰ τὸν παρὰ τοῦ δημοσιογραφικοῦ κιτρινισμοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς δημαγωγίας ἀποτολμηθέντα διασυρμὸν τοῦ κύρους καὶ τῆς πίστεως τοῦ Ἰδρύματος².

Ἀλλ' ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Μετόχων πρὸς ἔγκρισιν τῆς συγχωνεύσεως οὐδέποτε συνῆλθε. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ συγχώνευσις συνετελέσθη κατὰ τὸν γνωστὸν βίαιον τρόπον, νομικῶς δὲν ὑπάρχει πλέον δυνατότης λογοδοσίας, οἰασδῆποτε μορφῆς, πρὸς τοὺς ἐντολεῖς Μετόχους. Τὸ δὲ χειρότερον εἶναι ὅτι διὰ τοῦ Νόμου 2292/1953, ἀφοῦ ἀρχικῶς ἐγένετο ἀπόπειρα ὅπως ἀποτραπῇ ἡ σύνταξις Ἰσολογισμοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν χρῆσιν 1952, τελικῶς καὶ ὑπὸ τὴν βοήν τῆς κοινῆς γνώμης περιελήφθη διάταξις βάσει τῆς ὁποίας τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως προελθούσης νέας Τραπεζῆς θὰ συντάξῃ καὶ θὰ δημοσιεύσῃ τὸν Ἰσολογισμὸν αὐτὸν ἐντὸς ἑξ μηνῶν ἀπὸ τῆς συγχωνεύσεως...

Ἡ προθεσμία αὕτη ἐκρίθη, προφανῶς, ἀπαραίτητος εἴτε διὰ νὰ λησμονηθοῦν ἐν τῷ μεταξὺ οἱ μνημονευθέντες εἰς τὴν Βουλὴν φανταστικοὶ ἀριθμοὶ εἴτε διὰ νὰ δοθῇ καιρὸς πρὸς δικαιολόγησιν των διὰ τῆς μεθόδου τῆς διογκώσεως τῶν ἐπισηφαλῶν ἀπαιτήσεων τῆς Τραπεζῆς. Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ ἐφ' ὅσον μάλιστα, σύμφωνα μὲ τὴν ρητὴν ὡς ἄνω διάταξιν τοῦ Νόμου 2292/1953, ὁ Ἰσολογισμὸς αὐτὸς πρόκειται νὰ συνταχθῇ «βάσει τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφῶν» οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος τόσον μακρᾶς καθυστερήσεως. Τὰ βιβλία τῆς Τραπεζῆς ἦσαν πλήρως ἐνημερωμένα καὶ ὁ Ἰσολογισμὸς ἡδύνατο νὰ ἔχῃ συνταχθῇ καὶ δημοσιευθῇ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, σύμφωνα μὲ τὴν ἐν προκειμένῳ παγίαν τακτικὴν τῆς Τραπεζῆς.

1. Πράγματι ὁ γράφων ἐξελέγη Διοικητὴς κατὰ τὴν Συνέλευσιν τοῦ Μαρτίου 1951 διὰ ψήφων 3.473 ἐπὶ συνόλου 3.511 ψηφοφορησάντων.

2. Ἴδε τὸ πλήρες κείμενον τῶν σχετικῶν δηλώσεων εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 16ης καὶ τῆς 25ης Ἰανουαρίου. Συγκεκριμένως διὰ τῶν πρώτων δηλώσεων διευτυποῦτο μία ἔκκλησις πρὸς τὸν ὑπεύθυνον Ὑπουργὸν καὶ τὴν νέαν Διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς ὅπως διαψεύσουν τὰς τερατώδεις πληροφορίας ὠρισμένων ἐφημερίδων περὶ μεγάλων ζημιῶν τῆς Τραπεζῆς καὶ κινδύνου πτωχεύσεώς της. Εἰς τὴν ἔκκλησιν ἐκείνην οὐδεμία ὑπῆρξεν ἀνταπόκρισις, ἀλλ' ἀντιθέτως ὁ δυσφημιστικὸς θόρυβος ἐνετάθη, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον μὲ τὴν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἀγόρευσιν τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ κατὰ τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου. Αἱ δεύτεραι δηλώσεις κατέστησαν οὕτω ἀναγκαῖαι πρὸς ἀνασκευὴν τῶν φανταστικῶν τούτων στοιχείων καὶ ἀριθμῶν.

Ἄλλ' ἀσχέτως πρὸς τὰς πραγματικὰς προθέσεις τοῦ ὑπευθύνου διὰ τὸ ἄρθρον 9 τοῦ Νόμου 2292/1953, οἵανδήποτε δὲ τελικὴν μορφήν καὶ ἂν ἤθελε τυχὸν δώσει εἰς τὸν τελευταῖον Ἰσολογισμόν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἡ Διοίκησις τῆς νέας Τραπεζῆς, εἶναι προφανὲς ὅτι πάντως οὐδεμία πλέον ὑπάρχει νομικὴ δυνατότης ἐλέγχου ἢ καὶ ἀπλῆς συζητήσεως τοῦ Ἰσολογισμοῦ τούτου παρὰ τῶν Μετόχων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Κατόπιν τῆς συγχωνεύσεως δὲν ὑπάρχει νομικῶς Ἐθνικὴ Τράπεζα οὔτε καὶ Μέτοχοι αὐτῆς. Καὶ φυσικὰ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ Συνέλευσις ἐνώπιον τῆς ὁποίας νὰ κατατεθῇ ὁ Ἰσολογισμὸς αὐτὸς πρὸς συζήτησιν ἢ νὰ ἐμφανισθῇ ἢ ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀντίστοιχον χρῆσιν Διοικήσεως πρὸς λογοδοσίαν. Τοῦτο, ἄλλως τε, προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν μνημονευθεῖσαν διάταξιν τοῦ Νόμου 2292/1953, ἡ ὁποία προβλέπει μόνον σύνταξιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ καὶ ὅχι ἔγκρισιν εἴτε καὶ ἀπλὴν συζήτησιν του παρ' οἵασδήποτε Συνελεύσεως.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐκρίναμεν ἐπιβεβλημένον νὰ δώσωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα ἓνα ἀπολογισμὸν τῆς ἀπὸ 19 Μαρτίου 1951 μέχρι τῆς 7ης Ἰανουαρίου 1953 δράσεως τῆς τελευταίας Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀποβλέπει εἰς δύο σκοπούς. Κυρίως εἰς τὸ νὰ δοθῇ πρὸς τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μία πλήρης λογοδοσία τῶν πεπραγμένων τῆς τελευταίας Διοικήσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀποτόμως τεματισθείσης θητείας της. Παραλλήλως ἐπωφελέθημεν τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ προβῶμεν εἰς μίαν πλήρη καὶ δημοσίαν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν σχέσει μὲ τὸν εἰς βάρος τοῦ ἱστορικοῦ Ἰδρύματος δημιουργηθέντα δυσφημιστικὸν θόρυβον ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτας τῆς συγχωνεύσεως. Εἰς τὰ τελευταῖα, τέλος, κεφάλαια ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ προβῶμεν εἰς μίαν σύντομον κριτικὴν τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος τῆς συγχωνεύσεως καὶ τῶν περαιτέρω συνεπειῶν της ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος.

Ἡ παροῦσα ἐργασία ἔρχεται εἰς τὴν δημοσιότητα μὲ καθυστέρησιν. Τοῦτο κυρίως ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ εἰς χεῖρας μας ὑπεύθυνα στοιχεῖα περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς δὲν ἐκάλυπτον ὁλόκληρον τὴν χρῆσιν τοῦ 1952 ἀλλὰ μόνον τὸ μέχρι 30 Νοεμβρίου διάστημα. Λόγῳ τούτου ἐχρειάζοντο ἐκάστοτε εἰδικοὶ ὑπολογισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεχρεώθημεν νὰ προβῶμεν χωρὶς, κατὰ φυσικὸν λόγον, καμμίαν ἐπικουρίαν ἀπὸ μέρους τῶν ὑπευθύνων ὁργάνων τῆς Τραπεζῆς ἢ καὶ οἵανδήποτε μετ' αὐτῶν ἐπαφήν. Πέραν αὐτοῦ ἦτο ἐπόμενο νὰ ἀναμείνωμεν τὴν ἐκδήλωσιν τῆς πολιτικῆς τῶσον τῆς Κυβερνήσεως ὅσον καὶ τῆς νέας Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τοῦ βασικοῦ θέματος τοῦ ἀφορῶντος τὴν ρύθμισιν τῶν ζητημάτων τοῦ προσωπικοῦ. Διότι ὁ Νόμος 2292/1953, ὁ ὁποῖος ἐνεφανίσθη ὡς κατοπτρίζων ἓνα πλήρες πρόγραμμα τραπεζικῆς ἀναδιοργανώσεως καὶ ἐξυγιάσεως, εἶχε καταφανῶς συνταχθῇ μὲ τόσην προχειρότητα καὶ ἄγνοιαν τῶν εἰδικῶν ἐν προκειμένῳ συνθηκῶν τῆς Τραπεζῆς ὥστε νὰ ἔχουν δημιουργηθῇ ὠρισμένα ἔρω-

τήματα περὶ τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως πολλῶν ζητημάτων. Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ἔδωσε τὸ μόνις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν κατατεθὲν Νομοσχέδιον. "Ὡς ἐλπίζωμεν ὅτι διὰ τῶν δρακοντείων διατάξεων τοῦ Νομοσχεδίου τούτου ὁλοκληροῦται πλέον ἢ πολιτικὴ τῆς τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως καὶ ἐξυγιάσεως καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ἀναφανοῦν ἄλλα κενὰ ἢ ρήγματα εἰς τὰ τόσον προγραμματισμένα πλαίσιά της ὥστε νὰ ἀναστατωθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἢ κοινὴ γνώμη γενικῶς καὶ ὁ τραπεζικὸς κόσμος εὐδαιμονώτερον...¹

Αἱ σελίδες αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν δὲν ἐγράφησαν διὰ νὰ εἶναι εὐχάριστοι οὔτε εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἢ τὴν Ἀντιπολίτευσιν οὔτε εἰς τὰς Νομισματικὰς Ἀρχάς, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Τραπεζῆς. Ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῶν εἶναι νὰ διακηρύξουν πλήρως τὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ ἂν αὕτη εἶναι δυσάρεστος δι' ὠρισμένους, καὶ νὰ κατανεύουν κατὰ τρόπον ἀντικειμενικὸν τὰς εὐθύνas πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις.

Ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν πολιτικὴ ιδιότης τοῦ γράφοντος οὐδόλως τὸν ἐπηρέασεν εἰς τὴν προσπάθειάν του ταύτην. Τὴν ἀπόδειξιν θέλει μόνος του ἀνεύρει εἰς ὠρισμένα κεφάλαια τῆς μελέτης, ὅπου αἱ σχετικαὶ εὐθύναι διὰ τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος καὶ γενικῶς τὴν μὴ ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος ἀποδίδονται μετὰ πλήρους ἀμεροληψίας καὶ εἰς τὰς πρὸ τοῦ Νοεμβρίου 1952 Κυβερνήσεις, εἰς ὠρισμένας μάλιστα τῶν ὁποίων μετέσχε καὶ ὁ γράφων...

Ἐὰν ἡ κριτικὴ τῆς συγχωνεύσεως ἀσκῆται κατὰ τρόπον ἔντονον καὶ εἰς ὠρισμένα σημεῖα ὀξύν, ἡ σχετικὴ εὐθύνη δὲν βαρύνει τὸν γράφοντα. Ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τοὺς συλλαβόντας καὶ ἐφαρμόσαντας μίαν πολιτικὴν τελείως ἀντίθετον πρὸς τὴν τραπεζικὴν παράδοσιν καὶ τὰ οἰκονομικά μας δεδομένα καὶ τῆς ὁποίας αἱ συνέπειαι θὰ ἐξακολουθήσουν νοθεύουσαι ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐν γένει ἐξέλιξιν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος.

Ἀθῆναι, Ἰούνιος 1953.

1. Ἡ προσωπικὴ μας πεποίθησις εἶναι ὅτι ἡ νομοθετικὴ μηχανὴ θὰ χρειασθῇ καὶ πάλιν νὰ κινηθῇ εἰς τὸ λίαν προσεχὲς μέλλον πρὸς προστασίαν καὶ πλήρη νομιμοποίησιν τοῦ προϊόντος τῆς συγχωνεύσεως. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ἀναπόφευκτον τίμημα παντὸς ἔξω τῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος αὐτοσχεδιασμοῦ ἢ ρωμαλέου αἰφνιδισμοῦ.

Η ΚΡΙΣΙΣ

Τὸ 1952 ὑπῆρξεν ἔτος κατ' ἐξοχήν κρίσιμον δι' ὁλόκληρον τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ τέλους Δεκεμβρίου 1951, μὲ τὸν ὁριστικὸν καθορισμὸν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας διὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1951-52 εἰς τὸ ποσὸν 182 ἑκατ. Δολλ., ἔναντι 253 ἑκατ. τοῦ προηγουμένου ἔτους, εἶχε σημειωθῇ μία σημαντικὴ μείωσις τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ στοιχείου τῆς οἰκονομικῆς μας ἰσορροπίας. Αἱ προβλέψεις καὶ πληροφορίες περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας διὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1952-53 ἦσαν πλέον ἀπαισιόδοξοι. Ἀνάλογος ἦτο ἡ ἀνησυχία τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Νομισματικῶν Ἀρχῶν τῆς χώρας. Ἐσπευσμένα καὶ σπασμωδικὰ μέτρα περιορισμῶν ἤρχισαν ἤδη νὰ λαμβάνωνται ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1952. Ἀλλ' ἡ ἐντὸς ὀλίγου ἐπακολουθήσασα ἐπίσημος ἀναγγελία ὅτι ἡ διὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1952-53 δόσις θὰ ἦτο μόλις Δολλ. 40 ἑκατ., ἐξ οὗ προέκυπτεν ὅτι τὸ σύνολον τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας διὰ τὸ ἔτος 1952-53 δὲν θὰ ὑπερέβαινε τὰ Δολλ. 80 ἑκατ., ἐδημιούργησε κυριολεκτικῶς μίαν νέαν κατάστασιν, ἐντὸς τῶν στενῶν πλαισίων τῆς ὁποίας ἐχρειάζετο νὰ ἀναπροσαρμοσθῇ ἀμέσως ὁλόκληρος ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας. Ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἡ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια, δι' ἄλληλοδιαδόχων μειώσεων, περιεκόπη εἰς τὸ τρίτον τῆς στοιχειωδῶς ἀπαιτουμένης διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς κατέστη σαφὲς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1952 ὅτι ἡ Ἀνασυγκρότησις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασίζετο πᾶσα ἐλπίς βαθμιαίας ἀποκαταστάσεως τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς μας ἰσορροπίας, δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον μὲ τὴν ξένην βοήθειαν καὶ θὰ ἔπρεπε ἢ νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἢ, περιοριζομένη, νὰ χρηματοδοτηθῇ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐξ ἐντοπίων πόρων, εἰς βάρος φυσικὰ τῆς ὑπολοίπου οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας. Ἐξ ἄλλου ἦτο προφανὲς ὅτι ἡ πλήρης στροφὴ τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὸ πρόγραμμα ἐπανεξοπλισμοῦ τῆς Εὐρώπης ὅχι μόνον δὲν παρεῖχεν ἐλπίδας προσεχοῦς ἐνισχύσεως οἰουδήποτε προγράμματος οἰκονομικῆς Ἀνασυγκροτήσεως ἀλλὰ, τοῦναντίον, ἀπεμάκρυνεν ὁριστικῶς καὶ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα μειώσεως τῶν πελωρίων στρατιωτικῶν μας δαπανῶν, εἰς τρόπον ὥστε τὰ οὕτω δυνάμενα νὰ δημιουργηθοῦν περιθώ-

ρια νὰ διατεθοῦν διὰ τὰς ἄλλας ἀνάγκας τῆς οἰκονομίας μας. Τέλος, κατέστη σαφὲς ὅτι αἱ ἀπὸ μακροῦ ἐκδηλούμεναι εἰς τὴν οἰκονομικὴν μας ζωὴν πληθωριστικαὶ πιέσεις, μὴ ἔχουσαι πλέον ἀντίκρουσμα ξένης βοήθειας καὶ μὴ δυνάμεναι συνεπῶς νὰ ἀντιμετωπισθοῦν μὲ ἀνάλογον αὕξησιν τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ ἀγαθῶν εἴτε δι' αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγῶν εἴτε δι' οἰασδῆποτε ἄλλης ἀμέσου ἱκανοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν καταναλώσεως, θὰ ἔδει νὰ δαμασθοῦν ἀμέσως καὶ πάσῃ θυσίᾳ, διότι ἄλλως ἐδημιουργεῖτο κίνδυνος ἐξουθενώσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

Ἡ σκληρὰ αὐτὴ ἐπάνοδος εἰς τὴν πραγματικότητα, ἔπειτα ἀπὸ πέντε ὀλοκλήρων ἐτῶν μεγάλα σχέδια καὶ ἀντίστοιχον αἰσιοδοξίαν, μᾶς εὔρε τελείως ἀπαρασκεύους. Ὁλόκληρος ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας εἶχε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προσαρμοσθῇ πρὸς ἓν καθεστῶς ἀθρόας καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερμέτρου ἐπεκτάσεως τῶν ἐγκαταστάσεων, μεγάλων γενικῶν ἐξόδων καὶ ἀντλήσεως κεφαλαίων εἰς βάρος, κατὰ τὸ πλεῖστον, τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Ἡ ἰδιωτικὴ ἀποταμίευσις ἐστρέφετο πάντοτε πρὸς τὸν χρυσόν, λόγῳ δυσπιστίας πρὸς τὸ ἐθνικὸν νόμισμα. Καὶ ὅλοι γενικῶς, ἀπὸ τοῦ Κράτους μέχρι τοῦ τελευταίου ἐργάτου ἢ γεωργοῦ, εἶχον ἐπεκτείνει ἢ ἐπεδίωκον τὴν ἐπέκτασιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ προγράμματός των πέραν τῶν μέσων τὰ ὅποια ἦτο δυνατόν νὰ διαθέτῃ μία αὐτοδύναμος Ἑλληνικὴ Οἰκονομία. Τὸ Κράτος ἠῦξανε, ὥς μὴ ὤφειλε, διαρκῶς τὰς δαπάνας του, οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ ἐργάται ἐπεδίωκον συνεχῶς αὐξήσεις τῶν μισθῶν, ὁ ἀγρότης ἔδιδε κατ' ἔτος μάχας διὰ τὴν αὕξησιν τῆς τιμῆς τῶν προϊόντων του καὶ ὁ βιομήχανος ἐπεζήτει τὴν διαρκῆ αὕξησιν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν του πιστώσεων.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ κρίσις μοιραίως ὑπῆρξεν ἀναπόφευκτος. Ὅπως ἐπίσης ἀναπόφευκτος ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία πελωρίων δυσχερειῶν καὶ ἀσφυκτικῆς στενότητος εἰς τοὺς περισσοτέρους κλάδους ἐπιχειρήσεων λόγῳ τῆς ἀποτόμου ἐφαρμογῆς τῶν περιοριστικῶν μέτρων.

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ὑπέστη ἐντονώτερον τὸν ἀντίκτυπον ὅλης αὐτῆς τῆς ἀποτόμου ἀναπροσαρμογῆς τῆς οἰκονομίας μας πρὸς τὴν οὕτω δημιουργηθεῖσαν νέαν κατάστασιν. Καὶ ἡ χρῆσις τοῦ 1952 ὑπῆρξε δυσμενῆς δι' αὐτὴν ἀπὸ ἀπόψεως ἀποτελεσμάτων.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπρόοπτον ἢ ἐκπληκτικόν. Καὶ ὁ πλέον ἀμύητος ἢ ἀδαὴς ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον λειτουργίας καὶ τὴν ἐν γένει ἰδιομορφίαν μιᾶς τραπεζικῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι εἰς θέσιν νὰ συλλάβῃ τὴν ἀπόλυτον συνάρτησιν τῶν ἀποτελεσμάτων ἐνὸς Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος μὲ τὰς διακυμάνσεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας εἰς τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ κατὰ κύριον λόγον τὴν δραστηριότητά του. Τοῦτο ἰσχύει ἔτι περισσότερον διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν καὶ λόγῳ τοῦ ὄγκου τῆς συμμετοχῆς της εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῶν παραγωγικῶν μας τάξεων καὶ λόγῳ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐχρησιμοποίησε πάντοτε τὸ προνόμιόν της τοῦτο.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ 110 ἔτη τῆς ζωῆς της ἤσκησεν ἀδιαλείπτως τὴν πίστιν ὡς κοινωνικὸν λειτούργημα. Δὲν ἐκινήθη ποτὲ βασιζομένη εἰς κοινὰ τραπεζικὰ κριτήρια. Δὲν ἐδημιούργησε ποτὲ θύματα, δὲν ἐξεμεταλλεύθη καμμίαν περίστασιν οὔτε καμμίαν εἰδικὴν περίπτωσιν. Διάφορος ὑπῆρξε πάντοτε ὁ ρόλος της καὶ ὁ προορισμός της. Τοῦτο τὴν διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὰς ἄλλας Ἑμπορικὰς Τραπεζὰς. Καὶ τὴν παράδοσιν αὐτὴν ἐτήρησε μετ' εὐλαβείας ἡ μέχρι τῆς 8ης Ἰανουαρίου 1953 Διοίκησις τοῦ ἐθνικοῦ Ἰδρύματος¹.

Θὰ ἐξετάσωμεν περαιτέρω λεπτομερῶς τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἡ κρίσις τοῦ 1952 εἶχε μεγαλύτερον καὶ αἰσθητότερον ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς παρὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν.

Πάντως ἡ οἰκονομικὴ εὐρωστία καί, γενικώτερον, αἱ δυνατότητες ἑνὸς Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος τοῦ ὄγκου καὶ τῆς σημασίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθοῦν μεμονωμένως ἀπὸ μίαν ὠρισμένην ζημίαν ἢ τὸ ἔλλειμμα μιᾶς χρήσεως. Εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν ὑπῆρξαν πλεῖσται περιπτώσεις μεγάλων ἐλλειμμάτων καὶ ζημιῶν αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον δὲν ἐσταμάτησαν τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἐξέλιξιν καὶ σταδιοδρομίαν τῶν ἀντιστοιχῶν Τραπεζῶν ἀλλὰ καὶ δὲν ἔδωσαν ποτὲ ἀφορμὴν εἰς τὴν διατύπωσιν ἀπλῆς καὶ σκέψεως περὶ κινδύνου πτωχεύσεως ἢ ἀνάγκης συγχωνεύσεώς των.

* * *

⊖ ἂν ἀναφέρωμεν μερικὰ ἀπὸ τὰ πλέον χαρακτηριστικὰ παραδείγματα τοιούτων ζημιῶν ἐκ τῆς προσφάτου τραπεζικῆς μας ἱστορίας.

1) Τὸ 1928 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐχρειάσθη ν' ἀντιμετωπίσῃ μίαν τεραστίαν κρίσιν τῆς μεγαλυτέρας, διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κλωστοῦφαντουργικῆς ἐπιχειρήσεως τῆς χώρας, τῆς «Ἑλληνικῆς Ἐριουργίας». Λόγῳ τοῦ βιομηχανικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐποχῆς, τῆς καλῆς φήμης τῆς ἐταιρείας καὶ τῆς συμβάσεώς της μετὰ τοῦ Κράτους διὰ τὴν μονοπωλιακὴν προμήθειαν τῶν ἐξ ἐρίου εἰδῶν τοῦ Στρατοῦ, ἡ Τράπεζα εἶχεν ἐμπλακῇ εἰς μεγάλην χρηματοδότησιν τῆς ἐταιρείας. Ἀλλ' ἡ ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τῆς ἐταιρείας καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα δραματικὴ αὐτοκτονία

1. Καίτοι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου θέλομεν ἐπανέλθει ἀναλυτικώτερον κατωτέρω, σπεύδομεν νὰ δώσωμεν εὐθὺς ἀμέσως τὸν κάτωθι πίνακα τῆς μέσης ἀποδόσεως τῶν ἐν γένει χορηγήσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη:

1950	15,50 %
1951	14,25 %
1952	14,00 %

Αἱ ἄλλαι Ἑμπορικαὶ Τράπεζαι δὲν ἐδημοσίευσαν ποτὲ ἀναλόγους ἀριθμούς. Ὅσοι ὁμως γνωρίζουν τὴν ἐν γένει κίνησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀγορᾶς χρήματος εἶναι εὐκόλῳ νὰ συναγάγουν τὰ συμπεράσματά των καὶ ἄνευ συγκρίσεως.

τοῦ ἱδρυτοῦ της Κυρκίνη ἀπεκάλυψε πλείστας ὅσας ἀτασθαλίας καὶ πελώριον ἄνοιγμα τῆς Τραπεζῆς, προσεγγίζον τὰς Λίρας χρυσᾶς 300.000. Καὶ ὅμως ἡ Τράπεζα δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐπὶ στιγμήν. Ἀνέλαβε θαρραλέως τὴν διαχείρισιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐταιρείας καὶ διέθεσε πλὴν τῶν παλαιῶν πιστώσεων ποσὸν Λιρῶν χρυσῶν 125.000 διὰ συμμετοχὴν της εἰς τὸ ἐκδοθὲν νέον μετοχικὸν κεφάλαιον ὥς καὶ ποσὸν ἐτέρων 185.000 περίπου χρυσῶν Λιρῶν δι' ἀνασυγκρότησιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς ἐταιρείας. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὸ ἄνοιγμα ἐκαλύφθη πλήρως, καὶ μάλιστα ἐντόκως πρὸς 12^ο%, ἡ δὲ Τράπεζα ἐπώλησε τὸ 1935 τὰς οὕτω ἀποκτηθείσας μετοχὰς τῆς «Ἑλληνικῆς Ἐριουργίας» μὲ σημαντικὸν κέρδος. Καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς ποτὲ νὰ γίνῃ κανένας θόρυβος καὶ νὰ διατυπωθῇ καμμία σκέψις περὶ κλονισμοῦ της ἢ ἀνάγκης συγχωνεύσεώς της.

2) Τὸ 1930 καὶ πάλιν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ὑπέστη νέαν σοβαρὰν δοκιμασίαν. Πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς καταχρήσεως τοῦ ταμίου τίτλων τῆς Τραπεζῆς Σ. Παναγιωτοπούλου, ἡ ὁποία μετὰ σχετικὸν ἔλεγχον ἐξετιμήθη εἰς σταθεροποιημένας δραχμὰς 92.000.000, ἥτοι εἰς Λίρ. χρυσᾶς 275.000. Τὸ ποσὸν τῆς ζημίας, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ κατάχρησις αὕτη ἐλάμβανε χώραν ἀπὸ μακροῦ χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐγκαίρως ἀποκαλυφθῇ, καθίστα τὴν ὅλην ὑπόθεσιν πλέον ἢ σοβαρὰν καὶ διὰ τὴν πίστιν τοῦ Ἰδρύματος καὶ διὰ τὸ κῦρος τῆς τότε Διοικήσεως. Οὐδεὶς ὅμως ἐσκέφθη ποτὲ νὰ διατυπώσῃ μομφὴν οἰασδήποτε φύσεως κατὰ τῶν ἀειμνήστων Δροσοπούλου καὶ Κοριζῆ, οὔτε βεβαίως νὰ ὁμιλήσῃ περὶ κλονισμοῦ καὶ ἀνάγκης συγχωνεύσεως τῆς Τραπεζῆς. Ἡ ἀπιστία ἐνὸς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου ἐθεωρήθη, καὶ δικαίως, ὥς κατὰ ἀπρόβλεπτον καὶ μὴ δημιουργοῦν εὐθύνας διὰ τὴν Διοίκησιν. Οὐδεὶς ἀνησύχησεν ἢ συνεκινήθη εἰς βάρος τοῦ Ἰδρύματος καὶ οὐδεὶς διανοήθη νὰ σκεφθῇ περὶ κινδύνων πτωχεύσεώς του. Ἡ σχετικὴ δὲ ζημία, χάρις εἰς τὸν ἀπέραντον δυναμισμόν τῆς Τραπεζῆς, ἐκαλύφθη διὰ τῆς ἐνεργείας ηὑξημένων κρατήσεων δι' ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις ἐπὶ 2 ἢ 3 χρήσεις.

3) Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Ἀγγλικῆς Λίρας ἀπὸ τὴν χρυσὴν βάσιν, κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1931, καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀργότερον μείωσιν τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἑλληνικαὶ Τράπεζαι ὑπέστησαν σοβαρωτάτας ζημίας. Διότι, πλὴν τῆς πτώσεως τῆς χρηματιστηριακῆς τιμῆς τῶν χρεωγράφων ἰδιοκτησίας των, ἡ ὁποία ἰδίως διὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, κατέχουσιν σημαντικώτατον ἀριθμὸν ἐθνικῶν χρεωγράφων, ἦτο ὅχι μικρᾶς ἐκτάσεως, ὅλαι ἀνεξαιρέτως εἶχον δεχθῇ μέγα ποσὸν καταθέσεων εἰς ξένα νομίσματα, τὰς ὁποίας εἶχον μετατρέψει εἰς δραχμὰς, καὶ εὐρέθησαν αἰφνιδίως ὀφείλουσαι τὰς καταθέσεις ταύτας εἰς μεγαλυτέραν τιμὴν εἰς δραχμὰς ἀπὸ ὅσην εἶχον πραγματοποιήσει καὶ κατεῖχον ὥς ἀντίστοιχον ἐνεργητικόν. Καὶ πάλιν ὅμως οὐδεὶς ἐσκέφθη νὰ ὁμιλήσῃ περὶ κλονισμοῦ τῶν Τραπεζῶν, καίτοι εἰς τὴν πραγματικότητά ὑπῆρχε τοιοῦτος κλονισμός. Ἀντιθέ-

τως, τὸ Κράτος ἔσπευσε διὰ τοῦ Νόμου περὶ δραχμοποιήσεως τῶν εἰς ξένον νόμισμα ἢ συνάλλαγμα ὀφειλῶν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσορροπίαν τῶν Τραπεζῶν. Εἶναι, ἄλλως τε, γνωστὸν ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ καλύμματος τοῦ χαρτονομίσματος εἶχε δανείσει εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος τὸ σημαντικώτατον εἰς συνάλλαγμα ποσὸν Δολλ. 5 ἑκατ. καὶ Λιρῶν Ἀγγλίας 250 χιλ. Δεδομένου δὲ ὅτι τὸ συνάλλαγμα ἐκεῖνο διετέθη παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν παλαιάν του ἰσοτιμίαν καὶ τοιουτοτρόπως καθίστατο ἀδύνατος εἴτε ἡ ἐπιστροφή του εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἴτε ἡ πληρωμὴ του εἰς τὴν ὑψημένην νέαν ἰσοτιμίαν ἄνευ σοβαρωτάτης ζημίας τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εὗρέθη τοιουτοτρόπως πρὸ πελωρίου συναλλαγματικοῦ ἀνοίγματος. Διότι τὸ δανεισθὲν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος συνάλλαγμα ἀπετέλει ἀκριβῶς τὸ ἀντίκρουσμα τῶν εἰς συνάλλαγμα ὑποχρεώσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἡ οὕτω δημιουργηθεῖσα ἐξόχως δυσχερὴς πρᾶγματι κατάστασις ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων λόγων τῆς ἔσπευσμένης λήψεως τοῦ μέτρου τῆς δραχμοποιήσεως.

4) Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, εὐρισκομένη ἀκόμη εἰς τὰ πρῶτα τῆς βήματα καὶ μὴ διαθέτουσα ἰσχυρὰ ἀποθεματικά ἢ κρατήσεις, ὑπέστη σοβαρωτάτην ζημίαν Δρχ. 174 ἑκατ. περίπου, ἀναλογοῦσαν εἰς τὸ 45% τοῦ μετοχικοῦ τῆς κεφαλαίου, ὅπερ ἦτο τότε Δρχ. 400 ἑκατ. Ἡ ζημία προῆλθεν ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα διетήρει εἰς Λίρας Ἀγγλίας τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ καλύμματος τοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ νομίσματος, ἐπωφελούμενον τοῦ τόκου τὸν ὅποιον τοιουτοτρόπως ἀπελάμβανεν ἀπὸ τὰς ἀγγλικὰς Τραπεζᾶς, ἐνῶ τὰ εἰς χρυσὸν ἀποθέματά του δὲν ἦσαν καρποφόρα. Ἡ εὐθύνη τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν τοιαύτην ζημίαν ἦτο προφανής. Καὶ ὅμως τὸ Κράτος δὲν ἐσκέφθη καὶ νὰ τὴν ἐπανασυγχωνεύσῃ μὲ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποσχισθῇ πρὸ τριῶν μόλις ἑτῶν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε καταφύγει, ὥς ἐλέχθη ἂνωτέρω, διὰ νὰ δανεισθῇ σημαντικὸν ποσὸν συναλλάγματος ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ πληροῦσα τὰς κατὰ Νόμον ὑποχρεώσεις καὶ τὸν προορισμὸν τῆς. Ἀντιθέτως, τὸ Κράτος ἔσπευσε διὰ τοῦ Νόμου 5305 τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1931 νὰ τῆς ἐπιτρέψῃ ὅπως ἀποσβέσῃ τὴν ζημίαν ταύτην ἐντὸς 10 ἐτῶν. Τοῦτο πρᾶγματι καὶ ἐγένετο, καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς δεκαετίας ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐξηκολούθει νὰ φέρῃ εἰς τὰ βιβλία τῆς καὶ τοὺς ἰσολογισμοὺς τῆς τὴν οὕτω βαθμιαίως μειουμένην ζημίαν τοῦ 1931 ὥς στοιχεῖον ἐνεργητικοῦ, χωρὶς ποτὲ νὰ σκεφθῇ κανεῖς, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον νὰ ὁμιλήσῃ, περὶ κλονισμοῦ τῆς.

5) Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν διέτρεξεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 1906 μίαν λανθάνουσαν καὶ σοβαρωτάτην κρίσιν, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη τελικῶς κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς χρήσεως 1912. Ἀφορμὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ μέρους τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, κυρίως, καταστημάτων τῆς Τραπεζῆς δη-

μιουργία ἀλογίστων καὶ μᾶλλον κερδοσκοπικῆς μορφῆς τοποθετήσεων, αἱ ὁποῖαι τελικῶς ἐξεκαθάρισαν μὲ καθαρὰν ζημίαν τῆς Τραπεζῆς ἐκ Δρχ. 22.784.000, σύμφωνα μὲ τὸν Ἰσολογισμόν τοῦ 1912. Σημειωτέον ὅτι μὲ τὴν τότε ἀξίαν τῆς δραχμῆς ἡ ζημία αὕτη ἀνῆρχετο εἰς Λίρας χρ. 910.000 καί, δεδομένου ὅτι τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον τῆς Τραπεζῆς ἀνῆρχετο εἰς Δρχ. 60 ἑκατ., ἡ τελικὴ αὕτη ζημία ἀντιστοιχοῦσεν εἰς 38⁰/₁₀₀ περίπου τοῦ μετοχικοῦ της κεφαλαίου. Τὴν κρίσιν ταύτην ἀντιμετώπισεν ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν καθ' ὅλα τὰ ἔτη αὐτὰ μὲ τὴν ἡθικὴν ἐπικουρίαν καὶ συμπαράστασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ μὲ τὰς ἐπανειλημμένας χρηματοδοτήσεις τῆς Banque de l'Union Parisienne. Διότι κατὰ τὴν εἰδυλῆσιν ἐκείνην ἐποχὴν ἡ κρίσις μιᾶς Τραπεζῆς, καὶ ὅταν ἀκόμη ἐπροφυλακίζετο ὁ Γενικός της Διευθυντὴς συνεπείᾳ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐνεργείας τοῦ Εἰσαγγελέως, ὅχι μόνον δὲν ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς ἀποτόμους κυβερνητικὰς παρεμβάσεις καὶ ὑπευθύνους διατυπώσεις ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ὑπονοιῶν περὶ κινδύνου πτωχεύσεως, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐδημιουργεῖ καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀκόμη Τραπεζὰς ἡθικὰς ὑποχρεώσεις ἀγνώστους σήμερον. Καὶ διὰ νὰ δώσωμεν μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς ἐκτάσεως τῆς ζημίας ταύτης σημειοῦμεν ὅτι, μὴ ὑπαρχόντων ἱκανῶν ἀποθεματικῶν καὶ προβλέψεων ἐπισφαλῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ζημίας, ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν κατὰ τὸ τέλος τῆς χρήσεως 1912 ἐχρειάσθη νὰ μειώσῃ καὶ αὐτὸ τὸ μετοχικὸν της κεφάλαιον κατὰ Δρχ. 15 ἑκατ. τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πάντως ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν περιπέτειαι δὲν ἡμπόδισαν τὴν μετέπειτα γνωστὴν ἐξέλιξιν τοῦ Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος.

6) Τέλος εὐθύς μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐν Ἑλλάδι λειτουργοῦσαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι εὐρέθησαν μὲ ἡλαττωμένα τὰ προπολεμικά των κεφάλαια, κατὰ διάφορον ἐκάστη βαθμόν. Πρὸ παντὸς ὅμως εὐρέθησαν ἐστερημέναι παντὸς κεφαλαίου κινήσεως, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ παρ' αὐταῖς καταθέσεις εἶχον ἐξατμισθῇ ἐξ αἰτίας τοῦ πληθωρισμοῦ, οὐδεμίᾳ δὲ νέα ἀποταμίευσις ἦτο δυνατὴ ὑπὸ τὰς τότε κρατούσας συνθήκας. Τοιοῦτοτρόπως ὅλαι, ἐπαναλαμβάνομεν, αἱ ἐν Ἑλλάδι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι ὅχι μόνον δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐκπληρώσουν τὸν προορισμόν των ἀλλ' εὐρίσκοντο εἰς ἀδυναμίαν καταβολῆς καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ των. Παρουσιάζετο, ἐπομένως, μία μοναδικὴ εὐκαιρία ὀρθολογιστικῆς ὁργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος διὰ τῆς μεθόδου τῆς συγχωνεύσεως, πρὸς δημιουργίαν ἰσχυρῶν οἰκονομικῶν μονάδων καὶ ἀπαλλαγὴν τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς ἀπὸ περιττὰ γενικὰ ἔξοδα. Καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐσκέφθη ἢ ἐπρότεινε τοιοῦτον τι, καίτοι ὑπὸ τὰς τότε συνθήκας τοῦτο θὰ ἦτο εὐπρόσδεκτον ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ πλήρως δικαιολογημένον. Ἀντιθέτως τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν ὑπεύθυνον ἐπὶ τῶν τραπεζικῶν ζητημάτων σύμβουλον τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων, ἔσπευσε

νὰ χρηματοδοτήση τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς, εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, διὰ νὰ πληρώσουν τὰς ἀποδοχὰς τοῦ προσωπικοῦ των καὶ διὰ ν' ἀρχίσουν στοιχειωδῶς ἐργαζόμεναι. Τοιουτοτρόπως τὸ ἀποσκελετωμένον τότε τραπεζικόν μας σύστημα διετηρήθη εἰς τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ ἐπιχειρηθῇ καὶ μία ἐξυγίαισις ἢ ἔστω καὶ στοιχειώδης μεταρρύθμισις του. Τὰ δὲ γενικά του ἔξοδα ὅχι μόνον δὲν περιεστάλησαν ἀλλὰ, ἀντιθέτως, ἠϋξήθησαν, λόγῳ τοῦ ὄγκου τῶν ἐπιβληθέντων νέων γραφειοκρατικῶν συστημάτων καὶ διατυπώσεων, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προπολεμικὴν περίοδον¹.

Καὶ παραμένει μόνον ἡ ἀπορία, ποία ἄραγε ριζικῆς μορφῆς ἀλλαγὴ νὰ ἐπῆλθεν εἰς τὰς σκέψεις τῶν ἰθυνόντων τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα εἰς τρόπον ὥστε, ἀφοῦ ἠγωνίσθησαν ἐπὶ ἑπτὰ περίπου ἔτη νὰ συγκρατήσουν ἐν ζωῇ τὸ προπολεμικόν μας τραπεζικόν σύστημα, καὶ τὸ ἐπέτυχον εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, νὰ συμφωνήσουν ἀσυζητητὶ πρὸς μίαν κυβερνητικὴν πολιτικὴν βιαίας συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγαλυτέρων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καὶ διατηρήσεως τῶν ἄλλων αἱ ὁποῖαι κυρίως ἔπρεπε νὰ εἶχον συγχωνευθῇ ἀπὸ τοῦ 1945 ;

* * *

Επεμείναμεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν κυριωτέρων αὐτῶν τραπεζικῶν κρίσεων τῆς ἱστορίας μας διὰ νὰ καταδειχθῇ ὅτι τὸ ἔλλειμμα μιᾶς ἢ ἀκόμη καὶ περισσοτέρων χρήσεων δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, προκειμένου περὶ μιᾶς τραπεζικῆς ἐπιχειρήσεως. Οὐδέποτε εἰς τὸ παρελθὸν ἐκρίθη ἡ τύχη μιᾶς Τραπεζῆς, καὶ μάλιστα τοῦ ὄγκου καὶ τῆς σημασίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, μὲ τόσον πρόχειρα κριτήρια.

Μόνον ἡ φύσις καὶ τὰ αἷτια τοῦ ἐλλείμματος, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ περιθώρια τὰ ὁποῖα διαθέτει μιὰ τραπεζικὴ ἐπιχείρησις, εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορίσουν τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον πτωχεύσεως καὶ τὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα. Δι' ὅσους γνωρίζουν, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, τὸν ρυθμόν, τὰς διακυμάνσεις ἀλλὰ καὶ τὸν δυναμισμόν μιᾶς ἐπιχειρήσεως ὅπως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, τὸ πρᾶγμα εἶναι πλέον ἢ σαφές. Βάσει τῆς διατυπώσεως ταύτης προβαίνομεν κατωτέρω εἰς τὴν ἔρευναν ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ ὕψους τοῦ ἐλλείμματος τῆς χρήσεως 1952 καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς φύσεως καὶ τῶν αἰτίων τοῦ ἐλλείμματος τούτου.

1. Ἰδε κατωτέρω σελ. 93.

ΤΟ ΠΟΣΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ

Απὸ τῆς ἐπομένης τῆς αἰφνιδιαστικῆς ἀναγγελίας τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως περὶ συγχωνεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἤρχισαν δημοσιευόμεναι εἰς διαφόρους ἑφημερίδας τερατώδεις πληροφορίες τείνουσαι νὰ ἐμφανίσουν τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ὥς εὗρισκομένην εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως λόγῳ μεγάλων ζημιῶν. Παράλληλως πρὸς τὰς εἰδήσεις αὐτάς, εἰς τοὺς πολιτικούς καὶ οἰκονομικούς κύκλους ἤρχισαν κυκλοφοροῦσαι ἀνάλογοι ἐξωφρενικαὶ φῆμαι. Τοιουτοτρόπως τὸ ἔλλειμμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὑπελογίζετο αὐθαιρέτως ἄλλοτε εἰς 45 δισεκ. Δρχ., ἄλλοτε εἰς 55 δισεκ. καὶ ἄλλοτε εἰς ἔτι ἀστρονομικώτερα ποσά. Καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ τεχνητὸς θόρυβος κατέληγεν εἰς τὸ μοιραῖον συμπέρασμα ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀναγγελθείσης συγχωνεύσεως ἡδύνατο νὰ σωθῇ ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα, νὰ ἀναδιοργανωθῇ τὸ τραπεζικόν μας σύστημα καὶ νὰ τονωθῇ γενικώτερον ἢ πίστις εἰς τὴν χώραν μας.

Καὶ ὅμως ὁ τεχνητὸς αὐτὸς θόρυβος καὶ τὰ συμπεράσματά του ἐστεροῦντο πάσης ὑποστάσεως διότι ὅλοι οἱ ἀναφερθέντες ἀριθμοὶ ἦσαν κυριολεκτικῶς ἀνακριβεῖς. Παράλληλως καὶ διὰ τῆς ἐμφανίσεως ὥς κλονιζομένου τοῦ πρώτου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς χώρας ὅχι μόνον δὲν ἐτονοῦτο ἡ πίστις ἀλλὰ, τοῦναντίον, κατεφέρετο καίριον πλήγμα εἰς βάρος της, μὲ συνέπειαν τὸν γενικώτερον κλονισμόν τοῦ ὅλου τραπεζικοῦ μας συστήματος.

Κινούμενοι ἀπὸ τὰς σκέψεις αὐτάς προέβημεν διὰ τῶν πρωινῶν ἑφημερίδων τῆς 16ης Ἰανουαρίου 1953 εἰς ἐκτενεῖς δηλώσεις πρὸς διάψευσιν τῶν τερατωδῶν αὐτῶν ἀνακριβειῶν¹.

Εἰς τὰς δηλώσεις ἐκείνας ἀπεφύγαμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὸ ἔλλειμμα τῆς χρήσεως 1952 ἐκ λεπτότητος ἔναντι τῆς νέας Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς. Κατελήγαμεν ὅμως ζητοῦντες ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνον Διοίκησιν καὶ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν μίαν διάψευσιν τῶν ἀνακριβειῶν. Διὰ τὴν ἱστορίαν παραθέτομεν κατὰ λέξιν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῶν δηλώσεων ἐκείνων :

« Καὶ θεωρῶ χρέος μου νὰ ἐπισημάνω τὰς εὐθύνας καὶ τῆς σημερινῆς Διοι-

1. Τὸ πλήρες κείμενον τῶν δηλώσεων τούτων ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Καθημερινήν» καὶ «Τὸ Βῆμα» τῆς 16ης Ἰανουαρίου 1953.

» κήσεως τῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, οἱ ὅποιοι ἀφήνουν ἐπὶ
 » ἡμέρας νὰ γίνεται ἡ τερατώδης αὕτη εἰδησεογραφία χωρὶς μίαν ὑπεύθυνον
 » καὶ κατηγορηματικὴν διάψευσιν. Διότι, ἐπὶ τέλους, τὸ κῦρος καὶ ἡ πίστις
 » τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δὲν εἶναι προσωπικὸν ζήτημα τοῦ τέως Διοικητοῦ
 » τῆς, οὔτε ὑπόθεσις ἀφορῶσα μόνον τοὺς Μετόχους τῆς, ἀλλὰ θέμα καὶ
 » κτῆμα καὶ ἐνεργητικὸν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τὸ ὁποῖον
 » ἔζησε, ἀνεπτύχθη καὶ ἠνδρώθη βασιζόμενον εἰς τὴν Ἐθνικὴν του Τρά-
 » पेξαν.»

Εἰς τὰς δηλώσεις ἐκείνας οὐδεμία ἐδόθη ἀπάντησις, οὔτε ἀπὸ μέρους
 τῆς ὑπευθύνου Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς οὔτε ἀπὸ μέρους τοῦ ἀρμοδίου
 Ὑπουργοῦ. Τοῦναντίον, ὁ ἀνεύθυνος θόρυβος ἐσυνεχίσθη τόσον διὰ τῆς εἰδη-
 σεογραφίας ὠρισμένων ἐφημερίδων ὅσον καὶ διὰ τῆς κυκλοφορίας νέων δια-
 δόσεων καὶ φημῶν. Τέλος τὸ κακὸν ἀπεκορυφώθη διὰ τῆς ἀγορεύσεως τοῦ
 Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς
 20ῆς Ἰανουαρίου¹.

Παραθέτομεν κατὰ λέξιν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἀγορεύσεως
 τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ :

« Ἐγένετο λόγος χθές, κύριοι, περὶ τοῦ ἐλλείμματος τοῦ 1952. Δὲν εἶναι
 » δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ πλήρης συμφωνία εἰς ποῖον ἀκριβῶς ποσὸν θὰ ἀνέλθῃ
 » τὸ ἔλλειμμα αὐτό, διότι τοῦτο ἀμφισβητεῖται, τινὲς δὲ ἐπικαλοῦνται λογι-
 » στικὰ τεχνάσματα τὰ ὅποια θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ νὰ καλύψουν τὸ ἔλ-
 » λειμμα κατὰ ἓνα ποσοστόν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει αἱ ἰδικαί μου πληροφο-
 » ρίαι ἀπὸ τὴν Τράπεζαν φέρουν ὅτι ἔχομεν ἔλλειμμα, διὰ τὸ 1952, διὰ μὲν
 » τὸ πρῶτον ἑξάμηνον 17 δισεκατομμύρια, διὰ δὲ τὸ δεύτερον 21, δηλαδὴ ἐν
 » συνόλῳ 38 δισεκατομμύρια. Εἰς ἄλλο σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἔχω ὑπ' ὄψιν μου,
 » τὸ ἀνωτέρω ὕψος τοῦ ἐλλείμματος μοῦ ἀμφισβητεῖται καὶ ὑπολογίζεται εἰς
 » 26 δισεκατομμύρια, μὲ τὴν δήλωσιν ὅμως ὅτι εἰς τοῦτο δὲν συμπεριλαμβά-
 » νεται οὐδεμία πρόβλεψις διὰ συνήθεις ἀποσβέσεις οὔτε καὶ διὰ τὴν κάλυψιν
 » ἐπισφαλῶν τοποθετήσεων καὶ βεβαίων ζημιῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον τὰ
 » 38 δισεκατομμύρια, διότι δὲν μπορεῖτε νὰ μὴ συμπεριλάβητε ἀποσβέσεις.
 » Πρέπει νὰ προσθέσητε ἀκόμη καὶ ἄλλα 33 δισεκατομμύρια ἀπὸ γνωσθέντας
 » τελευταίως ἐπισφαλεῖς ὀφειλέτας, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰς καλυτέρας πληροφο-
 » ρίας ὁδηγοῦν εἰς ζημίαν 33 δισεκατομμυρίων. Πρόκειται, κύριοι,—ἔχω τὴν
 » ἀνάλυσιν ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω ὀνόματα συγκεκριμένα—περὶ πέντε
 » λογαριασμῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τινὲς διὰ τοὺς ὁποίους ἔγινε τόσος
 » τελευταίως θόρυβος ἐν σχέσει πρὸς τὰ διάφορα ὑποκαταστήματα καὶ τὰ
 » τοιαῦτα.

1. Τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἀγορεύσεως ἐκείνης ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς πρωινὰς ἐφη-
 μερίδας τῆς 21ῆς Ἰανουαρίου 1953.

- » ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ: Τὰ ὀνόματα, κ. Ὑπουργέ.
- » Σ. ΜΑΡΚΕΖΙΝΗΣ (Ὑπ. Συντ.): Θὰ ἐπροτίμων, κ. συνάδελφε, νὰ μὴ μνημο-
» νεύω ὀνόματα ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς.
- » ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ: Ἐνδιαφέρουν ὅλον τὸν Λαόν.
- » Σ. ΜΑΡΚΕΖΙΝΗΣ (Ὑπ. Συντ.): Τὸ ποσὸν τῆς ζημίας αὐτῆς φθάνει, ὅπως
» εἶπον, τὰ 33 δισεκατομμύρια, ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτό. Ἔχετε ὑπ' ὄψιν
» σας ὅτι ὑπάρχουν ἀπαιτήσεις τῆς Τραπεζῆς, αἱ ὁποῖαι βεβαίως δὲν εἶναι
» δυνατὸν νὰ προστεθοῦν ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸ συγκεκριμένον αὐτὸ κονδύλιον
» τῆς ἐφετεινῆς ζημίας ἀλλὰ πάντως εἶναι ἀπαιτήσεις μέλλουσai νὰ εἰσπρα-
» χθοῦν μετὰ ἔτη, ἐκ συνολικῶν δανείων τοῦ προσωπικοῦ ἀνερχομένων εἰς 6
» περίπου μισθοὺς καὶ δημιουργοῦσαι ἓνα ἄλλο ἐπισφαλέστατον κονδύλιον ἐκ
» 50 δισεκατομμυρίων.
- » Δοθέντος δὲ ὅτι κατὰ παλαιὰν παράδοσιν αὐτὰ τὰ δάνεια συνήθως δὲν
» ἐπιστρέφονται, βλέπετε πῶς αὐξάνει τὸ κενόν. Ὑστερα θὰ προσθέσετε καὶ
» ἄλλους παράγοντας. Ὑπάρχει ἓνας ἄλλος ἄγνωστος Χ προερχόμενος ἀπὸ
» ὑποχρεώσεις τοῦ Ταμείου Ἀυτασφαλίσεως Προσωπικοῦ λόγῳ ὁμαδικῶν ἐθε-
» λουσίων ἐξόδων, αἱ ὁποῖαι κινδυνεύουν ἐν τέλει νὰ ἐπιπέσουν ἐπὶ τῆς Τρα-
» πέζης. Κινδυνεύει, δηλαδή, καὶ αὐτὰ νὰ τὰ ἀναλάβῃ ἡ Τράπεζα, ἀλλὰ βεβαίως
» μετὰ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα.
- » Ὑπάρχει ἀκόμα καὶ ἄλλο στοιχεῖον τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων. Ἡ
» Ἑθνικὴ Τράπεζα τὸ $\frac{1}{6}$ τῶν τοποθετήσεών της τὸ ἔχει εἰς παγωμένας το-
» ποθετήσεις. Εἶναι ἄγνωστον πόσα ποσὰ ἐξ αὐτῶν θὰ χαθοῦν καὶ πόσα θὰ
» εἰσπραχθοῦν. Ἐχομεν ἐπομένως ἔλλειμμα τῆς τάξεως τῶν 70 δισεκ., πλέον
» 50 τὸ ἐκκρεμὲς ποσὸν τῶν δανείων, ἡμπορεῖ ἄρα νὰ φθάσωμεν εἰς κονδύ-
» λιον 120 δισεκ. περίπου. Ὅχι βεβαίως τρεχούσης ζημίας, ἀλλὰ ζημίας ἀφ'
» ἐνὸς καὶ ἐν ὅψει ὑποχρεώσεων ἀφ' ἐτέρου τῆς Τραπεζῆς, αἱ ὁποῖαι δύναν-
» ται νὰ εἰσπραχθοῦν ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ εἰσπραχθοῦν.»

Εἶναι ζήτημα ἐὰν ἀπὸ τοῦ βήματος οἵασδήποτε Βουλῆς ἐλέχθησαν ποτὲ
μὲ τόσην εὐκολίαν ἀνάλογα πράγματα εἰς βάρος τῆς πίστεως καὶ τῆς τελευ-
ταίας συνοικιακῆς Τραπεζῆς, πολὺ δὲ ὀλιγότερον μιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων Τρα-
πεζῶν τοῦ κόσμου. Καὶ ἀφοῦ, ἐπὶ τέλους, ἀπεφασίσθη νὰ ἐκτεθοῦν ὑπευθύ-
νως ὅλα τὰ ἐπαγγελματικὰ ἀπόρρητα τοῦ πρώτου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς
χώρας, εἶναι ζήτημα ἐὰν ἡδύνατο νὰ καταβληθῇ μεγαλυτέρα προσπάθεια πλή-
ρους συγχύσεως τοῦ ἀκροατηρίου καὶ δημιουργίας τελείως ἐσφαλμένων συμ-
περασμάτων. Ὁ ὑπεύθυνος Ὑπουργὸς δηλώνει εἰς τὴν Βουλὴν, σύμφωνα μὲ
τὸ ὥς ἄνω ἀπόσπασμα τῆς ἀγορεύσεώς του: «Ἐν πάσῃ περιπτώσει αἱ ἰδικαί
μου πληροφορίες ἀπὸ τὴν Τράπεζαν φέρουν ὅτι...». Ποῖος τοῦ ἔδωκε ὅλα αὐτὰ
τὰ ἐσφαλμένα στοιχεῖα καὶ τὸν ἐνέπλεξεν εἰς τὴν σκολιὰν ὁδὸν τῆς συγχύσεως
τοῦ ἐλλείμματος μὲ τὰς παγωμένας πιστώσεις, τὰ δάνεια πρὸς τὸ προσωπι-
κὸν καὶ τὰς ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις;

Ἀντὶ ἄλλης ἀνασκευῆς ὅλων αὐτῶν τῶν ἀγνώστου προελεύσεως ἀριθμῶν καὶ συλλογισμῶν περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἀναδημοσίευσιν περικοπῆς ἐκ σχετικῶν δηλώσεων¹ εἰς τὰς ὁποίας προέβημεν διὰ τῶν πρωινῶν ἐφημερίδων τῆς 25ης Ἰανουαρίου :

« Τὸ ἔλλειμμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν χρῆσιν 1952 δὲν δύναται
 » νὰ ὑπερβῇ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τὰ 24 δισεκ. Εἰς τὴν ἐκτίμησιν ταύτην περιλαμ-
 » βάνεται τὸ ποσὸν 14 δισεκ. δι' ἀποσβέσεις ἐγκαταστάσεων καὶ προβλέψεις
 » ἐπισφαλῶν, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἔλλειμμα τοῦτο οὐσιαστικῶς νὰ περιορίζεται
 » εἰς 10 δισεκ., ὡς λῖαν προσφυῶς ὑπεγράμμισεν ὁ Πρόεδρος τοῦ Γενικοῦ
 » Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς κ. Γ. Πεσματζόγλου εἰς ἀνακοινώσεις του πρὸς
 » τὸν ἡμερήσιον τύπον τῆς 21ης Ἰανουαρίου.

« Τὰ σχετικὰ ὑπεύθυνα στοιχεῖα ἦσαν καὶ εἶναι πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν
 » τῆς Κυβερνήσεως, δεδομένου ὅτι βασίζονται εἰς τὰ βιβλία τῆς Τραπεζῆς, τὰς
 » σχετικὰς μηνιαίας καταστάσεις καὶ τὰς ὑπευθύνους ἀνακοινώσεις πρὸς τὸ
 » Γενικὸν Συμβούλιον. Δὲν ὑπάρχει ἐπομένως οὐδεμία δυνατότης λογιστι-
 » κῶν τεχνασμάτων πρὸς παραποίησιν τῶν ἀριθμῶν. Ἀντιθέτως, ἂν δὲν
 » ὑπῆρχεν ἡ δικαιολογία ὅτι λόγῳ τῆς ἀπεργίας τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τρα-
 » πέζης τὰ σχετικὰ στοιχεῖα δὲν ἦσαν προσιτά, θὰ ἦτο βασίμως δικαιολο-
 » γημένον νὰ διατυπωθῇ ἡ ὑποψία ὅτι ἀνάλογα τεχνάσματα ἐχρησιμοποιή-
 » θησαν διὰ νὰ ἐμφανισθῇ τὸ ἔλλειμμα τοῦτο ὡς «ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν
 » 120 δισεκ.», καὶ μάλιστα ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς...

« Εἶναι βεβαίως εὐκόλον νὰ γίνῃ μία ἄθροισις διαφόρων κονδυλίων ἀσχέ-
 » των πρὸς ἄλληλα, χωρὶς μάλιστα νὰ γίνῃ ἀφαίρεσις ἄλλων κονδυλίων ἀπο-
 » λύτως σχετιζομένων πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τοῦ ἐλλείμματος.

« Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπλαῖ πράξεις ἀριθμητικῆς οὐδεμίαν ἔχουσαι σχέσιν
 » μὲ τὴν λογιστικὴν τάξιν. Καὶ παραμένει ἀπλῶς ἡ πεποίθησις ὅτι ἐχρειά-
 » ζετο ἔλλειμμα μόνον 120 δισεκ. διὰ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν, διότι ἄλλως
 » ἢ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν περαιτέρω αὕξησις του ἀπετέλει τὴν εὐκολωτέ-
 » ραν λύσιν.

« Πάντως πρὸς διευκρίνησιν τοῦ σημείου τούτου εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ
 » τονίσω τὰ ἑξῆς :

« 1) Τὰ δάνεια τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὸ προσωπικὸν δὲν ἀνέρχονται εἰς 50
 » δισεκ. ἀλλὰ εἰς 33 δισεκ., καὶ ἐχορηγήθησαν οὐχὶ ἐφάπαξ ἀλλὰ ἐπὶ σειρὰν
 » ἐτῶν τόσον ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Τραπε-
 » ζῶν ὑπὸ ὅρους γνωστοῦς εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία τὰ
 » ἐνέκρινε καὶ μάλιστα εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου κατὰ μέγα μέ-
 » ρος. Πάντως τὰ δάνεια ταῦτα ὅχι μόνον δὲν ἀποτελοῦν ἐπισφαλῆ ἀπαίτη-

1. Τὸ πλῆρες κείμενον τῶν δηλώσεων τούτων ἐδημοσιεύθη εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 25ης Ἰανουαρίου 1953.

» σιν τῆς Τραπεζῆς, ἀλλ' εἰσπράττονται κανονικώτατα διὰ μηνιαίων κρατή-
 » σεων καί, ἐν περιπτώσει θανάτου ἢ ἐξόδου οἰουδήποτε ὑπαλλήλου, παρακρα-
 » τοῦνται ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ταμείου Αὐτασφαλείας χορηγουμένης ἐφάπαξ
 » ἀποζημιώσεως.

» 2) Ὁμοίως ἡ ἀπαιτήσις τῆς Τραπεζῆς κατὰ τοῦ Ταμείου Αὐτασφαλείας
 » οὐδὲν παρουσιάζει ἐπισφαλὲς διότι ἡ σχετικὴ πίστωσις ἐχορηγήθη διὰ τὴν
 » προσωρινὴν διευκόλυνσιν τοῦ Ταμείου, τὸ ὅποιον ἔχει μεγάλην κινητὴν
 » καὶ ἀκίνητον περιουσίαν, ὥστε ἡ Τράπεζα οὐδένα σχετικὸν κίνδυνον νὰ
 » διατρέχη. Ἐξ ἄλλου ἡ ὅλη ἐνέργεια ἐγένετο ἐν γνώσει τῆς Νομισματικῆς
 » Ἐπιτροπῆς, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐκκρεμεῖ αἵτησις τοῦ Ταμείου ὅπως τοῦ
 » ἐγκριθῇ δάνειον διὰ τὴν ἄμεσον ἐξόφλησιν τῆς ὀφειλῆς του πρὸς τὴν Τρά-
 » πεζαν. Μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ συναχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ προταθεῖσα
 » ἀναβολὴ λήψεως ἀποφάσεως ἀπὸ τὸν σημερινὸν Πρόεδρον τῆς Νομισματι-
 » κῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διόγκωσιν τοῦ
 » ἑλλείμματος τῆς Τραπεζῆς ;

» 3) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πράγματι ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις τῆς Τραπεζῆς περὶ
 » τὰ μέσα Δεκεμβρίου, δηλαδὴ εἰς χρόνον τελείως ἀνύποπτον, εἶχα δώσει ἐν-
 » τολὴν εἰς τὰς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τῆς Τραπεζῆς ὅπως προβοῦν εἰς ὑπεύ-
 » θυνον καὶ ἀναλυτικὴν ἐκτίμησιν των κατὰ ὑποκατάστημα. Ἡ σχετικὴ
 » ἐργασία ἐγίνετο πράγματι παρὰ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς
 » ἀναμίξεως τῆς Διοικήσεως καὶ κατέληξεν εἰς ἐκτίμησιν ὅλων τῶν ἐπισφα-
 » λῶν ἀπαιτήσεων τῆς Τραπεζῆς, ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον,
 » ἀνελθοῦσαν εἰς 35 δισεκ. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο περιλαμβάνετο καὶ ἡ ἐκτί-
 » μησις τῆς ἐνδεχομένης ζημίας τῆς Τραπεζῆς ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν κα-
 » ταστημάτων Νικαίας καὶ Χαλανδρίου καὶ ἀφεώρα, ἐπαναλαμβάνω, ὁλό-
 » κληρον τὴν 8ετίαν ἀπὸ τοῦ 1945 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1952. Δεδομένου δὲ
 » ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ γενικὸς κύκλος ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς ὑπερ-
 » βαίνει τὰ 8.000 δισεκ. σημερινῶν δραχμῶν, εἶναι προφανὲς ὅτι αἱ ἀντίστοι-
 » χοι ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις ἀνέρχονται εἰς ποσοστὸν μικρότερον τοῦ ἡμίσεος
 » τοῖς ἑκατὸν τοῦ κύκλου ἐργασιῶν, δηλαδὴ ποσοστὸν ἀπολύτως κατώτερον
 » ἀπὸ τὸ ἥμισυ τοῦ προβλεπομένου ὑπὸ τῶν φορολογικῶν νόμων ὁρίου κρα-
 » τήσεων δι' ἐπισφαλεῖς... Πάντως διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐπισφαλῶν ἀπαιτή-
 » σεων ὑπάρχει ἀνάλογος πρόβλεψις ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε κρατήσεων δι' ἐπι-
 » σφαλεῖς, εἰς τρόπον ὥστε οὐδεμία σύγχυσις νὰ ἐπιτρέπεται τῶν ἐπισφαλῶν
 » μὲ τὸ ἑλλεῖμμα τῆς χρήσεως 1952. Οἰαδήποτε ἄλλη ἐκδοχὴ ἢ ἐμφάνισις
 » τοῦ πράγματος ἀποτελεῖ ἀπλῶς λογιστικὴν εἴτε πολιτικὴν φιλολογίαν...

» Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπισημάνω ἀπὸ τοῦδε
 » τὸν διαγραφόμενον κίνδυνον ὅπως κατὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ
 » 1952 ἐπικρατήσουν τάσεις αὐξήσεως τῶν ἐπισφαλῶν, καὶ φυσικὰ τοῦ ἑλλείμ-
 » ματος, δι' εὐνοήτους λόγους. Ἀλλὰ δι' ὅσους γνωρίζουν πῶς καταρτίζονται

» οἱ ἰσολογισμοὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἔχη οὐδεμίαν σημασίαν, καὶ μάλιστα
 » ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ ὑπεύθυνος καὶ ἀναλυτικὴ ἐκτίμησις τῶν ὑπηρεσιῶν
 » τῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς ἀνύποπτον χρόνον καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς
 » ἀναμίξεως τῆς Διοικήσεως. Πάντως, ἐὰν οἱ φόβοι αὐτοὶ ἤθελον τυχὸν ἐπα-
 » ληθευθῇ, ἐπιφυλάσσομαι νὰ προβῶ εἰς τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τῶν πρα-
 » γμάτων ἐνώπιον τῆς ἀρμοδίας Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Μετόχων.»

Εἰς τὴν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἀγόρευσιν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ ἐδόθη ἀνάλογος ἀπάντησις καὶ ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ ἄλλοτε Διοικητὴν αὐτῆς κ. Γ. Πεσμαζόγλου. Ἀναδημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ κείμενον τῶν δηλώσεων τούτων τοῦ κ. Γ. Πεσμαζόγλου ὅχι μόνον λόγῳ τοῦ κύρους τόσον τοῦ προσώπου ὅσον καὶ τοῦ ἀξιωματός του, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ τὴν τυχὸν ὑποψίαν ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλονται τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ χρησιμοποιηθέντα στοιχεῖα, δεδομένου ὅτι εἶχεν ἀναγραφῇ εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον κατ' ἐπανάληψιν, τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἡ πληροφορία ὅτι ὁ κ. Πεσμαζόγλου ὑπέβαλεν εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ στοιχεῖα διὰ τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς Τραπεζῆς. Εἶναι προφανὲς ὅτι τὰ ὑπεύθυνα ἐκεῖνα στοιχεῖα δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει ἀπὸ τὸν ἀρμοδίον Ὑπουργόν. Πάντως τὸ πλήρες κείμενον τῶν σχετικῶν δηλώσεων τοῦ κ. Πεσμαζόγλου ἔχει ὡς ἑξῆς¹:

« Τὰς ἀντιλήψεις ἐπὶ τῆς συγχωνεύσεως ἐξέθεσα εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀμέ-
 » σως μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ θὰ διατυπώσω ἐνώπιον
 » τοῦ Γεν. Συμβουλίου καὶ τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν Μετόχων τῆς Τραπε-
 » ζῆς. Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν εἰς τὴν Βουλὴν ἀνεφέρθησαν ἀρι-
 » θμοὶ ἀφορῶντες τὴν κατάστασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τοὺς ὁποίους, ὡς
 » ἐκ τῆς θέσεώς μου, ἔχω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διευκρινήσω ἵνα μὴ γεννηθοῦν
 » πεπλανημέναι ἐντυπώσεις.

» 1. Τὰ μέχρι τοῦ 1949 ἀποτελέσματα ἐκάλυψαν τὰς ζημίας τῆς Κατοχῆς
 » καὶ τῶν πρώτων μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν ἐτῶν. Ἡ δὲ χρῆσις τοῦ 1950
 » ἀφῆκεν, ἀφοῦ ἐγιναν ὅλαι αἱ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐπιτετραμμέναι ἀποσβέσεις καὶ
 » προβλέψεις, κα θ α ρ α κ ε ρ δ η 11,5 δισεκατομμυρίων, χωρὶς νὰ συνυ-
 » πολογισθῇ ἡ ἀνερχομένη εἰς 16,2 δισεκατομμύρια συναλλαγματικὴ διαφορά.
 » Ἡ χρῆσις 1952, μὲ τὸ αὐτὸ ὕψος τοποθετήσεων², κατέλιπε 26 δισεκα-

1. Βλ. «Τὸ Βῆμα» 22 Ἰανουαρίου 1953.

2. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινισθῇ ὅτι πράγματι ἡ χρῆσις 1950 εἶχε τὸ αὐτὸ περίπου ὕψος τοποθετήσεων μὲ τὴν χρῆσιν 1952, ἀλλ' ὅτι ἡ χρῆσις 1950 ἐπεβαρύνθη μόνον ἀπὸ τῆς 15ης Ὀκτωβρίου μὲ τὴν κατὰ 21,21 % αὐξήσιν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ, ἐνῶ ἡ χρῆσις τοῦ 1952 ἐπεβαρύνθη ὁλόκληρος μὲ τὴν ὡς ἄνω αὐξήσιν ἀσχέτως τῶν ἄλλων ἐπιβαρύνσεων αἱ ὁποῖαι ἐμεσολάβησαν ἐκτοτε. Ἐάν, ἐπομένως, θελήσωμεν νὰ θέσωμεν τὰς δύο χρήσεις ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως συγκρίσεως, πρέπει ἡ χρῆσις 1950 νὰ ἐπιβαρυνθῇ μὲ τὴν αὐξήσιν τοῦ 21,21 % ἐπὶ 13,5 μῆνας καὶ

» τομύρια ζημίαν — μὴ συνυπολογιζομένης φυσικὰ οὐδεμιᾶς ἀποσβέσεως καὶ
 » προβλέψεως, ἐφ' ὅσον τὰ ἀκαθάριστα κέρδη εἶναι ὀλιγώτερα τῶν κατὰ τὴν
 » αὐτὴν χρῆσιν ἐξόδων, τόκων κλπ. Ἡ ζημία αὕτη κα λ ύ π τ ε τ α ι ἐν μέ-
 » ρει διὰ τῆς ἀνωτέρω ἀναφερθείσης συναλλαγματικῆς διαφορᾶς 16,2 δισεκ.
 » ὅχι ἐκ λογιστικοῦ τ ε χ ν ά σ μ α τ ο ς ἀλλὰ διότι τελευταίως δημοσιευθεὶς
 » Νόμος τὸ ἐ π ι β ά λ λ ε ι.

» 3. Τὰ πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους δάνεια 6 μηνῶν ἐχορηγήθησαν ἀποφάσει
 » τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος — παρὰ τὴν ἀντίθετόν μου γνώμην — εἰς τὸ προ-
 » σωπικὸν ὅλων τῶν μεγάλων Τραπεζῶν, λόγῳ τῆς ὑ π ὀ τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς
 » ἐ π ι β λ η θ ε ί σ η ς ὁμοίας μεταχειρίσεως, ἐγκρίσει τῆς Νομισματικῆς
 » Ἐπιτροπῆς καὶ ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε Κυβερνήσεων. Τὰ δάνεια ταῦτα ἀνῆρ-
 » χοντο ἀρχικῶς διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν εἰς 43,3 δισεκ. καὶ περιορίσθη-
 » σαν ἤδη εἰς 33,9 δισεκ. ἐξοφλούμενα συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν ἀπόφα-
 » σιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

» 4. Παγωμέναι πιστώσεις δὲν ὑφίστανται μόνον εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπε-
 » ζαν, ἀλλ' εἰς ὅ λ α ς τὰς Τραπεζάς, ἀναλόγως τῶν τοποθετήσεών των, καὶ
 » εἰς αὐτὴν τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Αὗται ὀφείλονται κατὰ μέγα μέρος
 » εἰς τὴν ἀσκηθεῖσαν μέχρι τοῦδε ἀ ν ε ρ μ ά τ ι σ τ ο ν πιστωτικὴν πολιτι-
 » κὴν τῶν μέχρι τοῦδε Κυβερνήσεων. Ἡ ρευστοποίησίς των θὰ ἐξαρτηθῇ
 » ἐκ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὅποιον θὰ ἀποφασισθῇ ἢ ἐκκαθάρισις τοῦ ἀμαρτω-
 » λοῦ παρελθόντος τῶν ἐπενδύσεων.

» 5. Ἐκ τῶν πιστώσεων τούτων καὶ τῶν λοιπῶν τοποθετήσεών της πρό-
 » κειται πράγματι νὰ προκύψουν σὺν τῷ χρόνῳ ἱκαναὶ ζημίαι δι' ὅ λ α ς τὰς
 » Τραπεζάς. Διὰ τὰς ζημίας αὐτὰς ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ἔχει ε ἰ δ ι κ ῆ ν
 » π ρ ό β λ ε ψ ι ν 25 δισεκατομμυρίων.

» 6. Αἱ ὑπὲρ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐνδεχόμεναι ζημίαι καθὼς καὶ ἡ ζημία τῆς
 » χρήσεως 1952 — ἥτις, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη, ἀνέρχεται εἰς Δρχ. 26 δισεκ. καὶ
 » θὰ ἐλαττωθῇ κατὰ τὰ ἀναφερθέντα 16,2 δισεκ. ἐκ τῆς συναλλαγματικῆς δια-
 » φορᾶς, ὡς ἐπιβάλλει ὁ Νόμος — θὰ καλυφθοῦν ἐκ τῶν περιουσιακῶν στοι-
 » χείων τῆς Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας τὸ ἐνεργητικὸν εἶναι, καὶ μετὰ τὴν ἀπό-
 » σβεσιν οἰασδῆποτε ὑποτιθεμένης ζημίας, ἀνώτερον οἰουδῆποτε ἑλληνικοῦ
 » Ὁργανισμοῦ.

» 7. Ἡ περιουσία τῆς Τραπεζῆς, συντηρητικώτατα ὑπολογιζομένη βάσει
 » τῶν τρεχουσῶν τιμῶν, ἀνῆρχετο τὴν 30ὴν Ἰουνίου 1952 εἰς 338.504 δισεκ.
 » Ἦδη δέ, λόγῳ τῆς ἐπελθούσης ἐν τῷ μεταξύ ὑψώσεως τῶν τιμῶν, εἶναι πολὺ
 » μεγαλυτέρα. Ὁ ὑπολογισμὸς τῆς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς δὲν ἐγένετο διὰ

ὅχι μόνον 3,5, ὡς πράγματι ἐπεβαρύνθη, ὁπότε τὰ ἐκ Δρχ. 11,5 δισεκ. κέρδη της ἐξα-
 φανίζονται, ἀπορροφουμένου μάλιστα καὶ σημαντικοῦ τμήματος τῆς συναλλαγματικῆς
 διαφορᾶς.

» πρώτην φοράν τώρα, ἀλλὰ γίνεται τ α κ τ ι κ ῶ ς καθ' ἑξάμηνον ἀπὸ τοῦ
» 1945.

» Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα παρέχονται ὑ π ε υ θ ύ ν ω ς καὶ ΟΥΔΕΜΙΑΝ ΕΠΙ-
» ΔΕΧΟΝΤΑΙ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΙΝ.»

Αἱ ὥς ἄνω δηλώσεις τῶν ὑπευθύνων μελῶν τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς θὰ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ θέσουν τέρμα εἰς κάθε περαιτέρω συζήτησιν περὶ τοῦ ὕψους τοῦ ἐλλείμματος ἐκείνου. Ἄλλ' ἐπειδὴ βάσει τοῦ ἀρθροῦ 9 τοῦ νεαροῦ Νόμου 2292/1953 «περὶ συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Τραπεζιτικῶν Ἑταιριῶν» χορηγεῖται ἑξάμηνος ἀπὸ τῆς συγχωνεύσεως προθεσμία εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς νέας Τραπεζῆς διὰ νὰ συντάξῃ καὶ δημοσιεύσῃ τὸν Ἱσολογισμόν χρήσεως 1952 τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐπικυρώνει τὴν ἀνωτέρω διατυπωθεῖσαν ὑπόνοιαν ἐνδεχομένης προσπάθειας διογκώσεως τοῦ ἐλλείμματος διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, κρίνομεν ἀπαραίτητον νὰ δώσωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα ὠρισμένους ὑπευθύνους ἀριθμούς, βάσει τῶν εἰς χεῖρας μας ἐπισήμων στοιχείων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σταματήσῃ ἐγκαίρως κάθε ἐνδεχομένη σχετικὴ προσπάθεια¹. Ἐξ ἄλλου αἱ ὥς ἄνω δηλώσεις τῶν μελῶν τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περιέχουν ἀρκετὰς μεταξὺ των διαφοράς. Τέλος, δεδομένου ὅτι αὗται ἐγένοντο κᾶπως προχείρως καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης ἀμέσου διαψεύσεως τῶν τερατωδῶν ἀνακριβειῶν αἱ ὁποῖαι διευπλώθησαν εἰς βάρος τῆς Τραπεζῆς, ἐπιβάλλεται δι' ἓνα πρόσθετον λόγον ἢ ψύχραιμος διευκρίνησις τοῦ ὅλου θέματος, ἐκ τῆς ὁποίας ἄλλως τε προκύπτουν περισσότερον εὐνοϊκὰ συμπεράσματα.

Τοιοιτοτρόπως καὶ βάσει τοῦ ἐγκριθέντος παρὰ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, κατὰ τὴν συνεδρίασίν του τῆς 31ης Ἰουλίου 1952, Ἱσολογισμοῦ τῆς πρώτης ἑξαμηνίας 1952 οἱ πρῶτοι ἕξ μῆνες τῆς χρήσεως ἄφησαν ἑλλειμμα Δρχ. 16.361 ἐκ., ἐκ τῶν ὁποίων Δρχ. 6.250 ἐκ. ἀφεώρων ἀποσβέσεις ἐγκαταστάσεων καὶ προβλέψεις δι' ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις. Ἐκπίπτοντες προσωρινῶς τὸ τελευταῖον τοῦτον κονδύλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπανέλθωμεν κατωτέρω, καταλήγομεν εἰς ἑλλειμμα Δρχ. 10.111 ἐκ. διὰ τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν.

Ἐξ ἄλλου τὸ πεντάμηνον ἀπὸ 1ης Ἰουλίου μέχρι 30 Νοεμβρίου 1952, βάσει τῶν εἰς χεῖρας μας ἐπισήμων λογιστικῶν καταστάσεων καὶ λογαριασμῶν ἀποτελεσμάτων, ἄφησεν ἑλλειμμα Δρχ. 3.286 ἐκ. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Δε-

1. Σημειοῦμεν ὅτι τὰ εἰς χεῖρας μας ἐπίσημα στοιχεῖα περιλαμβάνουν τοὺς ἑνδεκα πρώτους μῆνας τῆς χρήσεως. Διὰ τὸν Δεκέμβριον τὰ ἀποτελέσματα βασίζονται εἰς ὑπολογισμοὺς τόσον συντηρητικοὺς ὥστε ἐὰν ἀπέχουν ἀπὸ τὰ ὀριστικά θὰ εἶναι ἐπὶ τὸ δυσμενέστερον.

κέμβριον, ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὰ αὐτὰ μὲ τὸν Νοέμβριον ἀποτελέσματα, ἥτοι ἔλλειμμα Δρχ. 1.000 ἐκ., καὶ προσθέσωμεν καὶ Δρχ. 11.000 ἐκ. διὰ τὸ δῶρον τῶν Χριστουγέννων μαζὶ μὲ τὰς ἀντιστοίχους εἰσφορὰς εἰς Ἀσφαλιστικά Ταμεία κλπ., καταλήγομεν εἰς ἔλλειμμα ἐτέρων Δρχ. 12.000 ἐκ. Τοιουτοτρόπως ἡ δευτέρα ἑξαμηνία κανονικῶς καὶ βάσει τῶν μηνιαίων ἀποτελεσμάτων θὰ ἔπρεπε νὰ καταλήξῃ εἰς ἔλλειμμα Δρχ. 15.286 ἐκ. Ἀλλὰ τὸ ἔλλειμμα τοῦτο μετατρέπεται εἰς περίσσειμα Δρχ. 2.546 ἐκ. ὑπολογιζομένων τῶν κάτωθι δύο κονδυλίων συνολικοῦ ποσοῦ Δρχ. 17.832 ἐκ.

1) Δρχ. 1.632 ἐκ. λόγω διαφορᾶς τόκων μεταξὺ τοῦ κανονικοῦ 5% καὶ τοῦ χρεωθέντος προσωρινῶς 13% παρὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν παρ' αὐτῇ χρεωστικὸν λογαριασμὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς¹. Μὲ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐπιστώθη πράγματι ἀργότερον ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα.

2) Δρχ. 16.200 ἐκ. λόγω διαφορᾶς τιμῆς τοῦ ἀποθέματος συναλλάγματος ἰδιοκτησίας τῆς Τραπεζῆς, τὸ ὅποιον βάσει τελευταίου Νόμου ἔπρεπεν ὑποχρεωτικῶς νὰ ἀναγραφῇ εἰς τὸν Ἰσολογισμὸν 1952 μὲ τὴν τρέχουσαν ἱσοτιμίαν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς τὰ ἀποτελέσματα τῆς χρήσεως 1952 διαγράφονται ὡς ἑξῆς :

Ἑλλειμμα Α' ἑξαμηνίας	Δρχ. 10.111 ἐκ.
Πλεόνασμα Β' ἑξαμηνίας	» 2.546 »
Τελικὸν ἔλλειμμα	Δρχ. 7.565 »

Ἀλλ' εἰς τὸ τελικὸν τοῦτο ἔλλειμμα δὲν περιλαμβάνεται οὐδὲν κονδύλιον δι' ἀποσβέσεις ἐγκαταστάσεων καὶ προβλέψεις ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων. Δεδομένου ὅτι εἰς τὸν Ἰσολογισμὸν πρώτης ἑξαμηνίας εἶχε προβλεφθῇ ποσὸν Δρχ. 6.250 ἐκ., ἐκ τῶν ὁποίων Δρχ. 3.500 διὰ πρόβλεψιν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων, δέον νὰ ὑπολογίσωμεν δι' ὁλόκληρον τὴν χρῆσιν διπλάσιον ποσόν, ἥτοι κονδύλιον Δρχ. 12.500 ἐκ. Τοιουτοτρόπως τὸ ἀνώτατον ὅριον δυνατοῦ ἐλλείμματος τῆς χρήσεως 1952 ἀνέρχεται εἰς Δρχ. 20.065, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀφορᾷ τὰς ἀποσβέσεις καὶ τὰς ἐπισφαλεῖς, καὶ μόνον ποσὸν Δρχ. 7.565 ἐκ. ἀποτελεῖ τὸ οὐσιαστικὸν ἔλλειμμα τῆς χρήσεως².

1. Βλ. κατωτέρω κεφ. VII.

2. Εἰς τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ τῆς χρήσεως 1952 δὲν περιλαμβάνεται συνολικὸν κονδύλιον Δρχ. 4,7 δισεκ. διὰ τὰς χαρισθείσας ὀφειλὰς καὶ τὴν ἐπὶ ἑξάμηνον καταβληθεῖσαν διαφορὰν μεταξὺ συντάξεως καὶ ἀποδοχῶν εἰς τοὺς κατὰ τὴν χρῆσιν ἐκείνην ἐξεληθόντας 207 ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, τῶν ὁποίων τοιουτοτρόπως διηυκολύνθη ἡ ἔξοδος πρὸς ἐπίτευξιν σημαντικῶν οἰκονομιῶν, ὡς λεπτομερῶς ἐκτίθεται κατωτέρω εἰς σελ. 82. Ἡ ἀπόσβεσις τοῦ ποσοῦ τούτου εἶχε συμφωνηθῇ μετὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι θὰ ἐγίνετο εἰς πλειοτέρας τῆς μιᾶς χρήσεως καὶ ἀφοῦ συνεπληροῦτο ἡ ἐπιδιωκομένη ἔξοδος 500 τοῦλάχιστον ὑπαλλήλων. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἶχε περιληφθῇ καὶ σχετικὴ διάταξις εἰς τὸ ἄρθρον 4 τοῦ καταρτισθέντος

Ἄλλ' ὥς νὰ μὴ ἤρκουν ὅλαι αἱ μετὰ τόσης εὐκολίας καὶ σπουδῆς ἐκτοξευθεῖσαι ἀνακρίβειαι εἰς βάρος τοῦ πρώτου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς χώρας κατεβλήθη καὶ σοβαρὰ προσπάθεια νομοθετικῆς κατοχυρώσεώς των... Διότι εἰς τὸ κατατεθὲν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τὴν 2αν Φεβρουαρίου 1952 Σχέδιον Νόμου « περὶ συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Τραπεζιτικῶν Ἑταιριῶν » περιλαμβάνετο ἡ κάτωθι καταπληκτικὴ διάταξις εἰς τὸ ἄρθρον 9 :

« Κατ' ἐξαίρεσιν τῆς ἐκ τῆς κειμένης νομοθεσίας ἀπορροεύσης ὑποχρεώσεως, ἐπιτρέπεται ὅπως αἱ ἐντὸς τοῦ α' ἑξαμήνου τοῦ ἔτους 1953 συγχωνεύόμεναι Ἀνώνυμοι Τραπεζικαὶ Ἑταιρίαι μὴ συντάξωσι Ἰσολογισμόν τῆς ληξιάσης ἐταιρικῆς χρήσεως 1952, ἡ δὲ ἀπόφασις περὶ ἀπαλλαγῆς ἢ μὴ τῶν μέχρι τῆς συγχωνεύσεως ὑφισταμένων Διοικητικῶν αὐτῶν Συμβουλίων καὶ Ἐλεγκτῶν ἀπὸ πάσης εὐθύνης ἀποζημιώσεως ληφθῇ βάσει λογιστικῆς καταστάσεως τοῦ τελευταίου πρὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, καθ' ἣν θέλει ἀποφασισθῇ ἡ συγχώνευσις, μηνός. »

Εἶναι προφανὲς ἀπὸ αὐτὴν τὴν διατύπωσιν τοῦ ὥς ἄνω ἁρθρου ὅτι ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐπρόκειτο ἀλλ' οὔτε καὶ ἦτο δυνατόν ν' ἀποτελέσῃ γενικὸν κανόνα δικαίου τῆς Νομοθεσίας μας, διότι ἀφεώρα μόνον τὰς Τραπεζὰς αἱ ὁποῖαι θὰ συγχωνευθοῦν διαρκοῦντος τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τοῦ 1953. Ἐπρόκειτο, δηλαδή, περὶ μιᾶς ἐξαιρετικῆς διατάξεως ἀφορώσης συγκεκριμένως τὴν συγχώνευσιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα πρὸ τῆς καταθέσεως εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ ἀνωτέρω Σχεδίου Νόμου ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν εἶχε δημοσιεύσει πανηγυρικῶς τὸν Ἰσολογισμόν τῆς χρήσεως 1952. Οὐδέν, ἐπομένως, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ὑπῆρχεν ἐμπόδιον. Παρέμεινεν ὅμως τὸ ἀνυπερβλήτον ἐμπόδιον τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας ὁ Ἰσολογισμὸς 1952, συντασσόμενος σύμφωνα μὲ τὰ ὑπεύθυνα στοιχεῖα καὶ βιβλία της καὶ τὴν ἀπὸ αἰῶνος κρατοῦσαν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τάξιν, θὰ ἐνεφάνιζεν ἔλλειμμα Δρχ. 7,5 δισεκ. μόνον. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί θὰ ἀπέμενεν ἀπὸ τὴν κακόβουλον εἰδησεογραφίαν ὠρισμένων ἐφημερίδων, ἀπὸ τὰς ἀδεσπότους φήμας καὶ διαδόσεις τῶν παρασκηνίων καὶ ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἀγόρευσιν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ;

Δι' ὃ καὶ ἐτέθη ἀμέσως εἰς κίνησιν ἡ νομοθετικὴ μηχανὴ διὰ νὰ καταστήσῃ δυνατὴν καὶ βιώσιμον τὴν ἀμφιβολίαν εἰς τὸ διηνεκές. Τὸ πρῶτον Πιστωτικὸν Ἰδρυμα τῆς χώρας ἐπρόκειτο νὰ καταδικασθῇ ἀπὸ τὸν Ἑλληνα Νομοθέτην νὰ φέρῃ πάντοτε τὸ στίγμα ὅτι λόγῳ μεγάλων ζημιῶν κατὰ τὸ 1952 εὐρέθη εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως... Καὶ ἡ λογικὴ συνέπεια τοῦ μέτρου

τότε Σχεδίου Νόμου, τοῦ ὁποίου τὸ πλῆρες κείμενον δημοσιεύεται κατωτέρω εἰς σελ. 128. Ἐξ ἄλλου ὁμοίαν ἀκριβῶς διάταξιν περιλαμβάνει καὶ τὸ ἄρθρον 7 τοῦ Νόμου 2292/1953, βάσει τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἡ συγχώνευσις.

εἶναι ὁ περιεχόμενος εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς ὡς ἄνω διατάξεως μοιραῖος παραλογισμός. Ἐφ' ὅσον δὲν θὰ συνετάσσετο Ἰσολογισμὸς διὰ τὸ 1952, ἡ παρὰ τῶν Μετόχων ἀπαλλαγή τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Ἑλεγκτῶν ἀπὸ πάσης εὐθύνης θὰ ἐγένετο βάσει μιᾶς μηνιαίας λογιστικῆς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιληφθοῦν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐλεγχομένης παρὰ τῶν Μετόχων χρήσεως καὶ ὁ λογαριασμὸς κερδῶν καὶ ζημιῶν. Δηλαδή ἡ ἀπαλλαγή αὕτη θὰ ἐγένετο κατὰ τρόπον ὄντως πρωτάκουστον, ἄνευ γνώσεως τῆς πραγματικῆς καταστάσεως τῆς Τραπεζῆς.

Ἀλλ' ἡ πρωτοφανὴς αὕτη διάταξις ἐπροκάλεσεν, ὡς ἦτο ἐπόμενο, μίαν ἀληθῆ ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης, τῆς ὁποίας ὁ ἀντίκτυπος ἔφθασε καὶ μέχρι τῆς Βουλῆς. Τοιουτοτρόπως δὲ ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ σχετικοῦ Νόμου 2292/1953 ἠναγκάσθη νὰ ὑπαναχωρήσῃ. Καὶ ἐνέμεινε μὲν, πρὸς τήρησιν τῶν προσχημάτων, εἰς τὴν ψήφισιν τῆς διατάξεως ταύτης ἡ ὁποία, ἐφ' ὅσον ἡ συγχώνευσις συνετελέσθη διὰ Διατάγματος καὶ ὄχι διὰ τῆς Συνελεύσεως τῶν Μετόχων, οὐδεμίαν ἔχει πλέον πρακτικὴν σημασίαν. Ἀλλὰ παραλλήλως προσέθεσεν ἑτέραν διάταξιν, βάσει τῆς ὁποίας τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως δημιουργηθησομένης νέας Τραπεζῆς θὰ συντάξῃ καὶ δημοσιεύσῃ τὸν Ἰσολογισμὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν χρῆσιν 1952 ἐντὸς ἑξ μηνῶν ἀπὸ τῆς συγχωνεύσεως καὶ μάλιστα «βάσει τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφῶν», κατὰ τὸ ρητὸν γράμμα τῆς διατάξεως.

Μᾶς ἐδόθη καὶ προηγουμένως ἡ εὐκαιρία νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν διάταξιν αὐτὴν ὡς ὑποπτον¹. Διότι τὰ βιβλία τῆς Τραπεζῆς ἦσαν ἀπολύτως ἐνήμερα καί, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰσολογισμὸς πρόκειται νὰ συνταχθῇ βάσει τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγγραφῶν, δὲν ἐχρειάζετο καμμία ἐξάμηνος προθεσμία, κατ' οὐσίαν μάλιστα ἐννεάμηνος ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς χρήσεως, δεδομένου ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν προστεθεῖσαν διάταξιν τὸ ἐξάμηνον ὑπολογίζεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συγχωνεύσεως. Ὁ Ἰσολογισμὸς ἠδύνατο ἀξιόλογα νὰ ἔχῃ δημοσιευθῇ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1953, σύμφωνα μὲ τὴν σχετικὴν παράδοσιν τῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἐδημοσίευε πάντοτε πρώτη μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν Τραπεζῶν τὸν Ἰσολογισμὸν της τὸ ἀργότερον μέχρι τέλους Μαρτίου. Ἐφ' ὅσον, μάλιστα, ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ Ἰσολογισμοῦ τούτου δὲν βαρύνει τὸ ἐπιφορτισθὲν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς νέας Τραπεζῆς, δεδομένου ὅτι θὰ βασισθῇ εἰς τὰς ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφάς, ἡ σύνταξις καὶ δημοσιεύσις του καταντᾷ μία τυπικὴ πράξις τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τόσον χρόνον καθυστέρησις εἶναι ἀκατανόητος.

Τοιουτοτρόπως γίνεται προφανὴς ὁ σκοπὸς τῆς νέας ταύτης διατάξεως. Ἐπιδιώκεται, δηλαδή, πάντοτε ἡ παράτασις τῆς προγραμματικῶς δημιουργηθείσης συγχύσεως ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀκριβὲς ἔλλειμμα τῆς χρήσεως 1952. Ἐφ'

1. Ἰδε ἄνωτέρω σελ. 11 καὶ 12.

ὅσον δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἀρχικῶς ἐπιδιωχθεῖσα δημιουργία τῆς σχετικῆς συγχύσεως εἰς τὸ διηνεκές, διὰ τῆς νέας διατάξεως παρέχεται μία ἐξάμηνος παράτασις αὐτῆς. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐπιδιώκεται, καταφανῶς, ἐν ἀπὸ τὰ δύο. Ἡ νὰ ἔχουν λησμονηθῇ οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς διακηρυχθέντες φανταστικοὶ ἀριθμοί. Ἡ, πάντως, νὰ δοθῇ ἡ ἀπαραίτητος πίστωση χρόνου πρὸς διαμόρφωσιν ἑνὸς Ἰσολογισμοῦ μὴ διαψεύδοντος τοὺς φανταστικούς ἀριθμούς.

Ἐὰν ἡ πραγματικὴ πρόθεσις τοῦ συντάκτου τῆς διατάξεως ταύτης εἶναι ἀπλῶς ἡ πάροδος ὠρισμένου χρόνου, διὰ νὰ ἔχουν ἐν τῷ μεταξὺ ἀμβλυνθῇ αἱ ἐντυπώσεις ἐκ τῶν ἐν τῇ Βουλῇ λεχθέντων, εἶναι βέβαιον ὅτι ματαιοπονεῖ. Διότι ἐπιφυλασσόμεθα, ὅποτεδήποτε καὶ ἂν δημοσιευθῇ ὁ Ἰσολογισμὸς τῆς τελευταίας χρήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, νὰ προβῶμεν εἰς ἕνα πλήρως ἐξονυχιστικὸν ἔλεγχόν του βάσει τῶν εἰς χεῖρας μας ἐπισήμων στοιχείων. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν καλύπτουν βεβαίως ὁλόκληρον τὴν χρῆσιν 1952 ἀλλὰ μόνον τοὺς ἑνδεκα μῆνας μέχρι 30 Νοεμβρίου. Ἡ πορεία, ὅμως, τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου μηνὸς εἶναι γνωστὴ εἰς τὰς γενικὰς τῆς γραμμὰς καὶ οὕτω ἀποκλείεται οἷονδήποτε ἐνδεχόμενον ἐξελίξεως τῶν γενικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς χρήσεως πέραν τῶν προβλέψεων εἰς τὰς ὁποίας κατελήξαμεν ἀνωτέρω.

Ἀπομένει ἡ τυχὸν ἀπόπειρα διαμορφώσεως τοῦ Ἰσολογισμοῦ κατὰ τρόπον ἐπιβεβαιοῦντα τοὺς ἀναφερθέντας φανταστικούς ἀριθμούς. Ἐκ πρώτης ὄψεως τοῦτο ἀποκλείεται, δεδομένου ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν προστεθεῖσαν διάταξιν ἡ σύνταξις τοῦ Ἰσολογισμοῦ θὰ γίνῃ «βάσει τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφῶν». Καὶ τὰ βιβλία τῆς Τραπεζῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραποιηθῶν. Ἀλλὰ διὰ τοὺς μεμνημένους εἰς τὰ μυστικά τῆς λογιστικῆς εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ δημιουργία ἑλλείμματος εἶναι δυνατὴ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον. Διὰ τῆς ἡλαττωμένης, δηλαδή, ἐκτιμήσεως τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως. Καί, προκειμένου περὶ Τραπεζῆς, διὰ τῆς διογκώσεως τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐπαρκῇ ἡ ὑπάρχουσα σχετικὴ πρόβλεψις. Τοιοῦτοτρόπως καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Νόμον προκύπτει ἀνάγκη αὐξήσεως τῆς προβλέψεως δι' ἐπισφαλεῖς καὶ δημιουργεῖται τὸ ἐπιδιωκόμενον ἑλλεῖμμα. Πλὴν τούτου ὁ χαρακτηρισμὸς μιᾶς ἀπαιτήσεως ὡς ἐπισφαλοῦς ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν μὴ εἰσαγωγὴν εἰς τὰ κέρδη τῆς Τραπεζῆς τῶν σχετικῶν τόκων. Τοιοῦτοτρόπως τὰ κέρδη τῆς χρήσεως ἐμφανίζονται μειωμένα καὶ δημιουργεῖται νέα ζημία, μικροτέρα βέβαια τῆς δημιουργουμένης ἀπὸ τὴν ἀνάγκην προβλέψεως δι' ὁλόκληρον τὸ κεφάλαιον τῆς χαρακτηριζομένης ὡς ἐπισφαλοῦς ἀπαιτήσεως, ἀλλὰ πάντως ἱκανὴ νὰ αὐξήσῃ τὸ ἑλλεῖμμα τῆς χρήσεως.

Ἡ μέθοδος εἶναι ἀπλὴ καὶ παρουσιάζει, μάλιστα, ὠρισμένα πλεονεκτήματα, διὰ τὰς ἀμέσως προσεχεῖς χρήσεις, ἀπὸ φορολογικῆς ἀπόψεως. Συγχρόνως ἡ μέθοδος αὕτη διεγρᾶφη περίπου κατὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ Ὑπουργοῦ

Συντονισμοῦ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Δὲν ἀποκλείεται, λοιπόν, νὰ γίνη ἀπόπειρα ἐφαρμογῆς τῆς ἐν προκειμένῳ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δικαιολογηθῇ ἡ ἀνάμιξις τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Τραπεζῆς ἐκ δανείων πρὸς τὸ προσωπικὸν ἢ τὸ Ταμεῖον Αὐτασφαλείας μὲ τὰς παγωμένας πιστώσεις, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος προηγουμένως.

Ἀλλὰ μία τοιαύτη ἐνδεχομένη προσπάθεια εἶναι προφανὲς ὅτι περιορίζεται πλεόν ἀπὸ τὴν μεσολαβήσανσαν κατ' Ἀπρίλιον ὑπερυποτίμησιν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος. Διότι κατόπιν αὐτῆς ὅχι μόνον δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ αὐθαίρετος διόγκωσις τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων ἀλλ' ἀντιθέτως εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ ὠρισμένα κατὰ τὸ παρελθὸν θεωρηθεῖσαι ὡς ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις θὰ εἰσπραχθοῦν σήμερον ἀνέτως ἐν ὅλῳ ἢ τοῦλάχιστον ἐν μέρει, λόγῳ τῆς εἰς δραχμὰς ὑπερτιμῆσεως τῶν ἀντιστοιχῶν ἐνεχύρων καὶ ἄλλων ἐνεργητικῶν στοιχείων τῶν ὀφειλετῶν.

Ἀσχέτως ὅμως πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὑπερυποτίμῆσεως τοῦ νομίσματος ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐκ τοποθετήσεων ἐνεργητικοῦ τῆς Τραπεζῆς, τὸ σύνολον τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων τῆς Τραπεζῆς, ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1952, δὲν ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῶν Δρχ. 35 δισεκ. Ἡ τοιαύτη ἐκτίμησις τῶν ἐπισφαλῶν ἐγένετο, ἐπαναλαμβάνομεν καὶ τονίζομεν ἰδιαιτέρως, κατὰ τὰ μέσα Δεκεμβρίου 1952, κατόπιν ἐντολῆς τῆς τότε Διοικήσεως, ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῆς Τραπεζῆς βάσει αὐστηρῶν κριτηρίων, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναμίξεως τῆς Διοικήσεως, καὶ μὲ ὑπολογισμόν τῶν ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν καταστημάτων Νικαίας καὶ Χαλανδρίου κινδύνων τῆς Τραπεζῆς. Ἐγένετο, δηλαδή, εἰς χρόνον ἀνύποπτον, βάσει ὑπηρεσιακῶν κριτηρίων καὶ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς.

Ἐξ ἄλλου αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1951 κρατήσεις διὰ πρόβλεψιν ἐπισφαλῶν ἀνῆρχοντο εἰς Δρχ. 28 δισεκ. Ἐὰν εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο προστεθῇ καὶ ἡ διὰ τὸ 1952 ὑπολογισθεῖσα ὡς ἄνω¹ πρόβλεψις Δρχ. 7 δισ., καταλήγομεν εἰς τὸ ἀνεπίδεκτον οἷα σδήποτε ἀμφισβητήσεως συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχει πλήρης πρόβλεψις διὰ τὰς μέχρι τῆς συγχωνεύσεως τυχὸν ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις τῆς Τραπεζῆς. Ἐπομένως πᾶσα καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἐνδεχομένη προσπάθεια εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη.

Ὑπεσχέθημεν, ἄλλως τε, νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὡς ἄνω ὑποψιῶν καταρτισθησόμενον τελευταῖον Ἰσολογισμόν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ τονίζομεν ὅτι, πλὴν τῶν μέχρι 30 Νοεμβρίου 1952 ἐπισήμων λογιστικῶν στοιχείων, εἰς χεῖρας μας εὐρίσκεται καὶ ἡ παρὰ τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Τραπεζῆς ὑπεύθυνος καὶ ἀναλυτικὴ ἐκτίμησις τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων. Ἐπιφυλασσόμεθα, ἐπομένως, νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος

1. Ἰδε ἄνωτέρω σελ. 30.

ἐὰν τυχὸν ἤθελεν ἐκδηλωθῇ οἰαδήποτε ἀπόπειρα νοθείας τῶν πραγματικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς χρήσεως.

Δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν τὸ γεγονὸς ὅτι βάσει τῆς ὡς ἄνω διατάξεως τοῦ ἀρθρου 9 τοῦ Νόμου 2292/1953 κατωχυρώθη νομοθετικῶς ἡ πλήρης ἀδυναμία ἐλέγχου ἢ καὶ ἀπλῆς ἔστω συζητήσεως τοῦ Ἰσολογισμοῦ τούτου παρ' οἰασδήποτε Συνελεύσεως¹. Ὁ ἔλεγχος θὰ γίνῃ κατὰ τρόπον ἐπίσης ὑπεύθυνον καὶ δημόσιον. Καὶ οἱ μέτοχοι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, παραλλήλως δὲ ὁλόκληρος ἡ κοινὴ γνώμη, θὰ πληροφορηθοῦν ὁπωσδήποτε τὴν ἀλήθειαν.

* * *

Καίτοι ὁ προσδιορισμὸς τοῦ πραγματικοῦ ἐλλείματος τῆς χρήσεως 1952 εἰς τὸ ποσὸν τῶν 7,5 δισεκ. καθιστᾷ πᾶσαν συζήτησιν περὶ κλονισμοῦ τοῦ Ἰδρύματος καὶ κινδύνου πτωχεύσεώς του ἄνευ περιεχομένου, κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ὠρισμένα στοιχεῖα συγκρίσεως διὰ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον περίοδον.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1945 - 1952 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐνεφάνισε ἐπανειλημμένως ἐλλείμματα, καὶ μάλιστα ἐπὶ σειρὰν χρήσεων. Συγκεκριμένως τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀπὸ τοῦ 1945 χρήσεων ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν γενικῶν ἐξόδων, συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐν γένει ἐξόδων διαχειρίσεως, τόκων, φόρων, ἀποσβέσεων ἐπισφαλῶν κλπ., ἔχουν ὡς ἑξῆς εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν :

Χρῆσις	Γεν. ᾽Εξοδα	Κέρδη	Ἀποτελέσματα
1945	2.442	2.530	+ 88
1946	33.700	22.900	— 10.800
1947	62.700	57.000	— 5.700
1948	105.000	105.000	—
1949	149.000	162.000	+ 13.000
1950	215.000	227.000	+ 12.000
1951	267.000	275.000	+ 8.000
1952	276.000	256.000	— 20.000 ²

1. Πράγματι ἡ διάταξις αὕτη προβλέπει μόνον τὴν δημοσίευσιν τοῦ οὕτω καταρτισθησομένου Ἰσολογισμοῦ εἰς τὸ Δελτίον Ἀνωνύμων Ἑταιριῶν. Δὲν ἐπιβάλλει τὴν δημοσίευσίν του εἰς τὸν ἡμερήσιον ἢ περιοδικὸν τύπον, ὅπως γίνεται πάντοτε δι' ὅλους τοὺς Ἰσολογισμοὺς. Καί, πρὸ παντός, δὲν προβλέπει τὴν ἔγκρισίν του παρ' οἰασδήποτε Συνελεύσεως, εἴτε τῶν Μετόχων τῆς τέως Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, εἴτε τῶν Μετόχων, ἐπὶ τέλους, τῆς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως νέας Τραπεζῆς...

2. Εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ 1952 περιλαμβάνεται τὸ ὡς ἄνω κονδύλιον Δρχ. 12,5 δισεκ. δι' ἀποσβέσεις καὶ ἐπισφαλεῖς ἔναντι ἀναλόγων κονδυλίων Δρχ. 1,3 δισεκ. διὰ τὸ 1946 καὶ Δρχ. 4,1 δισεκ. διὰ τὸ 1947.

Ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ ἔλλειμμα τοῦ 1952 εἶναι περίπου διπλάσιον τοῦ ἐλλείμματος τοῦ 1946 καὶ ὑπερτριπλάσιον τοῦ ἐλλείμματος τοῦ 1947. Ἐὰν ὁμως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἐθνικὸν νόμισμα κατὰ τὸ 1946 καὶ 1947 εἶχε τριπλασίαν ἀξίαν ἔναντι τοῦ Δολλαρίου, τὰ συμπεράσματα ἐκ τῆς προχείρου ταύτης συγκρίσεως ἀντιστρέφονται.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ποσοστιαία ἀναλογία τῶν ὡς ἄνω ἔλλειμμάτων πρὸς τὰ σύνολα τῶν ἀντιστοιχῶν γενικῶν ἐξόδων καταλήγει εἰς περισσότερον εὐγλωττα συμπεράσματα. Διότι, ἐνῶ τὸ ἔλλειμμα διὰ τὴν χρῆσιν 1946 ἀντιστοιχοῦσεν εἰς τὸ 30% τοῦ συνόλου τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς καὶ διὰ τὴν χρῆσιν 1947 εἰς τὸ 9% αὐτῶν, ἀντιθέτως διὰ τὴν χρῆσιν 1952 τὸ ἔλλειμμα ἀντιστοιχεῖ εἰς ποσοστὸν 7,2% τοῦ συνόλου τῶν γενικῶν ἐξόδων. Καὶ ἀντιστρόφως, ἐνῶ ἡ Τράπεζα ἐκάλυψε διὰ τῶν ἐν γένει κερδῶν τῆς κατὰ τὸ 1946 τὸ 68% τῶν ἐξόδων τῆς καὶ κατὰ τὸ 1947 τὸ 91% αὐτῶν, ἀντιθέτως κατὰ τὸ 1952 ἐκάλυψε ποσοστὸν 93% περίπου.

Καὶ ὁμως εἰς τὸ τόσον πρόσφατον αὐτὸ παρελθὸν οὐδέποτε ἐγένετο καὶ ἀπλῇ καὶ σκέψις περὶ κινδύνου πτωχεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, οὔτε φυσικὰ περὶ ἀνάγκης συγχωνεύσεώς της. Σημειωτέον ὅτι αἱ ὡς ἄνω σημαντικαὶ ζημίαι ἐσημειώθησαν ἐπὶ 2 συνεχεῖς χρήσεις, τὸ 1946 καὶ 1947, ἡ δὲ ἐπακολουθήσασα τρίτη κατὰ συνέχειαν χρήσις τοῦ 1948 μόλις ἐκάλυψε τὸ σύνολον τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς χωρὶς νὰ δυνηθῇ ν' ἀφιερῶσιν τὸ παραμικρὸν ποσὸν διὰ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν ζημιῶν τοῦ παρελθόντος. Παρ' ὅλα ταῦτα οὐδόλως ἀνησύχησε καί, φυσικὰ, δὲν ἐχρειάσθη νὰ ἐνσπείρῃ τὸν πανικὸν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς καὶ νὰ σαλπίσῃ τὸ τέλος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὁ τότε Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ σύμπτωσιν καὶ σήμερον Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, μετασχὼν μάλιστα τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἀποφασίσαντος τὴν συγχώνευσιν λόγῳ κινδύνου πτωχεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς...

Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω πίνακος προκύπτει, ἄλλως τε, ὅτι τὰ γεγονότα ἐδικαίωσαν τὴν αἰσιοδοξίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διότι ἤρκεσε μία μόνον χρήσις, ἡ τοῦ 1949, διὰ νὰ καλύψῃ κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ τεράστια ἐλλείμματα τῶν προηγουμένων ἐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἀπὸ τοῦ 1950 νὰ ἀρχίσῃ διανεμόμενον καὶ μέρος εἰς τοὺς Μετόχους. Καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς, ἐπαναλαμβάνομεν, οὐδεμίαν ἀνησυχίαν τῆς Κυβερνήσεως, τῶν Μετόχων ἢ τῆς κοινῆς γνώμης, χάρις ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν τεράστιον δυναμισμόν τοῦ ἐθνικοῦ Ἰδρύματος τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ 110 ἔτη τῆς ζωῆς του ἀντιμετώπισε πάντοτε ἐπιτυχῶς ἐλλείμματα, καταχρήσεις, περιπετείας καὶ κινδύνους ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρους τῶν σημερινῶν.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ

Η δυναμικότης καὶ φυσικὰ ἢ βιωσιμότης μιᾶς τραπεζικῆς ἐπιχειρήσεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθοῦν βάσει τοῦ ἐλλείμματος μιᾶς ὀρισμένης χρήσεως. Τὸ ἐνδεχόμενον ἔλλειμμα μιᾶς ἢ καὶ πλειότερων χρήσεων δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ὅπως ἀπεδείχθη ἀπὸ τὸν παρατεθέντα ἄνωτέρω πίνακα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχει βασικὴν ἢ μᾶλλον ἀποκλειστικὴν σημασίαν ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι τὸ ἔλλειμμα ἢ τὸ ποσὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ αἷτια τοῦ ἐλλείμματος. Μόνον ἡ ἔρευνα τῶν αἰτίων αὐτῶν θὰ ἐπισημάνῃ τὰς γενικὰς συνθήκας μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἐκινήθη ἡ τραπεζικὴ ἐπιχείρησις κατὰ τὴν ὑπὸ κρίσιν περίοδον, τὰ τυχόν διαπραχθέντα σφάλματα ἢ, ἀντιθέτως, τὴν ἐνδεχομένην συρροὴν ἀπροβλέπτων περιπτώσεων, εἴτε περιπτώσεων ἄνωτέρας βίας, καὶ τέλος τὰ περιθώρια τὰ ὁποῖα διαθέτει ἀκόμη ἡ ἐπιχείρησις. Καὶ μόνον μία τοιαύτη ἔρευνα εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορίσῃ τοὺς ἐνδεχομένους κινδύνους πτωχεύσεως τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὰ ἐπιβαλλόμενα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μέτρα. Οἰαδήποτε ἄλλη βᾶσις ἢ κριτήριον ἀποτελεῖ καθαρὰν αὐθαιρεσίαν καὶ προδίδει πλήρη ἄγνοιαν τοῦ ἐν γένει ρυθμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐλέχθη καὶ ἐγράφη κατὰ κόρον ὅτι τὸ ἔλλειμμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν χρῆσιν 1952 ἐδημιουργήθη λόγῳ τῆς διογκώσεως τοῦ προσωπικοῦ της, τοῦ πολυτελοῦς μισθολογίου της, τῶν μεγάλων παροχῶν εἰς τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα τοῦ προσωπικοῦ καὶ τοῦ πολυτελοῦς Ὄργανισμοῦ της, ὁ ὁποῖος ἐπέτρεψε τὴν δημιουργίαν 1.000 περίπου τμηματαρχῶν ἐπὶ συνόλου 4.000 ὑπαλλήλων.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι μέχρις ἐνὸς σημείου ἀκριβῆ, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦν τὴν βασικὴν αἰτίαν τοῦ σημερινοῦ ἐλλείμματος. Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν κατωτέρω λεπτομερῶς εἰς τὸ θέμα τῆς ἐκ τῶν αἰτίων τούτων διογκώσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς παραθέτομεν εὐθὺς ἀμέσως πίνακα τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξελίξεως τῶν δαπανῶν τῆς Τραπεζῆς δι' ἐν γένει ἀποδοχὰς τοῦ προσωπικοῦ καὶ εἰσφορὰς εἰς τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα :

1945	Δρχ.	2,2	δισεκ.
1946	»	26,0	»
1947	»	42,4	»
1948	»	62,0	»
1949	»	91,0	»
1950	»	124,0	»
1951	»	163,0	»
1952	»	173,0 ¹	»

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι κατὰ τὸ 1952 τὰ ἔξοδα ταῦτα ηὐξήθησαν μόνον κατὰ Δρχ. 10 δισεκ. ἐν σχέσει μὲ τὸ 1951. Ἐνῶ ἀντιθέτως τὸ 1951 ηὐξήθησαν κατὰ Δρχ. 39 δισεκ. ἐν σχέσει μὲ τὸ 1950, καὶ τὸ 1950 κατὰ Δρχ. 33 δισεκ. ἐν σχέσει μὲ τὸ 1949. Καὶ ὅμως τὰ ἔτη 1950 καὶ 1951, ὁπότε ηὐξήθησαν τὰ ἔξοδα εἰς τὸ ὑπερτριπλάσιον τῆς αὐξήσεως τοῦ 1952, ὑπῆρξαν ἔτη κατὰ τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον δὲν ἐδημιουργήθη ἔλλειμμα ἀλλ' ἀντιθέτως ὑπῆρξαν κέρδη καὶ διενεμήθησαν μερίσματα εἰς τοὺς Μετόχους, ἐνῶ ἀντιθέτως τὸ 1952 μὲ αὐξήσιν ἐξόδων ἀνελθοῦσαν μόλις εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ καὶ ὀλιγώτερον τῆς αὐξήσεως τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἐδημιουργήθη ἔλλειμμα.

Ἡ ἐξήγησις τοῦ αἰνίγματος δίδεται ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῶν τοποθετήσεων τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὰ ἀντίστοιχα ἔτη. Διότι εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς ἐπιχειρήσεως δὲν ἐξαρτῶνται μόνον ἀπὸ τὰ γενικά της ἔξοδα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ κέρδη της, τὰ ὁποῖα προκειμένου περὶ Τραπεζῆς προκύπτουν κυρίως ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν χορηγήσεών της. Πράγματι αἱ χορηγήσεις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶχον τὴν κάτωθι ἐξέλιξιν ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους :

1945	Δρχ.	10.513	ἐκατ.
1946	»	224.945	»
1947	»	421.923	»
1948	»	723.071	»
1949	»	1.053.087	»
1950	»	1.381.168	»
1951	»	1.550.282	»
30/11/1952	»	1.260.095	»

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1945 μέχρι τῆς 31 Δ/βρίου 1951 αἱ τοποθετήσεις τῆς Τραπεζῆς ηὔξανον ἀλματωδῶς καὶ ἀδιακόπως, αἰφνιδίως ἐντὸς τοῦ 1952 ἐνεφάνισαν διὰ πρώτην φορὰν μίαν ἀπότομον πτώσιν κατὰ 290 δισεκ. Καὶ ἡ μείωσις αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς ἀντίστοι-

1. Εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον κατωτέρω μνημονεύονται λεπτομερῶς ὅλοι οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ προσπάθειαι πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς τοιαύτης συμπίεσεως τῶν ἐξόδων κατὰ τὸ 1952.

χον μείωσιν τῆς πρὸς τὴν Ἑθνικὴν χρηματοδοτήσεως τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι, πράγματι, γνωστὸν ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος χρηματοδοτεῖ ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς Ἑμπορικὰς Τραπεζὰς βάσει γενικῶν κανόνων τιθεμένων ἐκάστοτε παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς διευκόλυνσιν κυρίως τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν καὶ πρὸς ἐφοδιασμὸν τῆς βιομηχανίας μὲ τὰ ἀπαραιτήτα κεφάλαια κινήσεως. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1952 ἤρχισεν ἀποτόμως περιοριζομένη ἡ πιστοδότησις αὕτη ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὰ κεφάλαια κινήσεως τῆς βιομηχανίας. Καὶ ἤρχισεν ἐφαρμοζομένη μία ἄτεγκτος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ διὰ τῆς διακοπῆς πάσης τοιαύτης χρηματοδοτήσεως καί, ἔτι χειρότερον, διὰ τῆς ἀποφυγῆς οἰασδήποτε παρατάσεως τῶν ληγουσῶν δόσεων τῶν δανείων πρὸς τὴν βιομηχανίαν, ἐνῶ ἡ τοιαύτη ὑπὸ ὅρους γενικῶς εὐμενεῖς παράτασις ἀπετέλει τὸν κανόνα μέχρι τότε. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀποτόμου ταύτης στροφῆς τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία τῶν λεγομένων «παγωμένων πιστώσεων», μὲ συνέπειαν ἡ μὲν Τράπεζα νὰ μὴ δύναται νὰ εἰσπράξῃ παρὰ ἓν μόνον μικρὸν ποσοστὸν τῶν χορηγήσεών της πρὸς τὴν βιομηχανίαν, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐχρεοῦτο αὕτη ἀμειλίκτως ἀπὸ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος μὲ τὸ σύνολον τῶν ληγουσῶν ἐκάστοτε δόσεων τῶν βιομηχανικῶν δανείων.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους οὗτους αἱ συνέπειαι τῆς ἀσκηθείσης κατὰ τὸ 1952 ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι ἐξόχως δυσμενεῖς διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν. Τὸ ἴδιον, βέβαια, θὰ ἔπρεπε νὰ ἰσχύη καὶ διὰ τὰς ἄλλας Τραπεζὰς. Ἀλλὰ, δεδομένου ὅτι ὁ περιορισμὸς τῆς ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος χρηματοδοτήσεως ἐστράφη κυρίως εἰς τὰς χορηγήσεις πρὸς τὴν βιομηχανίαν, αἱ εἰς τὰς ὁποίας συμμετοχὴ ὅλων τῶν ἄλλων Τραπεζῶν ὁμοῦ μόλις ἀνήρχετο εἰς τὸ 20 % ἐνῶ τὸ βάρος τοῦ ὑπολοίπου 80 % ἔφερεν ἡ Ἑθνικὴ μόνη της, εἶναι προφανὲς ὅτι αἱ συνέπειαι τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς ἔθιξαν τὴν τελευταίαν ταύτην εἰς τὸ τετραπλάσιον ἀπὸ ὅ,τι ἐθίγησαν ὅλαι αἱ ἄλλαι Ἑμπορικαὶ Τραπεζαί.

Τοιοιτοτρόπως τὰ κέρδη τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐμειώθησαν κατὰ τὸ 1952 κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἀκριβῶς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τὸν τοιοῦτον περιορισμὸν τῶν χορηγήσεών της. Καὶ ὁ σχετικὸς ὑπολογισμὸς εἶναι εὐκόλος. Ἡ χρηματοδότησις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἑθνικὴν γίνεται μὲ ἐπιτόκιον 5 %, ἐνῶ τὰ χρήματα ταῦτα ἐδάνειζεν ἡ Ἑθνικὴ μὲ ἓν κέρδος 10 % κατὰ μέσον ὅρον. Ἐὰν ἐπομένως τὸ σύνολον τῶν χορηγήσεων τῆς Ἑθνικῆς δὲν ἠϋξάνετο κατὰ τὸ 1952, ὅπως συνέβαινε συνεχῶς εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη, ἀλλ' ἀπλῶς διετηρεῖτο εἰς τὰ ἐπίπεδα τῆς 31 Δεκεμβρίου 1951, τότε ἡ ἐκ Δρχ. 290 δισεκ. διαφορὰ ἐκ τῆς χορηγήσεως, ἀντιστοιχοῦσα εἰς διαφορὰν κερδῶν κατὰ 30 δισεκ. περίπου, θὰ ἦρκει ὅχι ἀπλῶς νὰ καλύψῃ τὸ ἐμφανισθὲν ἔλλειμμα εἰς τὸ 1952 ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσῃ κέρδη πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς Μετόχους.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ καὶ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἔπαιξεν ἐπίσης σημαντικὸν ρόλον ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὕψος τῶν τοποθετήσεων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1952. Πρόκειται περὶ τῶν καταθέσεων τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐχορηγήθη εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν τὸ προνόμιον τῆς ὑποχρεωτικῆς παρ' αὐτῇ συγκεντρώσεως τῶν καταθέσεων τῶν Ν. Π. Δ. Δ. ἐπὶ μίαν εἰκοσιπενταετίαν. Παρ' ὅλον ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ καταθέσεις τῶν Ν. Π. Δ. Δ. ἀπετέλουν ποσοστὸν μόνον τοῦ ὅλου ὅγκου τῶν παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ πάσης φύσεως καταθέσεων, ἐν τούτοις χάρις καὶ εἰς τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα παρὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου κατώρθωσε μὲ ἀπόλυτον ἄνεσιν, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως μὲ πλήρη ἀφθονίαν διαθεσίμων κεφαλαίων, νὰ κρατήσῃ τὴν ἐναντι τῶν ἄλλων Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν ὑπεροχὴν της. Παραλλήλως ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ἠδυνήθη τοιουτοτρόπως νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐκ παραδόσεως πολιτικὴν της διαθέσεως κεφαλαίων μὲ εὐθηνὸν τόκον διὰ γενικωτέρους κοινωφελεῖς σκοπούς.

Τὸ προνόμιον τοῦτο τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἔληξε τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1950 καὶ κανονικῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνανεωθῇ, τοῦλάχιστον διὰ σύντομον χρονικὸν διάστημα, πρὸς ἀντιστάθμισιν τῆς περιόδου τῆς Κατοχῆς καὶ τῶν πρώτων μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν ἐτῶν, ὁπότε τὸ προνόμιον τοῦτο εἶχεν οὐσιαστικῶς ἀργήσει. Ἀλλ' ἡ τότε Κυβέρνησις ὑπὸ τὴν πίεσιν καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς υἱοθέτησε τὴν ἐκθεσιν τοῦ εἰδικῶς μετακληθέντος Ἀμερικανοῦ ἐμπειρογνώμονος κ. Johnes, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν αἱ καταθέσεις τῶν Ν. Π. Δ. Δ. θὰ ἔδει νὰ συγκεντρωθοῦν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ διατίθενται παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐπίτευξιν ἐνὸς πληρεστεροῦ ἐλέγχου τῆς πίστεως.

Ἐξ ἄλλου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ προνόμιον τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶχεν ἤδη ὑποστῇ ἀρκετὰ τραύματα λόγῳ διαφόρων νομοθετικῶν διατάξεων δημιουργουσῶν ἐξαιρέσεις καὶ κυρίως λόγῳ τοῦ ἀσκουμένου παρὰ τῶν ἄλλων Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν ἐν πολλοῖς ἀθεμίτου συναγωνισμοῦ. Δεδομένου τέλος ὅτι ἐδόθησαν τότε ρηταὶ ὑποσχέσεις πρὸς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, τόσον ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν καταθέσεων τῶν Ν. Π. Δ. Δ. παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος οὔτε αἱ ὑφιστάμεναι παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ παλαιαὶ καταθέσεις οὔτε καὶ ἡ ἀναλογία συμμετοχῆς της εἰς τὰς νέας τοιαύτας θὰ ἐμειοῦντο, ἐκ πρώτης ὄψεως διὰ τῆς τοιαύτης μεταρρυθμίσεως ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ χειροτερεύσῃ ἡ κατάστασις εἰς βάρος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐδημοσιεύθη ὁ Νόμος 1611/1950 ὅστις ἤρξατο ἰσχύων ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1951. Ἄς ἴδωμεν τώρα κατὰ ποῖον τρόπον

ξηρμόσθη.

Μέχρι τέλους τοῦ 1947 τὸ ποσοστὸν τῶν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ καταθέσεων τῶν Ν. Π. Δ. Δ. ἀνῆρχετο εἰς τὸ 90 % περίπου τοῦ συνόλου αὐτῶν. Ἐκτοτε τὸ ποσοστὸν τοῦτο βαθμιαίως κατῆλθεν εἰς τὸ 70 % περίπου τοῦ συνόλου, λόγῳ τῶν νομοθετικῶν ἐξαιρέσεων καὶ τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν ἄλλων Τραπεζῶν περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν ἄνωτέρω. Ἡ πρώτη ἀπόφασις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἐξεδόθη βάσει τοῦ νέου Νόμου 1611/1950, καθώρισε τὸ ποσοστὸν τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ 1.1.1951 εἰς 63,02 %. Τοιουτοτρόπως ἐντὸς 2 ἐτῶν τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὰς καταθέσεις αὐτὰς ἐμειώθη κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$. Τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐστερεῖτο κατ' ἀναλογίαν διαθεσίμων κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα ἀντιθέτως ἐχορηγοῦντο εἰς τὰς ἄλλας Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς διὰ νὰ τὰς τονώσουν ἐπὶ ζημίᾳ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Τὸ κακὸν συνεπληρώθη δι' ἐτέρας ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἐμείωσε περαιτέρω τὸ ποσοστὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν καταθέσεων τῶν Ν. Π. Δ. Δ. εἰς 50 % μόνον ἀπὸ 1.5.1951. Καὶ τοιουτοτρόπως ὀλίγους μόνον μῆνας πρὸ τῆς κρίσεως τοῦ 1952, λόγῳ τῆς τότε ἀποτόμως ἐφαρμοσθείσης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν ἄνωτέρω, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εὗρέθη ἐστερημένη τοῦ ἡμίσεος ἀκριβῶς τῶν καταθέσεων τῶν Ν. Π. Δ. Δ., τῶν ὁποίων εἶχεν ἀκριβῶς τότε ἀνάγκην εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν παρ' ὅσον ὅτε ἀρχικῶς τῆς ἐχορηγήθη τὸ προνόμιον, λόγῳ τῆς μεταπολεμικῆς μειώσεως τῆς ἰδιωτικῆς παρὰ Τραπεζαῖς ἀποταμιεύσεως. Παραλλήλως, διὰ τῆς χορηγήσεως τοῦ ἐτέρου 50 % εἰς τὰς ἄλλας Τραπεζὰς, ἐτονώθησαν αὗται αὐτομάτως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν κρίσιν τοῦ 1952 μὲ μεγαλυτέραν ἄνεσιν καὶ ἀφθονίαν διαθεσίμων κεφαλαίων, καίτοι ἡ κρίσις αὕτη, δι' οὓς λόγους ἐξηγήσαμεν ἤδη, δὲν εἶχε διὰ τὰς ἄλλας Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς τὸν ἀντίκτυπον τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς.

Ἄλλ' ὥς νὰ μὴ ἤρκουν ὅλαι αὗται αἱ εἰς βάρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀδικίαι, ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1952 ἀνετράπη ἄρδην τὸ σύστημα κατανομῆς τῶν καταθέσεων τῶν Ν. Π. Δ. Δ. Πράγματι, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Κυβέρνησις, ἀντιμετωπίζουσα τὴν περικοπὴν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας καὶ μὴ διαθέτουσα ἄλλους πόρους εἰς δραχμὰς διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ Προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως, ἀπεφάσισεν ὅπως διαθέσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰς καταθέσεις τῶν Ν. Π. Δ. Δ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐδημιούργησε θόρυβον καὶ ἀνησυχίαν εἰς τὰς ἐνδιαφερομένας Διοικήσεις τῶν Ν. Π. Δ. Δ., αἱ ὁποῖαι καὶ διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως διὰ τὴν τοιαύτην ἐπέμβασιν τοῦ Κράτους εἰς τὰ διαθέσιμα κεφάλαιά των. Συνεπεία τῶν ἀνησυχιῶν αὐτῶν ὁ ρυθμὸς καταθέσεων τῶν κεφαλαίων τούτων παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἐχαλαρώθη. Τοιουτοτρόπως, ἐνῶ κατὰ τὸ 1951 αἱ καταθέσεις τῶν Ν. Π. Δ. Δ. παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἡ-

ξήθησαν κατὰ Δρχ. 155 δισεκ. περίπου, ἀντιθέτως κατὰ τὸ 1952 ὄχι μόνον δὲν παρατηρήθη ἀνάλογος αὔξεις ἀλλὰ, τοῦναντίον, ἐσημειώθη μείωσις τῶν ὑπαρχουσῶν καταθέσεων ἐν τῷ συνόλῳ. Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς νέας ταύτης περιπλοκῆς ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐξοικονόμησιν κεφαλαίων ὑπὲρ τῆς Ἀνασυγκροτήσεως ἐφεῦρε τὴν ἐξῆς λύσιν. Ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς διέθετε ὑπὲρ τῆς Ἀνασυγκροτήσεως πᾶσαν νέαν κατάθεσιν τῶν Ν.Π.Δ.Δ., ἀντιθέτως ἐχρέωνε τὰς Τραπεζὰς μὲ πᾶσαν ἀνάληψιν κεφαλαίων οἰουδήποτε Ν.Π.Δ.Δ.

Τοιουτοτρόπως τὸ σύνολον τῶν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ. ἐμειώθη, διαρκούντος τοῦ 1952, κατὰ Δρχ. 70 δισεκ., μειωθέντων ἀντιστοίχως καὶ τῶν διαθεσίμων τῆς Τραπεζῆς, ὥς νὰ μὴ ἦτο ἄρκετὴ ἡ ἔτι μεγαλυτέρα μείωσις τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ ἐν γένει χειρισμὸς αὐτὸς τῶν καταθέσεων Ν. Π. Δ. Δ. κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν ὑπῆρξεν ἀποκλειστικῶς εἰς βάρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Βεβαίως καὶ αἱ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι ἐχρεώθησαν μὲ τὴν ἀναλογίαν των ἐκ τῆς ἀναλήψεως τῶν Ν.Π.Δ.Δ. κατὰ τὸ 1952, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἀδικία εἰς βάρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐσυνεχίσθη. Διότι, ἐνῶ ἡ ἀναλογία τῆς εἰς τὰς νέας καταθέσεις εἶχε περιορισθῇ ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1951 βάσει τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς 50⁰/₀, τοιουτοτρόπως δὲ ἡ συμμετοχὴ τῆς εἶχε μειωθῇ σημαντικῶς κατὰ τὸ διάστημα μέχρι Φεβρουαρίου 1952, ὅταν ἤρχισε χρεουμένη μὲ τὰς ἀναλήψεις τῶν Ν.Π.Δ.Δ. ὁ περιορισμὸς τοῦ ποσοστοῦ τῆς ἐλησμονήθη καὶ ἐχρεώθη μὲ τὸν ἠϋξημένον μέσον ὅρον τῆς συμμετοχῆς τῆς εἰς τὸ σύνολον τῶν καταθέσεων Ν.Π.Δ.Δ. Καὶ ἀντιστρόφως, αἱ ἄλλαι Τράπεζαι αἱ ὁποῖαι ἐπωφελήθησαν, διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ποσοστοῦ των εἰς 50⁰/₀, τῆς παρατηρηθείσης σημαντικῆς αὐξήσεως τῶν καταθέσεων αὐτῶν κατὰ τὸ 1951, ἐχρεώθησαν μὲ τὸν μικρότερον μέσον ὅρον κατὰ τὴν μείωσιν τῶν καταθέσεων εἰς τὸ 1952...

* * *

Ε δώσαμεν ἀνωτέρω μίαν εἰκόνα τῆς ἀτέγκτου ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς ἡ ὁποία ἐφηρμόσθη ἀποτόμως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 1952. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐπέδρασε πολλαπλασίως δυσμενέστερον ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν περικοπὴν τῶν εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χορηγήσεων καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀντίκτυπον ἐκ τοῦ ὅλου χειρισμοῦ τοῦ ζητήματος τῶν καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ.

Αἱ διαπιστώσεις αὗται εἶναι ἤδη ἄρκεται διὰ νὰ ἐξηγήσουν τὴν φύσιν καὶ τὰ αἷτια τοῦ ἐλλείμματος τῆς χρήσεως 1952. Ἀλλὰ, διὰ νὰ δώσωμεν μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς ἀποκλειστικῶς εἰς βάρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπιδράσεως τῆς τοιαύτης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, εἶναι ἀνάγκη νὰ παραθέσωμεν καὶ ὠρισμένα ἄλλα στοιχεῖα.

Ὑποτίθεται ὅτι, ὅταν τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν μία τόσο ἀυστηρὰ ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ, τὸ σύνθημα πρέπει νὰ δοθῇ ἐκ τῶν ἄνω. Ὁχι μόνον διὰ λόγους τάξεως ἀλλὰ κυρίως διὰ λόγους ἐπιτυχίας τῆς πολιτικῆς ταύτης, δεδομένου ὅτι ἡ κυριώτερα πηγὴ τῶν πληθωριστικῶν φαινομένων δὲν εἶναι αἱ Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι ἀλλὰ κυρίως τὸ Κράτος καί, κατὰ δεύτερον λόγον, τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸν βαθμὸν συμμετοχῆς καὶ εὐθύνης τοῦ Κράτους εἰς τὰς ἐκδηλωθείσας κατὰ τὸ 1952 πληθωριστικὰς πιέσεις. Ἡ σχετικὴ ἔρευνα ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς μελέτης ταύτης. Εἶναι πάντως ἀναμφισβήτητον ὅτι ὠρισμένα μόνον σημεῖα τῆς κρατικῆς πολιτικῆς σχετικά μὲ τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἢ τὴν παραλλήλως πρὸς τὴν ἀντιπληθωρικὴν πολιτικὴν ἐγκαινισθεῖσαν συγκέντρωσιν τοῦ ἐλαίου ἀρκοῦν διὰ νὰ καλύψουν εἰς τὸ πολλαπλάσιον τὴν συμβολὴν ὅλων μαζὶ τῶν τραπεζικῶν πιστώσεων εἰς τὰς πληθωριστικὰς πιέσεις τοῦ 1952.

Θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν κατὰ τὸ 1952 δρᾶσιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς φύσεώς της ὡς Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος εἶναι τὸ κύριον ὄργανον τῆς ἐκάστοτε νομισματικῆς πολιτικῆς καὶ ὃ ἐκ τοῦ Νόμου φρουρὸς καὶ προστάτης τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

Παραθέτομεν κατωτέρω πίνακα τῶν συνολικῶν χορηγήσεων εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου τόσο πρὸς τὸ ἐμπόριον ὅσον καὶ πρὸς τὴν βιομηχανίαν ὅλων τῶν Τραπεζῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πίναξ οὗτος κατηρτίσθη βάσει τῶν ἐπισήμων δελτίων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, καὶ φυσικὰ δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτὸν αἱ εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ἀπ' εὐθείας χορηγήσεις της διὰ συγκέντρωσιν γεωργικῶν προϊόντων ἢ διὰ μισθοῦς καὶ δάνεια προσωπικοῦ τῶν ἄλλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν. Πρόκειται, ἐπομένως, περὶ χορηγήσεων μόνον πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν γενομένων εἰς βάρος, ἐπαναλαμβανόμεν, τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν χορηγήσεων τούτων ἔχει ὡς ἑξῆς εἰς δισεκατομμύρια δραχμῶν :

	31.12.1950		31.12.1951		30.6.1952		30.9.1952	
	Ποσὸν	%	Ποσὸν	%	Ποσὸν	%	Ποσὸν	%
Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	385,1	31,5	567,2	35,3	549,7	47,9	585,5	48,1
Λοιπαὶ Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι	838,3	68,5	1039,2	64,7	597,9	52,1	631,8	51,9
	1223,4	100	1606,4	100	1147,6	100	1217,3	100

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ κατὰ Δεκέμβριον 1950 μετεῖχεν εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας χρηματοδότησιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας κατὰ ποσοστὸν 31,5% τοῦ συνόλου τῆς εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου τοιαύτης χρηματοδοτήσεως, ἠϋξησε κατὰ τὸ 1951

τὴν ἀντίστοιχον συμμετοχὴν τῆς εἰς 35,3 %^ο, διὰ τὴν προχωρήσῃ σταθερῶς μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1952 εἰς ποσοστὸν 48,1 %^ο. Ἐντός, δηλαδή, χρονικοῦ διαστήματος μικροτέρου τῶν δύο ἐτῶν ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἠϋξήσῃ τὴν δραστηριότητά της εἰς τὸν κλάδον τῶν καθαρῶς ἐμπορικῶν ἐργασιῶν καὶ εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου κατὰ ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὸ 50 %^ο τῆς ἀρχικῆς της συμμετοχῆς. Ὁ δὲ ρυθμὸς τῆς τοιαύτης δραστηριότητος ἐντείνεται περισσότερον ἐντὸς τοῦ 1952, κατ' ἀπόλυτον ἀντίθεσιν τῆς ἀσκουμένης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐπέβαλλε τὴν ἀπόλυτον ἀποχὴν τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος ἀπὸ τὴν ἀγορὰν χρήματος. Ἀντιθέτως καὶ κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα ἡ χρηματοδότησις τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ἐμειώθη κατὰ 25 %^ο.

Καὶ διὰ τὴν ἐλθωμεν εἰς πλεόν συγκεκριμένους ἀριθμούς. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἤρχισεν ἐφαρμοζομένη ἡ ἄτεγκτος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ, δηλαδή ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1952 μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου ἰδίου ἔτους, αἱ μὲν ἄλλαι Τράπεζαι, καὶ φυσικὰ κατὰ κύριον λόγον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, ἐμείωσαν τὰς εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χορηγήσεις των κατὰ Δρχ. 408 δισεκ., ἐνῶ ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ὅχι μόνον δὲν τὰς ἐμείωσε ἀλλὰ τοῦναντίον τὰς ἠϋξήσῃ κατὰ Δρχ. 18 δισεκ. Δηλαδή ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων ἐγένετο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς βάρος τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καὶ κυρίως, ἐπαναλαμβάνομεν, εἰς βάρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἐνῶ τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα ὅχι μόνον ἀπουσίασεν ἀπὸ τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα ἀλλὰ καὶ ἐπωφελήθη αὐτοῦ διὰ τὴν αὐξήσῃ τὰς χορηγήσεις του¹.

Εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ προβληθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι διὰ τὴν μάχην τοῦ πληθωρισμοῦ δὲν ἐχρειάζετο μεγαλύτερος περιορισμὸς τῶν εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου τραπεζικῶν πιστώσεων. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δὲν θὰ ἦτο κατὰ βάσιν ὀρθόν, δεδομένου ὅτι αἱ πληθωριστικαὶ πιέσεις ἐξεδηλώθησαν κατὰ τὸ 1952 καὶ συνεχίζονται ἀκόμη εἰς βαθμὸν ἐπιβάλλοντα μεγαλύτερον περιο-

1. Ἐν ἄλλο στοιχείον, μικροτέρας βέβαια σημασίας ἀλλὰ πάντως ἐνδεικτικὸν τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον συμμετέσχε τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ πληθωρισμοῦ, προκύπτει ἀπὸ τὸν ἐσχάτως δημοσιευθέντα Ἰσολογισμόν 1952 τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Πράγματι καὶ βάσει τῶν ἐπισήμων στοιχείων τούτου ἡ ἀξία τῶν ἀκινήτων καὶ ἐγκαταστάσεων της φέρεται ἠϋξημένη κατὰ Δρχ. 6 δισεκ. περίπου, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1951, λόγῳ ἀνεγέρσεως διαφόρων ἐπαρχιακῶν καταστημάτων. Ἀσφαλῶς δὲ τὸ σύνολον τῆς σχετικῆς δαπάνης θὰ εἶναι μεγαλύτερον καὶ ἡ διαφορὰ θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν προσεχῆ Ἰσολογισμόν, δεδομένου ὅτι λογιστικῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξεκαθαρίσθῃσαν πλήρως ὅλαι αἱ προκαταβολαὶ πρὸς ἐργολάβους καὶ οἱ σχετικοὶ ἐκκρεμεῖς λογαριασμοί. Πάντως ὅλα αὐτὰ ἐγένοντο καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπηγόρευεν ἐπιμόνως εἰς τὰ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου τὴν χρησιμοποίησιν καὶ τοῦ ἐλαχίστου ποσοῦ ἐκ τῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος καταθέσεων των πρὸς ἐπένδυσιν εἰς ἀκίνητα...

ρισμὸν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Ἀλλά, καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἦτο ἀρκετὸς ὁ κατὰ Δρχ. 390 δισεκ. τοιοῦτος περιορισμὸς ὁ σημειωθεὶς μέχρι τῆς 30 Σ/βρίου 1952 εἰς βάρος τοῦ συνόλου τῶν Τραπεζῶν συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, κατὰ ποίαν λογικὴν καὶ κατὰ ποίαν ἔννοιαν κοινωνικῆς καὶ ὄχι κερδοσκοπικῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ὁ περιορισμὸς αὐτὸς θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιπέσῃ εἰς τὸ ἀκέραιον ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, δηλαδὴ κυρίως ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, καὶ ὄχι κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος; Τὸ ἐκδοτικὸν πρόνομιον ἀποτελεῖ ἀνεξέλεγκτον ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος, τῆς ὁποίας τοῦτο δικαιοῦται νὰ καρπώνεται τὰ ὠφελήματα κατὰ τὸ δοκοῦν, ἢ εἶναι κοινωνικὴ λειτουργία;

Ἄλλ' ἂς ἴδωμεν ποῖα θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα ἐὰν τὸ ἐκδοτικὸν πρόνομιον ἤσκειτο κατ' ὃν τρόπον γίνεται εἰς ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τοῦ κόσμου καὶ σύμφωνα μὲ τὸ Καταστατικὸν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ μέχρι 30 Σ/βρίου 1952 διάστημα ἐπῆλθε συνολικὴ μείωσις τῶν εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χορηγήσεων ὅλων τῶν Τραπεζῶν ἐκ Δρχ. 390 δισεκ., ὁ περιορισμὸς αὐτὸς θὰ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ κατανεμηθῇ μεταξὺ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἄλλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν βάσει τοῦλάχιστον τῆς ἀναλογίας τῆς 31 Δ/βρίου 1951, καίτοι ἡ τελευταία αὕτη ἀναλογία εἶναι εὐμενεστέρα διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος παρ' ὅσον τὴν 31 Δ/βρίου 1950. Ἐὰν ἡ ὁρθὴ αὕτη ἀντίληψις ἐφηρμόζετο, αἱ χορηγήσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι μικρότεραι κατὰ Δρχ. 155 δισεκ. περίπου ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν τὴν 30 Σ/βρίου 1952, καὶ αἱ χορηγήσεις τῶν ἄλλων Τραπεζῶν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι μεγαλύτεραι κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ποσόν.

Ἀλλὰ εἶναι προφανὲς ποίαν πλήρη ἀντιστροφὴν τῶν ὄρων θὰ εἶχεν, ὥς ἐπακόλουθον, μία τοιαύτη ὁρθόδοξος καὶ ὑγιὲς ἀσκήσις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα οὐδὲν θὰ εἶχεν ἔλλειμμα κατὰ τὸ 1952. Διότι θὰ ἀπερρόφα δικαιωματικῶς τὸ μεγαλύτερον μέρος, ἂν μὴ τὸ σύνολον, τοῦ ὥς ἄνω κονδυλίου τῶν Δρχ. 155 δισεκατομμυρίων, δεδομένου ὅτι, ὥς ἐξηγεῖται ἀναλυτικῶς περαιτέρω, ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος, ἐπιδιώκουσα κυρίως μεγάλας ἐργασίας, μοιραίως ἀπεστέρει αὐτῶν τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ ὄχι τὰς ἄλλ' Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς αἱ ὁποῖαι ἐπιδίδονται εἰς μικροτέρας ἐργασίας. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἔλλειμμα θὰ μετετίθετο μοιραίως εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ὁποία, στερουμένη τοιουτοτρόπως ἀπ' εὐθείας χορηγήσεων Δρχ. 155 δισεκ. ἐκ τῶν ὁποίων ἀντλεῖ σύνολον ἀμέσων καὶ ἐμμέσων ὠφελειῶν ἀνώτερον τοῦλάχιστον κατὰ 10% τῶν ὅσων κερδίζει δανείζουσα τὰς ἄλλας Τραπεζὰς, θὰ εἶχε μειωμένα κέρδη ἐκ Δρχ. 15 δισεκ. κατὰ τὸ 1952... Θὰ εἶχε, δηλαδή, ἔλλειμμα μεγαλύτερον τοῦ ἀντιστοίχου ἐλλείμματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, λόγῳ τοῦ ὁποίου ἡ τελευταία αὕτη ἐκρίθη ὥς εὐρισκομένη εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως καὶ ἐξετελέσθη διὰ τῆς μεθόδου τῆς βιαίας

συγχωνεύσεως.

Τοῦτο ἄλλως τε προκύπτει καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ τελευταίως δημοσιευθέντος Ἰσολογισμοῦ τοῦ 1952 τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Ἰσολογισμόν τοῦ 1951. Πράγματι, ἡ ἀπόδοσις τοῦ συνόλου τῶν χορηγήσεων τῆς ἀνῆλθε διὰ τὸ 1951 εἰς Δρχ. 205,4 δισεκ. ἔναντι Δρχ. 239,1 διὰ τὸ 1952. Ἦτοι ἐμεσολάβησεν αὐξήσις τῶν ἐν γένει ὠφελειῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐκ Δρχ. 33,7 δισεκ. εἰς περίοδον ἀτέγκτου ἀντιπληθωρισμοῦ καὶ μὲ ἀναμφισβήτητον μείωσιν τῶν χορηγήσεων τῆς πρὸς τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς. Τοῦτο λογικῶς σημαίνει αὐξήσιν τῶν ἀπ' εὐθείας χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, δεδομένου ὅτι αἱ ἀπὸ τὰς χορηγήσεις αὐτὰς ὠφέλεια τῆς Τραπεζῆς κυμαίνονται ἀπὸ 12-16% ἐνῶ αἱ χορηγήσεις τῆς πρὸς τὰ Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς ἀποδίδουν εἰς αὐτὴν μόνον 3-5%.

Ἡ λογιστικὴ ἀπόδειξις τοῦ ὥς ἄνω συμπεράσματος θὰ ἦτο εὐκόλως ἐπιτευκτὴ ἐὰν ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐδημοσίευσεν κανονικῶς τὸν μέσον ὅρον τῶν ἀπ' εὐθείας χορηγήσεων τῆς. Τοῦτο ὅμως ἀπεφεύχθη ἐπιμελῶς κατὰ τὸ 1952. Ἐλλείπει τῶν σχετικῶν ὑπευθύνων ἀριθμῶν καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ ὥς ἄνω συμπεράσματος χρησιμοποιοῦμεν, ὅπως ἐνδεικτικῶς, τὰ εἰς τοὺς Ἰσολογισμοὺς τῆς δημοσιευόμενα στοιχεῖα περὶ τοῦ ὕψους τῶν ἐν γένει χορηγήσεων τῆς κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν ὠφελειῶν τοῦ ἔτους.

Βάσει τῶν στοιχείων αὐτῶν καταλήγομεν εἰς τὸν κάτωθι πίνακα :

	Χορηγήσεις	Ὠφέλειαι	Ἀπόδοσις
1949	2.163 δισεκ.	118.946 ἐκ.	5,5%
1950	2.899 »	157.655 »	5,3%
1951	3.735 »	205.429 »	5,5%
1952	3.477 »	239.143 »	6,9%

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι, ἐνῶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ ἐν γένει ὠφέλειαι τῆς Τραπεζῆς δὲν ὑπερέβησαν ποτὲ τὰ 5,5% τῶν χορηγήσεων τῆς 31ης Δεκεμβρίου, ὅπως αἰφνιδίως τὸ 1952 ἀνῆλθον εἰς 6,9%. Ἐὰν τώρα θελήσωμεν νὰ ὑπολογίσωμεν τὰς ὠφελείας τοῦ 1952 βάσει τῆς κανονικῆς ἀποδόσεως τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἐκ 5,5%, καταλήγομεν μοιραίως εἰς ἔτι καταστροφικώτερον συμπέρασμα. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ ὠφέλειαι τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦσαν μειωμέναι διαρκοῦντος τοῦ 1952 κατὰ Δρχ. 48 δισεκ., καὶ ἀντίστοιχον φυσικὰ θὰ ἦτο τὸ ἔλλειμμά της...

Βεβαίως οἱ ὥς ἄνω ἀριθμοὶ δίδονται μόνον ἐνδεικτικῶς, ὥς ἐτονίσθη καὶ προηγουμένως. Πάντως, οἷοσδήποτε ἐκ τῶν ὥς ἄνω διαφορῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἂν εἶναι ἀκριβής, παραμένει ἀναμφισβήτητος ἡ διαπίστωσις ὅτι τὸ ἔλλειμμα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1952 ἀπεφεύχθη ἀποκλειστικῶς

καὶ μόνον διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου κατὰ τρόπον διάφορον τῆς ἐφαρμοζομένης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς καὶ ἀποβλέποντα ἀποκλειστικῶς καὶ πάσῃ θυσίᾳ εἰς τὴν κάλυψιν τῶν γενικῶν ἐξόδων της.

* * *

Εκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων στοιχείων προκύπτει ὅτι τρεῖς εἶναι οἱ βασικοὶ λόγοι εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται τὸ ἔλλειμμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν χρῆσιν 1952 :

1) Ἡ ἔντονος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1952 ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ εἰς τὰς ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χορηγήσεις μέσῳ τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν πρὸς τὸ ἐμπόριον, κυρίως ὅμως πρὸς τὴν βιομηχανίαν. Δεδομένου ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῆς βιομηχανίας ὑπῆρξε πάντοτε πολλαπλασία τῆς συμμετοχῆς ὅλων τῶν ἄλλων Τραπεζῶν ὁμοῦ, ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐπληξε μοιραίως τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν κατ' ἀντίστοιχον λόγον μεγαλύτερον ἀπὸ ὅ,τι ἐπληξε τὰς ἄλλας Τραπεζάς.

2) Ὁ ὅλος χειρισμὸς τοῦ ζητήματος τῶν καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ., συνεπεία τοῦ ὁποίου ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ὄχι μόνον οὐδεμιᾶς αὐξήσεως αὐτῶν ἐπωφελήθη κατὰ τὸ 1952, ὥς συνέβαινε κανονικῶς καὶ παγίως κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, ἀλλὰ τοῦναντίον ἀντιμετώπισε μείωσιν αὐτῶν ἐκ Δρχ. 70 δισεκ. μειώσασα κατ' ἀνάγκην καὶ κατ' ἀνάλογον ποσὸν τὰς χορηγήσεις της ἐκ τῶν ἰδίων πλέον διαθεσίμων της. Βεβαίως τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὰς ἄλλας Ἐμπορικὰς Τραπεζάς, ἀλλὰ κατὰ τρόπον εὐνοοῦντα αὐτάς. Διότι, ὥς λεπτομερῶς ἐξετέθη ἀνωτέρω, εἰς τὰς ἄλλας Τραπεζάς εἶχε προηγηθῇ ἡ αὕξησις τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὰς καταθέσεις Ν.Π.Δ.Δ., ἐνῶ ἡ χρέωσίς των μὲ τὰς ἀναλήψεις ἐγένετο μὲ μικρότερον ποσοστόν. Ἐπομένως ὁ δυσμενὴς ἐπὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἀντίκτυπος ὑπῆρξε κατ' ἀναλογίαν πολὺ μεγαλύτερος.

3) Ὁ κυριολεκτικῶς εἰς βάρος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἠσκήθη τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον διαρκοῦντος τοῦ 1952. Καὶ μόνον τὸ γεγονός ὅτι περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου τοῦ 1952 ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος εἶχε συγκεντρώσει τὸ ἥμισυ περίπου τῶν εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ἀπ' εὐθείας χρηματοδοτήσεων πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν ἀρκεῖ διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ὅλην κατάστασιν. Πάντως ἐκ τῶν ὡς ἄνω στοιχείων προκύπτει ὅτι, παρ' ὅλον τὸν περιορισμὸν τῶν εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χρηματοδοτήσεων, περὶ ὧν ἡ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 1 παρατήρησις, τὸ ἀπομένον συνολικὸν ποσὸν δικαίως κατανεμόμενον θὰ ἦτο ἀρκετὸν ὥστε ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα νὰ μὴ ἀντιμετωπίσῃ κανὲν ἔλλειμμα διὰ τὴν χρῆσιν 1952. Ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως ἀποφευχθῇ ἀντίστοιχον ἔλλειμμα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα κατὰ

τὸ 1952 ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερον θῦμα τῆς ἀσκηθείσης παρὰ τοῦ Κράτους ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐφήρμοσε τὴν πολιτικὴν αὐτὴν τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα. Καὶ ἀντὶ ὧς κάθε θῦμα νὰ τύχη κάποιας περιθάψεως καὶ στοργῆς, ἀντιθέτως χωρὶς ποτὲ νὰ ἐρωτηθῇ ἀπεφασίσθῃ ὁ ἀποκεφαλισμὸς καὶ ἡ συγχώνευσίς της, μὴ λαμβανομένου καὶ ὑπ' ὄψιν ὅτι αὕτη μὲ τὰς θυσίας της καὶ χάρις εἰς τὴν ἀπέραντον δυναμικότητά της συνέβαλε εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι τὸ ἴδιον τὸ Κράτος, ἢ καὶ αὐτὸ τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀρκεῖ νὰ ἀναφερθοῦν οἱ ἐξῆς ἀριθμοί : Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1951 μὲ συνολικὴν κυκλοφορίαν χαρτονομίσματος Δρχ. 2.200 δισεκ. περίπου αἱ χορηγήσεις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀνῆρχοντο εἰς 1.450 δισεκ., ἐνῶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1952 μὲ συνολικὴν κυκλοφορίαν χαρτονομίσματος Δρχ. 2.475 δισεκ., δηλαδὴ μὲ αὐξήσιν της κατὰ 12,5 %, αἱ χορηγήσεις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐμειώθησαν εἰς Δρχ. 1.260 δισεκ., ἥτοι κατὰ ποσοστὸν 19 % ἐπὶ ἔλαττον τῶν χορηγήσεων τοῦ 1951... Ἀντιθέτως ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸ ἴδιον περίπου χρονικὸν διάστημα, ἀντὶ οἵασδήποτε ἔστω καὶ συμβολικῆς μειώσεως τῶν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν πιστώσεων της ἠύξησεν αὐτὰς ἀπὸ Δρχ. 567,2 εἰς Δρχ. 585,5 δισεκατομμύρια...

ΤΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Εἰς ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ Κράτος συμπεριεφέρθη ἔναντι τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τῆς ἀποφάσεως περὶ συγχωνεύσεώς της θὰ ἠδύνατο νὰ προβληθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο, παρ' ὅλην τὴν σκληρότητά του, ἐπεβάλλετο ἐκ τῶν πραγμάτων. Διότι, ἀσχέτως τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Τράπεζα κατὰ τὸ 1952 ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερον θῦμα τῆς ἀσκηθείσης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, αἱ ἐκ τοῦ λόγου τούτου προκύψασαι ζημίαι καὶ ἡ ἐξάντλησις τῶν περιθωρίων τῆς Τραπεζῆς ἐδημιούργησαν πράγματι περίπτωσιν κινδύνου πτωχεύσεώς της.

Ἀνάλογος ἰσχυρισμὸς προεβλήθη ἀπὸ τὸν κ. Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ κατὰ τὴν ἀγόρευσίν του εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὴν ἀγόρευσιν ἐκείνην ὅχι μόνον δὲν κατεβλήθη οὐδεμία προσπάθεια διαγνώσεως τῶν πραγματικῶν αἰτίων τοῦ ἐλλείμματος, ὅχι μόνον δὲν εὐρέθη μία λέξις συμπαθείας διὰ τὸ θῦμα, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπεστρατεύθη κάθε κακότης καὶ ὑπερβολὴ διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ ἔλλειμμα ὡς ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν Δρχ. 120 δισεκ., διὰ νὰ μνημονευθοῦν ἐκκλήσεις πρὸς τὴν Κυβέρνησιν περὶ ἀνάγκης δραστηκῆς ἐπεμβάσεώς της λόγω τοῦ ἀμέσου κινδύνου καταρρεύσεως τῆς Τραπεζῆς¹ καὶ διὰ νὰ γίνουν ὠρισμένα εὐθηνὰ ρητορικὰ σχήματα περὶ μεταγγίσεως ὑγιοῦς αἵματος εἰς τὸν ἀσθενοῦντα ὄργανισμὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

Ὅλη αὕτη ἡ ἐπιχειρηματολογία θὰ εἶχε κάποιαν σημασίαν ἔὰν τὸ ἔλλειμμα τῆς χρήσεως 1952 ἀνῆρχετο ἔστω καὶ εἰς τὸ τερατῶδες καὶ φανταστικὸν ποσὸν τῶν Δρχ. 120 δισεκ. τὸ ὁποῖον ἀνεφέρθη εἰς τὴν Βουλὴν. Διότι νομικῶς, βέβαια, περίπτωσις πτωχεύσεως δημιουργεῖται μόνον κατόπιν πλήρους ἀπωλείας τοῦ κεφαλαίου μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Ὅπως ὁμως ἀπεδείχθη προηγουμένως, ὅχι μόνον δὲν ὑπῆρχε τοιαύτη περίπτωσις ἀλλ' ἀντιθέτως ἡ κάλυψις τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς χρήσεως ὑπελείφθη μόνον κατὰ Δρχ. 7,5 δισεκ.

1. Θὰ ἤξιζε πράγματι τὸν κόπον νὰ γνωσθῇ κάπως λεπτομερέστερον ἡ πηγὴ τῶν τοιούτων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐκκλήσεων δεδομένου ὅτι ἡ ὑπεύθυνος Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς δὲν ἐγένετο ποτὲ δεκτὴ ἀπὸ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργόν, παρὰ τὰς διαρκεῖς αἰτήσεις της, διὰ νὰ ἐκθέσῃ πρὸς αὐτὸν τὸ ὅλον θέμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

Ἐὰν δὲ ὑπολογισθῇ καὶ ἡ ἐκ Δρχ. 7 δισεκ. ἀπαιτουμένη πρόβλεψις ἐπισφαλῶν, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ συνολικοῦ κονδυλίου προβλέψεως ἐπισφαλῶν ἐκ Δρχ. 35 δισεκ., σύμφωνα μὲ ὅσα ἐξετέθησαν προηγουμένως τὸ σύνολον τῆς πραγματικῆς ζημίας τῆς χρήσεως δὲν ὑπερβαίνει τὰς Δρχ. 14,5 δισεκ. Πρόκειται, δηλαδή, περὶ ποσοῦ κυριολεκτικῶς ἀσημάντου ἐν σχέσει μὲ τὸν ὄγκον καὶ τὴν δυναμικότητα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τὸ ὅποιον οὐδεμίαν οὔτε καὶ ἀνησυχίαν ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ διὰ τὸ Ἰδρυμα.

Διὰ τὴν πλήρη ὅμως ἐξάντλησιν τοῦ θέματος τούτου εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρευνηθοῦν τὰ περιθώρια τὰ ὅποια διέθετεν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐλλείμματος τούτου ὥς καὶ πάσης ἐνδεχομένης ἐκτάκτου ζημίας.

Σύμφωνα μὲ τὸν Ἰσολογισμόν τοῦ 1951 τὰ κεφάλαια τῆς Τραπεζῆς ἀνήρχοντο εἰς Δρχ. 202.752.094.698, ἀναλυόμενα ὥς ἑξῆς :

1) Κεφάλαιον Μετοχικὸν	Δρχ. 80.000.000.000	
Αὐξήσις 10 % Ν.Δ. 2021/1942 »	8.000.000.000	88.000.000.000
2) Κεφάλαια Ἀποθεματικά :		
α) τακτικὸν	Δρχ. 44.000.000.000	
β) ἑκτακτον	» 70.752.094.698	114.752.094.698
Σύνολον	Δρχ. 202.752.094.698	

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ Μετοχικοῦ Κεφαλαίου καὶ τῶν Ἀποθεματικῶν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα διέθετε καὶ τεράστια περιθώρια, τὰ περίφημα λανθάνοντα Ἀποθεματικά της, τὰ ὅποια ἀπετέλουν ἀνέκαθεν τὴν βάσιν τόσον τῆς ἐσωτερικῆς ὅσον καὶ τῆς χρηματιστηριακῆς ἀξίας τῆς μετοχῆς της. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ μετοχὴ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς δὲν διετιμήθη ποτὲ εἰς τὸ Χρηματιστήριον βάσει τῆς ἀποδόσεώς της εἰς ἐτήσιον μέρισμα. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπῆρξε πάντοτε μικρὸν ἐναντι τῆς χρηματιστηριακῆς ἀξίας, κεφαλαιοποιουμένης συνήθως εἰς τὰ 3 - 4 % τοῦ μερίσματος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς μετοχὰς τῶν ἄλλων Τραπεζῶν καὶ πλείστων ὅσων Ἑταιρειῶν τῶν ὁποίων ἡ ἀντίστοιχος κεφαλαιοποίησις ἐγένετο εἰς τὸ 7 - 10 % τοῦ μερίσματος. Ἡ ἐξήγησις τῆς διαφορᾶς αὐτῆς εἶναι ἀπλῆ. Ὁ κάτοχος ἢ ἀγοραστὴς μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς δὲν ἀπέβλεπε τόσον εἰς τὸ ὕψος τοῦ μερίσματος ὅσον εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς τοποθετήσεως καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τῆς μετοχῆς. Καὶ προετίμα νὰ ἔχῃ μικροτέραν ἀπόδοσιν ἀπὸ ἀπόψεως εἰσοδήματος, βέβαιος ὅτι παρ' ὅλον τοῦτο ἡ ὑπεραξία τῆς ἐσωτερικῆς ἐναντι τῆς χρηματιστηριακῆς τιμῆς τοῦ τίτλου του ἦτο κατὰ ποσοστὸν μεγαλυτέρα τῆς ἀντιστοίχου ὑπεραξίας τῶν τίτλων οἱ ὅποιοι ἐκεφαλοποιοῦντο πρὸς 7 - 10 %¹.

1. Καὶ ὁμοίως τὸ βασικὸν τοῦτο πλεονέκτημα τῶν μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐπιχείρημα διὰ νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἡ χρηματιστηριακὴ ἀξία τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1953, ἡ ὁποία ἐλήφθη ὡς βάσις τῆς συγχωνεύσεως, ἦτο εὐνοϊκὴ

Τὰ λανθάνοντα ἀποθεματικά τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς βασίζονται κυρίως εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐνεργητικῶν τῆς στοιχείων. Πράγματι, ἔναντι Μετοχικοῦ Κεφαλαίου καὶ Τακικῶν ἢ Ἑκτάκτων Ἀποθεματικῶν Δρχ. 202.752.094.698, τὰς ὁποίας ἐμφανίζει ὁ Ἰσολογισμὸς τοῦ 1951 εἰς τὸ Παθητικόν, εὐρίσκονται ἀναγεγραμμένα εἰς τὸ ἀντίστοιχον Ἑνεργητικὸν τὰ ἑξῆς στοιχεῖα :

1) Ὁμολογίαι Ἑθνικῶν Δανείων	Δρχ. 3.737.941.712
2) Μετοχαὶ Τραπεζῶν καὶ Ἑταιρειῶν	» 81.426.038.545
3) Καταστήματα καὶ Κτήματα Τραπεζῆς	» 94.382.630.388
4) Ἑγκαταστάσεις μεῖον ἐτησίων ἀποσβέσεων	» 9.737.270.194
Σύνολον	Δρχ. <u>189.283.880.839</u>

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ σύνολον περίπου τῶν ὡς ἄνω πάσης φύσεως Κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς ἦτο ἐπενδεδυμένον εἰς σταθερὰς ἀξίας αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ παρακολουθήσουν αὐτομάτως οἰανδήποτε νομισματικὴν διακύμανσιν λόγῳ τῶν τόσον γνωρίμων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πληθωριστικῶν ἐκδηλώσεων. Ἐξ ἄλλου τὰ κεντρικὰ ἀκίνητα καὶ τὸ περίφημον χαρτοφυλάκιον χρεωγράφων ἰδιοκτησίας τῆς Τραπεζῆς ἐπέτρεπε μίαν ἄνετον συμμετοχὴν εἰς πᾶσαν οἰκονομικὴν πρόοδον τῆς χώρας. Τέλος μία ὑγιὲς καὶ παγίως ἐφαρμοζομένη πολιτικὴ προβλέψεων δι' ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις ἐξησφάλιζε τὴν πλήρη ἐξυγίαν τῶν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς, ἐνῷ αἱ ἀποσβέσεις τῶν ἀκινήτων καὶ ἐγκαταστάσεων τῆς Τραπεζῆς ἐν συνδυασμῷ μὲ μίαν ὑποδειγματικὴν συντήρησιν αὐτῶν ἐδημιούργουν νέα πρόσθετα περιθώρια.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ πραγματικὴ ἀποτίμησις τῶν πάσης φύσεως Κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς ὑπερέβαινε κατὰ πολὺ τὴν ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ ἐμφανιζομένην λογιστικὴν τοιαύτην. Τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον τὰ εἰς τὸν Ἰσολογισμὸν στοιχεῖα τοῦ Ἑνεργητικοῦ εἶχον ἀποτιμηθῇ βάσει τῶν Β. Διαταγμάτων τῆς 9.9.1946 καὶ 7.7.1948 περὶ προσαρμογῆς καὶ ἀναπροσαρμογῆς Ἰσολογισμῶν τῶν Ἀν. Ἑταιρειῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ καθορισθέντες ὑπὸ τῶν Β. Διαταγμάτων ἐκείνων συντελεσταὶ ἀναπροσαρμογῆς, ἐνιαῖοι δι' ὅλας τὰς Ἀν. Ἑταιρείας καὶ πλασματικοί, καταλήγουν εἰς λογιστικὴν ἀξίαν ὑστεροῦσαν ἑκτοτε, καὶ κατὰ πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν σήμερον, τῆς πραγματικῆς τοιαύτης.

Ἡ Διεύθυνσις Περιουσίας τῆς Τραπεζῆς, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς τοιαύτης πλα-

διὰ τοὺς μετόχους τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς... Εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ ταῦτα ὑποστηρίξαντες ἦσαν τελείως ξένοι πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐνεργητικῶν στοιχείων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ πρὸς τὴν κατὰ μακρὰν παράδοσιν ψυχολογίαν τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον βεβαίως θὰ εἶχε κάποιον θετικὸν λόγον διὰ νὰ διατιμᾷ τὴν μετοχὴν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἀσχέτως τῆς κεφαλαιοποιήσεως τοῦ μερίσματός της πρὸς 3 - 4 %.

σματικής ἀναγραφῆς τῶν ἐνεργητικῶν στοιχείων εἰς τὰ βιβλία, προέβαινε, σύμφωνα μὲ παλαιὰν παράδοσιν, κατ' ἔτος ἢ καθ' ἑξαμηνίαν εἰς μίαν πραγματικὴν ἀποτίμησιν τῆς περιουσίας τοῦ Ἰδρύματος. Βάσει τῶν ὑπευθύνων καὶ καθαρῶς ὑπηρεσιακῶν στοιχείων τῆς Διευθύνσεως ταύτης τὸ σύνολον τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς ὑπελογίζετο ὡς ἑξῆς εἰς τὰς ἀντιστοίχους ἡμερομηνίας :

31.12.50	Δρχ. 390.907 ἔκ.
31.12.51	» 379.149 »
31.12.52	» 411.326 »

Πρὸς πλήρη διευκρίνησιν τοῦ σημείου τούτου παραθέτομεν κατωτέρω τὴν λεπτομερῆ ἀποτίμησιν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952 εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν :

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Διαθέσιμα :

Διαθέσιμα εἰς δραχμὰς	Δρχ. 236.880	
Ἀπόθεμα εἰς Συν/μα	» 16.135	Δρχ. 253.015

Τοποθετήσεις εἰς δραχμὰς :

Ἐπὶ προσωπικῇ ἀσφαλείᾳ	Δρχ. 782.964	
» ἔμπ/των	» 417.816	
» χρ/φων	» 1.342	» 1.202.122

Περιουσία τῆς Τραπεζῆς :

Καταστήματα	Δρχ. 130.000
Κτήματα	» 83.000
Χρεώγραφα εἰς Δρχ.	» 132.000
» » συν/μα	» 31.000

Δρχ. 376.000

Ἐξοδα ἐγκαταστάσεως :

Γενικὸν σύνολον Ἐνεργητικοῦ	» 20.000	» 396.000
-----------------------------	----------	-----------

Δρχ. 1.851.137

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Καταθέσεις :

Καταθέσεις ὀψεως	Δρχ. 448.926
» προθεσμίας	» 10.218
» Ταμιευτηρίου	» 44.328
» Δημ. Ὁργανισμῶν	» 437.606

Δρχ. 941.078

Πιστωτικοὶ λ/σμοὶ

Λοιπαὶ δοσοληψίαι

» 484.443 Δρχ. 1.425.521

» 14.290

Καθαρὰ Περιουσία Τραπεζῆς

Δρχ. 411.326

Ἐάν, τέλος, ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τούτου ἐκπέσωμεν καὶ τὸ ἄνωτέρω μνημονευθὲν κονδύλιον 7 δισεκ. διὰ πρόβλεψιν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων τῆς χρήσεως 1952, καταλήγομεν εἰς ἐκτίμησιν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς ἀνερχομένην εἰς Δρχ. 404.326 δισεκ.

Κατόπιν τῶν ὡς ἄνω ὑπευθύνων καὶ ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως στοιχείων μόνον τὴν θυμηδίαν δύναται νὰ προκαλέσῃ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι, λόγῳ τοῦ ἐλλείμματος τῆς χρήσεως 1952 καὶ τῶν ὁσονδήποτε ἐξωγκωμένων ζημιῶν ἐκ παγωμένων πιστώσεων ἢ τῶν καταχρήσεων τῶν καταστημάτων Χαλανδρίου καὶ Νικαίας, εἶχε δημιουργηθῇ κίνδυνος πτωχεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Τόσον ὁ Ἐμπορικὸς Νόμος ὅσον καὶ ἡ κοινὴ λογικὴ ἀποκλείουν καὶ τὴν ἀπλὴν ὑποψίαν ἢ σκέψιν τοιούτου ἐνδεχομένου. Ἐπομένως καὶ ἐὰν ἀκόμη τὸ ἀνοιγμα ἦτο ἀνώτερον τῶν ἄνω μνημονευθέντων πραγματικῶν ἀριθμῶν — οὐδέποτε ὅμως μέχρι τοῦ φανταστικοῦ ποσοῦ τοῦ ἀναφερθέντος εἰς τὴν Βουλὴν — πάλιν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ἦτο εἰς θέσιν ν' ἀντιμετωπίσῃ αὐτό, ἄνευ κινδύνου πτωχεύσεώς της ἐπιβάλλοντος τὴν ἀνάγκην τῆς συγχωνεύσεως ὡς μέσον σωτηρίας.

Ἀλλὰ καὶ τὴν δημιουργηθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 1952 δυσχέρειαν πλήρους καλύψεως τῶν ἐξόδων ἢ τότε Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς εἶχεν ἀρχίσει ἀποτελεσματικῶς ἀντιμετωπίζουσα διὰ τῆς ἐφαρμογῆς πλήρους σχεδίου οἰκονομιῶν καὶ προσαρμογῆς τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς διαμορφωθείσαν νέαν κατάστασιν.

Τὸ θέμα ὅμως τοῦτο θὰ πραγματευθῶμεν κατὰ τρόπον ἀναλυτικὸν εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον κεφάλαιον.

Πρὸς τὸ παρὸν θὰ περιορισθῶμεν εἰς μίαν ἀπλὴν σύγκρισιν τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν διέτρεξεν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα κατὰ τὸ 1952, πρὸς τὰς μνημονευθείσας εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον διαφόρους ἄλλας κρίσεις τῆς τραπεζικῆς μας ἱστορίας τῶν τελευταίων ἐτῶν.

1) Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1931 ὑπέστη ζημίας Δρχ. 174 ἐκ., ἥτοι 500.000 χρυσῶν Λιρῶν περίπου, ἀναλογοῦσαν εἰς τὰ 45% τοῦ τότε Μετοχικοῦ της Κεφαλαίου.

2) Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐνεφάνισεν εἰς τὸν Ἰσολογισμὸν τοῦ 1912 ζημίας Δρχ. 22.784.000, ἥτοι 900.000 χρυσῶν Λιρῶν καὶ πλέον, ἀναλογούσας εἰς τὰ 37,5% τοῦ τότε Μετοχικοῦ της Κεφαλαίου ἐκ Δρχ. 60 ἑκατομμυρίων.

3) Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τὸ 1928 ὑπέστη ζημίαν Δρχ. 70 ἐκ., ἥτοι 2.00.000 χρυσῶν Λιρῶν, ἐξ ὑπερχρηματοδοτήσεως τῆς «Ἑλληνικῆς Ἐριουργίας», καὶ μετὰ δύο ἔτη ἑτέραν ζημίαν Δρχ. 92 ἐκ., ἥτοι 275.000 χρυσῶν Λιρῶν, ἐκ τῆς καταχρήσεως τοῦ ταμίου τίτλων Παναγιωτοπούλου.

4) Τέλος τὸ φθινόπωρον τοῦ 1931 ὅλαι αἱ ἐν Ἑλλάδι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι ὑπέστησαν σημαντικωτάτας ζημίας ἐκ τοῦ ἀνοιγματος τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ αὔξησις τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος. Συγκεκριμένως ἡ Τρά-

πεζα Ἑλλάδος πλὴν τῆς ὥς ἄνω ζημίας Λιρ. χρ. 500.000 εὑρέθη μὲ συναλλαγματικὸν ἄνοιγμα Δολλ. 5 ἑκ. καὶ Λιρ. Ἀγγλ. 250.000, τὰς ὁποίας εἶχε δανεισθῇ παρὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τὰς ὁποίας, χάρις εἰς τὸν Νόμον περὶ δραχμοποιήσεως, ἐπλήρωσεν εἰς τὴν παλαιὰν τιμὴν, ἀποφυγοῦσα τοιουτοτρόπως νέαν ἔξ ἴσου σημαντικὴν ζημίαν.

Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις καὶ ἀσχέτως τῆς αἰτίας τῶν ζημιῶν οὐδεὶς ἐσκέφθη ποτὲ ὅτι ἐδημιουργήθη οἰοσδήποτε κίνδυνος διὰ τὰς Τραπεζὰς ταύτας. Τὸ δὲ Κράτος ὅχι μόνον δὲν ἔσπευσε νὰ διακηρύξῃ τὴν ἐπικειμένην πτώχευσιν, καὶ νὰ προβῇ εἰς τὴν διὰ Νόμου βιαίαν συγχώνευσιν οἰοσδήποτε ἔξ αὐτῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐχρησιμοποίησε τὴν νομοθετικὴν μηχανὴν διὰ νὰ ἀμβλύνη τὰς συνεπείας τῶν ζημιῶν καὶ νὰ τὰς ἐπικουρήσῃ, ὅλας ἀνεξαιρέτως, πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν προσωρινῶν δυσχερειῶν των.

Ἀντιθέτως, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1953 ἓνα μικρὸν καὶ συμπτωματικὸν ἔλλειμμα Δρχ. 7,5 δισεκ., ἥτοι 35.000 χρυσῶν Λιρῶν, ἢ ἐπὶ τέλους καὶ Δρχ. 20 δισεκ., ἥτοι 100.000 χρυσῶν Λιρῶν, ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὰς ἀποσβέσεις καὶ τὰς προβλέψεις δι' ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις, ὑπῆρξεν ἄρκετὸν διὰ νὰ καταδικασθῇ ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα εἰς θάνατον, καὶ μάλιστα ἀναπολόγητος, λόγῳ τοῦ ἀμέσου κινδύνου πτωχεύσεώς της... Καὶ ταῦτα καθ' ἣν στιγμὴν τὰ Μετοχικὰ της Κεφάλαια λογιστικῶς μὲν ὑπερέβαιναν τὸ 1 ἑκ. Λίρας χρυσᾶς, οὐσιαστικῶς δὲ ὑπερέβαιναν ἐπίσης τὰ 2 ἑκ. Λίρας χρυσᾶς¹.

Ὅσον καὶ ἂν φαίνεται παράδοξον, ἐν τούτοις κατὰ τοιοῦτον τρόπον γράφεται ἡ Ἱστορία εἰς τὸν τόπον αὐτόν...

* * *

Εφ' ὅσον εἰσῆλθομεν εἰς τὸ θέμα τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρευνηθοῦν καὶ ὠρισμένα σημεῖα ἀναφερόμενα εἰς τὴν καθορισθεῖσαν διὰ τῆς ἀποφάσεως περὶ συγχωνεύσεως σχέσιν τῶν μετοχῶν Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ σχέσις αὕτη καθωρίσθη βάσει τῆς τιμῆς τῶν ἀντιστοιχῶν μετοχῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν κατὰ τὴν 3ην Ἰανουαρίου 1952. Καὶ ὥς μόνη δικαιολογία τοῦ τοιούτου αὐθαιρέτου καθορισμοῦ ἀνεφέρθη ἀπὸ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἡ ἀνάγκη ὅπως ἀποφευχθοῦν αἱ τυχόν κερδοσκοπικαὶ διακυμάνσεις τῶν τιμῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον ἐν ᾗ περιπτώσει ἠκολουθεῖτο ἡ ὀρθόδοξος λύσις τῆς ἀποτιμήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας ἐκάστης μετοχῆς.

Ἡ δικαιολογία αὕτη εἶναι πολὺ πενιχρὰ ἔναντι τῆς σημαντικῆς ζημίας εἰς τὴν ὁποίαν τοιουτοτρόπως κατεδικάσθησαν οἱ Μέτοχοι τῆς Ἑθνικῆς Τρα-

1. Οἱ ὥς ἄνω ὑπολογισμοὶ εἰς χρυσᾶς λίρας ἐγένοντο βάσει τῆς τρεχούσης κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1952 τιμῆς ἐκάστης χρυσῆς λίρας πρὸς Δρχ. 200.000.

πέξης. Τὸ ἴδιον, ἄλλως τε, ἀποτέλεσμα ἡδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ἐὰν ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου, καθ' ὃ ἐκ τῶν κειμένων διατάξεων εἶχε δικαίωμα, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀναγγελίαν τῆς συγχωνεύσεως ἀπηγόρευε τὴν διαπραγμάτευσιν τῶν μετοχῶν τούτων εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν διαρκούσης τῆς ἐργασίας τῆς ἀποτιμήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου ὁ κίνδυνος τῆς ἐνδεχομένης κερδοσκοπίας θὰ ἦτο περιορισμένος καί, πάντως, θὰ ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ὅποια ἠθέλεν ἀνατεθῇ τὸ ἔργον τῆς ἀποτιμήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν δύο μετοχῶν. Τόσην ἔβλεπεν εἰς τὸ περιβάλλον του λειψανδρίαν ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς ὥστε νὰ προτιμήσῃ τὴν πλεον αὐθαίρετον καὶ ἐπιβλαβῇ διὰ τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς λύσιν; Καὶ μέχρι ποίου σημείου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ φθάσῃ ἡ ἐνδεχομένη, κατὰ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργόν, κερδοσκοπία, δεδομένου ὅτι ἡ σχέσις ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν θὰ καθωρίζετο τελικῶς ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποτιμήσεως; Τὸ καθῆκον, τέλος, τοῦ Ὑπουργοῦ τούτου ἦτο, μήπως, νὰ προστατεύσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ πάντως ἄγνωστα θύματα μιᾶς ἀβεβαίας κερδοσκοπίας, ἡ ἀντιθέτως νὰ προστατεύσῃ τὰ Κληροδοτήματα, τὰ Φιλανθρωπικὰ καὶ Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα καὶ τὰ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὴν πλειοψηφίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν ὁποίων ὑποκατέστησε τὴν βούλησιν ἀποφασίσας τὴν συγχώνευσιν χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ ἀπολύτως *κα ν έ ν α* Μέτοχον, ὅπως δὲν κατεδέχθη νὰ ἀκούσῃ καὶ κανέν ὑπεύθυνον μέλος τῆς Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς;

Ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν μεταγενεστέρων γεγονότων ἡ ἐξήγησις τῆς προτιμήσεως πρὸς τὴν αὐθαίρετον αὐτὴν λύσιν εἶναι εὐκόλος. Εἶναι προφανές δηλαδὴ ὅτι, καθ' ὃν τρόπον οὐδεὶς συνεβουλεύθη προκαταβολικῶς τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συνέβη καὶ μὲ τοὺς Μετόχους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ἡ ἀπόφασις περὶ συγχωνεύσεως ἐλήφθη ἐρήμην τῶν Μετόχων καὶ τῶν δύο Τραπεζῶν. Καὶ οἱ μὲν Μέτοχοι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἦτο εὐκόλον νὰ ρυμουλκηθοῦν πρὸς τὴν λύσιν ταύτην λόγῳ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Κράτους ἐπὶ τῆς πλειοψηφίας τοῦ Μετοχικοῦ Κεφαλαίου. Ἀλλ' οἱ Μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ὄντες ἰδιῶται καὶ διαμένοντες κατὰ πλειοψηφίαν ἐν Αἰγύπτῳ, ἦσαν καὶ φύσει καὶ θέσει μακρὰν πάσης ἐπιρροῆς τοῦ Κράτους. Ἐπρεπεν ἐπομένως νὰ ἐξευρεθῇ ἓνα δέλεαρ, νὰ τοὺς δοθῇ ἓνα *premium*, διὰ νὰ προσελκυσθοῦν πρὸς τὴν λύσιν αὐτήν. Καὶ ὥς τοιοῦτον ἐξευρέθη ἡ καθορισθεῖσα σχέσις ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν, ἥτοι μιᾶς Μετοχῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἔναντι δώδεκα τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, σχέσις καταλήγουσα εἰς τὴν μετάθεσιν σημαντικοῦ μέρους τῶν περιθωρίων καὶ ἀδήλων ἀποθεματικῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

Ἀτυχῶς διὰ τὸν ἐφευρέτην τοῦ εὐφυοῦς τούτου συνδυασμοῦ τὸ ἀντάλλαγμα τοῦτο δὲν ὑπῆρξεν ἀρκετὸν ὥστε νὰ πείσῃ τοὺς Μετόχους τῆς Τρα-

πέζης Ἀθηνῶν νὰ προσχωρήσουν εἰς τὴν συγχώνευσιν. Καὶ δικαίως. Διότι διὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία τῆς μετοχῆς ἦτο κάτι δευτερεῦον, ὡς ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατὰ κύριον λόγον τοὺς ἐνδιέφερε ἦτο τὸ ἐτήσιον μέρισμα τῆς μετοχῆς των, τὸ ὅποιον μὲ τὴν συγχώνευσιν ἐκινδύνευε λόγῳ τῆς διαφόρου πολιτικῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου καὶ τῆς δυσκολίας ἐξυπηρετήσεως μὲ ἀνάλογον μέρισμα τοῦ ἡϋξημένου κεφαλαίου τῆς δημιουργηθησομένης ἐκ τῆς συγχωνεύσεως Τραπεζῆς. Ἐξ ἄλλου οἱ ἰδιῶται Μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, καὶ δὴ ὁ ἐμφανισθεὶς ὄμιλος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Μετόχων, ἤσκουν τὸν πλήρη ἔλεγχον ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ἐνῶ διὰ τῆς συγχωνεύσεως μετεβάλλοντο εἰς ἀπλὴν μειοψηφίαν μιᾶς νέας Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας μάλιστα τὸν ἔλεγχον, βάσει τοῦ ψηφισθέντος Νόμου, θὰ ἤσκει τὸ Κράτος. Τέλος, διὰ τῆς τοιαύτης συγχωνεύσεως οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Μέτοχοι ἔχαναν ὄχι μόνον τὸν ἔλεγχον τῆς πλειοψηφίας ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιρροήν των ἐπὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καταστημάτων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, τῶν ὁποίων τὰς διευκολύνσεις ἦτο ἐπόμενονον νὰ χρησιμοποιοῦν διὰ τὰς ἐκεῖ διαφόρους ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις των.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ ἀντίστασις τῶν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν κατὰ τῆς συγχωνεύσεως δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήξη κανένα, παρ' ὅλα τὰ ἀνταλλάγματα τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχορηγήθησαν εἰς βάρος τῶν Μετόχων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ παραμείνῃ ἐκπληκτικὸν καὶ ἀνεξήγητον εἰς τὸ διηγετὲς εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι, καὶ μετὰ τὴν τελικὴν ἄρνησιν τῶν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν νὰ προσχωρήσουν εἰς τὴν συγχώνευσιν καὶ μετὰ τὴν διὰ Β. Διατάγματος, βάσει τοῦ ψηφισθέντος Νόμου, βιαίαν ἐπιβολὴν τῆς συγχωνεύσεως, ἡ σχέσις ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν παρέμεινεν ἀμετάβλητος. Διὰ ποῖον λόγον ἐσυνεχίσθη ἡ εἰς βάρος τῶν Μετόχων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς παροχὴ τοιούτου ἀνταλλάγματος εἰς τοὺς... Ἀφρικανούς¹ Μετόχους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν; Τὸ γόητρον τοῦ ὑπευθύνου διὰ τὴν συγχώνευσιν δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀποκατάστασιν μιᾶς καταφώρου ἀδικίας; Ἡ μήπως ὁ σκοπός, εἰς ὃν ἀπέβλεπεν ἡ ἀρχικὴ ἐκλογὴ τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν, ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ ἀνομολόγητος καὶ μετὰ τὴν παταγώδη ἀποτυχίαν τοῦ τεχνάσματος;

Ἀλλ' ἡ αὐθαίρετος ἐκλογὴ τῆς σχέσεως τῶν μετοχῶν τῶν δύο Τραπεζῶν βάσει τῆς ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ Ἀθηνῶν ἀξίας των κατὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις συνεφώνησε τὴν συγχώνευσιν τῶν δύο Τραπεζῶν μονομερῶς μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν προ-

1. Ἡ ἔκφρασις ἀνήκει εἰς τὰ φιλικὰ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ ὄργανα τοῦ τύπου. Κατὰ τὴν ἀντίληψίν των, προφανῶς, πᾶς μὴ συμφωνῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν των εἶναι βάρβαρος...

δίδει ἐπὶ πλεόν και μίαν πλήρη ἄγνοιαν τῶν χρηματιστηριακῶν μας συνθηκῶν. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ μετοχαὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ τέλους 1951 καί, ἐντονώτερον, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ 1952 παρουσίασαν μίαν αἰσθητὴν ἀνατίμησιν τῆς χρηματιστηριακῆς των ἀξίας λόγῳ τῆς προσπαθείας τοῦ ὁμίλου τῶν Αἰγυπτίων Μετόχων της ὅπως ἀποκτήσουν τὴν πλειοψηφίαν καί, συνεπῶς, τὸν ἔλεγχον τῆς Τραπεζῆς. Ἡ τοιαύτη ἀνατίμησις, ὡς εἶναι προφανές, δὲν κατοπτρίζει οὔτε αὔξησιν τῶν κερδῶν, ἀφοῦ ἄλλως τε εἰς τὸν δημοσιευθέντα Ἰσολογισμόν 1952 προτείνεται ἡ διανομὴ τοῦ ἰδίου ἀκριβῶς μερίσματος μὲ τὸ προηγούμενον ἔτος, οὔτε καὶ αὔξησιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῆς μετοχῆς. Ἀλλως τε καὶ ἡ γενικὴ τάσις τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν δὲν ἦτο ἀνατιμητικὴ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἀντιθέτως, ἀπὸ τῆς ὀνομαστικοποιήσεως τῶν ἀνωνύμων μετοχῶν αἱ τιμαὶ τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν παρέμενον στάσιμοι κατὰ τὸ πλεῖστον, καὶ διαρκούντος τοῦ 1952 ἡ χαλαρότης τῶν τιμῶν ἐπετάθη λόγῳ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς οὕτω δημιουργηθείσης στενότητος. Εἶναι, συνεπῶς, ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἀντίστοιχον περίοδον σημειωθείσα ἀνατίμησις τῶν μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον ὀφείλεται εἰς λόγους καθαρῶς κερδοσκοπικοῦς.

Ἀντιθέτως, κατὰ τὴν ἀντίστοιχον περίοδον αἱ μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὄχι μόνον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σημειώσουν ἀνατίμησιν τινὰ ἀλλ' ὑπέστησαν τὸν ἀντίκτυπον τῆς χαλαρότητος τοῦ Χρηματιστηρίου καὶ τῆς γενικωτέρας στενότητος τῆς ἀγορᾶς. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δὲν ὑπῆρχεν ὁμιλος κεφαλαιούχων ἐδρεύων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ προσπαθῶν νὰ συγκεντρώσῃ τὴν πλειοψηφίαν, οὔτε ἄλλως τε ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ καὶ ἀπλῇ καὶ σκέψις περὶ τοιοῦτου ἐνδεχομένου. Τοιοῦτοτρόπως διάφοροι Μέτοχοι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἀναγκαζόμενοι νὰ πωλήσουν ὀλίγας μετοχὰς των ὑπὸ τὴν πίεσιν ἀμέσων ἀναγκῶν καὶ γενικώτερα τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, συνετέλουν εἰς τὴν διαρκῇ μείωσιν τῆς τιμῆς των εἰς τὸ Χρηματιστήριον. Ἐπρόκειτο δηλαδὴ περὶ μιᾶς ἐξελίξεως τῆς τιμῆς βάσει τῶν γενικῶν συνθηκῶν τῆς ἐλληνικῆς χρηματαγορᾶς καὶ μὲ πλήρη ἔλλειψιν κάθε ψυχολογικοῦ ἢ κερδοσκοπικοῦ παράγοντος.

Συγκεκριμένως τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, πιεζόμενον ἀπὸ ἀμέσους ταμιακὰς ἀνάγκας πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἡμιτελοῦς κτιρίου του εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Σοφοκλέους καὶ Ἀριστείδου, ἀπετάθη κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν ζητοῦν ἀνάλογον δάνειον. Ἡ σχετικὴ αἴτησις δὲν ἐνεκρίθη, λόγῳ τῶν ἀντιπληθωρικῶν μέτρων, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐγένετο σύστασις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἐκποίησιν ἐνὸς σοβαροῦ ποσοῦ μετοχῶν Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἰδιοκτησίας του. Ἀλλ' ἡ ἐκποίησις δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ὁλοκληρωθῇ, διότι ἔπειτα ἀπὸ τὴν πώλησιν ὀλίγων μετοχῶν ἡ τιμὴ τοῦ Χρηματιστηρίου ἐσημείωσε σημαντικὴν κάμψιν. Τὸ ἴδιον

συνέβη καὶ μὲ τὴν Ἑνωσιν Συντακτῶν ἡ ὁποία, μὴ χρηματοδοτηθεῖσα διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν οἰκιῶν τῶν μελῶν της, ἠναγκάσθη νὰ ἐκποιήσῃ καὶ αὐτὴ τὰς ὀλίγας μετοχὰς ἰδιοκτησίας της, προκαλέσασα τοιοῦτοτρόπως νέαν κάμψιν τῶν τιμῶν. Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ σημειούμεναι εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν τιμαὶ διαμορφοῦνται μὲ τὴν πώλησιν μιᾶς μόνον μετοχῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀξίας τῆς μετοχῆς καὶ τῆς ἀδυναμίας ἀπορροφήσεως περισσοτέρων ὑπὸ ἑνὸς καὶ μόνον ἀγοραστοῦ.

Ὅλα αὐτὰ τὰ λίαν γνωστὰ καὶ ἀναμφισβήτητα, ἄλλως τε, γεγονότα ἀποδεικνύονται ἀπὸ τὸν κάτωθι πίνακα, ἐμφαίνοντα τὰς μέσῳ τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν διεξαχθείσας ἀγοραπωλησίας τῶν μετοχῶν τῶν δύο Τραπεζῶν κατὰ τὴν ὥς ἄνω περίοδον :

	<i>Μετοχαὶ</i> <i>Ἑθν. Τραπεζῆς</i>	<i>Μετοχαὶ</i> <i>Τραπε. Ἀθηνῶν</i>
1951	1.455	2.758
1952	848	5.260
1953 (μέχρις 7.1.53) . .	15	20

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι αἱ ἀγοραπωλησίαι μετοχῶν Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐδιπλασιάσθησαν κατὰ τὸ 1952, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1951 καὶ παρὰ τὴν στενότητα τῆς ἐλληνικῆς χρηματαγορᾶς, λόγῳ τῆς ζητήσεως τῶν μετοχῶν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ κεφαλαιούχους τοὺς ἐπιδιώκοντας τὴν συγκέντρωσιν τῆς πλειοψηφίας. Ἀντιθέτως, ἡ κίνησις τῶν μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς περιορίσθη κατὰ 40 %, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1951, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως κερδοσκοπικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ σύμφωνα μὲ τὴν γενικὴν κατάστασιν τῆς ἀγορᾶς. Ἐκ τῆς μειώσεως ταύτης τῶν ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς πράξεων κατὰ τὸ 1952 προκύπτει ἐπίσης ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἀθρόα προσφορά των λόγῳ τῆς γνωστῆς εἰς τὸ Χρηματιστήριον ἀδυναμίας χορηγήσεως μερίσματος διὰ τὴν χρῆσιν 1952. Τέλος δεόν νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὴν μοιραίαν ἡμερομηνίαν τῆς 3ης Ἰανουαρίου οὐδεμία ἐσημειώθη ἀγοραπωλησία μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν. Καὶ ὅμως ἡ εἰκονικὴ τιμὴ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐτέθη ὡς βάσις διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν μετοχῶν κατὰ τὴν συγχώνευσιν...

Ἀλλ' ὥς γνωστὸν αἱ μετοχαὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἶναι εἰσηγμέναι καὶ εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀλεξανδρείας, ἐνῷ τοῦτο δὲν συμβαίνει μὲ τὰς μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Ἀνάλογος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν ἀγοραπωλησιῶν τοῦ Χρηματιστηρίου τούτου, ἐπιβεβαιώνουσα τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἄνωτέρῳ περὶ κερδοσκοπικῆς ζητήσεως τῶν μετοχῶν Τραπεζῆς Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 1952. Ἀτυχῶς εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀλεξανδρείας δὲν τηροῦνται στατιστικαὶ τῶν διεξαγομένων πράξεων ἐπὶ ἐκάστης μετοχῆς καὶ ὥς ἐκ τούτου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δοθοῦν ὑπεύθυνοι ἀριθμοί. Ἀλλ' ὅπως

δήποτε ἡ ζήτησις μετοχῶν Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρέπει νὰ ὑπῆρξε κατὰ τὸ 1952 ἀνάλογος ἂν ὅχι μεγαλυτέρα τῶν ἐν Ἀθήναις, δεδομένου μάλιστα ὅτι οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἐνδιαφερόμενοι, λόγω τῶν ἐκεῖ συναλλαγματικῶν περιορισμῶν, ἀντιμετώπιζαν δυσκολίας διὰ τὴν ἐξαγωγήν κεφαλαίων.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι προφανές ὅτι ἀπὸ τοῦ τέλους 1951, ἀλλ' ἐντονώτερον διαρκοῦντος τοῦ 1952 καὶ διὰ λόγους τελείως ἀσχέτους πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῶν μετοχῶν, ὑπῆρχεν ἀφ' ἐνὸς μὲν μία σταθερὰ ζήτησις τῶν μετοχῶν Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ὀφειλομένη εἰς τὴν προσπάθειαν συγκεντρώσεως τῆς πλειοψηφίας παρ' ὁμάδος ἐδρευούσης εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καὶ ἀφ' ἑτέρου μία προσφορὰ μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μικροτέρα ἀλλ' ἱκανὴ νὰ προκαλέσῃ τὴν σημειωθεῖσαν κάμψιν τῶν τιμῶν, ὀφειλομένη δὲ εἰς τὴν πίεσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι Μετόχων τῆς λόγω τῶν συνθηκῶν στενότητος τῆς ἐλληνικῆς χρηματαγορᾶς. Ὁ μέσος ὅρος τῶν τιμῶν τῶν δύο μετοχῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἡ ἀναλογία μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν πρὸς μίαν μετοχὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἔχει ὡς ἑξῆς εἰς χιλιάδας δραχμῶν :

	<i>Τιμαὶ μετοχῶν</i> <i>Ἐθνικῆς Τραπεζῆς</i>	<i>Τιμαὶ μετοχῶν</i> <i>Τραπεζῆς Ἀθηνῶν</i>	<i>Σχέσις</i>
<i>1951</i>			
Ὀκτώβριος	10.375	495	1 : 21
Νοέμβριος	10.300	495	1 : 21
Δεκέμβριος	10.200	540	1 : 19
<i>1952</i>			
Ἰανουάριος	10.400	552	1 : 19
Φεβρουάριος	10.550	602	1 : 18
Μάρτιος	10.300	650	1 : 16
Ἀπρίλιος	9.750	612	1 : 16
Μάϊος	9.350	565	1 : 17
Ἰούνιος	8.550	530	1 : 16
Ἰούλιος	8.000	500	1 : 16
Αὐγустος	7.750	520	1 : 16
Σεπτέμβριος	7.600	545	1 : 14
Ὀκτώβριος	7.550	570	1 : 13
Νοέμβριος	7.450	597	1 : 12,5
Δεκέμβριος	7.275	600	1 : 12

Ἀπλὴ ἀνάγνωσις τοῦ ἀνωτέρω πίνακος προσεπικυρώνει τὰ ὅσα ἐξετέθησαν προηγουμένως περὶ μιᾶς κινήσεως τῆς ἀντιστοίχου τιμῆς τῶν δύο μετοχῶν, κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, ὀφειλομένης εἰς λόγους τελείως ἀσχέτους πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν των. Τοῦτο, ἄλλως τε, προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τοῦ μέσου ὅρου τῶν τιμῶν καὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο μετοχῶν κατὰ

τὰ προηγούμενα ἔτη, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

	Τιμὴ μετοχῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς	Τιμὴ μετοχῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν	Σχέσις
1950	10.655	549	1 : 19
1951	9.540	497	1 : 19
1952	8.975	577	1 : 16
3.1.1953	7.350	610	1 : 12,05

Εἶναι προφανές, δηλαδή, ὅτι ἡ κατὰ τὸ 1952 σημειωθείσα ὑπὲρ τῶν μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν βελτίωσις τῆς σχέσεώς των πρὸς μίαν μετοχὴν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὀφείλεται εἰς λόγους καθαρῶς κερδοσκοπικούς. Ἐφ' ὅσον τὰ κέρδη καὶ αἱ ἀποσβέσεις της κατὰ τὸ 1952, σύμφωνα μὲ τὸν δημοσιευθέντα Ἰσολογισμόν της, εἶναι τὰ αὐτὰ περίπου μὲ τὰ τοῦ προηγούμενου ἔτους καὶ ἐπροτάθη ἡ διανομὴ τοῦ ἰδίου μερίσματος, δὲν διακαιολογεῖται ἡ ἀνατίμησις τῆς μετοχῆς ἀπὸ Δρχ. 497.000, κατὰ μέσον ὅρον διὰ τὸ 1951, εἰς Δρχ. 577.000, κατὰ μέσον ὅρον διὰ τὸ 1952, καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν χαλαρότητος τοῦ Χρηματιστηρίου καὶ στενότητος ἄνευ προηγούμενου τῆς χρηματαγορᾶς. Ἐάν, δηλαδή, δὲν ἐμεσολάβει ἡ ἀσυνήθης ζήτησις τῆς ὁμάδος ἡ ὁποία ἐπεζήτηε νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τελικῶς ἀπέκτησε τὴν πλειοψηφίαν, ἡ μετοχὴ θὰ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ παραμείνῃ εἰς τὰ ἐπίπεδα τοῦ 1951, ἥτοι Δρχ. 497.000. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν ὡς βάσιν τῆς συγκρίσεως τῶν δύο μετοχῶν τὴν μειωμένην τιμὴν τῆς μετοχῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1952 καὶ ὄχι τὴν τιμὴν τοῦ 1951, ἥτοι Δρχ. 8.975, πάλιν ἡ μεταξὺ των σχέσις ἀντιστοιχεῖ εἰς 1 : 18, ἥτοι καταλήγομεν εἰς τὴν ἰδίαν περίπου ἀναλογίαν τῶν προηγούμενων ἐτῶν.

Εἰς ὅλα αὐτὰ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προβληθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ ἔλλειμμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν χρῆσιν 1952 καὶ ἡ ζημία ἐκ τῶν καταχρήσεων τῶν ὑποκαταστημάτων Νικαίας καὶ Χαλανδρίου ἦτο φυσικὸν νὰ μειώσουν τὴν ἀξίαν τῆς μετοχῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Τὸ ἐπιχείρημα θὰ ἦτο βάσιμον ἂν ἡ συγχώνευσις ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ βάσει ἀποτιμήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν δύο μετοχῶν. Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ὅλοι αὐτοὶ οἱ παράγοντες θὰ ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν καὶ θὰ ἀπειτιμῶντο ἀκριβῶς. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ θὰ ἦτο πολὺ εὐνοϊκώτερον διὰ τοὺς Μετόχους τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Διότι, ὡς ἐξηγήθη προηγουμένως κατὰ τρόπον ἐξαντλητικόν, ἡ καθαρὰ περιουσία τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς συγχωνεύσεως ἀνῆρχετο εἰς Δρχ. 4.326 ἐκ. μετ' ἔκπτωσιν τόσον τοῦ ἐλλείμματος τῆς χρήσεως 1952 ὅσον καὶ τῶν ἐνδεχομένων ζημιῶν ἐξ ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων. Ἐπομένως ἔχομεν πλέον δεδομένην τὴν ἀποτίμησιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας ἐκάστης τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ 22.000 μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς Δρχ. 18.377.272 ἔναντι τῆς καθορισθείσης ὑπὸ τῆς βιαίως ἐπιβληθείσης συγχωνεύσεως τιμῆς Δρχ. 7.300.000.

Ἄλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ ὑπολογισμοὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν ἐφ' ὅσον ὡς βάσις τῆς συγχωνεύσεως δὲν ἐτέθη ἡ ἀποτίμησις τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας ἀλλ' ἡ χρηματιστηριακὴ τιμή. Καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Χρηματιστηρίου εἰς τὸ ἐπιχείρημα περὶ ἐλλείμματος, ζημιῶν κλπ. εἶναι σαφής. Διότι, ἐνῶ ἡ ἀδυναμία χορηγήσεως μερίσματος διὰ τὸ 1952 εἶχε γνωσθῇ εἰς τὸ Χρηματιστήριον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἔτους, ἡ τιμὴ τῶν μετοχῶν παρέμεινε μέχρι τοῦ Αὐγούστου εἰς ἐπίπεδα ἱκανοποιητικά. Καὶ μόνον ἡ ἐπίτασις τῆς στενότητος εἰς τὴν ἀγορὰν ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀναγκαστικὴν πώλησιν τῶν μετοχῶν Ἰδρυμάτων καὶ Σωματείων, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος προηγουμένως, ἔκαμψε περαιτέρω τὴν τιμὴν τῶν μετοχῶν. Ἐξ ἄλλου αἱ καταχρήσεις εἰς τὰ καταστήματα Νικαίας καὶ Χαλανδρίου ἀπεκαλύφθησαν κατὰ μῆνα Δεκέμβριον 1952. Ποία ὑπῆρξεν ἡ ἀντίδρασις τοῦ Χρηματιστηρίου, καὶ μάλιστα κατόπιν τοῦ δημιουργηθέντος ὑπὸ ὠρισμένων ἐφημερίδων σκανδαλοθηρικοῦ θορύβου; Ἡ τιμὴ παρέμεινεν εἰς τὰ αὐτὰ περίπου ἐπίπεδα τοῦ προηγουμένου μηνός, καὶ μάλιστα τὴν 7ην Ἰανουαρίου 1953 ἦτο κατὰ τι βελτιωμένη. Τόση ἦτο ἡ πίστις τοῦ Χρηματιστηρίου πρὸς τὴν μετοχὴν τοῦ πρώτου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς χώρας.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς πῶς δὲν εὗρέθη ἓνας ἄνθρωπος διὰ νὰ ἐξηγήσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τοὺς τόσον αὐθαιρέτως χειρισθέντας τὸ ὅλον ζήτημα τῆς συγχωνεύσεως; Καὶ διατί, ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ πάσῃ θυσίᾳ ἔπρεπε νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ὀρθόδοξος λύσις τῆς ἀποτιμήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας, νὰ μὴ ληφθῇ ὡς βάσις τῆς συγχωνεύσεως ὁ μέσος ὅρος τῶν τιμῶν τοῦ τελευταίου ἔτους ἢ τῆς τελευταίας διετίας ἢ καὶ τριετίας;

* * *

Ποία εἶναι ἡ ἀκριβὴς ζημία ἡ ὁποία ἐπῆλθεν εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς λόγω τοῦ αὐθαιρέτου καὶ ἀδεξίου τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐγένετο ὁ καθορισμὸς τῆς σχέσεως τῶν δύο μετοχῶν εἶναι ἀδύνατον νὰ καθορισθῇ. Διότι στερούμεθα στοιχείων σχετικῶν μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τῆς μετοχῆς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Καὶ οὕτω καθίσταται ἀδύνατος ἡ σύγκρισις μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τῆς μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας τὴν ἀκριβῆ καὶ ὑπεύθυνον εἰκόνα ἐδώσαμεν ἀνωτέρω.

Κανονικῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη δοθῇ εἰς τὴν δημοσιότητα, κατόπιν μάλιστα τοῦ γενομένου θορύβου, μία συνοπτικὴ κατάστασις ἀποτιμήσεως τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἀνάλογος πρὸς τὴν δημοσιευθεῖσαν ἀνωτέρω κατάστασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Εἶναι ἀδύνατον ἡ ὑπηρεσία ἢ ἔστω καὶ ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν νὰ μὴ προσέβησαν εἰς μίαν ἀνάλογον ἐργασίαν. Τῆς τοιαύτης ἀποτιμήσεως τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἶναι, ἐπίσης, ἀδύνατον νὰ μὴ ἔλαβε γνῶσιν ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς ἂν ὄχι πρὸ τῆς ἀποφάσεως περὶ συγχωνεύσεως, ὅπως

κανονικῶς θὰ ἔπρεπε, πάντως ὅμως καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, λόγῳ τοῦ γενομένου θορύβου καὶ διὰ λόγους ἀπλῆς περιεργείας, ἐπὶ τέλους.

Εἰς ἄλλην ἐποχὴν ἢ καὶ εἰς οἵανδήποτε ἄλλην χώραν σήμερον, καὶ ἂν ἀκόμη ἢ ἐνδιαφερομένη Τράπεζα δι' οἵονδήποτε λόγον ἀπέφευγεν, ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς θὰ εἶχε σπεύσει νὰ καθησυχάσῃ τὴν κοινὴν γνώμην δημοσιεύων μίαν ὑπηρεσιακὴν ἀποτίμησιν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς συγχωνευμένης Τραπεζῆς. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δύο καταστάσεων, ὅσον καὶ ἂν αὐτὴ εἶχον ἐνδεχομένως συνταχθῇ ὑπὸ διάφορον πνεῦμα, θὰ προέκυπτε μία ἀπλῆ ἔστω ἔνδειξις περὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο μετοχῶν.

Ἀλλὰ μία τοιαύτη ἐνέργεια, ἐπιβαλλομένη ἀπὸ λόγους στοιχειώδους εὐθυξίας, προσέκρουε προφανῶς εἰς τὸν κίνδυνον ὅπως ἡ αὐθαιρέτως καθορισθεῖσα βάσις ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν ἀποδειχθῇ ὡς ζημιούσα τοὺς Μετόχους τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Δι' ὃ καὶ ἀπεφεύχθη ἐπιμελῶς καὶ ἀπὸ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὸν ἀρμόδιον κοινοβουλευτικὸν Ὑπουργόν... Ἐπομένως, καὶ πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, βαθὺς πέπλος μυστηρίου σκεπάζει τὴν ὅλην ὑπόθεσιν. Κάθε δὲ προσπάθεια ὑπευθύνου διαπιστώσεως τῆς πραγματικῆς σχέσεως τῶν δύο μετοχῶν προσκρούει μοιραίως εἰς ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια.

Διότι τὰ μόνα γνωστὰ στοιχεῖα ἐν σχέσει πρὸς τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν εἶναι τὰ προκύπτοντα ἐκ τῶν δημοσιευθέντων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη Ἰσολογισμῶν της. Τὰ στοιχεῖα ὅμως αὐτὰ εἶναι ἀπολύτως ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ μορφώσῃ κανεὶς μίαν ὑπεύθυνον γνώμην. Διότι, σὺν τοῖς ἄλλοις, οἱ Ἰσολογισμοὶ αὐτοὶ ἔχουν συνταχθῇ βάσει τῶν μνημονευθέντων Β. Διαταγμάτων περὶ Ἀναπροσαρμογῆς, τῶν ὁποίων οἱ συντελεσταί, ὅπως ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω, εἶναι πλασματικοί. Μία ἄλλη λεπτομέρεια εἶναι πλεόν ἢ ἐνδεικτική. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν παγίαν παράδοσιν τὴν τηρουμένην εἰς τοὺς Ἰσολογισμοὺς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιβαλλομένην ἀπὸ τὴν λογιστικὴν τάξιν, οὐδέποτε εἰς τοὺς Ἰσολογισμοὺς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐμνημονεύθη τὸ διατιθέμενον ἐκάστοτε ποσὸν διὰ πρόβλεψιν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων. Τὰ διάφορα κέρδη ἐμφανίζονται μετ' ἀφαίρεσιν τῶν προβλέψεων δι' ἐπισφαλεῖς. Καὶ τοιουτοτρόπως στερούμεθα ἐνὸς βασικοῦ στοιχείου πρὸς ἔρευναν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς. Διότι δὲν γνωρίζομεν οὔτε τὸ ποσὸν τῶν ἐπισφαλῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὰς σχετικὰς προβλέψεις, διὰ νὰ κρίνωμεν ἂν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν γενικὸν κύκλον ἐργασιῶν της.

Βεβαίως καὶ ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν διαθέτει σοβαρὰ περιθώρια καὶ λανθάνοντα ἀποθεματικά. Διότι μεταξὺ τῶν στοιχείων τοῦ Ἑνεργητικοῦ της ὑπάρχουν σημαντικὰ κονδύλια ἀντιπροσωπεύοντα ἀξίαν χρεωγράφων καὶ ἀκινήτων ἰδιοκτησίας της, καὶ μάλιστα εἰς ἀναλογίαν, ἔναντι τῶν πάσης φύσεως κεφαλαίων της, μεγαλυτέραν τῆς ἀντιστοίχου τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς¹.

1. Ἡ ὑπαρξὶς πλήθους ἀκινήτων ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλὰ καὶ διαφόρων ξένων χρεωγρά-

Ἄλλ' εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀποτιμήσεως τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς τὸν κυριώτερον ρόλον δὲν παίζει ἡ ἀναλογία τῶν στοιχείων αὐτῶν τοῦ Ἑνεργητικοῦ πρὸς τὰ Κεφάλαια ὅσον ἡ πραγματικὴ τῶν ἀξία. Καί, ὅπως εἵπομεν προηγουμένως, σχετικὰ στοιχεῖα διὰ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν δὲν ὑπάρχουν, παρὰ τὸν θόρυβον δὲ καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς κοινῆς γνώμης οὐδέποτε ἐδόθησαν ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους. Τοιουτοτρόπως, καὶ διὰ νὰ προσεγγίσωμεν κάπως πρὸς τὴν πραγματικότητα, δὲν μᾶς ἀπομένει ἄλλη λύσις ἀπὸ τοῦ νὰ καταφύγωμεν εἰς ἄλλα κοινὰ καὶ διὰ τὰς δύο Τραπεζὰς στοιχεῖα.

Πράγματι τὰ μνημονευθέντα προηγουμένως Β. Διατάγματα περὶ προσαρμογῆς τῶν Ἰσολογισμῶν τῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν καθώρισαν διαφορὰς συντελεστὰς, κοινούς δι' ὅλας τὰς Ἀνων. Ἑταιρείας, βάσει τῶν ὁποίων ἐγένετο μία γενικὴ προσαρμογὴ τῶν ἐνεργητικῶν καὶ παθητικῶν στοιχείων. Παρ' ὅλον ὅτι οἱ οὕτω καθορισθέντες συντελεσταὶ ἦσαν ἐν πολλοῖς πλασματικοί, ἐφ' ὅσον ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ὑπὸ τῶν δύο Τραπεζῶν δέον νὰ ἀποδίδουν τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πραγματικὴν ἀναλογίαν τῆς περιουσίας των καὶ πρὸ παντὸς τὴν πραγματικὴν σχέσιν μεταξὺ τῶν μετοχῶν τῶν δύο Τραπεζῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Βάσει τῆς οὕτω ἐνεργηθείσης ἀναπροσαρμογῆς τὰ κεφάλαια τῶν δύο Τραπεζῶν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1948 ὑπέστησαν τὴν κάτωθι μεταβολὴν εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν :

	Παλαιὰ Κεφάλαια			Χρεωστικὴ διαφορὰ ἀναπροσαρμογῆς	Ὑπόλοιπον κεφαλαίων	Ποσοστὸν ἐναπομεινάντων παλαιῶν κεφαλαίων
	Μετοχικά	Ἀποθεματικά	Σύνολον			
Ἑθνικὴ Τράπεζα	88.000	524.510	612.510	409.758	202.752	33 %
Τράπεζα Ἀθηνῶν	208.632	35.310	243.942	201.606	42.336	17 %

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐνεργηθεῖσαν ἀναπροσαρμογὴν τῶν Ἰσολογισμῶν τῶν δύο Τραπεζῶν βάσει κοινῶν

φων, ὑπολειμμάτων προφανῶς τῆς κρίσεως τὴν ὁποίαν διέτρεξεν ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν κατὰ τὸ παρελθὸν λόγῳ τῆς τότε κερδοσκοπικῆς δραστηριότητος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ὑποκαταστημάτων της, ἀποτελεῖ τὴν μόνην λογικὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου. Ἀνάλογος ἐξήγησις θὰ ἔπρεπε νὰ δοθῇ καὶ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῶν κτιρίων τῶν μὴ χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀκινήτων της εἶναι περίπου 40 %, ἐνῶ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, πολὺ παλαιότεραν καὶ μὲ σημαντικώτερον κύκλον ἐργασιῶν, εἶναι μόνον 33 %. Ἀντίθετος ἐκδοχὴ θὰ μᾶς ὠδήγει κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν σκέψιν ὅτι μία σώφρων Διοίκησις, ὅπως ἡ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν κατὰ τὴν τελευταίαν 30ετίαν, προέβαινεν εἰς ἀκινητοποιήσιν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της βραχυπροθέσμων κεφαλαίων κατὰ παράβασιν στοιχειώδους τραπεζικοῦ κανόνος.

συντελεστών ή Τράπεζα Ἀθηνῶν πρὸς κάλυψιν τῆς προκυψάσης χρεωστικῆς διαφορᾶς ὅχι μόνον ἐξήντησε ὅλα τὰ ἐκ Δρχ. 35.310 ἑκατ. Ἀποθεματικά Κεφάλαιά της ἀλλὰ καὶ ἐμείωσε κατὰ τὰ τέσσαρα πέμπτα τὸ Μετοχικὸν Κεφάλαιόν της, τὸ ὁποῖον ἀπὸ Δρχ. 208.632 ἐκ. περιορίσθη τοιουτοτρόπως εἰς Δρχ. 42.336 ἐκ. Τῆς ἀπέμειναν, δηλαδή, μόνον τὰ 17% τῶν ἐν γένει Κεφαλαίων της. Ἀντιθέτως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐκάλυψε τὴν ἐκ τῆς Ἀναπροσαρμογῆς διαφορὰν μὲ ἓνα μέρος τῶν Ἀποθεματικῶν Κεφαλαίων της, ἐκ τῶν ὁποίων τῆς ἀπέμειναν Δρχ. 114.752 ἐκ., καὶ διετήρησεν ἀκέραιον τὸ Μετοχικὸν Κεφάλαιόν της. Τῆς ἀπέμειναν, δηλαδή, τὰ 33% τῶν ἐν γένει Κεφαλαίων της, ἥτοι ποσοστὸν περίπου διπλάσιον τοῦ ἐκ 17% ἐναπομείναντος εἰς τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν ἐκ τῶν ἀρχικῶν Κεφαλαίων της ποσοστοῦ. Τὸ συμπέρασμα εἶναι προφανές. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα διέθετεν ἀνέκαθεν τεράστια περιθώρια κατὰ πολὺ μεγαλύτερα τῶν ἀντιστοιχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἰδίου πίνακος προκύπτει καὶ ἐν ἄλλο βασικὸν συμπέρασμα. Ὅτι τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1948 ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῶν Κεφαλαίων τῶν δύο Τραπεζῶν, ἐκτιμηθέντων βάσει τῶν αὐτῶν συντελεστῶν, ἦτο Δρχ. 202.752 ἐκ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἔναντι Δρχ. 42.336 τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ἥτοι ἓνα πρὸς πέντε. Καὶ ἡ προκύπτουσα ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων ἐσωτερικὴ ἀξία ἐκάστης μὲν τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ 22.000 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἦτο Δρχ. 9.216.410, ἐκάστης δὲ τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ 100.800 μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἦτο Δρχ. 420.000, ἥτοι σχέσις μεταξὺ τῶν δύο μετοχῶν μία πρὸς εἴκοσι δύο.

Καὶ γεννᾶται αὐτομάτως τὸ ἐρώτημα: Πῶς εἶναι δυνατόν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ σχέσις αὐτῇ τῶν μετοχῶν νὰ ἐμειώθῃ εἰς μίαν πρὸς δώδεκα, ὅσην αὐθαιρέτως τὴν καθώρισε τὸ περίφημον Διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεβλήθη ἡ βιαία συγχώνευσις τῶν δύο Τραπεζῶν; Τόσον μεγάλη ὑπῆρξαν, δηλαδή, τὰ λανθάνοντα κέρδη τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη, κατὰ τὰ τέσσαρα ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα διένειμεν αὕτη μερίσματα πολὺ μεγαλύτερα εἰς ποσοστιαίαν ἀναλογίαν ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ὥστε νὰ τετραπλασιάσῃ σχεδὸν τὰ Κεφάλαιά της ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἀναπροσαρμογῆς τοῦ 1948 προκύψαντα;

Διότι εἰς τὸν παραλογισμὸν αὐτὸν θὰ ἔπρεπε νὰ καταλήξωμεν ἐὰν θελήσωμεν νὰ δεχθῶμεν ὡς δικαίαν τὴν ὑπὸ τῆς συγχωνεύσεως ἐπιβληθεῖσαν βάσιν ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν. Καὶ πράγματι, ἐφ' ὅσον ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία κάθε μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀνῆρχετο τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952 εἰς Δρχ. 18.377.272, σύμφωνα μὲ τὰ ὑπεύθυνα στοιχεῖα τῆς ὑπηρεσίας τὰ ὁποῖα παρεθέσαμεν ἀνωτέρω, καὶ ἐφ' ὅσον εἰς τὸ ἐκ 30.000 μετοχῶν κεφάλαιον τῆς νέας ἐκ τῆς συγχωνεύσεως δημιουργηθείσης Τραπεζῆς οἱ Μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν συμμετέχουν μὲ 8.000 μετοχάς, εἶναι προφανές ὅτι ἡ τοιαύτη συμμετοχὴ δύναται νὰ δικαιολογηθῇ μόνον ἐὰν τὸ σύνολον τῆς ἐσωτερικῆς

ἄξίας τῶν μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἶναι ἴσον πρὸς τὸ γινόμενον τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν 8.000 νέων μετοχῶν πρὸς Δρχ. 18.377.272, ἥτοι Δρχ. 147.018 ἐκ. ἔναντι Δρχ. 42.336 ἐκ. τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1948...

Ἄλλ' ἢ ζημία ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μὲ τὴν ὀρισθεῖσαν βάσιν ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν δὲν ἀνευρίσκεται μόνον διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς. Ὑπάρχουν καὶ ὠρισμένα ἄλλα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα, παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἀποτιμῶνται εἰς ποσά, ἀρκοῦν διὰ νὰ ἀποδείξουν τὸ μέγεθος τῆς προκυψάσης ζημίας πέραν τῆς ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἀριθμῶν διαπιστουμένης.

Ἐν πρώτοις εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι, προκειμένου περὶ συγχωνεύσεως δύο Τραπεζῶν, πλὴν τῆς ἀκριβοῦς ἀποτιμήσεως τῶν στοιχείων τοῦ Ἰσολογισμοῦ των προέχοντα ρόλον παίζει καὶ ἡ σύγκρισις τοῦ good will αὐτῶν. Τοῦτο βεβαίως ἰσχύει διὰ κάθε ἐπιχείρησιν, κατὰ μείζονα ὅμως λόγον προκειμένου περὶ Τραπεζῶν εἰς τὰς ὁποίας ἡ πίστις ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ βασικώτερα στοιχεῖα τῆς δράσεως καὶ ἐξελίξεώς των. Ἐὰν ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐπρόκειτο νὰ συγχωνευθῇ μὲ οἵανδήποτε ἄλλην ἐλληνικὴν Τράπεζαν θὰ ἐδικαιούτο βεβαίως νὰ διεκδικήσῃ σοβαρὰν ὑπεραξίαν λόγῳ τῆς ἔναντι αὐτῆς ὑπεροχῆς της εἰς good will. Προκειμένου ὅμως περὶ συγχωνεύσεώς της μὲ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβήτησεως ὅτι ἰσχύει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Καὶ τὸ μόνον ὑπὸ συζήτησιν θέμα εἶναι τὸ ποσὸν τῆς ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὑπεραξίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἄλλ' ἢ συγχώνευσις ἀπεφασίσθη καὶ συνετελέσθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε οὐδεμία, καὶ ἀπλῇ κ' ἂν, συζήτησις νὰ καταστῇ δυνατή. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν διὰ νὰ δημιουργηθῇ τόσον ἀντικειμενικὴ ὅσον καὶ ἠθικὴ ἀδυναμία οἰασθῇποτε μεταξὺ τῶν δύο Ἰδρυμάτων διαπραγματεύσεως. Καὶ τοιοῦτοτρόπως μία παράδοσις ἑκατὸν δέκα ἔτῶν, μία φήμη πανελλήνιος καὶ μία πίστις παγκόσμιος ἐχαρίσθησαν ἄνευ οὐδενὸς ἀνταλλάγματος εἰς τοὺς ἀνυπόπτους Μετόχους μιᾶς ἄλλης Τραπεζῆς, πολὺ νεωτέρας, πολὺ μικροτέρας εἰς κίνησιν, δραστηριότητα καὶ γενικωτέραν συμμετοχὴν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ τόπου καὶ πολὺ ὀλιγώτερον γνωστῆς τόσον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Διαπρεπὲς ξένος τραπεζίτης, ὁ ὁποῖος ἀγνοῶν πῶς ἐγίνε ἡ συγχώνευσις μᾶς ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τοῦ τρόπου ἐκτιμήσεως τοῦ good will τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὅταν ἔμαθε τί ἀκριβῶς συνέβη μᾶς ἐδήλωσε χαρακτηριστικῶς ὅτι εἰς τὴν χώραν του τὰ Δικαστήρια θὰ ἐπενέβαινον αὐτεπαγγέλτως διὰ νὰ προστατεύσουν τοὺς οὕτω ἀδικουμένους Μετόχους...

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν συγχώνευσιν δὲν ἐλήφθη καθόλου ὑπ' ὄψιν ἡ διαφορετικὴ σύνθεσις τοῦ χαρτοφυλακίου χρεωγράφων ἰδιοκτησίας τῶν δύο Τραπεζῶν. Ἐν τούτοις ἀπὸ μίαν πρόχειρον ἔρευναν προκύπτει ὅτι, ἐπὶ συνολικῆς τιμῆς χρεωγράφων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐκ Δρχ. 25.208.016.241 βάσει τοῦ

Ίσολογισμοῦ 1950, ποσὸν Δρχ. 17.253.529.595, ἥτοι ποσοστὸν ἄνω τοῦ 72 % τοῦ συνόλου, ἀντιπροσωπεύει τὰς τρεῖς filiales πρὸς τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν Ἑταιρείας, ἥτοι τὴν Bank of Athens Trust Co. τῆς Νέας Ὑόρκης, τὴν C. N. South African Bank of Athens Ltd. καὶ τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀσφαλιστικὴν Ἑταιρείαν «Ὁ Ἀστήρ». Πρόκειται, δηλαδή, περὶ μιᾶς ἀνίσου κατανομῆς τοῦ μετοχικοῦ ἐνδιαφέροντος, καὶ μάλιστα στενώτατα ἐξηρητημένης ἀπὸ τὴν ἐν γένει δραστηριότητα καὶ ἀνθησιν τῆς μητρὸς Τραπεζῆς. Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Ἐπὶ συνόλου χρεωγράφων ἀξίας Δρχ. 81.426.038.545 μόνον Δρχ. 20.472.215.000, ἥτοι ποσοστὸν 25 % τοῦ συνόλου, ἀντιπροσωπεύει filiales Ἑταιρείας, δηλαδή τὴν Hellenic Bank Trust Co. τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τὴν Ἑλλ. Ἑταιρείαν Γεν. Ἀσφαλειῶν «Ἡ Ἐθνική». Τὰ ὑπόλοιπα 75 % τοῦ σημαντικωτάτου τούτου χαρτοφυλακίου περιλαμβάνουν μετοχὰς Ἑταιρειῶν ἀσχέτων πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Ἀπὸ τὸ μετοχικόν της τοῦτο ἐνδιαφέρον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἀντλεῖ ἀνέτως ὄχι μόνον μερίσματα ἀλλὰ καὶ τραπεζικὰς ἐργασίας, δεδομένου ὅτι αἱ Ἑταιρεῖαι αὗται εἶναι καὶ ἀποκλειστικοὶ πελάται της. Πρόκειται, δηλαδή, περὶ μιᾶς τελείως διαφορετικῆς τοποθετήσεως τῶν δύο Τραπεζῶν ἔναντι τῶν Ἑταιρειῶν διὰ τὰς ὁποίας ἐνδιαφέρονται μετοχικῶς. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς αἱ Ἑταιρεῖαι αὗται κατὰ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν προσφέρουν ἐργασίας εἰς τὴν Τράπεζαν καὶ κατὰ τὸ μικρότερον ἀναμένουν ἐργασίας ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς. Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας τὸ χαρτοφυλάκιον ἔχει τοιουτοτρόπως ὀλιγωτέραν ἀντικειμενικὴν καί, ἐπομένως, ἐμπορικὴν ἀξίαν. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δύναται νὰ προβῇ εἰς ἐκποίησην τοῦ τμήματος αὐτοῦ τοῦ χαρτοφυλακίου της. Ἄν μάλιστα ἤθελε ποτὲ παραστῇ σχετικὴ ἀνάγκη, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἐκποίησις θὰ γίνῃ ὑπὸ δυσμενεῖς διὰ τὴν Τράπεζαν ὅρους.

Πλὴν ὅμως τῶν ὡς ἄνω παρατηρήσεων ὑπάρχει καὶ ἐν περαιτέρῳ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον διαφοροποιεῖ σημαντικῶς καὶ ἀπὸ ἐμπορικῆς καὶ ἀπὸ ἠθικῆς πλευρᾶς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Πρόκειται περὶ τοῦ κονδυλίου Δρχ. 3.737.941.714, τὸ ὁποῖον ἐμνημονεύθη καὶ προηγουμένως καὶ τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται εἰς τὸν Ίσολογισμόν 1951 τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὡς ἀξία τῶν Ὁμολογιῶν Ἐθνικῶν Δανείων ἰδιοκτησίας της. Διότι τὸ πενιχρὸν αὐτὸ κονδύλιον καλύπτει ἓνα σημαντικὸν μέρος τῆς ὑπερεκατονταετοῦς καὶ ἀνεκτιμήτου εἰσφορᾶς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν περιπετειώδη, κατὰ τὸ ἀντίστοιχον διάστημα, ἱστορίαν του.

Συγκεκριμένως τὸ κονδύλιον τοῦτο περιλαμβάνει 120.437 Ὁμολογίας Ἐθνικῶν Δανείων εἰς χρυσὸν καὶ ξένον συνάλλαγμα, τῶν ὁποίων ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία ἀνέρχεται εἰς Φράγκα Χρυσᾶ 25.653.400, εἰς Λίρας Ἀγγλίας 1.234.940 καὶ εἰς Δολλάρια 638.000. Βάσει τῆς ἀρχικῆς σχέσεως τῶν νομι-

σμάτων ἔναντι τῆς χρυσῆς λίρας αἱ ὡς ἄνω Ὁμολογίαι ἀντιπροσωπεύουν ὀνομαστικὸν κεφάλαιον Λιρ. Χρυσ. 2.388.676. Ἀλλὰ παρὰ τοῦτο καὶ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ὁμολογίαι αὗται ἔχουν κατὰ καιροὺς ἀποκτηθῇ παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τιμὰς προσεγγιζούσας τὴν ὀνομαστικὴν τῶν ἀξίαν, λόγῳ ἐγγραφῆς εἰς τὰς ἀρχικὰς ἐκδόσεις τῶν ἀντιστοίχων δανείων ἢ λόγῳ παρεμβάσεων εἰς τὸ Χρηματιστήριον πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τιμῶν τῶν, κατ' ἐντολὴν ἐκάστοτε τοῦ Κράτους, ἐν τούτοις σήμερον ἔχουν μόνον μίαν συμβατικὴν τιμὴν, μὴ σημειουμένης οὐδεμιᾶς κινήσεως εἰς τὸ Χρηματιστήριον, ἐν ἀναμονῇ διευθετήσεως τοῦ Δημοσίου Χρέους. Διὰ τοῦτο δὲ μνημονεύονται εἰς τὸν Ἰσολογισμόν τῆς Τραπεζῆς μὲ τὸ ἀσήμαντον συνολικὸν ποσὸν Δρχ. 1.828.951.800, ἥτοι Λιρῶν Χρυσῶν 9.000 περίπου...¹ Ἐπίσης τὸ κονδύλιον τοῦτο περιλαμβάνει 586.619 Ὁμολογίας Ἐθνικῶν Δανείων εἰς δραχμὰς ὀνομαστικῆς ἀξίας σταθεροποιημένων δραχμῶν 64.015.300, ἥτοι Λιρ. Χρυσ. 170.000, καὶ 5 ἔντοκα ὁμόλογα τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου συνολικῆς ἀξίας Δρχ. 3,5 δισεκ. τοῦ 1942, τῶν ὁποίων ὅλων ἡ ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ ἀξία μνημονεύεται διὰ λόγους τάξεως μὲ τὸ συμβατικὸν ποσὸν Δρχ. 312... Τέλος τὸ κονδύλιον τῶν Ὁμολογιῶν συμπληρώνεται μὲ Ἐντοκα Γραμμάτια τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου ἐκ προκαταβολῶν Ἀμερικανικῶν Τραπεζῶν ἔναντι τοῦ Δανείου Δημοσίων Ἔργων ἐκ Δολλ. 954.494,50 ἥτοι Λιρῶν Χρ. 190.900, τὰ ὅποια Ὁμόλογα ἐμφανίζονται εἰς τὸν Ἰσολογισμόν τῆς Τραπεζῆς μὲ τιμὴν Δρχ. 1.908.989.600, ἥτοι πρὸς 2.000 περίπου τὸ Δολλάριον... Ἀλλ' ἀσχέτως τῶν τοιούτων σημαντικῶν διαφορῶν τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ σύνολον τοῦ σχετικοῦ κονδυλίου ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς συμμετοχὴν τῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον Χρέος.

Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν. Διότι σύμφωνα μὲ τὸν Ἰσολογισμόν της τοῦ 1951 αἱ εἰς χρυσὸν καὶ ξένον συνάλλαγμα Ὁμολογίαι τῶν Ἐθνικῶν Δανείων ἀνέρχονται μόνον εἰς 1.420, ὀνομαστικῆς ἀξίας Φρ. Χρ. 252.100, Λιρ. Ἀγγλ. 16.200 καὶ Δολλαρίων 33.000, ἥτοι συνόλου ὀνομαστικῆς ἀξίας Λιρ. Χρ. 33.300. Ἐξ ἄλλου αἱ Ὁμολογίαι Ἐθνικῶν Δανείων εἰς δραχμὰς ἀνέρχονται μόνον εἰς 9.306, ὀνομαστικῆς ἀξίας σταθεροποιημένων Δρχ. 3.598.100, ἥτοι Λιρ. Χρυσ. 9.614. Τοιοῦτοτρόπως καταλήγομεν εἰς σύνολον συμμετοχῆς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον Χρέος ὀνομαστικῆς ἀξίας Λιρ. Χρυσ. 42.914, ἡ ὁποία εἰς τὸν σημερινὸν Ἰσολογισμόν φέρεται ἀντὶ Δρχ. 108.015.260, ἥτοι Λιρ. Χρ. 540.

Ἡ πρώτη διαπίστωσις ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἀριθμῶν εἶναι μία κολοσσιαία εἰσφορὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον Χρέος ἔναντι

1. Ὁ ὑπολογισμὸς γίνεται βάσει τιμῆς ἐκάστης χρυσῆς λίρας Δρχ. 200.000, ὅση περίπου ἦτο κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952. Μετὰ τὴν κατ' Ἀπρίλιον γενομένην νέαν ὑποτίμησιν τῆς δραχμῆς, ἡ σχετικὴ ἀξία μειοῦται εἰς Λιρ. Χρυσ. 6.000...

μιᾶς ἀσημάντου τοιαύτης τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Συγκεκριμένως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἔχει εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν της Ὁμολογίας Ἐθνικῶν Δανείων συνολικῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας Λιρ. Χρυσ. 2.749.576, ἔναντι ἀντιστοίχου κονδυλίου Λιρ. Χρυσ. 42.914 τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

Ἄλλ' ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο Τραπεζῶν δὲν σταματᾷ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο περισσότερο σημαντικόν. Διότι, ἐνῶ τὸ συνολικὸν κονδύλιον τοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐκ δραχμῶν 3.737.941.712 ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τὴν συμμετοχὴν της εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον Χρέος, ἀντιθέτως τὸ ἀντίστοιχον κονδύλιον Ὁμολογιῶν τοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ἀνερχόμεναν εἰς Δρχ. 7.492.957.383, περιλαμβάνει μόνον Δρχ. 110 ἐκ. περίπου Ὁμολογίας Ἐθνικῶν Δανείων. Τὸ ὑπόλοιπον ἐκ Δρχ. 7.383 ἐκ., ἀφορᾷ Ὁμολογίας ξένων χωρῶν, ἥτοι Αἰγύπτου, Νοτίου Ἀφρικῆς, Παναμᾶ κλπ.

Ἡ σημαντικὴ αὕτῃ διαφορὰ τῆς συνθέσεως τοῦ χαρτοφυλακίου Ὁμολογιῶν ἰδιοκτησίας τῶν δύο Τραπεζῶν ὀφείλεται εἰς δύο λόγους. Ὁ πρῶτος εἶναι προφανῶς μία ἀτέλεια τῆς προπολεμικῆς μας νομοθεσίας, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἐπιβάλλει μίαν ὠρισμένην συμμετοχὴν τῶν Τραπεζῶν εἰς τὸ Δημόσιον Χρέος, κατ' ἀναλογίαν τοῦλάχιστον τῶν παρ' αὐταῖς καταθέσεων, ὅπως γίνεται εἰς πλείστας ὅσας ξένας χώρας. Διότι εἶναι ἀπαράδεκτον ἡ ἔθνικὴ ἀποταμίευσις νὰ διατίθεται πρὸς ἐξυπηρέτησιν οἰουδήποτε σκοποῦ, ἀκόμη καὶ δι' ἀγορὰν Ὁμολογιῶν Δανείων ξένων κρατῶν, χωρὶς ἀντίστοιχον ὑποχρέωσιν συμμετοχῆς εἰς τὸ Ἐθνικὸν Δημόσιον Χρέος. Λόγῳ τῆς τοιαύτης ἀτελείας τῆς νομοθεσίας μας ἐδημιουργήθη ἡ εὐχέρεια εἰς τὰς Τραπεζὰς νὰ ἀκολουθήσουν ἰδίαν πολιτικὴν ἐν προκειμένῳ. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐμφανίζεται ὁ ἐξηγῶν τὴν μεταξὺ τῶν δύο Τραπεζῶν διαφορὰν δεύτερος λόγος. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς διαφόρου πολιτικῆς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἔναντι τοῦ Ἐθνικοῦ Δημοσίου Χρέους.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἔταξε πάντοτε ὡς κύριον σκοπὸν της τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος. Καὶ ἐπλήρωσε τὴν πολιτικὴν της αὐτὴν μόνον εἰς τὸ κονδύλιον τοῦ Δημοσίου Χρέους μὲ τὴν ζημίαν ἡ ὁποία προκύπτει μεταξὺ τῆς τιμῆς κτήσεως τῶν ὡς ἄνω Ὁμολογιῶν ὀνομαστικῆς ἀξίας Λιρ. Χρυσ. 2.749.576 καὶ τῆς ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ της ἀξίας των ἐκ Λιρ. Χρυσ. 9.000... Ἐὰν ἡκολούθει διάφορον πολιτικὴν, ἀσφαλῶς θὰ εἶχε πολὺ μικροτέραν ζημίαν. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἦτο Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος...

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν, χάρις εἰς τὴν ἀντίθετον πολιτικὴν της ἐν προκειμένῳ, ὑπέστη μόνον μίαν ἀσήμαντον ζημίαν Λιρῶν Χρυσ. 42.500. Καὶ ταύτην μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὰς Ὁμολογίας ἐκείνας εἶχεν ἀγοράσει ὑφ' οὓς ὄρους καὶ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, δηλαδὴ κατὰ τὴν δημοσίαν ἔκδοσιν τῶν σχετικῶν Δανείων ἢ πρὸς συγκράτησιν τῶν τιμῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον,

πραγμα ἀπίθανον. Ἐξ ἄλλου ἐν σημαντικὸν μέρος τῆς ζημίας ταύτης ἐκαλύφθη, εἰς δραχμὰς τοῦλάχιστον, ἀπὸ τὴν εἰς δραχμὰς ἀνατίμησιν τῶν Ὁμολογιῶν της ξένων χωρῶν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ καταλήξῃ κανεὶς εἰς ὠρισμένας μελαγχολικὰς σκέψεις ὅταν ἀναπολῇ τὰ ρητορικὰ σχήματα τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, κατὰ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ συζήτησιν τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου, περὶ ἀνάγκης μεταγγίσεως ὑγιοῦς αἵματος εἰς τὸν ἐξασθενισμένον ὀργανισμόν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς... Ὁ ἐνεργήσας τὴν βιαίαν συγχώνευσιν Ὑπουργὸς ἐγνώριζεν ἄραγε εἰς ποῖον λόγον ὀφείλεται ἓνα σημαντικὸν μέρος τῆς, ἐν συγκρίσει μόνον πρὸς τὴν προπολεμικὴν της ἀνθῆσιν, ἐξασθενήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς; Καὶ εἶναι νοητὸν τὸ ὑπεύθυνον διὰ τὴν τοιαύτην ἐξασθένησιν Κράτος νὰ ἐπιβάλλῃ κυρώσεις εἰς βάρος τοῦ θύματος; Ἡ μήπως ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῆς τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως, τὴν ὁποίαν ἐπηγγέλθησαν οἱ ἐφευρόντες τὴν συγχώνευσιν, εἶναι ὅτι τοῦ λοιποῦ αἱ Τράπεζαι πρέπει νὰ ἀδιαφοροῦν διὰ κάθε πολιτικὴν ἐθνικοῦ περιεχομένου καὶ γενικωτέρου συμφέροντος, περιοριζόμεναι ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἄμεσον ἐπαγγελματικὸν των συμφέρον;

Ἀσχέτως ὅμως τοῦ πελωρίου ζητήματος ἠθικῆς τάξεως τὸ ὁποῖον δημιουργεῖται τοιουτοτρόπως, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι διὰ τῆς συγχωνεύσεως ἐπῆλθε καὶ μία θετικὴ ζημία εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐκ τοῦ κονδυλίου τῶν Ὁμολογιῶν τῶν Ἐθνικῶν Δανείων. Διότι εἶναι πασίγνωστον ὅτι οὐδεὶς κάτοχος τοιούτων Ὁμολογιῶν, μὴ πιεζόμενος ἀπὸ ἐξαιρετικὴν ἀνάγκην, εἶναι διατεθειμένος νὰ πωλήσῃ εἰς τὰς τρεχούσας ἐξευτελιστικὰς τιμὰς τοῦ Χρηματιστηρίου. Ὅλοι περιμένουν μίαν λογικὴν ρύθμισιν τοῦ Δημοσίου Χρέους, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλπίζουν σημαντικὴν βελτίωσιν τῶν τιμῶν. Ἀπόδειξις ὅτι ἐσχάτως ἤρκεσε μία πληροφορία, ὅτι κάποια σχετικὴ συνεννόησις διεξήχθη μὲ τὴν Ἀμερικανικὴν Ἀποστολήν, διὰ νὰ διπλασιασθοῦν αἱ τιμαὶ των εἰς τὸ Χρηματιστήριον.

Ἐν τούτοις ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ὑπεχρεώθη διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς βιαίας συγχωνεύσεως νὰ πωλήσῃ σοβαρὸν ποσοστὸν τῶν Ὁμολογιῶν της τούτων εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἴσον πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὰ κεφάλαια τῆς προελθούσης ἐκ τῆς συγχωνεύσεως νέας Τραπεζῆς. Καὶ μάλιστα ἡ ἀναγκαστικὴ αὕτη πώλησις δὲν ἔγινεν οὔτε εἰς τὰς τρεχούσας ἐξευτελιστικὰς τιμὰς τοῦ Χρηματιστηρίου, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὰς ἀναγραφόμενας ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ τῆς Τραπεζῆς ἔτι μικρότερας τιμὰς...

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποδεικνύεται ὡς ἑξῆς. Βάσει τῶν τιμῶν τοῦ Ἰσολογισμοῦ τὰ πάσης φύσεως κεφάλαια τῆς Τραπεζῆς ἀνέρχονται εἰς Δρχ. 202.752.094.698. Ἐπομένως ἡ ἀξία ἐκάστης τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ 22.000 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, βάσει τοῦ Ἰσολογισμοῦ της, ἀνέρχεται εἰς Δρχ. 9.214.000, ἐνῷ ὡς βάσις τῆς συγχωνεύσεως ἐλήφθη ἡ τιμὴ τῶν Δρχ.

7.350.000. Εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ζημίας οἱ ἀτυχεῖς Μέτοχοι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καλοῦνται νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν θεωρίαν περὶ τετραπλασιασμοῦ τῶν κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐντὸς πέντε ἐτῶν...¹

* * *

Επεμείναμεν ἰδιαιτέρως εἰς ὅλους τοὺς ἀνωτέρω ὑπολογισμοὺς ἐν τῇ εἰλικρινεῖ προσπαθείᾳ νὰ ἐπιτευχθῇ μία ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν ἐκτίμησις τῆς ζημίας ἢ ὁποῖα ἐπῆλθεν εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τῆς καθορισθείσης αὐθαιρέτως βάσεως ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν. Ἀλλ' οἷονδῆποτε ὑπεύθυνον καὶ ὀριστικὸν συμπέρασμα δεόν νὰ ἀποκλεισθῇ. Διότι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, στερούμεθα παντὸς στοιχείου σχετικοῦ μὲ τὴν ἀποτίμησιν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

Τὸ μόνον ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον προέκυψεν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔρευναν, εἶναι ὅτι ὅπωςδῆποτε ὑπάρχει μία σημαντικὴ ζημία τῶν Μετόχων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Λόγῳ δὲ τῆς ἐλλείψεως σαφῶν στοιχείων πρὸς ἀκριβῆ ἀποτίμησιν τῆς ζημίας ταύτης παραθέτομεν κατωτέρω, ὑπὸ τύπον τελείως ἐνδεικτικόν, τοὺς μόνους ἐναπομείναντας δυνατοὺς δύο ὑπολογισμοὺς.

Ὁ πρῶτος βασίζεται εἰς τὸν μέσον ὅρον τῆς τιμῆς τῶν δύο μετοχῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν ἐπὶ ὠρισμένην χρονικὴν περίοδον. Τοιουτοτρόπως ἀμβλύνονται τόσον αἱ συνέπειαι τῆς κερδοσκοπικῆς καὶ ἀσχέτου πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν ζητήσεως τῶν μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν παρὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Μετόχων, οἱ ὁποῖοι ἐπεζήτουν νὰ ἀποκτήσουν καὶ τελικῶς ἀπέκτησαν τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, ὅσον καὶ αἱ συνέπειαι τῶν ἐν γένει δυσμενῶν συνθηκῶν τῆς ἐλληνικῆς χρηματαγορᾶς ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκινήθησαν αἱ μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον. Διότι δὲν εἶναι καὶ νοητὸν νὰ συγκρίνονται τιμαὶ διαμορφούμεναι ἀπὸ ζήτησιν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπου ἡ γενικὴ κατάστασις τῆς χρηματαγορᾶς εἶναι τελείως διάφορος, μὲ τιμὰς διαμορφουμένας βάσει τῶν γνωστῶν ἐλληνικῶν συνθηκῶν μεγάλης στενότητος καὶ ἀτέγκτου ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς.

Ἐδώσαμεν προηγουμένως² τὸν μέσον ὅρον τῶν τιμῶν τῶν δύο μετοχῶν

1. Μία λογικὴ ἀπορία μᾶς διευτώθη ἀπὸ ἑνα ἀπλὸν ἐπαγγελματίαν, καὶ τὴν ἐπαναλαμβάνομεν διὰ τὴν ἱστορίαν. Ἀφοῦ τὸ Κράτος ἀπεφάσισε ὅπωςδῆποτε νὰ ζημιώσῃ τοὺς Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, διατί νὰ χαρίσῃ τὴν διαφορὰν αὐτὴν εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν των, καὶ νὰ μὴ ἀγοράσῃ τὸ ἴδιον τὰς Ὁμολογίας αὐτάς, ἔστω καὶ εἰς τὰς τιμὰς τοῦ Ἰσολογισμοῦ, ἀποσβένον τοιουτοτρόπως ἀντὶ Δρχ. 3,7 δισεκ. ἑνα σημαντικὸν μέρος τοῦ Δημοσίου Χρέους; 2. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 60.

καθὼς καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν κατὰ τὰ ἔτη 1950, 1951 καὶ 1952. Ἡ ὁρθοτέρα λύσις θὰ ἦτο νὰ ὁρισθῇ ὡς βάσις τῆς ἀνταλλαγῆς ὁ μέσος ὅρος τῆς σχέσεώς των κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν, δεδομένου ὅτι ἡ τεχνητὴ ζήτησις τῶν μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἤρχισεν ἀπὸ τὸ 1951. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ὑπολογισμὸς θὰ ἐβασίζετο εἰς τὸ 1950, ἀπηλλαγμένον ἐκατέρωθεν παντὸς εὐμενοῦς ἢ δυσμενοῦς παράγοντος, εἰς τὸ 1951, ἐπηρεασμένον ἀπὸ τὸν εὐμενῆ διὰ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν παράγοντα τῆς ἀρξαμένης τεχνητῆς ζητήσεως τῶν μετοχῶν τῆς, καὶ εἰς τὸ 1952, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὁποίου παραλλήλως πρὸς τὴν συνεχισθεῖσαν ὡς ἄνω ζήτησιν τῶν μετοχῶν Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐξεδηλώθη κάμψις τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς λόγω τῶν συνθηκῶν τῆς ἐλληνικῆς χρηματαγορᾶς. Ἐάν, δηλαδή, ἐλαμβάνετο ὡς βάσις ἡ σχέσις τῶν δύο μετοχῶν κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν, θὰ ἐξουδετεροῦντο αὐτομάτως ὅλοι οἱ ἐκατέρωθεν εὐμενεῖς καὶ δυσμενεῖς παράγοντες. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ σχέσις ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν θὰ ἦτο μία μετοχὴ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς δέκα ὁκτὼ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὸ οὐδέτερον ἔτος 1951 καὶ περιορισθῶμεν εἰς τὰ δύο τελευταῖα ἔτη, ὁπότε αὐξάνει ἡ ἐπίδρασις τῶν εὐμενῶν διὰ τὴν μετοχὴν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν παραγόντων, καὶ πάλιν καταλήγομεν εἰς σχέσιν μιᾶς μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς δέκα ἑπτὰ καὶ ἡμισίαν μετοχὰς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Τέλος, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὸ 1952, ὁπότε ἡ σχέσις τῶν δύο μετοχῶν διεμορφώθη ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἐνταθέντας εὐμενεῖς διὰ τὴν μετοχὴν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν παράγοντας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς δυσμενεῖς τοιοῦτους διὰ τὴν μετοχὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, καταλήγομεν εἰς ἀναλογίαν μιᾶς μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς δέκα ἕξ μετοχὰς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

Καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐπομένως περιπτώσεις, ἐὰν ὡς βάσις τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν ληφθῇ οἰαδήποτε ἀναλογία, 1:18, 1:17,5, ἢ 1:16, πάντως ἡ ζημία τῶν μετόχων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἶναι προφανής. Διότι διὰ τῆς βιαίας συγχωνεύσεως καθωρίσθη ἀναλογία 1:12,05. Καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν μετέσχον κατὰ μεγαλυτέραν ἀναλογίαν τῆς ὅσης ἐδικαιοῦντο εἰς τὴν περιουσίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Ὁ ὑπολογισμὸς τῆς οὕτω προκυψάσης ὠφελείας ταύτης ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναλόγου ζημίας τῶν Μετόχων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δύναται νὰ γίνῃ ἐὰν λάβωμεν ὡς βάσιν τὴν δοθεῖσαν προηγουμένως ὑπηρεσιακὴν ἀποτίμησιν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προερχομένην ἐσωτερικὴν ἀξίαν ἐκάστης μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐκ Δρχ. 18.377.272. Τοιοῦτοτρόπως, ἐὰν ὡς βάσις τῆς συγχωνεύσεως ἐθεωρεῖτο δίκαιον νὰ τεθῇ ὁ μέσος ὅρος τῆς τριετίας, ἦτοι 1:18, εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ Μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν θὰ ἔπρεπε νὰ λάβουν 5.600 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀντὶ τῶν 8.000 τὰς ὁποίας ἔλαβον. Αἱ ἐπὶ πλέον δοθεῖσαι διὰ τῆς συγχωνεύ-

σεως 2.400 μετοχαι αντιπροσωπεύουν ποσόν Δρχ. 44.105 εκ., τὸ ὁποῖον τοὺς ἐχαρίσθη ἀπὸ τὴν περιουσίαν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Ἐπομένως κάθε μετοχὴ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐκέρδισε διὰ τῆς συγχωνεύσεως ὑπεραξίαν Δρχ. 441.000 καὶ κάθε μετοχὴ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἔχασε κατ' ἀναλογίαν Δρχ. 2.005.252. Ἐάν, ἐξ ἄλλου, ὡς βάσις τῆς συγχωνεύσεως ἔπρεπε νὰ τεθῇ ὁ μέσος ὅρος τῆς διετίας, ἦτοι 1:17,5, μὲ τοὺς αὐτοὺς ὡς ἄνω ὑπολογισμοὺς τὸ κέρδος ἐκάστης μετοχῆς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν περιορίζεται εἰς Δρχ. 424.000 καὶ ἡ ἀντίστοιχος ζημία κάθε μετοχῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς Δρχ. 1.872.000. Τέλος, μὲ βάσιν τὸν μέσον ὅρον τοῦ 1952, ἦτοι 1:16, τὸ ὡς ἄνω κέρδος περιορίζεται, ὡς εἰκός, περισσότερον, ἦτοι εἰς Δρχ. 311.000, καὶ ἡ ἀντίστοιχος ζημία εἰς Δρχ. 1.473.000.

Ἄλλ' εἶναι δυνατόν νὰ προβληθῇ ἡ ἀντίρρησης ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὑπολογισμοὶ εἶναι σχηματικοὶ καὶ αὐτόματοι. Δὲν εἶναι εἰς θέσιν, δηλαδή, νὰ μᾶς δώσουν μίαν ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν δύο μετοχῶν. Καὶ οἱ συλλογισμοί, βάσει τῶν ὁποίων ἐγένοντο, ἀπλῶς ἀμβλύνουν τοὺς ψυχολογικοὺς ἢ τεχνικοὺς παράγοντας οἱ ὁποῖοι ἐπηρέασαν τὴν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν τοῦ Χρηματιστηρίου εἰς μίαν ὠρισμένην ἐποχὴν.

Ἡ ἀντίρρησης αὕτη εἶναι ἀπολύτως βάσιμος. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπεστηρίξαμεν πάντοτε ὅτι, ἐφ' ὅσον κακῶς ἀπεφασίσθη ἡ συγχώνευσις, θὰ ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ γίνῃ βάσει ἀκριβοῦς ἐκτιμήσεως τοῦ Ἑνεργητικοῦ καὶ Παθητικοῦ τῶν δύο Τραπεζῶν. Ἄλλοι εἶναι οἱ ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐκλογὴν ὡς βάσεως τῆς τιμῆς τοῦ Χρηματιστηρίου εἰς μίαν ὠρισμένην ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν μάλιστα οὐδεμία διαπραγμάτευσις μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐγένετο...

Διὰ τοῦτο πλὴν τοῦ χρηματιστηριακοῦ τρόπου ὑπολογισμοῦ τῆς ζημίας τῶν Μετόχων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς θὰ ἐπιχειρήσωμεν καὶ ἓνα ἄλλον. Θὰ λάβωμεν, δηλαδή, ὡς βάσιν τὴν συμφώνως πρὸς τὰ Β. Διατάγματα περὶ προσαρμογῆς τῶν κεφαλαίων ἐνεργηθεῖσαν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1948 διαμόρφωσιν αὐτῶν. Καὶ θὰ προσπαθῇσωμεν νὰ ἐπαναπροσαρμόσωμεν τοὺς ἀριθμοὺς ἐκείνους πρὸς τὰ σημερινὰ δεδομένα.

Βάσει τῶν ἀριθμῶν τοὺς ὁποίους ἐδώσαμεν προηγουμένως¹, τὰ κεφάλαια ταῦτα ἦσαν διὰ μὲν τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν Δρχ. 202.752 εκ., διὰ δὲ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν Δρχ. 42.336. εκ. Εἴχομεν, δηλαδή, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀναλογίαν μὲν κεφαλαίων πενταπλασίαν περίπου ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ σχέσιν μετοχῶν μιᾶς πρὸς εἴκοσι δύο². Καίτοι οἱ συντελεσταὶ ἀναπροσαρμογῆς τῶν ὡς ἄνω Β. Διαταγμάτων ἦσαν συμβατικοί, ἐφ' ὅσον οὗτοι

1. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 63.

2. Σημειωτέον ὅτι ὁ μέσος ὅρος τῆς τιμῆς τῶν δύο μετοχῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 1948 ἦτο Δρχ. 4.457.500 διὰ τὴν Ἑθνικὴν καὶ Δρχ. 181.500 διὰ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν, καὶ ἐπομένως ἡ μεταξὺ των σχέσις ἦτο 1:25.

ἐχρησιμοποιήθησαν παραλλήλως ὑπὸ τῶν δύο Τραπεζῶν θέτουν, κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον, ἐπὶ μιᾷ κοινῇ βάσει τὸς κεφάλαια ὅσον καὶ τὴν σχέσιν τῶν μετοχῶν των.

Ἐξ ἄλλου ἔχομεν μίαν ὑπηρεσιακὴν ἀποτίμησιν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952 ἀνερχομένην εἰς Δρχ. 404.326 ἑκ. Τὰ κεφάλαια, δηλαδή, τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἠϋξήθησαν κατὰ τὸ μεσολαβήσαν διάστημα μὲ συντελεστὴν 200. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, διὰ νὰ εἶναι δικαία ἡ καθορισθεῖσα διὰ τὴν συγχώνευσιν βάσις ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα τὰ κεφάλαια τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν σχεδὸν ἐτετραπλασιάσθησαν¹.

Ἐπειδὴ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι λογικῶς ἀπαράδεκτον, λαμβάνομεν ὥς συντελεστὴν αὐξήσεως τῶν κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν τὸν ἴδιον μὲ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἥτοι 200. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ ὥς ἄνω ἀποτίμησις τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐγένετο μετ' ἔκπτωσιν τοῦ ἐλλείμματος χρήσεως 1952 ἑκ Δρχ. 20 δισεκ. καὶ τῶν ἐπισφαλῶν ἑκ Δρχ. 35 δισεκ., καὶ διὰ νὰ ἀποφευχθῇ οἰαδήποτε εἰς βάρος τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἀδικία, εἶναι ἀνάγκη ὁ συντελεστὴς αὐξήσεων τῶν κεφαλαίων τῆς νὰ βελτιωθῇ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ποσῶν αὐτῶν. Ἐάν, ἐπομένως, προσθῶμεν εἰς τὴν ἀποτίμησιν τῆς καθαρᾶς περιουσίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τὰ ὥς ἄνω ποσά, καταλήγομεν εἰς σύνολον αὐτῆς ἑκ Δρχ. 459,3 δισεκ. καί, ἐπομένως, εἰς συντελεστὴν αὐξήσεως 229. Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς τὰ διαμορφωθέντα βάσει τῆς ἀναπροσαρμογῆς τοῦ 1948 κεφάλαια τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἑκ Δρχ. 42.336 ἑκατ. θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτιμηθοῦν εἰς Δρχ. 96.949 ἑκατ. Παραλλήλως, διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ αὐτοῦ θεωροῦμεν ὥς δεδομένον ὅτι ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν οὐδεμίαν ἔχει ἐπισφαλῆ ἀπαίτησιν, πρᾶγμα τελείως ἀπίθανον.

Μὴ περιοριζόμενοι ὅμως εἰς τὸ οὕτω χορηγούμενον πλεονέκτημα εἰς τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν, πρὸς ἀποφυγὴν οἰασδήποτε τυχὸν ἀδικίας εἰς βάρος τῆς, ἐφ' ὅσον ἀγνοοῦμεν τὴν πραγματικὴν ἀποτίμησιν τῆς καθαρᾶς τῆς περιουσίας, καὶ τέλος λόγῳ μεγαλυτέρας ἀναλογίας τῶν ἐπενδύσεών της εἰς χρεώγραφα καὶ ἀκίνητα ἐν σχέσει μὲ τὸ κεφάλαιόν της² ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον ἀναλογίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, καθὼς καὶ δι' οἰονδήποτε ἄλλον ἐνδεχόμενον λόγον δυνάμενον νὰ διαφύγῃ ἐφ' ὅσον δὲν δημοσιεύεται μία ὑπεύθυνος ἀποτίμησις τῆς καθαρᾶς περιουσίας της, δεχόμεθα ὅτι ὁ συντελεστὴς αὐξήσεως τοῦ κεφαλαίου τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐν σχέσει μὲ τὸ 1948 θὰ ἐδικαιολογεῖτο νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τοῦ 300, νὰ εἶναι δηλαδή κατὰ 50% ἀνώτερος τοῦ ἀρχικοῦ συντελεστοῦ 200 τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

1. Ἴδε ἄνωτέρω σελ. 64.

2. Ἴδε ἄνωτέρω σελ. 62.

Ἀλλά, παρ' ὅλον τὸν εὐνοϊκὸν αὐτὸν συντελεστὴν αὐξήσεως, τὰ κεφάλαια τοῦ 1948 μόλις ἀνέρχονται εἰς Δρχ. 127 δισεκ. ἔναντι τῶν Δρχ. 147 δισεκ., εἰς τὰς ὁποίας ὑπελογίσαμεν προηγουμένως¹ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνέρχωνται διὰ νὰ εἶναι δικαία ἡ καθορισθεῖσα βάσις ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν διὰ τὴν συγχώνευσιν. Ὑπάρχει ἐπομένως μία ἐπὶ πλέον διαφορὰ ἐκ Δρχ. 20 δισεκ., ἡ ὁποία τοιουτοτρόπως ἐχαρίσθη εἰς τοὺς Μετόχους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἰς βάρος τῶν Μετόχων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη ἀντιστοιχεῖ εἰς καθαρὸν μὲν κέρδος ἐκάστης μετοχῆς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐκ Δρχ. 195.000, καθαρὰν δὲ ζημίαν ἐκάστης μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐκ Δρχ. 910.000.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸ ἀμείλικτον τοῦτο συμπέρασμα καταλήγει ὁ ἀπομμένων δυνατὸς ὑπολογισμὸς χωρὶς νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οὔτε αἱ τυχόν ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, οὔτε ἡ ὑπεραξία τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς λόγῳ διαφορᾶς *good will*, ἀλλ' οὔτε καὶ κανεὶς ἐκ τῶν ἄλλων μνημονευθέντων προηγουμένως παραγόντων λόγῳ τῆς διαφορετικῆς συνθέσεως τοῦ χαρτοφυλακίου Χρεωγράφων καὶ Ὁμολογιῶν τῶν δύο Τραπεζῶν.

Κατ' ἀρχήν, ἄλλως τε, τὴν ζημίαν τῶν Μετόχων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐφάνη ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καὶ ὁ ὑπεύθυνος δι' αὐτὴν Ὑπουργός. Παραθέτομεν ἀπόσπασμα τῆς σχετικῆς ἀγορεύσεώς του κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῆς 20 Ἰανουαρίου², ἀναφερόμενον εἰς τὴν συγκίνησιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τὸν θόρυβον λόγῳ τῆς δημιουργηθείσης ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ζημίας τῶν Φιλανθρωπικῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων:

« Ἐὰν πράγματι διεπιστοῦτο μία τοιαύτη ζημία θὰ ἔλεγον τὰ ἑξῆς. Πά-
 » λιν ἐκφράζω τὴν ἐκπληξίν μου. Εἶναι περίεργα πράγματα εἰς τὸν τόπον
 » αὐτόν. Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὅλαι αἱ ἐκάστοτε Κυβερνήσεις δὲν κάνουν τίποτε
 » ἄλλο παρὰ νὰ καταδιώκουν, νὰ δημεύουν τὰς περιουσίας τῶν Εὐαγῶν Ἰδρυ-
 » μάτων, πότε μὲ τὴν δραχμοποίησιν, πότε μὲ τὴν δήμευσιν τῶν καταθέσεων
 » τῶν μικροκαταθετῶν, κλπ. Τώρα ἔχει παρασκευασθῇ ἡ τεραστία αὐτὴ συγ-
 » κίνησις, τί θὰ γίνουν τὰ Εὐαγῇ Ἰδρύματα μὲ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν. Ἐὰν ἡ
 » Κυβέρνησις διαπιστώσῃ ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη ζημία, θὰ εὗρῃ τὸν τρόπον νὰ
 » ἱκανοποιήσῃ αὐτὰ τὰ Ἰδρύματα.»

Ἄξιον ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἀδιαφορεῖ τελείως διὰ τὸ ἂν ἡ αὐθαιρέτως καθορισθεῖσα σχέσις τῶν μετοχῶν εἶναι δικαία ἢ ἀδίκος καὶ ἂν πλὴν τῶν Εὐαγῶν Ἰδρυμάτων ὑπάρχουν καὶ ἰδιῶται Μέτοχοι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐγκα-

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 65.

2. Τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἀγορεύσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς πρωινὰς ἐφημερίδας τῆς 21ης Ἰανουαρίου.

ταλείπονται ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰς τὴν τύχην των. Ἡ ἀναστήλωσις τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς ἐπηγγέλλετο ὅτι θὰ ἐπετύγγανε διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο Τραπεζῶν, ἦτο ἀπαραίτητον νὰ πραγματοποιηθῇ εἰς βάρος τῶν ἰδιωτῶν Μετόχων οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ἀφέλειαν νὰ τοποθετήσουν τὰς οἰκονομίας των εἰς μετοχὰς τοῦ πρώτου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς χώρας.

Ἄς ἴδωμεν τώρα κατὰ ποῖον τρόπον ἐπραγματοποιήθησαν αἱ δοθεῖσαι ὡς ἄνω ὑποσχέσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ Εὐαγγῆ Ἰδρύματα. Πράγματι εἰς τὸν ἐσχάτως ψηφισθέντα Νόμον 2292 «περὶ συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Τραπεζικῶν Ἑταιριῶν» καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ ἄρθρον 12 περιλαμβάνεται ἡ ἀκόλουθος διάταξις :

« Ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου δικαιούται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς διὰ τῆς συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Τραπεζικῶν Ἑταιριῶν, καθ' οἷανδήποτε διαδικασίαν τοῦ παρόντος Νόμου, συνιστωμένης νέας Ἑταιρίας ὅπως ἐντὸς προθεσμίας ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ὑπουργοῦ αὐξήσῃ δι' ἀποφάσεών του ἐφ' ἅπαξ ἢ τμηματικῶς τὸ Μετοχικὸν Κεφάλαιον τῆς νέας Ἑταιρίας κατὰ ποσὸν οὐχὶ ἀνώτερον τοῦ τρίτου αὐτοῦ. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὑποχρεοῦται νὰ προβῇ εἰς τὴν αἰτουμένην ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ αὐξήσιν, ἐκδίδον νέας μετοχὰς ἀντιστοίχου ποσοῦ εἰς τὴν τιμὴν εἰς ἣν ἐξεδόθησαν αἱ μετοχαὶ τῆς νέας Ἑταιρίας. Αἱ νέαι αὗται μετοχαὶ διατίθενται ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 2 τοῦ παρόντος Νόμου¹ ἀναφερομένων προσώπων καὶ ἂν ταῦτα δὲν εἶναι μέτοχοι. Τὸ ποσοστὸν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ νέον τοῦτο Κεφάλαιον ἐκάστου τῶν ἀνωτέρω προσώπων καὶ ὁ τρόπος καταβολῆς αὐτοῦ τοῖς μετρητοῖς (ὅλοσχερῶς ἢ τμηματικῶς καθ' ἕκαστον πρόσωπον) καθορίζεται διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου μετὰ γνώμην τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Εἰς περίπτωσηί μὴ διαθέσεως ἐξ ὁλοκλήρου τῶν μετοχῶν τοῦ ἀνωτέρω κεφαλαίου, τὸ ἀδιάθετον ποσὸν διατίθεται ὑπὲρ τοῦ Κράτους ἐπὶ τμηματικῇ καταβολῇ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ των Οἰκονομικῶν μετὰ γνώμην τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς.»

Ἐκ πρώτης ὄψεως διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἐπιδιώκεται νὰ δοθῇ ἐν ἀντάλλαγμα εἰς τὰ ἀποτελοῦντα τὴν πλειοψηφίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Νομικὰ Πρόσωπα. Μία ὅμως προσεκτικὴ μελέτη τῆς διατάξεως πείθει ὅτι εἶναι τελείως διάφορος ὁ βασικὸς σκοπὸς εἰς ὃν ἀποβλέπει ἢ ὡς ἄνω διάταξις. Τοιουτοτρόπως εἶναι προφανὲς ὅτι :

1) Διὰ τῆς προνομιακῆς ἐκδόσεως τῶν 10.000 νέων μετοχῶν εἰς τὴν τιμὴν βάσει τῆς ὁποίας ἐγένεν ἡ συγχώνευσις, τὰ Εὐαγγῆ Ἰδρύματα καὶ Ν.Π.

1. Πρόκειται περὶ τῶν Ν. Π. Δ. Δ., τῶν Δημοσίων Ὁργανισμῶν καὶ Ὁργανισμῶν Κοινῆς Ὁφελείας ὡς καὶ τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων.

Δ.Δ. ὄχι μόνον ἀποζημιοῦνται, λόγῳ τῆς κατ' ἀναλογίαν μεγαλυτέρας, παρ' ὅσον ἐδικαιοῦντο, συμμετοχῆς τῶν μετόχων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς νέας Τραπεζῆς, ἀλλὰ καὶ πραγματοποιοῦν σημαντικὸν κέρδος¹. Ἡ δυσκολία ὅμως ἐγκτεται εἰς τὸ κατὰ πόσον οἱ ὑπὲρ ὧν ἡ ἐνδεχομένη ἐκδοσις παλαιοὶ Μέτοχοι τῆς κατηγορίας αὐτῆς θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ καλύψουν τὴν ἀναλογίαν των ἐπὶ τοῦ νέου κεφαλαίου. Τελικῶς, δηλαδή, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ζημίας ἐκ τῆς οὕτω ἐνεργηθείσης βιαίας συγχωνεύσεως θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν διαθεσίμων κεφαλαίων πρὸς ἐπένδυσιν ἀπὸ μέρους τῶν ὡς ἄνω Νομικῶν Προσώπων. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Νόμος προβλέπει περίπτωσιν τμηματικῆς καταβολῆς τοῦ ἀντιτίμου τῶν νέων μετοχῶν, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι πλεῖστα ὅσα τῶν Κληροδοτημάτων καὶ Φιλανθρωπικῶν ἢ Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, λόγῳ ἀνυπαρξίας ἢ ἐξατμίσεως τῶν ἄλλων περιουσιακῶν των στοιχείων, εὐρίσκονται εἰς παντελῇ ἀδυναμίαν νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς ὑπὸ τοῦ Νόμου 2292 παρεχομένης αὐτοῖς εὐχερείας. Κλασσικὴ εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος προηγουμένως. Τὸ πρῶτον Πνευματικὸν Ἰδρυμα τῆς χώρας ὄχι μόνον δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς εὐχερείας τοῦ Νόμου, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ πραγματοποιήσῃ ἀμέσως τὴν θετικὴν ζημίαν εἰς τὴν ὁποίαν τὸ κατεδίκασεν ἡ συγχώνευσις.

2) Τὴν τοιαύτην περίπτωσιν ἀδυναμίας τῶν Κληροδοτημάτων καὶ ἄλλων Ἰδρυμάτων ἐγνώριζε καλῶς καὶ προέβλεψεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἴδιος Νομοθέτης. Πράγματι τὸ ὡς ἄνω ἄρθρον 12 καθορίζει ὅτι ἡ τοιαύτη προνομιακὴ ἐκδοσις τῶν 10.000 νέων μετοχῶν δύναται νὰ γίνῃ ὑπὲρ Νομικῶν Προσώπων καὶ ἂν ταῦτα δὲν εἶναι Μέτοχοι τῆς συγχωνευομένης Τραπεζῆς. Κύριος, δηλαδή, σκοπὸς τῆς διατάξεως εἶναι πρὸ παντὸς ἡ ἐξασφάλισις τοῦ ἐλέγχου τῆς πλειοψηφίας τῆς νέας Τραπεζῆς παρὰ τοῦ Κράτους καὶ ὄχι ἡ ἀποζημιώσεις τῶν παλαιῶν Μετόχων διὰ τὴν ζημίαν των ἐκ τῆς συγχωνεύσεως. Τοῦτο καθίσταται προφανὲς καὶ ἐκ δύο ἄλλων διατάξεων. Ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ ἰδίου Νόμου, βάσει τοῦ ὁποίου τὰ ἄνωτέρω Νομικὰ Πρόσωπα παύουν νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα ἐκπροσωπήσεως τῶν μετοχῶν των εἰς τὰς Γενικὰς Συνελεύσεις τῶν Μετόχων, τοῦ δικαιώματος τούτου ἀσκουμένου παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν. Καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς τελικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 12, βάσει τῆς ὁποίας εἰς περίπτωσιν μὴ διαθέσεως ἐξ ὀλοκλήρου τῶν μετοχῶν τοῦ προνομιακοῦ τούτου νέου κεφαλαίου τὸ τυχὸν ἀδιάθετον ποσὸν διατίθεται ὑπὲρ τοῦ Κράτους ἐπὶ τμηματικῇ καταβολῇ...

Δὲν χρειάζονται περαιτέρω σχόλια διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἀρ-

1. Πράγματι ἓνας ἀπλοῦς λογαριασμὸς ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι πρὸς ἀποζημιώσιν των ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἀρκεῖ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν προνομιακὴ ἐκδοσις πολὺ μικροτέρου ἀριθμοῦ νέων μετοχῶν.

μόδιος Ὑπουργὸς ἐπροστάτευσεν τὰ Κληροδοτήματα, Νοσοκομεῖα, Φιλανθρωπικά καὶ Ἑκπαιδευτικά Ἰδρύματα ὥς καὶ τὰ Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῶν ὁποίων μάλιστα ἐβασίσθη, ὥς αὐτόκλητος ἐκπρόσωπός των, διὰ τὴν ἀποφασίσαι ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ των καὶ ἐρήμην πάσης ὑπευθύνου ἀρχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τὴν βιαίαν συγχώνευσιν...

Θὰ ἔπρεπεν ὅμως νὰ λεχθοῦν ὀλίγαι λέξεις διὰ τοὺς ἀτυχεῖς ἰδιώτας Μετόχους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Μία πρόχειρος ἀνάγνωσις τοῦ καταλόγου των πείθει ὅτι ἐπὶ 8.000 μετοχῶν ἀνηκουσῶν εἰς ἰδιώτας, μετ' ἀφαίρεσιν 2.000 μετοχῶν περίπου ἀνηκουσῶν εἰς Ἀνωνύμους Ἑταιρείας καὶ μεγάλους σχετικῶς Μετόχους, αἱ ὑπόλοιποι ἀνήκουν εἰς Μετόχους κυρίου 1-10 μετοχῶν, ἀντιπροσωπεύοντας κυριολεκτικῶς τὴν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν καὶ ἀποτελοῦντας τὴν συμπαθεστέραν καί, ἀπὸ ἀπόψεως πίστεως, περισσότερον πάσης ἄλλης ἀξίαν προστασίας περίπτωσιν. Εἰς τοὺς ἀτυχεῖς αὐτοὺς Μετόχους ὅχι μόνον δὲν παρεσχέθη κανὲν ἀντάλλαγμα διὰ τὴν ζημίαν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἀλλ' ἀντιθέτως τοὺς ἐπεφυλάχθη καὶ ἄλλο σκληρὸν πλῆγμα. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ προνομιακοῦ Κεφαλαίου 10.000 νέων μετοχῶν εἰς τὴν χαριστικὴν τιμὴν τῶν Δρχ. 7.300.000 κατὰ μετοχὴν, εἴτε ὑπὲρ τῶν Νομικῶν Προσώπων εἴτε ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου, οἱ ἰδιῶται Μέτοχοι ὑφίστανται νέαν σημαντικὴν ζημίαν. Διότι ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία τῆς μετοχῆς εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα, ὅπως ἀπεδείχθη προηγουμένως. Καὶ ἐφ' ὅσον εἰς τὴν τοιαύτην ἔκδοσιν δὲν μετέχουν οἱ ἰδιῶται Μέτοχοι, μέρος τῆς ἀνηκούσης εἰς αὐτοὺς ὑπεραξίας θὰ περιέλθῃ αὐτομάτως εἰς τοὺς δικαιούχους τῆς νέας ἐκδόσεως. Τοιοῦτοτρόπως πλὴν τῆς δωρεᾶς πρὸς τοὺς Μετόχους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν οἱ ἰδιῶται Μέτοχοι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καλοῦνται νὰ εἰσφέρουν καὶ ἄλλο μέρος τῆς περιουσίας των εἰς τὰ ἔχοντα διαθέσιμα Ν.Π.Δ.Δ. ἢ τελικῶς εἰς τὸ Κράτος¹.

Τέλος, ὥς νὰ μὴν ἤρουν ὅλα αὐτά, μετὰ τὴν κατ' Ἀπρίλιον γενομένην νέαν ὑποτίμησιν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος εἶναι προφανὲς ὅτι, ἐφαρμοζομένης τυχὸν τῆς ὡς ἄνω διατάξεως, οἱ ἀτυχεῖς ἰδιῶται Μέτοχοι καθὼς καὶ τὰ μικρὰ Κληροδοτήματα ὥς καὶ τὰ πάσης φύσεως Εὐαγῆ Ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα στερούμενα πόρων δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὡς ἄνω νέου Κεφαλαίου, καταδικάζονται εἰς πλήρη ἐξόντωσιν. Διότι ἡ καθοριζομένη ἐν τῷ Νόμῳ τιμὴ τῶν Δρχ. 7.300.000 δι' ἐκάστην νέαν μετοχὴν ἀντεπροσώπευεν ἤδη δι' αὐτοὺς μίαν σοβαρὰν ζημίαν μὲ τιμὴν ἐκάστου Δολλαρίου πρὸς Δρχ. 15.000. Μὲ τὴν νέαν διπλασίαν τιμὴν τοῦ Δολλα-

1. Ἀνάλογος θὰ εἶναι ἡ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ζημία καὶ τῶν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ἀλλ' οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶχον ἐπὶ τέλους ὠφεληθῆ ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν των μὲ τὴν βάσιν μιᾶς πρὸς δώδεκα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαθέτουν σχετικὰ περιθώρια.

ρίου καὶ τὴν ἀνάλογον εἰς δραχμὰς ὑπερτίμησιν τῶν ἐνεργητικῶν στοιχείων τῆς Τραπεζῆς ἢ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ζημία των σχεδὸν διπλασιάζεται. Διότι οἱ νέοι Μέτοχοι θὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ ὑπερτιμημένον εἰς δραχμὰς ἐνεργητικὸν τῆς Τραπεζῆς μὲ τὴν παλαιὰν τιμὴν...

Τοιοτοτρόπως δημιουργεῖται μία σοβαρὰ κατηγορία παλαιῶν Μετόχων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἢ ὁποία, τελικῶς, θὰ πληρώσῃ μὲ βαρυτάτας θυσίας τὸ ὅλον ἐγχείρημα τῆς συγχωνεύσεως. Ἡ κατηγορία αὕτη ἀποτελεῖται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας Μετόχους καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὰ Κληροδοτήματα καὶ γενικώτερον τὰ Εὐαγγῆ Ἱδρύματα τὰ ὁποία δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μετᾶσχουν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ νέου κεφαλαίου. Καὶ τὰ τελευταῖα αὐτὰ θὰ εἶναι πολὺ περισσότερα παρ' ὅσον κοινῶς πιστεύεται. Μία πρόχειρος ἔρευνα τοῦ καταλόγου τῶν παλαιῶν Μετόχων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶναι ἀρκετὴ δια νὰ πείσῃ περὶ τούτου.

Εἰς τὴν τόσον σημαντικὴν ἀλλὰ καὶ τόσον συμπαθῇ αὐτὴν κατηγορίαν τῶν παλαιῶν Μετόχων, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιεροῦται τὸ παρὸν κεφάλαιον, δὲν ἀπομένει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐξ Ὑψους παρηγορίαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐφαρμόζεται πλήρως τὸ Εὐαγγελικὸν ρητὸν: «Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον...» Ἀμφιβάλλομεν κατὰ πόσον καὶ ἡ πλέον γόνιμος φαντασία θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐφεύρῃ ποτὲ σκληροτέραν μεταχείρισιν διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποταμίευσιν, τὴν πίστιν πρὸς τὸ πρῶτον Πιστωτικὸν Ἱδρυμα τῆς χώρας καὶ τὴν τελευταίαν βούλησιν τῶν γενεῶν Ἑθνικῶν Εὐεργετῶν.

Ἄλλ' ἦτο προφανῶς ἀπαραίτητον ἡ πολιτικὴ τῆς προσελκύσεως ξένων κεφαλαίων, περὶ τῆς ὁποίας τόση συζήτησις γίνεται τελευταίως καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας τόσαι προσδοκίαι βασίζονται, καθὼς καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς ἀναστηλώσεως τῆς πίστεως τὴν ὁποίαν ἐπηγγέλθησαν οἱ πρωτεργάται τῆς βιαίας συγχωνεύσεως, νὰ ἀρχίσουν ἐφαρμοζόμεναι κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν.

V

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Εἰς τὰ δύο προηγούμενα κεφάλαια ἐξετέθησαν ἀναλυτικῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ αἷτια καὶ ἡ φύσις τοῦ ἔλλειμματος τὸ ὁποῖον ἐνεφάνισεν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ 1952, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ τεράστια περιθώρια τὰ ὁποῖα διέθετεν αὕτη πρὸς ἀντιμετώπισιν του.

Ἄλλ' εἶναι φυσικὸν νὰ παραμένῃ μία ἀπορία, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐν γένει τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἡ τότε ὑπεύθυνος Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς ἀντιμετώπισε τὴν οὕτω δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν. Διότι τὸ ἔλλειμμα ἐκεῖνο δὲν ἐνεφανίσθη αἰφνιδίως ἀλλ' ἤρχισε διαγραφόμενον ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τῆς χρήσεως 1952, εὐθὺς ὥς ἐξεδηλώθησαν αἱ συνέπειαι τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς. Ἐξ ἄλλου ἦτο προφανὲς ὅτι ὁ περιορισμὸς τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας ὠδήγει μοιραίως εἰς ἀνάλογον καὶ σταθερὸν περιορισμὸν τοῦ ὄγκου τῆς πιστοδοτήσεως, λόγῳ τοῦ ὁποῖου ἐπεβάλλετο μία ριζικὴ ἀναθεώρησις τῆς μέχρι τότε ἀκολουθουμένης πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε κατ' οὐσίαν τὰ διαρκῶς αὐξανόμενα γενικὰ ἔξοδα διὰ τῆς ἀντιστοίχου αὐξήσεως τοῦ ὄγκου τῆς πιστοδοτήσεως. Ποῖα, ἐπομένως, μέτρα ἐλήφθησαν εἴτε διὰ τὴν κατ' ἄλλον τρόπον αὐξήσιν τῶν ὠφελειῶν εἴτε διὰ τὴν ὀργανικὴν μείωσιν τῶν δαπανῶν τοῦ Ἰδρύματος; Καί, γενικώτερον, ποῖα ὑπῆρξε καὶ πῶς ἐξεδηλώθη ἡ ἀντίδρασις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα — ὑπάρχει δὲ ἀπάντησις πλήρης καὶ σαφῆς — δίδεται εὐθὺς κατωτέρω. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι προκειμένου εἰδικώτερον περὶ τῆς καταβληθείσης τεραστίας προσπαθείας διὰ τὴν συμπίεσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων τοῦ Ἰδρύματος ἡ σχετικὴ ἀπάντησις δὲν ὀλοκληροῦται εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον. Διὰ νὰ δοθῇ μία πλήρης εἰκὼν τοῦ προγράμματος διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν πάσης φύσεως ἐπιβαρύνσεων τῆς Τραπεζῆς δι' ἀμοιβὰς τοῦ Προσωπικοῦ καὶ δι' εἰσφορὰς εἰς τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα του παρέστη ἀνάγκη νὰ προστεθῇ εἰδικὸν περαιτέρω κεφάλαιον, μὲ τὸ ὁποῖον ὀλοκληροῦται ἡ ἀπάντησις εἰς πᾶσαν σχετικὴν ἀπορίαν.

* * *

Τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἐτέθη πρὸ τῆς Τραπεζῆς διὰ τοῦ ἀποτόμου περιορισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεώς της, δὲν ἦτο δεκτικὸν ἀμέσου ἐπιλύσεως.

Διότι αἱ μὲν συνέπειαι τοῦ αἰφνιδίου τούτου περιορισμοῦ ἦσαν ἄμεσοι, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ μείωσις τῶν δαπανῶν οὔτε εὐκολος ἦτο, λόγῳ ὑφισταμένων νομικῶν κωλυμάτων, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡδύνατο νὰ ἔχη ἄμεσον ἀπόδοσιν.

Ἡ Τράπεζα κατ' οὐσίαν ἀπετέλει ἓνα ὀγκώδη καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα βαρὺν ὀργανισμόν, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ κινηθῇ ὁμαλῶς ἐχρειάζετο μεγάλας ἐργασίας καὶ συνεπῶς ἀνάλογα κεφάλαια, εἴτε ἐκ καταθέσεων εἴτε, συμπληρωματικῶς, ἐκ χρηματοδοτήσεως. Ὁ ὀγκος τῶν παρ' αὐτῇ καταθέσεων, ὅστις ἀπετέλει προπολεμικῶς καὶ τὴν ἀπέραντον δυναμικότητά της, ἐκμηδενισθεὶς κατὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν δὲν ὑπῆρχε πλέον οὔτε ἡδυνήθη καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν ἑπταετίας νὰ φθάσῃ οὐδ' εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ προπολεμικοῦ ὕψους αὐτοῦ, λόγῳ καὶ τοῦ περιορισμένου ὕψους τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἐκ διαφόρων λόγων δυσπιστίας πρὸς τὴν δραχμὴν. Διὰ τοῦτο εἶχε παραστῇ ἀνάγκη, ὅπως καὶ διὰ τὰς ἄλλας Τραπεζὰς, χρηματοδοτήσεώς της ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμόν της εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Ἑθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἀναποφεύκτους δαπάνας της καὶ ἰδιαιτέρως τὴν ἐκ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ. Τὸ προσωπικόν της, βάσει καθεστῶτος ὑφισταμένου ἀπὸ ἐτῶν καὶ δημιουργήσαντος πραγματικὰ ἀλλὰ καὶ νομικὰ δικαιώματα, ἡμείβετο κατὰ τρόπον αὐτομάτως ἀκολουθοῦντα τὸ μισθολόγιον καὶ τὰς ἐν γένει χορηγήσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ ἰδικόν της προσωπικόν, ἐνῶ οὐδεμία σχέσις ἢ ἀναλογία ὑφίστατο μεταξὺ τῶν δύο τούτων Τραπεζῶν καὶ τοῦ εἴδους τῶν ἐργασιῶν των. Ἐξ ἄλλου ἡ προσήλωσις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὰς ἱστορικὰς της παραδόσεις καὶ ἡ συστηματικὴ παρ' αὐτῆς ἐπιδιώξις ἐξυπηρετήσεως τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος δὲν ἐπέτρεπον οὔτε κατὰ φαντασίαν τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἀνεπαρκῶν καταθέσεων καὶ τῆς περιορισμένης χρηματοδοτήσεώς της εἰς ὃν βαθμὸν ἐγένετο παρὰ τῶν ἄλλων Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν. Ἐν συμπεράσματι, ἡ κατὰ τὸ 1952 ἐφαρμοσθεῖσα ἄτεγκτος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ ἐδημιούργει ἓνα θέμα Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, θέμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶχεν ἀντιμετωπισθῇ κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον οὐδεμία εἶχε γίνεῖ προπαρασκευὴ ἢ πρόβλεψις.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ ἄμεσος καὶ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος ἦτο ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατος. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεβάλλετο ἦτο ὁ καταρτισμὸς ἑνὸς πλήρους προγράμματος προσαρμογῆς τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὰς οὕτω δημιουργηθείσας νέας συνθήκας, ἡ βαθμιαία καὶ συστηματικὴ ἐφαρμογὴ του καὶ ἡ παράλληλος ἐπικούρησις τῆς Τραπεζῆς τόσον ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους τῶν Νομισματικῶν Ἀρχῶν.

Βάσει τῶν σκέψεων καὶ συμπερασμάτων αὐτῶν, κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον, Μάϊον καὶ Ἰούνιον 1952 ὑπεβλήθη εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν σωρεία ἐγγράφων καὶ ὑπομνημάτων παρὰ τῆς Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς.

ὅπου λεπτομερῶς ἐξετίθετο ἡ ὅλη κατάστασις¹. Ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ἠρνήθη νὰ δεχθῇ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οἰανδήποτε ἀπόκλινιν ἀπὸ τὴν ἐφαρμοζομένην ἀντιπληθωρικὴν πολιτικὴν, ἀλλ' ἐφάνη πρόθυμος νὰ συζητήσῃ τὴν διευκόλυνσιν τῆς Τραπεζῆς πρὸς ἐπίτευξιν περιορισμοῦ τῶν γενικῶν τῆς ἐξόδων ὡς καὶ τὴν ἀναθεώρησιν ὠρισμένων ἀποφάσεών τῆς ἀδικουσῶν καταφανῶς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Ἀλλ' ὁ ρυθμὸς τῶν σχετικῶν συζητήσεων ἦτο βραδύς, παρ' ὅλην τὴν ἐπιδεικνυομένην καλὴν διάθεσιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὴν διαρκῇ ἐπίσπευσιν ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς.

Θὰ ἀναφέρωμεν μόνον μίαν περίπτωσιν, τὴν πλέον χαρακτηριστικὴν. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τὰ δάνεια πρὸς τὸ Καπνεμπόριον ἐχορηγοῦντο ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τῆς τελευταίας ταύτης χρηματοδοτουμένης ἐξ ὀλοκλήρου ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Παραδόξως, βάσει ὠρισμένης ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπεβλήθη κατὰ Ἀπρίλιον 1952 ἡ ὑποχρέωσις συμμετοχῆς τῶν Τραπεζῶν εἰς τὴν χρηματοδότησιν τοῦ Καπνεμπορίου διὰ ποσοστοῦ 30% ἐκ τῶν ἰδίων των διαθεσίμων. Δεδομένου τοῦ ὄγκου τῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ Καπνεμπορίου, ἡ αἰχμὴ τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνέλθει διὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἰς Δρχ. 319 δισεκ. κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1951, καὶ δεδομένου ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς συνέπιπτε μὲ περίοδον ἐλλείψεως ἰδίων διαθεσίμων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, δι' οὓς λόγους ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω, κατ' οὐσίαν ἡ τελευταία αὕτη κατεδικάζετο εἰς ἀποκλεισμόν ἀπὸ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ Καπνεμπορίου. Σημειωτέον ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ χρηματοδότησις αὕτη θὰ ἐνηργεῖτο πλέον ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος καὶ φυσικὰ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, δεδομένου ὅτι αἱ ἄλλαι Τράπεζαι λόγῳ ἐλλείψεως εἰδικεύσεως δὲν ἀσχολοῦνται μὲ τὸν κλάδον τοῦτον. Κατ' οὐσίαν, δηλαδή, ἡ ὡς ἄνω ἀπόφασις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, χωρὶς νὰ προσθέτῃ τίποτε εἰς τὴν ἀντιπληθωρικὴν πολιτικὴν, ἐκινδύνευε νὰ στερήσῃ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν μιᾶς σοβαρᾶς ἐργασίας ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ὅλα αὐτὰ ἐξηγήθησαν λεπτομερῶς εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐγένοντο δεκτὰ παρ' αὐτῆς, ἀλλ' ἐχρειάσθησαν μῆνες διὰ νὰ γίνῃ ἡ σχετικὴ ἐπανόρθωσις, καὶ μάλιστα τμηματικῶς. Διότι ἀρχικῶς μὲν τὸ ποσοστὸν τῆς ἐξ ἰδίων διαθεσίμων συμμετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περιορίσθη εἰς 20%, ἀργότερον εἰς 10%, καὶ μόλις τὸν Ἰούλιον 1952, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 603/25-7-52 ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ συμμετοχὴ αὕτη κατηργήθη τελείως, ἐπαναφερόμενος τοῦ ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως παγίως ἰσχύσαντος συστήματος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ χορηγήσεις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς τὸ Καπνεμπόριον

1. Ἐπισημαίνομεν ἰδιαιτέρως τὰς ὡς ἄνω ἡμερομηνίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ἡ ἐγκαιρὸς διάγνωσις τῆς καταστάσεως ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς.

ἐμειώθησαν σημαντικῶς, δεδομένου ὅτι ἡ αἰχμή των ἀνῆλθε τὸν Σεπτέμβριον 1952 εἰς Δρχ. 241 δισεκ. ἔναντι τῆς μνημονευθείσης ἀνωτέρω αἰχμῆς ἐκ Δρχ. 319 δισεκ. τοῦ Ὀκτωβρίου 1951. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ γενικῶς παρατηρηθεῖσα μείωσις τῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ Καπνεμπορίου διὰ τὸ 1952, λόγῳ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τῆς παραγωγῆς, εἶναι μικροτέρα τῆς τοιαύτης ἐπὶ ἔλαττον διαφορᾶς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ οὕτω διαφυγὸν τμήμα ἐργασιῶν τῆς τελευταίας ταύτης διωχετεύθη εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος...¹

Πάντως, παρὰ τὰς διαρκεῖς ἀναβολὰς καὶ καθυστερήσεις αὐτάς, περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1952 ἐπῆλθε μία πλήρης συνεννόησις μεταξὺ τῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ὅσον ἀφορᾷ τὰ ληπτέα μέτρα διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς. Ἡ συνεννόησις αὕτη, βασιζομένη κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ἀρχικῶς ὑποβληθείσας ὑπὸ τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς προτάσεις, ἀφεώρα δύο κυρίως σημεῖα. Ταῦτα ἦσαν:

1) Ἡ διευκόλυνσις ἀμέσου ἐξόδου 500 τοῦλάχιστον ἀνωτέρων ὑπαλλήλων ἐκ τῶν ἐχόντων συμπληρώσει συντάξιμον ὑπηρεσίαν χωρὶς νὰ ἔχουν ὅμως συμπληρώσει τὸ ἀπαιτούμενον ὄριον ἡλικίας διὰ νὰ τεθοῦν αὐτομάτως ὑπὸ σύνταξιν. Ἡ διευκόλυνσις τῆς ἐξόδου ταύτης θὰ ἐγίνετο μὲ ἐλάχιστα ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς ἀνταλλάγματα, ἥτοι τὸν χαρισμὸν τῶν πρὸς αὐτὴν χρεῶν των² καὶ τὴν εἰς αὐτοὺς πληρωμὴν ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ ἑξ μῆνας τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς συντάξεως τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανον ἀπὸ τὸ Ταμεῖον Συντάξεων καὶ τοῦ μισθοῦ των κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξόδου των. Σημειωτέον ὅτι τοῦ τελευταίου τούτου εὐεργετήματος θὰ ἐδικαιοῦντο ὁπωσδήποτε οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι, βάσει τῶν κειμένων διατάξεων, ἐὰν κατελαμβάνοντο φυσιολογικῶς ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας καὶ δὲν ἐξήρχοντο προώρως. Κατ' οὐσίαν, ἐπομένως, ἐπρόκειτο μόνον νὰ τοὺς χαρισθῇ τὸ πρὸς τὴν Τράπεζαν χρέος των³. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἕκαστος ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τούτων ἐστοίχι-

1. Εἰς τὴν Ἐκθεσιν πρὸς τὴν Γεν. Συνέλευσιν τῶν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος δηλοῦται ὅτι τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952 τὸ σύνολον τῆς διὰ κεφαλαίων αὐτῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ Καπνεμπορίου μέσῳ Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ λοιπῶν Τραπεζῶν (δηλαδὴ μόνον τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς) ἀνῆρχετο εἰς Δρχ. 400 δισεκ. ἔναντι Δρχ. 450 δισεκ. τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ὑπάρχει, ἐπομένως, μία μείωσις τοῦ συνόλου τῶν χορηγήσεων εἰς τὸ Καπνεμπόριον ἐκ Δρχ. 50 δισεκ. Ἀντιθέτως, κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμερομηνίαν αἱ μέσῳ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς χορηγήσεις ἐμφανίζουν μείωσιν ἐκ Δρχ. 74 δισεκ. Ἡ σχετικὴ ἐκ Δρχ. 24 δισεκ. διαφορὰ ἀντιπροσωπεύει τὴν εἰς βάρος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς σημειωθείσαν, ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω συνθήκας, διαρροὴν κατὰ Δεκέμβριον 1952 καὶ ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀσφαλῶς μεγαλυτέρα κατὰ τοὺς μῆνας τῆς αἰχμῆς τοῦ κλάδου τούτου ἐργασιῶν.

2. Ἐκ τῆς πραγματοποιηθείσης ἐξόδου 207 ὑπαλλήλων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ μέσος ὅρος τῶν χρεῶν τούτων δι' ἕκαστον ὑπάλληλον δὲν ὑπερέβαινε τὰς Δρχ. 15 ἑκατομμύρια.

3. Δὲν πρέπει νὰ γίνεται σύγχυσις μεταξὺ τοῦ μέτρου τούτου καὶ τῆς «ἐθελουσίας ἐξόδου», ὡς αὕτη ἐφηρμόσθη κατὰ τὸ παρελθόν, ὅποτε παρείχετο εἰς τὸν ἐξερχόμε-

ζεν εἰς τὴν Τράπεζαν περὶ τὰς Δρχ. 60 ἑκατ. ἐτησίως, συμπεριλαμβανομένων πλὴν τοῦ μισθοῦ τόσον τῶν εἰσφορῶν εἰς τὰ Ἀσφαλιστικά Ταμεῖα ὅσον καὶ τῶν φόρων, ἡ σχετικὴ οἰκονομία τῆς Τραπεζῆς θὰ ἀνήρχετο εἰς Δρχ. 35 δισεκ. ἐτησίως. Ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς οἰκονομίας ταύτης ἀνελάμβανε νὰ χρηματοδοτήσῃ τὸ Ταμεῖον Ἀὐτασφαλείας διὰ δανείου Δρχ. 25-30 δισεκ., δεδομένου ὅτι λόγῳ τῆς ἀθρόας ταύτης ἐξόδου τὰ ρευστὰ διαθέσιμά του δὲν ἐπῆρχουν πρὸς πληρωμὴν τῆς ἐφ' ἅπαξ ἀποζημιώσεως τῶν οὕτως ἐξερχομένων ὑπαλλήλων.

2) Ἡ ἔγκρισις παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ὠρισμένων προτάσεων τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, βάσει τῶν ὁποίων ἐπῆρχετο μία τροποποίησις τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Τραπεζῆς ἔναντι τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων τοῦ προσωπικοῦ ὡς καὶ ὠρισμένων βαρῶν, ἐπιβληθέντων κατὰ καιροὺς ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὑπὲρ τοῦ κλάδου ἀνεργίας τοῦ ΙΚΑ, τοῦ Λογαριασμοῦ Στρατευμένων Μισθωτῶν κλπ. Σημειωτέον ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα ἦσαν γενικά, ἀφορῶντα καὶ τὰς τρεῖς μεγάλας Τραπεζάς, ἥτοι πλὴν τῆς Ἐθνικῆς τόσον τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος ὅσον καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν. Δεδομένου δὲ ὅτι πρὸς ἐφαρμογὴν των ἐχρειάζετο νομοθετικὴ μέριμνα, κατηρτίσθη τότε καὶ σχετικὸν Σχέδιον Νόμου, τὸ ὁποῖον ἐνεκρίθη τόσον παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ὅσον καὶ παρὰ τῆς τότε Κυβερνήσεως. Εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον κεφάλαιον ἐξετάζομεν ἀναλυτικῶς τὰς διατάξεις τοῦ Σχεδίου Νόμου ἐκείνου. Πρὸς τὸ παρὸν σημειοῦμεν μόνον ὅτι τοῦτο ἐνεκρίθη τελικῶς καὶ παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν, ἡ δὲ βάσει αὐτοῦ ἐπιτυγχανόμενη οἰκονομία παρὰ τῆς Τραπεζῆς ἀνήρχετο εἰς Δρχ. 15 δισεκατομμύρια.

Τοιοιτοτρόπως τὸ καταρτισθὲν ὑπὸ τῆς τότε Διοικήσεως πρόγραμμα περιελάμβανε μίαν συνολικὴν οἰκονομίαν Δρχ. 50 δισεκ. Καὶ εἶναι προφανὲς ὅτι διὰ τῆς ἀμέσου ἐφαρμογῆς του θὰ ἐξησφαλίζετο πλήρως ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία τοῦ Ἰδρύματος κατὰ τὸ 1952. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη ἐπετυγχάνετο ἡ πραγματοποίησις ἑνὸς μέρους τῆς οἰκονομίας ταύτης, λόγῳ τῆς κατ' ἀνάγκην συμπληρώσεως τῆς ἐφαρμογῆς του μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον ἐξάμηνον ἢ καὶ τρίμηνον τῆς χρήσεως 1952, τοῦτο θὰ ἦτο πλέον ἢ ἀρκετὸν διὰ νὰ καλύψῃ τὸ κατὰ τὴν χρῆσιν ἐκείνην παραμεῖναν ἀκάλυπτον μικρὸν μέρος τῶν γενικῶν της ἐξόδων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρῆσιν 1953, αὕτη θὰ ἐπωφελεῖτο ἐξ ὁλοκλήρου τῶν συνεπειῶν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Τοιοιτοτρόπως ὅχι μόνον θὰ ἐξησφαλίζετο ἡ πλήρης οἰκονομικὴ ἰσορροπία τοῦ Ἰδρύματος ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτοδύναμον αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ μὴ ἀποτελῇ μίαν ὀριακὴν ἐπι-

νον ὑπάλληλον ὁ ἀμέσως ἀνώτερος βαθμὸς καὶ ἡ πληρωμὴ τῆς ἐκάστοτε διαφορᾶς μεταξὺ συντάξεως καὶ τῶν τρεχόντων μισθῶν τοῦ νέου βαθμοῦ του ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν μέχρι καταλήψεώς του ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας.

χείρησιν βασιζομένην εἰς τὴν διαρκῆ ἐπέκτασιν τῆς πιστοδοτήσεως¹. Καί, ὅπως εἶναι προφανές, τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα θὰ ἀπεκτῶντο μὲ τὰς ὀλιγώτερας δυνατὰς θυσίας ἐκ μέρους τοῦ προσωπικοῦ, μὲ τὴν διατήρησιν καὶ τῆς αὐτοτελείας καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, πρὸ παντὸς δὲ χωρὶς βιαίας συγχωνεύσεις ἢ ἀπολύσεις καὶ χωρὶς τὴν πρωτοφανῆ ἐκείνην σειρὰν τῶν μέτρων καὶ τῶν ἐνεργειῶν πού, μὲ τὴν δικαιολογίαν καλυτέρας ὁργανώσεως, ἐκλόνισαν ριζικῶς τὸ τραπεζικὸν σύστημα καὶ γενικώτερα τὴν πίστιν εἰς τὴν χώραν μας.

Ἀτυχῶς τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ παρὰ κατὰ ἓνα μικρὸν μέρος του.

Διότι τὸ Σχέδιον Νόμου, ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὁποίου θὰ ἐπῆρχοντο οἰκονομαὶ Δρχ. 15 δισεκ. ἐτησίως, καίτοι ἐγκριθὲν τόσον ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως, δὲν κατωρθώθη ὅχι μόνον νὰ ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ κατατεθῇ εἰς αὐτήν, λόγῳ τῆς πολιτικῆς ἀσταθείας ἣ ὁποία ἐπεκράτει κατὰ τὸ προηγηθὲν τῶν ἐκλογῶν τοῦ Νοεμβρίου 1952 ἑξάμηνον διάστημα. Καὶ παρέμεινεν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν ἀναμονῇ καλυτέρων ἡμερῶν, ἐν ἀναμονῇ δηλαδὴ τῆς μελλούσης νὰ προκύψῃ ἐκ τῶν ἐκλογῶν ἰσχυρὰς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἡ νέα Κυβέρνησις εἶναι ζήτημα κατὰ πόσον ἔλαβε πρὸ τῆς συγχωνεύσεως γνῶσιν τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου Σχεδίου Νόμου. Διότι ἡ μὲν ὑπεύθυνος Διοίκησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς οὐδέποτε ἐγένετο δεκτὴ ἀπὸ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργόν, παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας αἰτήσεις καὶ διαβήματά της, ἔστω καὶ διὰ νὰ τοῦ ἐκθέσῃ τὸ πρόγραμμά της ἐν προκειμένῳ. Οἱ δὲ τεχνικοὶ σύμβουλοι τοῦ νέου Ὑπουργοῦ, προσανατολισμένοι πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς καταργήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, βεβαίως δὲν ἐσκέφθησαν νὰ διαφωτίσουν σχετικῶς τὴν Κυβέρνησιν. Πάντως ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν ἀπομένει ἓνα καλὸν ἢ κακὸν ἀλλ' ὅπωςδήποτε συγκεκριμένον πρόγραμμα — τοῦ ὁποίου τὴν ὑπαρξιν δὲν φανταζόμεθα νὰ τολμᾷ κανεὶς νὰ διαμφισβητήσῃ — ὥς δεῖγμα τῶν ἀνησυχιῶν, τῆς μερίμνης καὶ τοῦ ὀλιγώτερον θορυβώδους ἀλλὰ περισσότερον σόφρονος καὶ πρακτικοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἡ

1. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ αὐτοδύναμον τῆς Τραπεζῆς, δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τοῦτο δύναται νὰ ἰσχύσῃ μόνον ἐφ' ὅσον τὸ ὕψος τῶν χορηγήσεών της δὲν ἤθελεν ὑποστῇ νέον περιορισμὸν συνεπεία τῆς ἐνδεχομένης ἐπεκτάσεως τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς. Διότι ὁ πέραν ἐνὸς ὁριακοῦ καὶ πάλιν σημείου περιορισμὸς εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν καθίσταται πλέον δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ οἰανδήποτε μείωσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων. Θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον νὰ ἐπισημάνωμεν τὴν παρατήρησιν ταύτην, δεδομένου ὅτι τὸ σημειωθὲν προηγουμένως ὕψος τῶν τοποθετήσεων κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952 εἶναι ζήτημα κατὰ πόσον ἀντιπροσωπεύει τὸ ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐπιβαλλόμενον κατώτατον ὄριον τοποθετήσεων, καὶ ἡ τυχὸν περαιτέρω μείωσίς του κατὰ τὸ 1953 θὰ δημιουργήσῃ μοιραίως νέα ζητήματα.

τότε Διοικήσεις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶχεν ἀντιμετωπίσει τὸ ὅλον ζήτημα μῆνας ὀλοκλήρους προτοῦ μάθουν καὶ τὴν ὑπαρξίν του οἱ σπεύσαντες νὰ τὸ ἐπιλύσουν ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὥρων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔξοδον 500 ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς, περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω καὶ ἡ ἐκ τῆς ὁποίας οἰκονομία εἶχεν ὑπολογισθῇ εἰς Δρχ. 35 δισεκ., αὕτη ἐπραγματοποιήθη μόνον κατὰ μέρος. Διότι, παρὰ τὴν κατ' ἀρχὴν πλήρη ἔγκρισιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως χορηγηθῇ δάνειον πρὸς τὸ Ταμεῖον Αὐτασφαλείας, δεδομένου ὅτι τοῦτο ἔστερεῖτο διαθεσίμων πρὸς ἀντιμετώπισιν τοιούτου ὄγκου ἀπαιτήσεων εἰς βάρος του, καὶ παρὰ τὴν ἐξουσιοδότησιν πρὸς τὴν τότε Διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς ὅπως ἀρχίσῃ ἀμέσως ἐφαρμόζουσα τὸ σχέδιον τοῦτο, δεδομένου ὅτι ἡ τυπικὴ ἔγκρισις τοῦ δανείου θὰ ἐπηκολούθει ὅπωςδῆποτε, τὸ Δάνειον ἐκεῖνο οὐδέποτε ἐνεκρίθη. Τοιουτοτρόπως τὸ Ταμεῖον Αὐτασφαλείας ἐστερήθη παντελῶς διαθεσίμων, αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος καὶ Ἑθνικῆς λόγῳ τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ὑπαρχόντων διαθεσίμων τοῦ Ταμείου ἀντέδρασαν κατὰ τοῦ σχεδίου¹ καὶ ἡ τότε Διοίκησις ἠναγκάσθη νὰ κλιμακώσῃ τὴν τοιαύτην ἔξοδον, καὶ μάλιστα ἐδέχθη νὰ προκαταβάλλῃ ποσὸν Δρχ. 6 δισεκ. ἐκ τῶν διαθεσίμων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἔναντι τοῦ μέλλοντος νὰ ἐγκριθῇ δανείου².

Λόγῳ τῆς τοιαύτης πλήρους ἐλλείψεως τῶν βασικῶν προϋποθέσεων, ἔναντι τῆς προγραμματισθείσης ἀμέσου ἔξοδου 500 ἀνωτέρων ὑπαλλήλων ἐξῆλθον βαθμιαίως μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1952 μόνον 207 ἐν συνόλῳ. Ἡ ἐκ τοῦ λόγου τούτου οἰκονομία τῆς Τραπεζῆς θέλει ἀνέλθῃ διὰ τὸ πλήρες ἔτος 1953 εἰς Δρχ. 14.200 ἐκ. καὶ ἀναλύεται ὡς ἑξῆς :

Μισθοδοσία ἐξελθόντων	Δρχ. 10.700	ἐκ.
Εἰσφοραὶ εἰς Ἀσφαλ. Ταμεῖα	» 2.700	»
Φόροι κλπ.	» 800	»
Σύνολον	Δρχ. 14.200	ἐκ.

1. Τὸ προσωπικὸν τῶν δύο τούτων Τραπεζῶν ὡς καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Κτηματικῆς ἔχουν κοινὸν Ταμεῖον Συντάξεων καὶ Ταμεῖον Αὐτασφαλείας.

2. Εἶναι ἀκριβῶς τὸ ποσὸν τὸ ὅποιον ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ, κατὰ τὴν ἀγόρευσίν του εἰς τὴν Βουλὴν, προσέθεσεν εἰς τὰς ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις τῆς Τραπεζῆς... Σημειωτέον ὅτι ἓνα περὶπου μῆνα μετὰ τὴν ἀγόρευσιν ταύτην τόσον ἡ νέα ἐκ τῆς συγχωνεύσεως προελθοῦσα Τράπεζα ὅσον καὶ ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος συνέχισαν καταβάλλουσαι διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἰδίου Ταμείου σημαντικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἀποζημίωσιν τῶν καταληφθέντων ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1952 ὑπαλλήλων. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ καὶ Πρόεδρος τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπέτρεψε τὴν δημιουργίαν νέων καὶ ὁμοίας ἀκριβῶς φύσεως ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων... Προφανῶς αἱ Διοικήσεις τῶν δύο μεγάλων Τραπεζῶν συμφωνοῦν πρὸς τὰς παρ' ἡμῶν ἐκτεθείσας ἀντιλήψεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάγκην ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν τῆς τοιαύτης πιστοδοτήσεως τοῦ Ταμείου Αὐτασφαλείας, διαψεύσασαι τοιουτοτρόπως κατὰ τὸν πλέον πανηγυρικὸν τρόπον τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἀντιθέτως εἰς τὴν Βουλὴν.

Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων προκύπτει πόσον ὀρθὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀρχικὸς ὑπολογισμὸς ὅτι διὰ τῆς ἐξόδου 500 ὑπαλλήλων θὰ ἐπῆρχετο οἰκονομία Δρχ. 35 δισεκ.¹ Καὶ προκύπτει συγχρόνως τὸ ἀναμφισβήτητον συμπέρασμα ὅτι, ἐὰν ἐτηροῦντο τὰ ὑπεσχημένα καὶ ἐπραγματοποιεῖτο ἐντὸς τοῦ 1952 ἡ ἐξοδος τῶν 500 ὑπαλλήλων, διὰ τῆς οὕτω καὶ μόνον πραγματοποιουμένης οἰκονομίας τῶν Δρχ. 35 δισεκ. ἡ χρῆσις τοῦ 1953 θὰ ἐκάλυπτεν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ γενικά της ἐξοδα, τὰς ἀποσβέσεις καὶ τὰς κρατήσεις δι' ἐπισφαλεῖς, καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ποσὸν περίπου Δρχ. 15 δισεκ. πρὸς ἐνέργειαν τῶν παραλειφθεισῶν ἀποσβέσεων καὶ κρατήσεων τοῦ 1952. Καὶ ταῦτα χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν ἐκ τῆς ψηφίσεως τοῦ Σχεδίου Νόμου περαιτέρω οἰκονομίαν Δρχ. 15 δισεκ., χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ χρῆσις τοῦ 1953 θὰ ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ σοβαρὸν ποσὸν πρὸς διανομὴν μερίσματος εἰς τοὺς Μετόχους².

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀξίζει νὰ τονισθῇ καὶ μία λεπτομέρεια τοῦ ὅλου ἱστορικοῦ τοῦ ζητήματος. Κατὰ Δεκέμβριον 1952, λόγῳ τῆς πλήρους ἀπορροφήσεως τῶν διαθεσίμων τοῦ Ταμεῖου Αὐτασφαλείας, τῆς ἐπικειμένης φυσιολογικῆς ἐξόδου 80 περίπου ὑπαλλήλων τῶν δύο Τραπεζῶν, καταλαμβανομένων ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας, καὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἐπιστραφῇ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἡ χορηγηθεῖσα παρ' αὐτῆς προσωρινῶς προκαταβολὴ εἰς τὸ Ταμεῖον Αὐτασφαλείας ἐκ Δρχ. 6 δισεκ., ἡ τότε Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς προέβη εἰς ἐπανειλημμένας παραστάσεις πρὸς τὰ τεχνικὰ μέλη τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ζητήσασα τὴν ἄμεσον ἔγκρισιν τῆς ἀπὸ μηνῶν ἐκκρεμούσης αἰτήσεως δανείου τοῦ Ταμεῖου Αὐτασφαλείας. Τὸ αἶτημα ἐθεωρήθη δίκαιον καὶ σύμφωνον, ἄλλωστε, μὲ προηγουμένην ὑπόσχεσιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Πράγματι τὸ θέμα ἤχθη πρὸς συζήτησιν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς ὁλομελείας τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 21 Δεκεμβρίου, ὅποτε ὁμῶς ὁ Πρόεδρος αὐτῆς καὶ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἐζήτησε τὴν ἀναβολὴν λήψεως ἀποφάσεως μέχρις ὅτου μελετηθῇ τὸ ὅλον τραπεζικὸν ζήτημα. Ἡ ἀναβολὴ ἐγένετο χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν οὔτε ἡ ὑπάρχουσα ἠθικὴ δέσμευσις διὰ τὴν ἔγκρισίν του οὔτε ἡ νέα δυσκολία ἡ ὁποία, τοιουτοτρόπως, προσετίθετο εἰς τὴν Τράπεζαν, ὑποχρεουμένην νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν φυσιολογικὴν ἐξοδον

1. Αἰτήσεις συμμετοχῆς εἰς τὴν τοιαύτην ἐξοδον ὑπῆρχον ἄφθονοι, καὶ ἡ τότε Διοίκησις ἐδέχετο διαρκῶς παρακλήσεις τῶν ἐνδιαφερομένων ὅπως προτιμηθοῦν.

2. Σημειοῦμεν καὶ πάλιν ὅτι οἱ ὑπολογισμοὶ αὗτοι διὰ τὸ 1953 βασίζονται εἰς τὴν διατήρησιν ἑνὸς ὀριακοῦ ὕψους τοποθετήσεων τῆς Τραπεζῆς. Ἡ τυχὸν μείωσις των πέραν τοῦ ἐπιβαλλομένου τούτου κατωτάτου ὁρίου μοιραίως ἀνατρέπει κάθε ὑπολογισμὸν βυσιζόμενον εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων. Καθὼς, προσφυέστατα, παρετήρησε παλαιὸς καὶ πεπειραμένος ἔμπορος: «Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐλαττώσῃ κανεὶς τὸ προσωπικὸν καὶ γενικῶς τὰ ἐξοδα. Χρειάζεται πρὸ παντὸς τὸ μαγαζὶ νὰ ἔχῃ ἐμπόρευμα καὶ ἀνάλογον τζίρον...» Προκειμένου δὲ περὶ Τραπεζῆς τὸ ἀναγκαιοῦν ἐμπόρευμα εἶναι μόνον αἱ χορηγήσεις.

τῶν ὑπαλλήλων τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952 καὶ πάλιν εἰς βάρος τῶν πενιχρῶν τῆς ἰδίων διαθεσίμων. Οὐδεμία ὑπῆρξε φειδῶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὀπλοστασίου τοῦ ψυχροῦ πολέμου. Δι' ὃ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ ἴδιος Ὑπουργός, συμπληρώσας προφανῶς τὰς μελέτας τοῦ ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ μας ζητήματος, ἀπεφάσισε νὰ κατατομήσῃ ἀναπολόγητον καὶ ἀνυπεράσπιστον τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν διότι εὗρίσκετο εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως...

* * *

Παραλλήλως πρὸς τὴν κατάστροφον καὶ ἐφαρμογὴν ἑνὸς γενικωτέρου προγράμματος, τοῦ ὁποίου ἄλλως τε ἢ ἀπόδοσις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἄμεσος, ἡ τότε Διοίκησις δὲν παρέλειπεν οἷονδήποτε μέτρον τεῖνον εἰς τὸν ἄμεσον περιορισμὸν τῶν δαπανῶν.

Αἱ πρακτικαὶ καὶ νομικαὶ δυσκολίαι ἑνὸς τοιούτου ἐγχειρήματος ἦσαν μέγισται, ἂν μὴ ἀνυπέρβλητοι. Διότι αἱ μὲν πάσης φύσεως χορηγήσεις πρὸς τὸ προσωπικὸν ἀπετέλουν κεκτημένα του δικαιώματα προστατευόμενα ὑπὸ τῆς κειμένης Νομοθεσίας καὶ μὴ δυνάμενα μονομερῶς νὰ θιγοῦν, αἱ δὲ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τοῦ Προσωπικοῦ δὲν συνέλαβαν τὸ νόημα τῆς ἐπελθούσης ἀλλαγῆς καὶ ἐξηκολούθουν τὸν ἀγῶνα των πρὸς ἐπίτευξιν νέων παραχωρήσεων ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς, καθ' ἣν πλέον ἐποχὴν τὸ ἔλλειμμα τῆς τρεχούσης χρήσεως ὄχι μόνον εἶχεν ἐκδηλωθῇ ἀλλὰ καὶ ηὔξανε διαρκῶς.

Παρὰ τὰς δυσκολίας αὐτὰς ἡ γραμμὴ τῆς τότε Διοικήσεως ὑπῆρξε σταθερὰ διαρκοῦντος τοῦ 1952. Καὶ ὥς πρῶτον μέλημά της διὰ τὴν ἐπίτευξιν οἰκονομῶν ἀλλὰ καὶ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς φραγμοῦ ἐναντίον τῶν ὥς ἄνω διεκδικήσεων ἔκρινε τὸν καταρτισμὸν τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἑξόδων τῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν χρῆσιν 1952.

Ὁ Προϋπολογισμὸς τῶν Ἑξόδων, ἐγκρινόμενος ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου καὶ δεσμεύων καὶ αὐτὴν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Διοικήσεως, ἀπετέλει παλαιὸν θεσμὸν εἰς τὴν Τράπεζαν. Προεβλέπετο ρητῶς ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ Ὑπηρεσίας τῆς Τραπεζῆς, ἀλλ' εἰς τὴν πρακτικὴν ὁ θεσμὸς οὗτος εἶχε παύσει ἐφαρμοζόμενος ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου. Τοιουτοτρόπως ἡ Διοίκησις ἐστερεῖτο ὄχι μόνον ἑνὸς προγράμματος σχετικοῦ μὲ τὰ ἔξοδα τοῦ Ἰδρύματος ἀλλὰ καὶ ἑνὸς στοιχειώδους φραγμοῦ διὰ τὴν ἀπόρριψιν ἢ ἀναβολὴν ἱκανοποιήσεως οἰασδῆποτε νέας ἐπιβαρύνσεως τῶν ἐξόδων μὴ προβλεφθείσης ὑπὸ τοῦ ἐγκεκριμένου Προϋπολογισμοῦ. Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ περισσότεραι συνδικαλιστικαὶ διεκδικήσεις ὥς καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐκτάκτων ἐξόδων δὲν ἐμφανίζονται κατὰ τρόπον συστηματικὸν ἀλλὰ τελείως συμπτωματικῶς, ἀναλόγως τοῦ τί ἐκάστοτε γίνεται εἰς τὰς ἄλλας ὁμοειδεῖς ἐπιχειρήσεις ἢ, γενικώτερα, βάσει τοῦ κρατοῦντος πνεύματος τῆς ἐποχῆς.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν σκέψεων αὐτῶν ἡ τότε Διοίκησις ἔδωσεν ἐντολὴν εἰς τὴν ἀρμοδίαν ὑπηρεσίαν, ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1952, ὅπως καταρτίσῃ ἕνα

ἀπολύτως συντηρητικὸν Προϋπολογισμὸν Ἐξόδων. Ἡ ἐργασία αὕτη συνετελέσθη μὲ πλήρη εὐσυνειδησίαν ἀλλὰ καὶ σχετικὴν καθυστέρησιν διότι, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ δὴ μεταπολεμικῶς δὲν εἶχε συνταχθῇ Προϋπολογισμὸς καὶ ἐχρειάσθη χρόνος πρὸς συγκέντρωσιν καὶ κατάταξιν τῶν σχετικῶν στοιχείων.

Πάντως ὁ οὕτω καταρτισθεὶς Προϋπολογισμὸς ὑπεβλήθη ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς, κατὰ τὴν συνεδριάσιν του τῆς 6 Μαΐου 1952, καὶ εἶχεν ὡς ἑξῆς εἰς τὰς γενικὰς του γραμμάς, ἐν συγκρίσει μὲ τὰς πραγματοποιηθείσας δαπάνας τῆς προηγουμένης χρήσεως, καὶ εἰς ἑκατομύρια δραχμῶν :

	Δαπάναι 1951	Προϋπολογισμὸς 1952	Διαφοραὶ
1) Ἀποδοχαὶ Προσωπικοῦ	111.513	133.210	+ 21.697
2) Ἐξοδα Γραφείου	17.623	19.360	+ 1.737
3) Ἐκτακτοὶ Δαπάναι	19.406	17.520	— 1.886
4) Εἰσφοραὶ Τραπεζῆς εἰς Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα	36.682	31.721	— 4.961
5) Φόροι Δημοσίου	13.870	15.000	+ 1.130
6) Ἀποθεματικὸν		2.000	+ 2.000
Σύνολον	<u>199.094</u>	<u>218.811</u>	<u>+ 19.717</u>

Πρὸς πλήρη κατανόησιν τῶν ὡς ἄνω ἀριθμῶν εἶναι ἀπαραίτητοι αἱ κάτωθι διευκρινήσεις :

1) Προεβλέφθη Ἀποθεματικὸν Δρχ. 2.000 ἐκ. πρὸς ἐνδεχομένην ἀντιμετώπισιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκκρεμοῦς ἀπαιτήσεως τοῦ Προσωπικοῦ δι' ὑπερωρίας παρελθόντων ἐτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι τὰ πλεῖστα τῶν κονδυλίων εἶχον ὑπολογισθῇ κατὰ τρόπον ἀπολύτως συντηρητικόν, ὑπῆρχε δὲ κίνδυνος ἀνεπαρκείας τῶν σχετικῶν πιστώσεων.

2) Ἡ αὕξησις τῶν κονδυλίων τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς Ἀποδοχὰς Προσωπικοῦ καὶ τοὺς Φόρους Δημοσίου ὀφείλετο εἰς τὰς κατὰ Δεκέμβριον 1952 ὑπογραφείσας, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, Συλλογικὰς Συμβάσεις μετὰ τοῦ πάσης φύσεως Προσωπικοῦ, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λεπτομερέστερον λόγος εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον. Ἡ σχετικὴ μάλιστα ἐπὶ πλέον διαφορὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι μεγαλυτέρα, ἀλλ' ὡς γνωστὸν αἱ Συλλογικαὶ Συμβάσεις ἐκεῖναι ἐφηρμόσθησαν ἀναδρομικῶς ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1951, καί, ἐπομένως, ἡ προηγουμένη χρήσις εἶχεν ἐπιβαρυνθῇ μὲ μέρος τῆς αὐξήσεως ταύτης.

3) Ἡ μείωσις τῶν Ἐκτάκτων Δαπανῶν κατὰ Δρχ. 1.886 ἐκ. ὀφείλετο εἰς ἀπόφασιν τῆς τότε Διοικήσεως ὅπως περιορίσῃ τὰς ὑπερωρίας, τὴν μὴ

χορήγησιν ἀδειῶν, συνεπεία τῆς ὁποίας ἐπληρώνετο ἀντίστοιχος ἀποζημίωσις εἰς τοὺς δικαιουμένους ἀδείας ὑπαλλήλους, καὶ ἄλλα ἀνάλογα κονδύλια.

4) Σημαντικώτερα εἶναι ἢ ἐκ Δρχ. 4.961 μείωσις τῶν εἰσφορῶν τῆς Τραπεζῆς εἰς τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα. Κανονικῶς τὸ κονδύλιον τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ἦτο δεκτικὸν μειώσεως ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ αὐξηθῇ, δεδομένου ὅτι εἶχε μεσολαβήσει ἡ γενικὴ αὐξησης τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Προσωπικοῦ. Ἀλλ' ἡ τότε Διοίκησις πρὸ τῆς τοιαύτης διογκώσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ μειώσῃ τὰς εἰσφορὰς αὐτάς, ἐπωφελομένη τῆς τροποποιήσεως ὠρισμένων ἐκ τῶν ἐν ἰσχύϊ μέχρι τότε διατάξεων τῶν ρυθμιζουσῶν τὴν ἐργοδοτικὴν εἰσφορὰν πρὸς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων καὶ πρὸς τὸ Ταμεῖον Ὑγείας. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ σχετικὴ εἰσήγησις τῆς τότε Διοικήσεως πρὸς τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπεζῆς, τὴν ὁποίαν παραθέτομεν ὡς αὕτη διατυποῦται εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Συνεδριάσεως τῆς 6 Μαΐου 1952 :

« ...Βεβαίως αἱ ἀντίστοιχοι Ὁργανώσεις τοῦ Προσωπικοῦ διαμαρτύρονται διὰ τὴν τοιαύτην περικοπὴν τῶν εἰσφορῶν τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὰ Ταμεῖα των, ἀλλ' ὁ κ. Διοικητὴς διαβεβαιώνει τὸ Συμβούλιον ὅτι θὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τοιαύτης πολιτικῆς, ζητεῖ δὲ καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου δεδομένου ὅτι ἡ διόγκωσις τῶν γενικῶν ἐξόδων τοῦ Ἰδρύματος εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ δημιουργῇται πρόβλημα καλύψεως αὐτῶν διὰ τὴν τρέχουσαν χρῆσιν καὶ νὰ ἐπιβάλλεται ἡ πολιτικὴ αὐστηρᾶς περισυλλογῆς καὶ περικοπῶν, ὅσονδήποτε καὶ ἂν αὗται εἶναι ἀντιδημοτικά. Ὁ κ. Διοικητὴς διατηρεῖ μόνον μίαν ἐπιφύλαξιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν περικοπὴν τῆς εἰσφορᾶς τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὸ Ταμεῖον Ὑγείας, τὴν ὁποίαν ἐξαρθᾷ ἐκ τῆς ἀντιστοίχου στάσεως τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.»¹

Ἀλλὰ παρὰ τὰς οἰκονομίας αὐτάς καὶ τὴν ἐν γένει φειδῶ καὶ συντηρητικότητά μετὰ τὴν ὁποίαν αἱ ὑπηρεσίαι εἶχον συντάξῃ τὸν Προϋπολογισμὸν Ἐξόδων, ἦτο προφανὲς ὅτι ἡ κατὰ Δρχ. 19.717 δισεκ. αὐξησης τῶν γενικῶν ἐξόδων ἐν συγκρίσει μετὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ὠδήγει μοιραίως τὴν χρῆσιν 1952 εἰς σημαντικὸν ἔλλειμμα. Διότι τὸ ὕψος τῶν ἐν γένει χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς εἶχεν ἤδη κατέλθει σημαντικῶς καὶ προεβλέπετο περαιτέρω μείωσίς του. Ἐπρεπεν, ἐπομένως, νὰ γίνῃ καὶ νέα προσπάθεια συμπίεσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων. Καὶ τὴν εὐθύνην τῆς περαιτέρω ταύτης μειώσεως ἀνέλαβε

1. Ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος κατόπιν ἐπιμόνου συστάσεως τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, εἶχεν ἀποδεχθῇ καὶ ἐφαρμόσει ἐπίσης τὴν περικοπὴν πρὸς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων. Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ταμεῖον Ὑγείας ἠκολούθησε διάφορον τακτικὴν, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὡς ἄνω ἐπιφύλαξις λόγῳ τῶν ἀρχῶν τῆς ἴσης μεταχειρίσεως τοῦ προσωπικοῦ τῶν δύο Τραπεζῶν, ἡ ὁποία ἐδέσμευε τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

μετὰ θάρρους καὶ ἐπιμονῆς ἡ τότε Διοίκησις.

Πράγματι καὶ καθὼς προκύπτει ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς ὥς ἄνω συνεδριάσεως τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ τότε Διοικητοῦ ὁ Προϋπολογισμὸς Ἐξόδων ἐνεκρίθη τελικῶς μὲ τὰς ἐξῆς τροποποιήσεις :

1) Ἐμειώθη τὸ κονδύλιον τῶν καταβολῶν εἰς τοὺς κατὰ τὰ ἔτη 1946 καὶ 1947 ἐθελουσίως ἐξελθόντας κατὰ 3.000 ἐκ.¹ Διότι, πλὴν τῆς παροχῆς εἰς αὐτοὺς τῆς διαφορᾶς μεταξὺ συντάξεως καὶ τοῦ ἐκάστοτε μισθοῦ, ἡ Τράπεζα εἶχεν ἔκτοτε ἐγκαινιάσει τὴν πληρωμὴν εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀναλογοῦντος εἰς τὰς συντάξεις τῶν οὕτως ἐξελθόντων ὑπαλλήλων, μέγα μέρος τῶν ὁποίων, μάλιστα, εἶχον ἐξέλθει διὰ λόγους ὑγείας καὶ μετὰ σύμφωνον γνωμάτευσιν τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ταμεῖου...

2) Περιορίσθη τὸ κονδύλιον τῶν προβλεπομένων διὰ τὸ 1952 προαγωγῶν κατὰ Δρχ. 1.350 ἐκ.

3) Ἐμειώθη ἡ ἀμοιβὴ τῶν μελῶν τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς εἰς Δρχ. 1 ἐκ. μηνιαίως ἀντὶ τῶν Δρχ. 1,5 ἐκ. μηνιαίως, αἱ ὁποῖαι εἶχον καθορισθῇ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1952 κατόπιν ἀντιστοίχου αὐξήσεως τῆς ἀμοιβῆς τῶν μελῶν τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Προϋπολογισμὸς Ἐξόδων τοῦ 1952 ἐνεκρίθη τελικῶς ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς μειωμένος κατὰ τὰ ὥς ἄνω ποσά, ἥτοι διὰ συνολικὸν ποσὸν Δρχ. 214.311 ἀντὶ τοῦ ἀρχικοῦ τοιούτου Δρχ. 218.811.

Ἄλλ' ὅπως εἶναι γενικώτερα δεκτὸν ἐν προκειμένῳ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δίδει τὸ ἀκριβὲς μέτρον καὶ τὸ ἐν γένει πνεῦμα μὲ τὸ ὅποιον διοικεῖται ἐν Ἰδρυμα, καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ Κράτος, δὲν εἶναι μόνον ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον συντάσσεται ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον ἐκτελεῖται ἓνας Προϋπολογισμὸς Ἐξόδων. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τούτου κατοπτρίζει κυρίως τὴν ἄγρυπνον παρακολούθησιν τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐν γένει ἐργασιῶν, τὴν ἔγκαιρον διάγνωσιν κάθε δυσμενοῦς συμπτώματος, τοὺς διαρκεῖς ἀγῶνας πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κλονισθείσης ἰσορροπίας. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐξόδων τοῦ 1952 ἀποτελεῖ τὴν πλήρη διακαίωσιν τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν ἀγωνιωδῶν της προσπάθειῶν.

1. Τὸ κονδύλιον τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν περαιτέρω ἀπόδειξιν τῶν εὐνοϊκωτέρων διὰ τὴν Τράπεζαν ὁρῶν ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐγένετο ἡ ὥς ἄνω ἐκτεθεῖσα διευκολύνσις τῆς ἐξόδου 207 ἀνωτέρων ὑπαλλήλων κατὰ τὸ 1952.

Ἄλλ' ὥς ἀφήσωμεν νὰ ὁμιλήσουν οἱ ἀριθμοί : ¹

	Δαπάναι 1951	Προϋπολογισμός 1952	Δαπάναι 1952
1) Δαπάναι Προσωπικοῦ	111.513	131.710	125.000
2) Ἔξοδα Γραφείου	17.623	19.360	18.000
3) Ἑκτακτοὶ Δαπάναι	19.406	14.520	14.000
4) Εἰσφοραὶ Τραπεζῆς εἰς Ἀσφα- λιστικὰ Ταμεῖα	36.682	31.721	32.000
5) Φόροι Δημοσίου	13.870	15.000	14.000
6) Ἀποθεματικὸν	—	2.000	—
Σύνολον	<u>199.094</u>	<u>214.311</u>	<u>203.000</u>

Ἐκ τοῦ ὥς ἄνω πίνακος προκύπτει αὐτομάτως τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ 1952 ἐξετελέσθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε τὸ σύνολον τῶν διὰ τὸ Προσωπικὸν καὶ τὰ Ἔξοδα Γραφείου διατεθέντων κονδυλίων μόλις ὑπερέβη κατὰ Δρχ. 4 δισεκ., δηλαδὴ κατὰ ποσοστὸν 2⁰/₀, τὸ ἀντίστοιχον ποσὸν τοῦ 1951. Καὶ τοῦτο παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ Συλλογικαὶ Συμβάσεις τοῦ Δεκεμβρίου 1951 εἶχον ἐπιβαρύνει τὴν Τράπεζαν μὲ σημαντικῶς μεγαλύτερα ποσά. Καὶ παρὰ τὸ γεγονὸς ἐπίσης ὅτι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅλας τὰς αὐστηρὰς οἰκονομίας καὶ περικοπὰς, ἡ Τράπεζα τελικῶς ἐπεβαρύνθη καὶ κατὰ τὸ 1952 μὲ ὥρισμένας ἀπροβλέπτους δαπάνας δι' ἱκανοποίησιν αἰτημάτων τοῦ προσωπικοῦ. Εἰς τὰς δαπάνας ταύτας, ὡς θὰ ἐξηγηθῇ λεπτομερῶς κατωτέρω εἰς τὸ εἰδικὸν κεφάλαιον, κατ' ἀνάγκην παρεσύρθη ἡ Τράπεζα βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς «ἴσης μεταχειρίσεως», δεδομένου ὅτι προηγήθη κατὰ κανόνα ἡ ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἱκανοποίησις τῶν σχετικῶν αἰτημάτων τοῦ προσωπικοῦ τῆς.

Βεβαίως εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ συνόλου τῶν ἐξόδων τῶν χρήσεων 1951 καὶ 1952 συνετέλεσε σὺν τοῖς ἄλλοις ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ χρῆσις 1951 ὑπέστη ἓνα μέρος τῆς ἐπιβαρύνσεως ἐκ τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων τοῦ Δεκεμβρίου 1951, δεδομένου ὅτι αὗται ἴσχυσαν ἀναδρομικῶς ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1951, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Τράπεζα κατὰ τὸ 1951 ἐπεβαρύνθη ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος μὲ ἑκτακτον εἰσφορὰν Δρχ. 5 Δισεκ. ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ Ταμείου Αὐτασφαλείας, ἡ ὁποία

1. Οἱ σχετικοὶ μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀριθμοὶ βασίζονται εἰς τὰ ἐπισημα βιβλία τῆς Τραπεζῆς διὰ τοὺς 11 πρώτους μῆνας τῆς χρήσεως. Διὰ τὸν Δεκέμβριον 1952 δίδονται καθ' ὑπολογισμὸν βάσει τῶν δεδομένων τῶν προηγουμένων μηνῶν καὶ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν κατὰ μεγίστην προσέγγισιν ὡς ἀκριβεῖς. Πάντως καὶ εἰς περίπτωσιν τελικῆς τινος διαφορᾶς τὸ σύνολον δὲν δύναται νὰ ἐπηρεασθῇ παρὰ κατ' ἀσήμαντον ποσόν.

δὲν ἐπανελήφθη κατὰ τὸ 1952. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔκτακτοι ἐπιβαρύνσεις, μικροτέρου βέβαια συνολικοῦ ποσοῦ, ἐδημιουργήθησαν καὶ κατὰ τὸ 1952, ὥς ἐλέχθη προηγουμένως, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἐπιβάρυνσις τοῦ 1952 μὲ δλόκληρον τὴν ἐκ τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων διαφορὰν ἐξουδετερώνει ὅλους αὐτοὺς τοὺς παράγοντας. Καὶ παραμένει τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν δύο χρήσεων αὐξήσις τῶν ἐξόδων περιορίσθη εἰς ἀσήμαντον ποσοστὸν, παρὰ τὴν κρατοῦσαν γενικῶς ἀντίθετον γνώμην. Ποῖοι καὶ πόσοι ἀγῶνες, κόποι καὶ προσπάθειαι ἐχρειάσθησαν διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ ὃ ἀναγνώστης θὰ κρίνῃ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐπομένου κεφαλαίου.

Ἀλλ' οἱ ἀριθμοί, τοὺς ὁποίους ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω, ἔρχονται νὰ προσεπικυρώσουν καὶ μίαν προηγουμένην διαπίστωσιν¹, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν τὸ ἔλλειμμα τῆς χρήσεως 1952 δὲν ὀφείλεται τόσον εἰς τὴν διόγκωσιν τῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς ὅσον, πρὸ παντός, εἰς τὴν μείωσιν τῶν ὠφελειῶν της, λόγῳ τῆς ἀντιστοίχου μειώσεως τῶν χορηγήσεων τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν ἡ ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ. Εἶναι, δηλαδή, ἀνεπίδεκτον ἀμφισβήτησεως ὅτι, ἐὰν αἱ χορηγήσεις τῆς Τραπεζῆς παρέμενον διαρκοῦντος τοῦ 1952 εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ 1951, ὅχι μόνον ἔλλειμμα δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀλλὰ, ἀντιθέτως, θὰ ἦδύνατο νὰ διανεμηθῇ καὶ μέρος εἰς τοὺς Μετόχους. Ὅμως ἡ διαπίστωσις αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν, φυσικά, νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτας τῆς συγχωνεύσεως. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των ἐχρειάζετο νὰ ἐμφανισθῇ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ὥς κλονιζομένη ὑπὸ τὸ τεράστιον βάρος τῶν γενικῶν της ἐξόδων καὶ ὥς εὐρισκομένη εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως. Καὶ πρὸ τὴν κατεύθυνσιν αὕτην ἐστράφησαν κατὰ τὸν πλέον ἀδίστακτον τρόπον.

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 39.

ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Ελέχθησαν καὶ ἐγράφησαν τόσα πολλὰ σχετικῶς μετὰ τὴν διόγκωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων, τὴν ἀντίστοιχον ἐπιβάρυνσιν τῆς Τραπεζῆς καί, γενικώτερον, τὴν αὐξήσιν τῶν ἐξόδων λόγῳ ὑπερβολικῶν μισθῶν, μεγάλων εἰσφορῶν εἰς τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα κλπ., ὥστε μία προσπάθεια πληρεστέρας καί, πρὸ παντός, ὑπευθύνου κατατοπίσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ ὅλων αὐτῶν νὰ καθίσταται ἀπαραίτητος. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἐπιβάλλεται, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ διὰ τὴν καταστήσῃ σαφὲς τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον κατέστρωσε καὶ ἤρχισεν ἐφαρμόζουσα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1952 ἡ τότε Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν ἐπιτύχῃ τὴν ἀναπροσαρμογὴν τοῦ Ἰδρύματος πρὸς τὰς ἐκ τῆς ἀποτόμου περικοπῆς τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας δημιουργηθείσας συνθήκας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπαλλήλων εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν προπολεμικὸν τοιοῦτον ὑπάρχει μία σημαντικὴ αὐξήσις. Ἀλλ' ἡ αὐξήσις αὕτη κατέστη ἀναπόφευκτος λόγῳ τῆς ριζικῆς ἀλλαγῆς τῶν μεταπολεμικῶν ὅρων καὶ συνθηκῶν λειτουργίας τῶν Τραπεζῶν. Αἱ ὥραι ἐργασίας ἐμειώθησαν, σύμφωνα μετὰ τὴν γενικωτέραν ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ τῆς μεταπολεμικῆς Κοινωνίας ἐπιβληθεῖσαν πολιτικὴν. Ἡ ἐν γένει ἀπόδοσις τοῦ ὑπαλλήλου εἶναι μικροτέρα σήμερον τῆς προπολεμικῆς, σύμφωνα μετὰ ἐν γενικώτερον φαινόμενον διαπιστούμενον εἰς κάθε ὑπηρεσίαν, εἴτε δημοσίαν εἴτε ἰδιωτικὴν, καὶ μὴ περιοριζόμενον μόνον εἰς τὴν χώραν μας. Τέλος ἡ αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων ἐν συγκρίσει μετὰ τὸν προπολεμικὸν δὲν ἐμφανίζεται μόνον εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἀλλ' ἀφορᾷ ὅλας γενικῶς τὰς ἑλληνικὰς Τραπεζάς. Διότι ἡ καθιέρωσις τοῦ θεσμοῦ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκάστοτε ζητουμένων στοιχείων καὶ ἐπιβαλλομένων διατυπώσεων, ἡ στενωτέρα ἐξάρτησις τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, λόγῳ τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη ἓνα γραφειοκρατικὸν σύστημα τελείως ἄγνωστον προπολεμικῶς, καὶ γενικώτερον τὸ σύνολον τῶν μεθόδων καὶ διατυπώσεων τῆς Διευθυνομένης Οἰκονομίας, μέσα εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ἀναγκασμένον νὰ λειτουργήσῃ τὸ τραπεζικὸν μας σύστημα ὡς συνάρτησις τῆς ὅλης οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας, ἤτο μοιραῖον νὰ ἔχουν ὡς συνέπειαν τὴν αὐξήσιν τοῦ ὑπαλλήλικου προσωπικοῦ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θεωροῦμεν χρέος μας νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐργατικότητα, τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθήκον καὶ τὴν ἐν γένει φιλότιμον διάθεσιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Αἱ γενικαὶ καὶ διεθνοῦς μάλιστα ἐκτάσεως διαπιστώσεις, εἰς τὰς ὁποίας προέβημεν ἄνωτέρω, περὶ μειώσεως τῆς ἀποδοτικότητος τῶν ὑπαλλήλων ἐν σχέσει μὲ τὴν προπολεμικὴν τοιαύτην ἰσχύουν βεβαίως καὶ διὰ τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἀλλὰ τοῦτο, συγκρινόμενον μὲ τὸ προσωπικὸν τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν Τραπεζῶν ἢ καὶ οἰασδήποτε ἐλληνικῆς ἐπιχειρήσεως, ἦτο καὶ παραμένει πάντοτε ἄνωτερον ποιοτικῶς κατὰ πολὺ. Ὁρισμένα ἐλαττώματα ἢ ἀτέλειαι τοῦ Ὁργανισμοῦ καθὼς καὶ ὁρισμέναι ὑπερβολαὶ τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων, περὶ τῶν ὁποίων ὅλων θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω, οὔτε τὸ προσωπικὸν γενικώτερα βαρύνουν ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ἐπιβαλλομένην ἀντικειμενικὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν. Τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπετέλει μίαν οἰκογένειαν, τὴν Οἰκογένειαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὡς συνήθως ἀπεκαλεῖτο, ἢ ὁποία, παρὰ τὰς σημειουμένας εἰς κάθε οἰκογένειαν διαφορὰς ἀντιλήψεων ἢ καὶ συγκρούσεις ἀκόμη, διετῆρει μὲ ὑπερηφάνειαν τὰς αἰωνοβίους παραδόσεις τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἀπέδιδε φιλοτίμως περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην ἀντίστοιχον μονάδα τῆς οἰκονομίας μας.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ σημειωθείσα μεταπολεμικῶς αὔξεις τοῦ προσωπικοῦ¹ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὀφείλεται εἰς γενικωτέρους λόγους. Ἀπόδειξις ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐνεφάνισε μικροτέραν αὔξησιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας μεγάλας ἐλληνικὰς Τραπεζάς.

Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ κατωτέρω δημοσιευομένου πίνακος² αὔξεσεως τοῦ προσωπικοῦ τῶν πέντε μεγαλυτέρων ἐλληνικῶν Τραπεζῶν ἐν συγκρίσει μὲ τὸ βασικὸν προπολεμικὸν ἔτος 1938 :

	1938	1951	Ποσοστιαία αὔξεις
Ἀγροτικὴ Τράπεζα	2.025	4.319	113 %
Τράπεζα Ἑλλάδος	2.061	4.090	100 %
Ἐμπορικὴ Τράπεζα	906	1.423	57 %
Τράπεζα Ἀθηνῶν	1.319	1.884	43 %
Ἐθνικὴ Τράπεζα	2.975	4.230	42 %

Ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω πίνακα προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, μὲ ποσοστὸν αὔξεσεως τοῦ προσωπικοῦ τῆς 42 % ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ

1. Ἀξία εἰδικῆς μνείας εἶναι ἡ περίπτωση τῆς δυσαναλόγου αὔξεσεως τοῦ κλάδου ταμιῶν καὶ εἰσπρακτόρων, λόγῳ τῆς συνεχιζομένης κυκλοφορίας μικρῶν χαρτονομισμάτων, ἢ ὁποία δυσχεραίνει κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον τὰς συναλλαγὰς μετὰ τῶν Τραπεζῶν καὶ δημιουργεῖ πλῆθος σχετικῶν ζητημάτων.

2. Ὁ πίναξ οὗτος ἐλήφθη ἀπὸ μελέτην τοῦ οἰκονομολόγου καὶ βουλευτοῦ Γυθείου κ. Π. Τζανετάκη δημοσιευθεῖσαν εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1953. Σημειώ-

προπολεμικόν, ἠκολούθησε τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τῶν ἄλλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν. Καὶ μάλιστα ἡ κατ' ἀναλογίαν αὕξησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἶναι κατὰ τι μικροτέρα τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν (43 %) καὶ σημαντικῶς μικροτέρα τῆς ἄλλης ἐκ τῶν πέντε μεγάλων, τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς (57 %). Δεδομένου δὲ ὅτι εἰς τὰς δύο ταύτας τελευταίας Τραπεζὰς ἡ πρόσληψις νέου προσωπικοῦ γίνεται μετὰ παραδειγματικῆς φειδοῦς, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ὁ παράγων πολιτικῶν πιέσεων εἴτε οἰασδῆποτε φύσεως παρεμβάσεων εἰς τὰ ζητήματα προσωπικοῦ εἶναι ἄγνωστος, παραμένει ἀναμφισβήτητον τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ σημειωθείσα αὕξησις τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἶναι ἀπολύτως ὁμαλὴ καὶ ἐντός, ἐπαναλαμβανόμεν, τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῶν ἄλλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον τόσος ἔγινε λόγος περὶ μεγάλης αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἐπισημάνωμεν τὴν σημαντικὴν ἐπὶ ἑλαττον διαφορὰν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν καὶ εἰδικώτερον τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος. Διότι εἰς τὰς δύο τελευταίας ἡ ποσοστιαία, ἐν σχέσει μὲ τὴν προπολεμικὴν, αὕξησις ἀνέρχεται εἰς 113 % διὰ τὴν πρώτην καὶ 100 % διὰ τὴν δευτέραν. Καὶ ὅμως μέσα εἰς τὸν τόσον θόρυβον, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη περὶ τῆς ἀνάγκης συγχωνεύσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς πλήρους ἀναδιοργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος, καὶ μέσα εἰς τὰς τυμπανοκρουσίας περὶ δυσαναλόγου ἐπιβαρύνσεως τῆς οἰκονομίας μας ἀπὸ τὰ μεγάλα γενικὰ ἔξοδα τῶν Τραπεζῶν, οὐδὲν ἠκούσθη περὶ τοῦ διπλασιασμοῦ καὶ ὑπερδιπλασιασμοῦ τοῦ προσωπικοῦ τῶν δύο τούτων βασικῶν Τραπεζῶν... Ἀλλὰ τὸ κενὸν αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ καὶ τὸ μόνον μυστήριον εἰς τὸ ὅλον θέμα τῆς συγχωνεύσεως.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινηθῇ καὶ ἐν ἄλλο ζήτημα σχετικὸν μὲ τὴν σύνθεσιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Διότι ἐλέχθη κατὰ κόρον ὅτι, λόγῳ τοῦ μὴ καθορισμοῦ ὀργανικῶν θέσεων εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς καὶ λόγῳ τῆς αὐτομάτου κατ' ἀρχαιότητα προαγωγῆς τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, εἶχον διογκωθῇ κατὰ τρόπον δυσανάλογον οἱ ἀνώτεροι βαθμοί, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀντιστροφὴν τῆς ἱεραρχικῆς πυραμίδος, τὴν δημιουργίαν χιλιάδων τμηματαρχῶν κλπ.

τέον ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν 4.230 ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1951 δὲν συμπίπτει μὲ τὰ εἰς χεῖρας μας ἐπίσημα στοιχεῖα, βάσει τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶναι μόνον 3.829. Ὑποθέτομεν ὅτι ἡ σχετικὴ διαφορὰ ὀφείλεται εἰς τὸν ἐπὶ πλέον ὑπολογισμὸν τοῦ μὴ ὀργανικῶς ἐντεταγμένου προσωπικοῦ, δηλαδὴ δικηγόρων ὑποκαταστημάτων, ἡμερομισθίων, νυκτοφυλάκων, καθαριστριῶν κλπ. Ἀλλὰ, δεδομένου ὅτι ὁ πίναξ οὗτος θὰ συνετάγη ἐπὶ μιᾶς κοινῆς βάσεως δι' ὅλας τὰς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένας Τραπεζὰς, δεχόμεθα τὸν ὡς ἄνω ὑπολογισμὸν τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὸ 1951 ὡς βάσιν τῆς συγκρίσεως μὲ τὰς ἄλλας Τραπεζὰς.

Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω τὰ μέτρα τὰ ὅποια ἔλαβεν ἡ τελευταία Διοίκησης τῆς Τραπεζῆς πρὸς θεραπείαν τῶν ἀτελειῶν τοῦ Ὁργανισμοῦ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀπὸ τοῦδε μία ἀποκατάστασις ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἰσχυρισμὸν περὶ ὑπάρξεως χιλιάδων τμηματαρχῶν. Καὶ εἶναι ἀνάγκη ἐπίσης νὰ γίνῃ μία σύγκρισις τοῦ βαθμοῦ, καθ' ὃν διωγκώθησαν μεταπολεμικῶς οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, μὲ τὸν ἀντίστοιχον βαθμὸν διογκώσεως τῶν ἄλλων Τραπεζῶν.

Τοιοιτοτρόπως ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐν γένει προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1938 ἔχει ὡς ἑξῆς: ¹

	1938	1951	Αὐξησης
Διευθυνταὶ	5	19	280,00 %
Τμηματάρχαι	56	265	373,21 %
Λογισταὶ	151	557	268,87 %
Κατώτεροι ὑπάλληλοι	1.849	3.259	76,26 %
Σύνολον	2.061	4.090	

Παραλλήλως ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐν γένει προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν αὐτὴν ὥς ἄνω περίοδον ἔχει ὡς ἑξῆς :

	1938	1951	Αὐξησης
Διευθυνταὶ	0	9	900,00 %
Τμηματάρχαι	165	734	344,00 %
Λογισταὶ	356	645	41,45 %
Κατώτεροι ὑπάλληλοι	2.354	2.842	20,73 %
Σύνολον	2.975	4.230	

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἀριθμῶν προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξαιρουμένων τῶν Διευθυντῶν, οἱ ὅποιοι ἐδημιουργήθησαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν μεταπολεμικῶς καὶ τὸ σύνολον τῶν ὁποίων πάντως εἶναι κατώτερον τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τόσον εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Τμηματάρχου ὅσον καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Λογιστοῦ ἢ αὐξησης ἐπῆλθε κατὰ μεγαλύτερον ποσοστὸν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος παρ' ὅσον εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Καὶ ἡ αὐξησης αὕτη ἐδημιουργήθη ὄχι λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ, ὡς συνέβαινεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον προγραμματικὸν καὶ μὲ τὴν ἐκάστοτε ἔγκρισιν τῆς Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Διότι ὁ Ὁργανισμὸς τῆς τελευταίας ταύτης τόσον προπολεμικῶς ὅσον καὶ μεταπολεμικῶς καθώριζε πάντοτε περιορισμένας ὀργανικὰς θέσεις διὰ τοὺς

1. Οἱ ἀριθμοὶ ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν μελέτην τοῦ κ. Π. Τζανετάκη. Ἰδε «Τὸ Βῆμα» τῆς 15 Ἰανουαρίου 1953.

βαθμούς Τμηματάρχου καὶ Λογιστοῦ. Ἡ αὕξησις ἐπομένως τῶν ὑπηρετούντων εἰς τοὺς βαθμούς τούτους ὑπαλλήλων κατοπτρίζει ἀντίστοιχον αὕξησιν τῶν ὀργανικῶν θέσεων βάσει τροποποιήσεων τοῦ Ὄργανισμοῦ παρὰ τῆς Διοικήσεως.

Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὴν γενικὴν αὐτὴν διαπίστωσιν περὶ τῆς αὕξεως τοῦ προσωπικοῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ καὶ μία μικρὰ παρέκβασις. Διότι ἐλέγχθησαν καὶ ἐγράφησαν πολλὰ περὶ ὀργίων εἰς διορισμούς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θητείας τοῦ τελευταίου Διοικητοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων παραθέτομεν πίνακα τῆς κινήσεως τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸν πίνακα περίοδος ἀπὸ 19 Μαρτίου 1951 μέχρι 7 Ἰανουαρίου 1953 ἀφορᾷ τὴν βιαίως τερματισθεῖσαν θητείαν τοῦ ἐν λόγῳ Διοικητοῦ.

	<i>Προσλήψεις</i>	<i>Ἀποχωρήσεις</i>	<i>Διαφοραὶ</i>
1948	356	121	+ 235
1949	413	210	+ 203
1950	344	136	+ 208
1951 μέχρι 18.3.51 . . .	275	51	+ 224
19.3.51 μέχρι 7.1.53 . .	273	334	— 61

Βάσει τοῦ πίνακος τούτου ἀποδεικνύονται ὡς τοῦλάχιστον ἀνυπόστατοι οἱ ἰσχυρισμοὶ περὶ ἀθρόων διορισμῶν, εἰσβολῶν τοῦ κόμματος εἰς τὴν Τράπεζαν κλπ. Διότι κατὰ τὴν ὑπὸ κρίσιν περίοδον ὄχι μόνον δὲν ἐπῆλθεν αὕξησις τοῦ προσωπικοῦ ἀλλὰ, τοῦναντίον, ἐμεσολάβησε μείωσις αὐτοῦ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι συνέβαινε τὰ προηγούμενα ἔτη. Ἦτο δὲ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα τῶν διαρκῶν προσλήψεων νέων ὑπαλλήλων ὁ σημερινὸς Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν. Εὐλόγως λοιπὸν ἀνησύχησεν οὗτος ὅταν, ἀντὶ νέας αὕξεως, ἐπῆλθε διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ πενταετίας μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων. Δι' ὃ καὶ μετασχὼν τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε τὴν βιαιάν συγχώνευσιν τῆς Τραπεζῆς, ἔσπευε νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ Τράπεζα εὕρισκετο εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως...

Θὰ ἡδύνατο ὅμως νὰ προβληθῇ ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ μείωσις τῶν ὑπαλλήλων κατὰ 61 ὀφείλεται εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς ἐξόδου τῶν 207 ἀνωτέρων ὑπαλλήλων, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος προηγουμένως¹. Καὶ ὅτι ἄνευ τῆς ἐξόδου τούτων θὰ ὑπῆρχεν αὕξησις ἀντὶ μειώσεως. Ἡ παρατήρησις θὰ ἦτο βάσιμος ἂν αἱ προσλήψεις προηγούντο τῆς ἐξόδου. Συνέβαινεν, ὅμως, ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον καὶ αἱ προσλήψεις ἐγένοντο πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δημιουργουμένων οὕτω κενῶν, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν καὶ λόγῳ

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 85.

τῶν συνεχῶν ὀχλήσεων καὶ διαμαρτυριῶν τῶν ὑπευθύνων καταστημάτων. Δὲν θὰ ὑπῆρχον, δηλαδή, προσλήψεις ἐὰν δὲν ἐγίνετο ἡ ἔξοδος, καὶ ἐπομένως ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἐπῆρχετο μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων, δεδομένου ὅτι οἱ οὕτω ἐξελθόντες ἀνέρχονται εἰς 207 ἔναντι συνόλου διαγραφέντων 334.

Ἡ τοιαύτη δὲ γραμμὴ ἠκολουθήθη διότι οἱ νεοπροσλαμβανόμενοι ὑπάλληλοι ἐκόστιζαν γενικῶς εἰς τὴν Τράπεζαν κατ' ἀνώτατον ὅριον Δρχ. 14 ἑκατ. ἐτησίως, ὑπολογιζομένων, φυσικά, τῶν εἰσφορῶν εἰς Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα κλπ. ἐπιβαρύνσεων, ἔναντι ἀντιστοίχου δαπάνης δι' ἕκαστον ἐκ τῶν ἐξελθόντων 207 ὑπαλλήλων ἐκ Δρχ. 60 ἑκατ. ἐτησίως. Ἐπομένως ἡ Τράπεζα ἐπραγματοποιεῖ διὰ τῆς τοιαύτης ἀντικαταστάσεως θετικὴν οἰκονομίαν σημαντικωτάτην. Τέλος εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ὅτι ἦσαν τόσον μεγάλαι αἱ ὑπηρεσιακαὶ ἀνάγκαι ὥστε αἱ γνωσταὶ ἀνωμαλίαι τοῦ ὑποκαταστήματος Χαλανδρίου ἔλαβον ἔκτασιν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ λόγῳ πολυμῆνου καθυστερήσεως τῆς παρὰ τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι ἐνεργουμένης συμφωνίας τῶν σχετικῶν λογιστικῶν καταστάσεων. Καὶ ὥς μόνη δικαιολογία τῆς καθυστερήσεως ταύτης προεβλήθη, ἀπὸ μέρους τῶν ὑπευθύνων ὑπηρεσιῶν τοῦ Κεντρικοῦ Καταστήματος, ἡ ἔλλειψις ἐπαρκοῦς προσωπικοῦ, καίτοι τὸ σύνολον τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κεντρικοῦ Καταστήματος ἀνῆρχετο εἰς 600 περίπου ὑπαλλήλους κατὰ τὴν ἀντίστοιχον χρονικὴν περίοδον.

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον προκύπτει ἀπὸ ὅσα ἐξετέθησαν ἀνωτέρω, εἶναι ὅτι ἡ μεταπολεμικῶς παρατηρηθεῖσα αὔξεις τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπεβλήθη ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν γενικῶν συνθηκῶν ἐργασίας καὶ λειτουργίας τῶν Τραπεζῶν. Συγχρόνως δὲ ὅτι ἡ αὔξεις αὕτη εἶναι γενικὴ εἰς ὅλας τὰς μεγάλας Τραπεζάς, καὶ μάλιστα κατ' ἀναλογίαν πολὺ μεγαλυτέραν τόσον εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Τράπεζαν.

Παρ' ὅλην ὅμως τὴν διαπίστωσιν ταύτην εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἦδύνατο νὰ δημιουργηθῇ περίπτωσις μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ μείωσις αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ κατὰ τρόπον αὐθαίρετον καὶ δυνάμενον νὰ δημιουργήσῃ ζητήματα εἰς τὴν ὅλην λειτουργίαν τοῦ Ἰδρύματος, ἀλλὰ κατὰ τρόπον βαθμιαῖον καὶ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καλυτέρων μεθόδων ὁργανώσεως. Καὶ τὴν ὁδὸν αὐτὴν ἠκολούθησεν ἡ τελευταία Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς, προτιμῶσα πάντοτε νὰ προχωρῇ βάσει προγράμματος καὶ ὄχι βάσει ἀδεσπότην ἀριθμῶν καὶ ὑποδείξεων.

Τοιοιτοτρόπως μία ἐκ τῶν πρώτων ἐνεργειῶν τῆς ἦτο νὰ διατάξῃ τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἐνεργουμένης μελέτης διαφορῶν συστημάτων μηχανοποιήσεως τοῦ λογιστικοῦ συστήματος τῆς Τραπεζῆς. Διὰ τῆς τοιαύτης μηχανοποιήσεως θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ παρὰ τῇ Διοικήσει ταχυτάτη συγκέντρωσις τῶν λογιστικῶν στοιχείων, ἡ δυνατότης τῆς καλυτέρας παρακολουθήσεως τῶν καταστημάτων καὶ τῆς ὑπάρξεως παντὸς εἴδους στατιστι-

κῶν στοιχείων, πρὸ παντὸς δὲ ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν καταστημάτων ἀπὸ τὸν φόρτον τῶν σχετικῶν ἐγγραφῶν καὶ καταστάσεων, καὶ συνεπῶς ὁ περιορισμὸς τοῦ παρ' αὐτῶν ἀπασχολουμένου προσωπικοῦ. Ἐπρόκειτο, δηλαδή, περὶ εἰσαγωγῆς νεωτέρων καὶ πλέον συγχρονισμένων μεθόδων ὁργανώσεως, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ καιροῦ ἔχουν ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν καὶ χάρις εἰς τὰς ὁποίας μὲ διάθεσιν μικροῦ σχετικῶς κεφαλαίου θὰ ἐπήρχετο καλυτέρα ἀπόδοσις καὶ οἰκονομία προσωπικοῦ.

Μετὰ μακρὰν μελέτην καὶ ἔλεγχον τῶν σχετικῶν προσφορῶν προετιμήθη τὸ σύστημα τῆς International Business Machines καί, εἰσηγήσει τῆς τότε Διοικήσεως, τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπεζῆς ἐνέκρινε τοῦτο κατὰ τὴν συνεδριάσιν του τῆς 31ης Ἰουλίου 1952. Ἡ σχετικὴ παραγγελία τῶν μηχανῶν ἐγένετο κατ' Αὐγούστον, καὶ ἡ εἰσαγωγή των θὰ ὠλοκληροῦτο ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, εἰς τρόπον ὥστε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1953 νὰ ἔχη ἐπέλθῃ ἡ πλήρης λειτουργία καὶ ἀπόδοσις αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 1954 πλὴν τῆς πληρεστέρας καὶ ταχύτερας διεξαγωγῆς τῆς σχετικῆς ἐργασίας θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ μείωσις τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς κατὰ 150 ὑπαλλήλους περίπου. Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μηχανῶν αὐτῶν θὰ ἐπεβαρύνετο βεβαίως ἡ Τράπεζα μὲ ὠρισμένα ποσὰ διὰ τὸ ἐνοίκιον, τὸν ἐκτελωνισμὸν αὐτῶν καὶ τὴν προμήθειαν τοῦ ἀπαραιτήτου διὰ τὴν λειτουργίαν των ὑλικοῦ. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ σχετικὴ δαπάνη μόνον κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη θὰ ὑπερέβαινε τὸ ἐν δισεκατομμύριον ἐτησίως, ἐνῶ μετὰ ταῦτα θὰ περιορίζετο αὕτη εἰς ποσὰ κάτω τοῦ δισεκατομμυρίου, καὶ δεδομένου ὅτι ἐκ τῆς προβλεφθείσης μειώσεως τοῦ προσωπικοῦ θὰ ἐπήρχετο οἰκονομία Δρχ. 4-5 δισ. ἐτησίως, τὸ γενικώτερον ὄφελος τῆς Τραπεζῆς ἐκ τῆς υἱοθετήσεως μιᾶς τόσο συγχρονισμένης καὶ ὀρθολογιστικῆς ὁργανώσεως εἶναι προφανές.

Ἐνα ἄλλο περιθώριον μειώσεως τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργηθῇ διὰ τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς πολιτικῆς τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ ἐκτεταμένου δικτύου ὑποκαταστημάτων της εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἑλλάδα. Διότι εἶναι γεγονὸς ὅτι ἓνα μέγα μέρος τῶν ἐπαρχιακῶν της ὑποκαταστημάτων εἶχεν ἰδρυθῇ καὶ ἐλειτούργει ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ Τράπεζα εἶχε τὸ Ἐκδοτικὸν Προνόμιον καὶ ἥσκει τὴν Ἀγροτικὴν Πίστιν. Ἡ ἀπὸ τῶν κόλπων της ἀπόσπασις τῶν σημαντικῶν τούτων λειτουργιῶν καὶ ἡ ἐπελθοῦσα μεταπολεμικῶς μεταβολὴ τῶν γενικωτέρων συνθηκῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐμπορίου ἀλλὰ καὶ τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως εἶχεν ὥς ἀποτέλεσμα νὰ περιορίσῃ σημαντικῶς τὴν δρᾶσιν τῶν ἐπαρχιακῶν τούτων ὑποκαταστημάτων. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μονίμως παθητικὰ εἰς ἀπόδοσιν, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡ εἰσφορά των εἰς τὴν γενικωτέραν ὁργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῆς Τραπεζῆς ἦτο ἀσήμαντος τόσο ἀπὸ ἀπόψεως ἐμπορικῶν ἐργασιῶν ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως καταθέσεων.

Ἄλλ' ἡ ριζικὴ ἀναδιοργάνωσις τοῦ δικτύου ὑποκαταστημάτων τῆς Τρα-

πέξης ἐπεβάλλετο καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον. Διότι εἶναι γεγονὸς ὅτι, ἐνῶ ἡ Τράπεζα διέθετεν ἓνα συνολικὸν ἀριθμὸν 111 ὑποκαταστημάτων καὶ πρακτορείων εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως δὲ εἰς μικρὰ καὶ ἀπολέσαντα μεταπολεμικῶς τὴν σημασίαν των ἐπαρχιακὰ κέντρα, ὑστέρει εἰς συνοικιακὰ καταστήματα ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου, ἀντιθέτως, ἐπεξετείνοντο αἱ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι βάσει ἑνὸς πλέον συγχρονισμένου προγράμματος. Ἐὰν εἰς ταῦτα προσθέσωμεν καὶ τὸν λόγῳ παραδόσεως ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰσχύοντος Ὁργανισμοῦ δαπανηρὸν τρόπον λειτουργίας τῶν ὑποκαταστημάτων τούτων, ἔχομεν μίαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ ἀντιοικονομικοῦ καὶ μὴ ὀρθολογιστικοῦ τρόπου ὁργανώσεως τοῦ δικτύου ὑποκαταστημάτων κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ τότε Διοίκησις κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπιδιώξῃ μίαν τροποποίησιν τοῦ συστήματος. Ἀλλ' ἡ τροποποιήσις αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ δι' ἀμέσου καταργήσεως ὠρισμένων παθητικῶν ὑποκαταστημάτων. Τοῦτο θὰ ἀνέτρεπεν αἰφνιδίως μίαν παράδοσιν πολλῶν ἐτῶν, θὰ ἔθιγε τὴν γνωστὴν εὐαισθησίαν τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπαρχιακῶν κέντρων, ἐνδεχομένως δὲ θὰ ἐμείωνε καὶ αὐτὸ τὸ γόητρον τῆς Τραπεζῆς.

Πρὸς ἀποφυγὴν ὅλων αὐτῶν τῶν συνεπειῶν δύο λύσεις ὑπῆρχον. Ἡ πρώτη θὰ ἦτο ἡ μετατροπὴ ὅλων τῶν ὑποκαταστημάτων τούτων εἰς ἀπλᾶ πρακτορεῖα ἐξαρτώμενα ἀπὸ ἄλλα κεντρικώτερα ὑποκαταστήματα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπέλθῃ μία σχετικὴ μείωσις τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν γενικῶν ἐξόδων. Ἡ δευτέρα λύσις θὰ ἦτο μία συνεννόησις μὲ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ μία ἐν μέρει ἐπιστροφὴ εἰς τὸ παλαιὸν καθεστῶς τῆς κοινῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν δύο Τραπεζῶν εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ αὐτὰ κέντρα.

Διότι κατὰ τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ ἔτη, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα, ἐγκαταλείψασα τὸ σύστημα τῆς ἐκπροσωπήσεώς της παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς ὅσα μέρη δὲν εἶχεν ὑποκαταστήματα, εἶχεν ἐπεκτείνει τὸ σχετικόν της δίκτυον.

Τοιοιτοτρόπως ἐδημιουργήθη μία ἀμεσώτερα ἐπαφὴ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς μὲ τοὺς ἀγροτικοὺς πληθυσμούς, μέχρις ὠρισμένου δὲ σημείου καὶ μία πληρεστέρα ἐξυπηρέτησις των. Παρὰ τὴν ὁμῶς ἐδημιουργήθη μία αὐξήσις τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν γενικῶν της ἐξόδων, ὅπως ἐμφαίνεται ἐκ τῶν παρατεθέντων ἀνωτέρω ἀριθμῶν.

Ἡ κατάργησις τῶν νέων τούτων ὑποκαταστημάτων τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς θὰ προσέκρουε, βεβαίως, εἰς τὰς αὐτὰς ἂν μὴ καὶ μεγαλυτέρας δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἐμνημονεύσαμεν προηγουμένως προκειμένου περὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς ἐκατέρωθεν καταργήσεως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καθιερωθῇ τὸ σύστημα διατηρήσεως ἑνὸς ὑποκαταστήματος εἴτε τῆς Ἀγροτικῆς εἴτε τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἀναλόγως τοῦ προέχοντος οἰκονομικοῦ χαρακτῆρος τῆς περιφερείας ἢ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν. Τὸ πλεονάζον ὑποκα-

τάστημα θὰ μετετρέπετο εἰς πρακτορεῖον, στεγαζόμενον καὶ ἐξυπηρετούμενον ἀπὸ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ μέλλοντος νὰ παραμείνῃ ὑποκαταστήματος, μὲ πράκτορα τὸν διευθυντὴν τοῦ τελευταίου καὶ μὲ ἓνα μόνον ὑπάλληλον τῆς ἄλλης Τραπεζῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑπάρχῃ μία βάσις ἐξυπηρετήσεως τῶν διαφορετικῶν σκοπῶν καὶ διατηρήσεως τῶν διαφορετικῶν συστημάτων τῶν δύο Τραπεζῶν.

Αἱ οἰκονομίαι εἰς τὰ γενικὰ ἔξοδα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τούτου ἦσαν τόσον προφανεῖς ὥστε ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τῆς ὁποίας ἐτέθη παρὰ τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ ἐδέχθη ἀμέσως. Καὶ ἦτο φυσικόν, δεδομένου ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σημαντικῆς μειώσεως, ἡ ὁποία θὰ εἶχεν ἀνάλογον ἀντίκτυπον εἰς τοὺς δύο μεγαλυτέρους κλάδους τῆς οἰκονομίας μας, τὴν ἀγροτικὴν καὶ τὴν ἐμποροβιομηχανικὴν πίστιν. Σημειωτέον ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τούτων Τραπεζῶν δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἡδύνατο νὰ ὑπάρξῃ θέμα συναγωνισμοῦ εἴτε οἰασδῆποτε συγκρούσεως συμφερόντων.

Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, εἰς τὴν ὁποίαν προετάθη τὸ σύστημα τοῦτο, παρ' ὅλους τοὺς δισταγμούς της νὰ ἐγκαταλείψῃ μίαν πολιτικὴν ἀμεσωτέρας ἐπαφῆς μὲ τοὺς ἀγροτικοὺς πληθυσμοὺς δὲν ἀπέριψε κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν. Ἐξήρτησε μόνον τὸν βαθμὸν τῆς ἐφαρμογῆς της ἐκ τῶν τελικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς χρήσεως 1952, εἰς τρόπον ὥστε ὁ καθορισμὸς τῶν μελλόντων νὰ συγχωνευθοῦν ὑποκαταστημάτων νὰ γίνῃ βάσει ὁριστικῶν καὶ προσφάτων στοιχείων. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ διαφωνία. Διότι ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἦτο διατεθειμένη νὰ προβῇ εἰς παραχωρήσεις πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν εἰς τὸ ζήτημα τῆς διατηρήσεως τῶν ὑποκαταστημάτων της.

Ἐὰν ἐφηρμόζετο τὸ σύστημα τοῦτο, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ, βάσει τῶν ὑπολογισμῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, μία ἐξοικονόμησις 200 τοῦλάχιστον πάσης φύσεως ὑπαλλήλων. Ἀνάλογος δὲ θὰ ἦτο καὶ ἡ ἐξοικονόμησις προσωπικοῦ ἀπὸ μέρους τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Ἀλλ' ἡ περαιτέρω μελέτη καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου ἀσφαλῶς οὐδὲ κ' ἂν ἐξητάσθῃ ποτὲ παρὰ τῶν ἀρμοδίων. Διότι ἔπρεπε ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ γίνῃ ἡ συγχώνευσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι, βάσει τῶν συνθηκῶν ἐργασίας τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου, ἡ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ παρὰ μόνον βαθμιαίως καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ ὠρισμένας μεταρρυθμίσεις ἢ καὶ μὲ τὴν εἰσαγωγὴν ὀρθολογιστικῶν μεθόδων ὁργανώσεως. Ἐξ ἄλλου εἶναι ἀναμφισβήτητον, βάσει τῶν ἀριθμῶν οἱ ὁποῖοι παρετέθησαν προηγουμένως, ὅτι ἡ ἀριθμητικὴ αὔξησις τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὑπῆρξε μικροτέρα τῶν ἄλλων Τραπεζῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προπολεμικὴν περίοδον.

Ανάλογος πρὸς τὴν ὥς ἄνω σημειωθεῖσαν αὐξήσιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν Τραπεζῶν ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀντίστοιχος αὐξήσις τῶν γενικῶν ἐξόδων αὐτῶν. Παραθέτομεν κατωτέρω πίνακα ἐμφαίνοντα τὴν ἐξέλιξιν των μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1951 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἴδιον βασικὸν ἔτος 1938. Λόγῳ τῶν νομισματικῶν μεταβολῶν αἱ ὁποῖαι ἐμεσολάβησαν, εἰς τὸν πίνακα τοῦτον¹ αἱ δαπάναι τοῦ 1951 ἔχουν ἀναχθῆ εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν τοῦ 1938 βάσει τοῦ τιμαρίθμου χονδρικῆς πωλήσεως τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, εἰς τρόπον ὥστε οἱ σχετικοὶ ἀριθμοὶ νὰ τεθοῦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως. Τέλος δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὸν πίνακα περιλαμβάνονται μόνον τὰ διὰ τὰς ἐν γένει ἀμοιβὰς προσωπικοῦ ἔξοδα καθὼς καὶ αἱ εἰσφοραὶ εἰς τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα τοῦ προσωπικοῦ τῶν Τραπεζῶν, ἐφ' ὅσον τὸ εἰδικὸν τοῦτο θέμα μᾶς ἐνδιαφέρει ἐν προκειμένῳ.

1938	Μισθοὶ	Ἀσφ. Ταμεῖα	Σύνολον
Ἐθνικὴ Τράπεζα	200 ἐκ.	26 ἐκ.	226 ἐκ.
Τράπεζα Ἑλλάδος	134 »	15 »	149 »
Ἀγροτικὴ Τράπεζα	91 »	16 »	107 »
Τράπεζα Ἀθηνῶν	63 »	7 »	70 »
Ἐμπορικὴ Τράπεζα	42 »	3 »	45 »
1951			
Τράπεζα Ἑλλάδος	328 ἐκ.	103 ἐκ.	431 ἐκ.
Ἐθνικὴ Τράπεζα	326 »	93 »	419 »
Ἀγροτικὴ Τράπεζα	234 »	61 »	295 »
Τράπεζα Ἀθηνῶν	101 »	12 »	113 »
Ἐμπορικὴ Τράπεζα	72 »	14 »	86 »

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ μόνη διαφορὰ διὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἶναι ὅτι αὕτη, ἐνῶ προπολεμικῶς ἤρχετο πρώτη εἰς τὰ γενικὰ ἔξοδα σχετικὰ μὲ τὸ προσωπικόν, ἔχουσα τὸ μεγαλύτερον σχετικὸν κονδύλιον, ἔρχεται μεταπολεμικῶς δευτέρα, παραχωρήσασα τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος. Ἄν ὅμως ἡ σύγκρισις γίνῃ ὅχι βάσει τῶν δαπανηθέντων τὸ 1951 ποσῶν ἀλλὰ βάσει τῆς ποσοστιαίας ἀναλογίας αὐξήσεως ἐν σχέσει μὲ τὸ 1938, καταλήγομεν εἰς τὸν ἑξῆς πίνακα :

	Ποσοστιαία Αὐξήσις
Τράπεζα Ἑλλάδος	189,26 %
Ἀγροτικὴ Τράπεζα	175,70 %
Ἐμπορικὴ Τράπεζα	91,11 %
Ἐθνικὴ Τράπεζα	85,40 %
Τράπεζα Ἀθηνῶν	61,43 %

1. Τοὺς σχετικοὺς ἀριθμοὺς ἐδανείσθημεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ὥς ἄνω μελέτην τοῦ κ. Π. Τζανετάκη, δημοσιευθεῖσαν εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 15 Ἰανουαρίου 1953.

Τέλος, ἐὰν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς εἰσφορὰς εἰς τὰ Ἀσφαλιστικά Ταμεία καὶ περιορισθῶμεν εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ κονδυλίου τοῦ σχετικοῦ μὲ τὰς ἐν γένει ἀμοιβὰς τοῦ προσωπικοῦ, καταλήγομεν εἰς τὸν ἐξῆς πίνακα :

Ποσοστιαία Αὐξήσεις

Ἀγροτική Τράπεζα	157,14 %
Τράπεζα Ἑλλάδος	144,78 %
Ἐμπορική Τράπεζα	71,43 %
Ἐθνική Τράπεζα	63,00 %
Τράπεζα Ἀθηνῶν	60,31 %

Τοιοιτοτρόπως, παραβάλλοντες τὰς ὡς ἄνω αὐξήσεις μὲ τὴν αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων, καταλήγομεν εἰς τὸν κάτωθι συγκριτικὸν πίνακα, ἐμφανίζοντα τὰς ἐπελθούσας διαφορὰς μεταξὺ τοῦ 1938 καὶ τοῦ 1951.

<i>Τράπεζαι</i>	<i>Αὐξήσεις ἀριθ. ὑπαλλήλων</i>	<i>Αὐξήσεις ἀμοιβῶν ὑπαλλ. Ἀσφ. Ταμ.</i>	<i>Αὐξήσεις ἀμοιβῶν ὑπαλλ.</i>
Ἀγροτική Τράπεζα	113 %	175,70 %	157,14 %
Τράπεζα Ἑλλάδος	100 %	189,26 %	144,78 %
Ἐμπορική Τράπεζα	57 %	91,11 %	71,43 %
Ἐθνική Τράπεζα	42 %	85,40 %	63,00 %
Τράπεζα Ἀθηνῶν	43 %	61,43 %	60,31 %

Ἐκ τοῦ τελευταίου συγκεντρωτικοῦ πίνακος προκύπτουν τὰ κάτωθι συμπεράσματα.

1) Εἰς ὅλας τὰς μεγάλας Τραπεζὰς παρατηρεῖται μία ἀναλογία μεταξὺ τῆς αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἀντιστοίχων γενικῶν τῶν ἐξόδων δι' ἐν γένει ἀμοιβὰς τοῦ προσωπικοῦ μόνον καὶ ἄνευ ὑπολογισμοῦ τῶν εἰσφορῶν εἰς τὰ Ἀσφαλιστικά Ταμεία.

2) Ἡ αὐξήσις αὕτη εἶναι μεγαλυτέρα διὰ τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος, Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ Ἀγροτικὴν Τράπεζαν ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς εἰσφορὰς εἰς τὰ Ἀσφαλιστικά Ταμεία, αἱ ὁποῖαι ἦσαν καὶ προπολεμικῶς καὶ μεταπολεμικῶς ἀνώτεραι τῶν ἄλλων δύο Τραπεζῶν.

* * *

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξηγηθῇ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐδημιουργήθη τὸ κοινὸν μισθολόγιον τῶν τριῶν τούτων Τραπεζῶν καθὼς καὶ ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ἐλειτούργησεν ἡ περίφημος ἀρχὴ τῆς « ἴσης μεταχειρίσεως » τοῦ προσωπικοῦ των.

Ἱστορικῶς ἡ ἀρχὴ αὕτη προῆλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τόσον ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος ὅσον καὶ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα ἐδημιουργήθησαν ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Τὸ προσωπικόν, μὲ τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς

ἐπηνδρώθησαν αἱ πρῶται ὑπηρεσίαι των, ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν. Δεδομένου δὲ ὅτι τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐδημιουργήθη τόσον ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος ὅσον καὶ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τὸ μισθολόγιον τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἦτο τὸ μεγαλύτερον ἐν ἰσχύι τοιοῦτον, ἦτο φυσικὸν νὰ προστατευθοῦν οἱ οὕτω ἐξελθόντες τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὑπάλληλοι. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συνέβη, ἄλλως τε, καὶ μὲ τοὺς πρῶτους ὑπαλλήλους τῆς Ἑθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ προήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν. Τοιούτοτρόπως ἡ ἀρχὴ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως ἐπεβλήθη προπολεμικῶς πρὸς ἐξασφάλισιν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῶν ἄλλων Τραπεζῶν τῶν ὑψηλῶν μισθῶν τοὺς ὁποίους εἶχον ὅταν ἦσαν ὑπάλληλοι τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

Ἄλλ' ἡ ριζικὴ ἀλλαγὴ τῶν μεταπολεμικῶν συνθηκῶν ἀνέτρεψε τὴν βάσιν τῆς ἀρχῆς ταύτης. Διότι ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν πόλεμον μὲ σημαντικῶς ἡλαττωμένα τὰ περιθώριά της. Αἱ τεράστιαι πάσης φύσεως παρ' αὐτῇ καταθέσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἐξῆσφάλιζε προπολεμικῶς τὴν ἄνετον πληρωμὴν ἀνωτέρου μισθολογίου ἀλλὰ καὶ τὴν δημιουργίαν ἀντιστοιχῶν κερδῶν, εἶχον ἐξατμισθῇ. Καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς Ἀπελευθερώσεως ἐχρειάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον, ὅπως ἄλλως τε καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι, διὰ νὰ ἐξεύρῃ κεφάλαια πρὸς πληρωμὴν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ της ἀλλὰ καὶ πρὸς δημιουργίαν ἐνὸς στοιχειῶδους χαρτοφυλακίου χορηγήσεων.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁμως ταῦτα συνέβαινον εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ἐκ τοῦ προπολεμικοῦ μισθολογίου τῆς ὁποίας εἶχε πηγάσει ἡ ἀρχὴ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως, τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς συνέβαιnen εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος. Διότι ἡ τελευταία αὕτη, χάρις εἰς τὸν Νόμον 18/1944, εἶχεν ἀποσβέσει αὐτομάτως τὸ πληθωρικὸν χαρτονόμισμα. Καὶ πρὸς δημιουργίαν διαθεσίμων δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ καταδιώκῃ ματαίως τὴν ἀνύπαρκτον Ἀποταμίευσιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως αἱ ἄλλαι Τράπεζαι. Τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄλλως τε ἐξηρτᾶτο ἡ ἐπαναλειτουργία ὀλοκλήρου τῆς οἰκονομίας μας, μὴ ἐπιβαρυνόμενον ἀπὸ τὸ παρελθὸν διέθετε περιθώρια ἱκανὰ νὰ ἐξασφαλίζουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος κατὰ τὸν πλέον ἄνετον τρόπον διαθέσιμα, χορηγήσεις καὶ ἀντίστοιχα κέρδη.

Εἰς οἵανδήποτε ἄλλην χώραν, ἐὰν εἶχε μεσολαβήσει μία τόσον μεγάλη αἰμορραγία τῆς οἰκονομίας, ἐὰν εἶχον δημιουργηθῇ τόσον ἐπιτακτικαὶ ἀνάγκαι περισυλλογῆς καὶ ἐὰν ὑπῆρχε στοιχειῶδες πρόγραμμα, ἡ ἀρχὴ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐφαρμοζομένη ὡς καὶ προπολεμικῶς, δηλαδὴ μὲ βάσιν τὰς δυνατότητας τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Διότι αὗται ἀντεπροσώπευαν πιστότερον τὰς δυνατότητας τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας μεταπολεμικῶς. Τὰ λόγῳ τῆς ἀφθόνου χρησιμοποίησεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου εὐκόλα κέρδη τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπετρέπετο νὰ ληφθοῦν ὡς βάσις διαμορφώσεως ἐνὸς γενικωτέρου μισθολογίου. Δὲν ἔπρεπε

μάλιστα οὐδὲ κἂν νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα. Λόγῳ τῆς προελεύσεώς των τὰ κέρδη αὐτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν περιέλθῃ εἰς τὸ Κράτος, δηλαδή εἰς τὸ σύνολον, καὶ ὄχι νὰ διανεμηθοῦν εἰς μίαν ὠρισμένην κατηγορίαν μισθωτῶν.

Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ προϋπέθετον τὴν ὑπαρξιν ἑνὸς στοιχειώδους προγράμματος. Προϋπέθετον δὲ ἀκόμα καὶ μίαν ἀποφασιστικὴν ἐμμονὴν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του. Δυστυχῶς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται ὅτι τοιοῦτον πρόγραμμα δὲν ὑπῆρχεν, ἢ, καὶ ἂν ὑπῆρξε πρὸς στιγμὴν, οὐδέποτε ἐπεδιώχθη ἢ στοιχειώδους ἔστω ἐφαρμογὴ του.

Διὰ νὰ εἵμεθα ἀκριβεῖς εἰς τὴν κρίσιν περὶ τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν τοῦ τραπεζικοῦ μας ζητήματος συνετέλεσαν καὶ ὠρισμένοι παράγοντες μὴ ὑποκείμενοι εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν τότε διαχειριζομένων τὸ ζήτημα. Διότι αἱ διαδοχικαὶ ὑποτιμήσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Νομίσματος ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀντίστοιχον, ἐνίοτε μάλιστα καὶ τὴν προηγηθεῖσαν, ὑψωσιν τοῦ τιμαρίθμου ἦσαν τοιαύτης ἐκτάσεως ὥστε νὰ νοθεύεται ἐκάστοτε καὶ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, εἴτε ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους εἴτε ἀπὸ μέρους τῶν Ἐπιχειρήσεων, οἷονδήποτε γενικώτερον πρόγραμμα ἐπὶ τοῦ τόσον κρισίμου μεταπολεμικῶς θέματος τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων. Ἐξ ἄλλου εἶναι βέβαιον ὅτι λόγῳ τῆς Ἀνταρσίας τὸ Κράτος, αἱ ἐθνικόφρονες Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις, ἐνίοτε δέ, ὡς ἐν προκειμένῳ, καὶ οἱ Ἐργοδοταί, ἐκ φόβου μήπως ὑπερφαλαγγισθοῦν ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴν πλειοδοσίαν, ἦσαν πρόθυμοι νὰ υἱοθετήσουν καὶ τὰς πλέον παραλόγους ἀξιώσεις. Ἐὰν εἰς ὅλα αὐτὰ προσθέσωμεν τὴν συνήθη, εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα, τάσιν ἀσκήσεως μιᾶς ὅσον τὸ δυνατόν γενναιοτέρας κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἀσχέτως τῶν οἰκονομικῶν της συνεπειῶν, ἔχομεν πλήρη σχεδὸν τὴν εἰκόνα τῶν τότε κρατουσῶν συνθηκῶν.

Παραλλήλως ὁμως πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῶν παραγόντων αὐτῶν εἶναι βέβαιον ὅτι σημαντικὸν ρόλον ἔπαιξεν εἰς τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τοῦ τραπεζικοῦ μας ζητήματος καὶ ἡ, ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτούς, δημιουργία μεγάλων περιθωρίων εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ διαρκὴς χρησιμοποίησις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου διὰ κάθε ἀνάγκην τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς ἠὔξανε διαρκῶς τὰ κέρδη τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος. Τοιουτοτρόπως ἡ ἱκανοποίησις κάθε αἰτήματος τοῦ προσωπικοῦ καθίσταται εὐκόλος. Ἡ διαρκὴς μάλιστα διατύπωσις αἰτημάτων ἐδικαιολογεῖτο συνήθως μὲ τὴν ὑπαρξιν τῶν οὕτω δημιουργουμένων περιθωρίων. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχον ἄμεσα περιθώρια κερδῶν εἶχεν ἐξευρεθῇ μία ἄλλη λύσις. Χάρις, πάντοτε, εἰς τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον ἐχορηγοῦντο ἀποδοχαὶ ἑνὸς δεκαπενθήμερου ἢ ἑνὸς μηνὸς ὡς ἄτοκον δάνειον ἐξοφλητέον ἐντὸς δεκαετίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀμβλυνθῇ ἡ προσωρινὴ δυσκολία ἐν ἀναμονῇ καλυτέρων περιστάσεων.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς αἱ ἀποδοχαὶ καί, γενικώτερον, τὰ οἰκονομικὰ πλεονεκτήματα τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἀντικατέστησαν μεταπολεμικῶς τὸ προπολεμικὸν ὑψηλὸν μισθολόγιον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ ἡ Συνδικαλιστικὴ Ὁργάνωσις τῶν ὑπαλλήλων τῆς τελευταίας ταύτης ἤρχισεν ἀξιοῦσα πλέον τὴν ἴσην μεταχειρίσιν πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος... Εἰς τὸν σχετικὸν ἀγῶνα εὐρέθησαν φυσικοὶ σύμμαχοι οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Καὶ τοιουτοτρόπως, ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἀρκετὰ μακρὰν περίοδον ἀναταραχῶν καὶ ἀπεργιῶν, μέσα εἰς μίαν πλήρη ἔλλειψιν νηφαλιότητος ἀπὸ μέρους τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων καὶ οἰασδῆποτε προβλέψεως ἀπὸ μέρους τῶν τότε ὑπευθύνων Διοικήσεων, καθιερώθη κατὰ τὸ 1947 ἡ ἴση μεταχειρίσις τῶν ὑπαλλήλων τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι βέβαιον ὅτι σημαντικὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν φέρουν αἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον δὲν ἀντέδρασαν ἀλλ' ἀντιθέτως ἐνεθάρρουν τὴν καθιέρωσιν τῆς οὕτω νοουμένης ἴσης μεταχειρίσεως. Ὅπως εἶναι βέβαιον ὅτι ἐδόθησαν τότε ρηταὶ ὑποσχέσεις εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὅτι θὰ ἐνισχύετο ὑπὸ τοῦ Κράτους πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ βάρους τὸ ὁποῖον τοιουτοτρόπως ἀνελάμβανεν. Ἀλλ' ἡ εὐθύνη καὶ αἱ ὑποσχέσεις ἐκεῖναι ἐλησμονήθησαν ἐντὸς ὀλίγου, ὅπως συμβαίνει συνήθως.

Πάντως καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἡ σταθεροποίησις τοῦ κοινοῦ μισθολογίου τῶν τριῶν μεγάλων Τραπεζῶν ἐγένεε κατὰ τὸν πλέον ἀνεδαφικὸν τρόπον. Διότι βασικῶς δὲν ἐχρειάζετο κοινὸν μισθολόγιον. Κάθε μία ἀπὸ τὰς τρεῖς αὐτὰς Τραπεζὰς ἀποτελεῖ αὐτοδύναμον Ὁργανισμόν ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ τελείως διαφόρους ἀνάγκας καί, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἀντλεῖ τὰς δυνατότητάς του ἀπὸ πηγὰς καὶ εἰς βαθμὸν ἐπίσης διαφόρους. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον, ἐπὶ τέλους, ἀπεφασίσθη νὰ ὁρισθῇ ἓνα κοινὸν μισθολόγιον, διατί νὰ μὴ ληφθῇ ὡς βάσις ἡ δυναμικότης μιᾶς ἐκ τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν, αἱ ὁποῖαι κατοπτρίζουν πιστότερον τὴν ἐν γένει κατάστασιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομίας μας; Καὶ βάσει ποίας οἰκονομικῆς λογικῆς ἐτέθη ὡς βάσις ἡ δυναμικότης τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ἡ ἀνθησις ὠφείλετο εἰς τὴν ἄμετρον χρησιμοποίησιν τοῦ Ἐκδοτικοῦ Προνομίου;

Ἄν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἠκολουθεῖτο ἀπὸ τοὺς πάσης φύσεως ὑπευθύνους ἡ μόνη λογικῶς ὁρθὴ καὶ οἰκονομικῶς ὑγιὲς λύσις, θὰ ἀπεφεύγετο ἓνα σημαντικὸν μέρος τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων τὰς ὁποίας εἶδομεν ἐκδηλουμένας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Διότι τὰ οὕτω δημιουργούμενα περιθώρια τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, ἀντὶ νὰ διανέμονται ἀφειδῶς καὶ νὰ παρασύρουν εἰς ἀναλόγους διανομὰς καὶ τὰς ἄλλας Τραπεζὰς, θὰ εἰσῆρχοντο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν Προϋπολογισμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκον σύμφωνα μὲ τὸ Καταστατικόν της, ἔπειτα ἀπὸ τὴν διανομὴν μικροῦ μερίσματος. Τοιουτοτρόθῳ εἶχον ἐλαττωθῇ τὰ ἐκάστοτε ἐλλείμματα τοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ ἡ ἐκ

τοῦ λόγου τούτου ἐπιβάρυνσις τῆς κυκλοφορίας. Παραλλήλως θὰ εἶχεν ἀποφευχθῇ ἓνα σημαντικὸν μέρος τῶν δανείων πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους, τὰ ὅποια ἀπετέλεσαν καὶ αὐτὰ μίαν ἐπιβάρυνσιν τῆς κυκλοφορίας. Τέλος τὰ περιθώρια τὰ ὅποια θὰ ἐδημιουργοῦντο τοιουτοτρόπως εἰς τὰς δύο ἄλλας Τραπεζὰς θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἴτε πρὸς περαιτέρω μείωσιν τῆς κυκλοφορίας, εἴτε διὰ τὴν Ἀνασυγκρότησιν, εἴτε δι' οἷονδήποτε ἄλλον παραγωγικὸν κλάδον τῆς οἰκονομίας μας. Ἐνας λεπτομερὴς ὑπολογισμὸς ὅλων αὐτῶν τῶν κονδυλίων θὰ κατέληγεν ἀσφαλῶς εἰς συνολικὸν ποσὸν δεκάδων δισεκατομμυρίων. Ἐξ ἄλλου εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτὴ τοῦ εὐκόλου προσπορισμοῦ μέσων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων μιᾶς ὠρισμένης τάξεως Ἑλλήνων μισθωτῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οἰαδήποτε νόμιμος ἀνάσχεσις αὐτῶν, ἥσκει μοιραίως μίαν διαρκῇ ἔμμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς γενικωτέρας διαμορφώσεως τῶν μισθῶν ἀλλὰ καὶ τῶν κρατικῶν δαπανῶν.

Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας σχετικῶς μὲ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐφηρομόσθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως. Εἶναι ὅμως ἀπαραίτητον νὰ μνημονευθοῦν ὠρισμέναι περιπτώσεις διὰ νὰ καταστῇ σαφὴς ὁ ἀντίκτυπος αὐτῆς ὅχι μόνον ἐπὶ τοῦ τακτικοῦ μισθολογίου ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως δαπανῶν διὰ τὸ προσωπικόν. Ἐξ ἄλλου εἶναι χρήσιμον νὰ διαπιστωθῇ ποῖος φέρει τὴν εὐθύνην τῶν διαρκῶν ἐκάστοτε ἐπιβαρύνσεων.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἴση μεταχείρισις ἀφεώρα μόνον τὸ μισθολόγιον τοῦ προσωπικοῦ. Ἀλλ' εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐξίσωσις τοῦ μισθολογίου ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἐξίσωσιν πάσης ἄλλης οἰκονομικῆς παροχῆς πρὸς τὸ προσωπικόν. Τοιουτοτρόπως, ἐὰν ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, πρὸς προσωρινὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προσωπικοῦ της, συγκατετίθετο εἰς τὴν χορήγησιν ἑνὸς δεκαπενθημέρου ὑπὸ τὸν τύπον ἀτόκου καὶ μακροπροθέσμου δανείου, αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν διεξεδίκουν αὐθημερόν ἢ μᾶλλον αὐτοστιγμὴ τὸ ἴδιον δάνειον. Ἐὰν ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος ἠΰξανε ἓνα ὠρισμένον ἐπίδομα ἢ μίαν ὠρισμένην ἀποζημίωσιν, τὸ παράδειγμά της ἔπρεπε νὰ μιμηθοῦν καὶ αἱ δύο ἄλλαι Τράπεζαι. Ὅλα δὲ αὐτὰ χωρὶς καμμίαν συνεννόησιν μεταξὺ τῶν ὑπευθύνων Διοικήσεων τῶν Τραπεζῶν, δεδομένου ὅτι ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος ἐπέμενε συστηματικῶς νὰ διατηρῇ τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἀπὸ τὰς ἄλλας δύο Τραπεζὰς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Καὶ κατὰ κανόνα αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ἐπληροφοροῦντο ἐκ τῶν ὑστέρων τὰς παραχωρήσεις τῆς πρώτης λόγω τῆς διεκδικήσεως ἀναλόγου παροχῆς ἀπὸ τὰς Συνδικαλιστικὰς τῶν Ὁργανώσεων. Ἐξ ἄλλου αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις εὕρισκοντο πάντοτε εἰς πλήρη ἐπαφὴν καὶ συνεργασίαν μεταξύ των. Καὶ πολλάκις συνέβη αἴτημα ἀπορριφθὲν ὑπὸ τῆς μιᾶς Τραπεζῆς νὰ γίνῃ ἀργότερα δεκτὸν ὑπὸ τῆς ἄλλης, λόγω εἰδικῶν συνθηκῶν ἢ καταλλήλου ἐκμεταλλεύσεως ὠρισμένων περιστάσεων, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἀρχικῶς ἀπορριφθὲν ὡς ἀβάσιμον καθ' ἑαυτὸ αἴτημα νὰ γίνῃ δεκτὸν μετ' ὀλίγον βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἴσης μεταχειρίσεως...

Διὰ νὰ δώσωμεν μίαν εἰκόνα τῆς ἐπικρατούσης συγχύσεως καὶ ἀσυνεννοησίας παραθέτομεν τὸ πλήρες κείμενον προσωπικῆς ἐπιστολῆς, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Μαρτίου 1952, τὴν ὁποίαν ὁ τότε Διοικητὴς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἠναγκάσθη νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Μαρτίου 1952

« Φίλε κ. Διοικητά,

» Ἐν συνεχείᾳ τῶν ὧσων κατὰ καιροὺς σᾶς ἐξέθεσα προφορικῶς, θεωρῶ
» σκόπιμον νὰ σᾶς συνοψίσω διὰ τῆς παρούσης μου ὠρισμένα ἐκκρεμῇ ζητή-
» ματα ἀφορῶντα τὰς σχέσεις τῶν Ἰδρυμάτων μας μετὰ τοῦ ἀντιστοίχου προ-
» σωπικοῦ των καὶ τὰ ὅποια, λόγῳ τῆς γνωστῆς ἀρχῆς τῆς ἴσης μεταχειρίσεως,
» εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντιμετωπισθοῦν κατὰ τρόπον ὁμοιόμορφον ὑπὸ τῶν Διοι-
» κήσεων τῶν Ἰδρυμάτων.

» 1) Κατὰ τὸν Κανονισμόν τοῦ Ταμείου Συντάξεων (ἄρθρον 5) αἱ εἰσφο-
» ραὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν Τραπεζῶν λογίζονται ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν ἐξ ὀρ-
» γανικοῦ μισθοῦ, τῶν προσανξήσεων αὐτοῦ λόγῳ παραμονῆς ἐν τῷ αὐτῷ βα-
» θμῷ καὶ τῶν ἐπιδομάτων γάμου καὶ τέκνων. Ὁ κατοχικὸς ὁμως νόμος 85 τοῦ
» 1943 καθώρισεν ὅτι ἡ εἰσφορὰ θὰ ἐλογίζετο ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως ἀποδο-
» χῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἐφηρμόζετο μέχρι τῆς 31 Αὐγούστου 1951, ὅποτε ἔληξεν
» ἡ ἰσχὺς τοῦ Νόμου τούτου. Ἀπὸ τῆς χρονολογίας ταύτης ἡ Ἑθνικὴ Τρά-
» πεζα ἔπαυσεν εἰσφέρουσα εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων ἐπὶ τῶν πάσης φύ-
» σεως ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ της, περιορίσασα τὴν εἰσφορὰν της εἰς τὴν
» ἐκ τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Ταμείου ὑποχρεωτικὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω τοιαύτην.
» Τὸ Ταμεῖον Συντάξεων μὲ πληροφορεῖ ἤδη ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος
» συνεχίζει, καὶ μετὰ τὴν κατὰ τὴν 31ην Αὐγούστου 1951 λήξιν τῆς ἰσχύος
» τοῦ Νόμου 89/1943, λογίζουσα τὴν εἰσφορὰν της ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως
» ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ της, ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου προβάλλει τὴν ἀξίω-
» σιν ὅπως καὶ ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα πράξῃ τὸ αὐτό. Σημειωτέον ὅτι ἡ κατὰ
» τὰ ἀνωτέρω διαφορὰ ὑπολογισμοῦ τῆς εἰσφορᾶς ἀποτελεῖ ἐπιβάρυνσιν διὰ
» μὲν τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1951 τετράμη-
» νον Δρχ. 1050 ἑκατομμυρίων, δι' ὁλόκληρον δὲ ἔτος Δρχ. 2650 ἑκατομμυ-
» ρίων περίπου δι' ἑκατέραν τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος καὶ Ἑθνικὴν. Κατό-
» πιν τῶν γενομένων τεραστίων αὐξήσεων τῶν ἐξό-
» δων διαχειρίσεως, βάσει τῶν τελευταίων Συλλο-
» γικῶν Συμβάσεων, ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλά-
»δος εἶναι ἀδύνατον νὰ βαστάσῃ τὸ βάρος τοῦτο.
» εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι κάτι ἀνάλογον θὰ συμβαίνῃ καὶ μετὰ τὴν Τράπεζαν τῆς
» Ἑλλάδος. Θὰ σᾶς ἤμην λοιπὸν ὑποχρεωμένος ἐάν, ἐξετάζοντες τὸ ὅλον ζή-
» τημα, θελήσητε νὰ δώσητε τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας πρὸς τὰς Ὑπηρεσίας σας
» πρὸς περιορισμὸν τῆς εἰσφορᾶς εἰς τὴν ἐκ τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Ταμείου

» ὑποχρεωτικὴν τοιαύτην. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐπεῖγον δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν
 » ἐπικειμένην σύνταξιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ σας 1951 δὲν πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ
 » τὸ ὡς ἄνω κονδύλιον Δρχ. 1050 ἐκ. τὸ ἀφορῶν τὴν τετραμηνίαν ἀπὸ 1 Σε-
 » πτεμβρίου ἕως 31 Δεκεμβρίου 1951 εἰς τὰ ἔξοδα διαχειρίσεως τῆς χρήσεως
 » 1951, θεωρουμένης τῆς σχετικῆς καταβολῆς ὡς ἔναντι τοῦ λαβεῖν τοῦ Τα-
 » μείου διὰ τὸ 1952.

» 2) Συναφὲς εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς πρὸς τὰ Ταμεῖα Ὑγείας εἰσφορᾶς.
 » Κατὰ τὸν τελευταῖον περὶ Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων Νόμον 1846/1951, ὁ
 » ὁποῖος τυγχάνει ὑποχρεωτικὸς προκειμένου περὶ τοῦ Κλάδου Ὑγείας καὶ διὰ
 » τὰς Τραπεζας, οἱ ἐργοδότες ὑποχρεοῦνται ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1951 διὰ τὸν
 » κλάδον τοῦτον εἰς εἰσφορὰν 6% κατὰ μέσον ὅρον ἐπὶ τεκμαρτοῦ μηνιαίου
 » μισθοῦ τοῦ ὁποίου τὸ ἀνώτατον ὅριον δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὰς Δρχ.
 » 2.125.000, τῶν ἄνω τοῦ ποσοῦ τούτου μισθῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς εἰσφο-
 » ράν. Ἡ ἡμετέρα Τράπεζα κατέβαλλε μέχρι τοῦδε τὴν εἰσφορὰν τῆς ἐφ' ὅλο-
 » κλήρων τῶν ἀποδοχῶν, ἡ δὲ Τράπεζα Ἑλλάδος, ὡς πληροφοροῦμαι, ἀκο-
 » λουθεῖ ἕτερον σύστημα, χρηματοδοτοῦσα ἰδιαιτέρως διαφόρους τομεῖς, ὡς
 » τὸν τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος, τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν κλπ. Ἀμφότεροι οἱ
 » τρόποι οὗτοι συνεπάγονται ἐπιβάρυνσιν τῶν Τραπεζῶν, ὑπὲρ τὴν ἐκ τοῦ Νό-
 » μου ὑποχρεωτικὴν δι' αὐτὰς τοιαύτην, ἀνερχομένην διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τρά-
 » πεζαν εἰς Δρχ. 2.430 ἑκατομμύρια ἐτησίως. Συνεπῶς καὶ τὸ θέμα τοῦτο
 » νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ρυθμισθῇ ὁμοιομόρφως δι' ἀμφοτέρας τὰς Τραπεζας.

» 3) Κατὰ τὴν ρύθμισιν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Προσωπικοῦ τῶν 3 Τραπεζῶν
 » ὑπὸ τῆς τελευταίας Συλλογικῆς Συμβάσεως, ἡ ὁποία, ὡς θὰ ἐν-
 » θυμείσθῃ, κατ' ἐπανάληψιν σᾶς ἐτόνισα ὅτι ὑ-
 » περέβαινε τὰς δυνατότητας τῆς Ἑθνικῆς Τρα-
 » πέξης, εἵχομεν μείνει σύμφωνοι ὅτι θὰ ἀποφευ-
 » χθῇ πᾶσα περαιτέρω πρὸς τὸ Προσωπικὸν τῶν
 » Τραπεζῶν οἰκονομικὴ παροχὴ λόγῳ τῆς πλήρους
 » πλέον ἀδυναμίας ὅπως ἀντιμετωπισθῇ ἡ παροχὴ
 » αὕτη ἀπὸ μέρους τῶν Ἰδρυμάτων. Μολονότι ὅμως δύο
 » μόλις παρῆλθον μῆνες ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων,
 » πληροφοροῦμαι ὅτι εἰς τοὺς κλητῆρας Γ' καὶ Β' τάξεως τῆς ὑμετέρας Τρα-
 » πέξης ἐχορηγήθη αὐξήσις μισθοῦ ἐκ δραχμῶν 25.000 μηνιαίως, μὲ τὴν αἰ-
 »τιολογίαν ὅτι ὁ βασικὸς εἰς προπολεμικὰς δραχμὰς μισθὸς αὐτῶν ἦτο ἀνώ-
 » τερος τοῦ τῶν κλητῆρων τῆς ἡμετέρας Τραπεζῆς. Τοιοῦτον τι ὅμως δὲν
 » προκύπτει ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας σας ὑποβληθέντων εἰς τὴν
 » ἐπὶ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ μισθολογίου Ἐπιτροπὴν πινάκων, εἰς τοὺς ὁ-
 » ποίους οἱ εἰς προπολεμικὰς δραχμὰς ἐκφραζόμενοι μισθοὶ τῶν κλητῆρων Γ'
 » καὶ Β' τάξεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν ἔτει 1943, τοῦ ὁποίου οἱ μι-
 » σθοὶ ἐλήφθησαν ὡς βάσις τῆς γενομένης ρυθμίσεως, ἀναγράφονται ἔντε-

» λῶς ὅμοιοι πρὸς τοὺς τῶν κλητῆρων τῆς ἡμετέρας Τραπεζῆς, ἥτοι Δρχ.
 » 2.000 διὰ τοὺς κλητῆρας Γ' τάξεως καὶ Δρχ. 2.500 διὰ τοὺς κλητῆρας Β'
 » τάξεως. Ἡ ἰσότης αὕτη τῶν βασικῶν μισθῶν ἀποτελεῖ ἤδη τὴν αἰτιολογίαν
 » αἰτήματος τοῦ Συλλόγου τῶν κλητῆρων τῆς ἡμετέρας Τραπεζῆς πρὸς πα-
 » ροχήν καὶ εἰς αὐτοὺς ὁμοίας αὐξήσεως μισθοῦ, ἢ ἐκ τῆς ὁποίας ἐτησίᾳ ἐπι-
 » βάρυνσις θὰ ἀνέλθῃ εἰς Δρχ. 85.000.000. Ἀντιλαμβάνεσθε δὲ βεβαίως τὸν
 » φαῦλον κύκλον ὃ ὁποῖος θὰ ἐδημιουργεῖτο ἐκ τῆς τυχόν ἱκανοποιήσεως τοῦ
 » αἰτήματος τούτου τῶν κλητῆρων μας, δεδομένου ὅτι εὐθὺς μετὰ τοῦτο οἱ
 » ἰδικοὶ σας κλητῆρες, βάσει τοῦ ἰδίου ἐπιχειρήματος μὲ τὸ ὁποῖον ἐπέτυχον
 » τὴν ἰδίαν αὐτὴν Συλλογικὴν Σύμβασιν, θὰ ἐπανήρχοντο εἰς Ὑμᾶς διὰ νὰ
 » ζητήσουν περαιτέρω αὐξήσιν, καὶ οὕτω καθεξῆς.

» Τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα περιστατικὰ νομίζω ὅτι καθιστῶσιν
 » ἔκδηλον τὴν σκοπιμότητα παλαιότερας προτά-
 » σεώς μου περὶ συστάσεως κοινῆς διὰ τὰς τρεῖς
 » Τραπεζᾶς — Ἑλλάδος, Ἑθνικῆς καὶ Ἀγροτικῆς
 » — Ἐπιτροπῆς ἣ ὁποία νὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ πάσης
 » πρὸς τὸ προσωπικόν των παροχῆς, ἀπαρτιζομένης δὲ
 » εἴτε ἐκ τῶν Διοικητῶν εἴτε ἐξ ἐκπροσώπων αὐτῶν, ἐπὶ τῶν προτάσεων
 » τῶν ὁποίων θὰ ἀποφασίζωσι τελικῶς οἱ Διοικηταί.

» Θὰ σᾶς παρεκάλουν, φίλε κ. Διοικητά, νὰ ἀναλάβητε τὴν πρωτοβουλίαν
 » τῆς συστάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, διότι, ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἔχομεν
 » μείνει σύμφωνοι εἰς τὰς προφορικὰς συζητήσεις μας, ἡ ἰδιαιτέρα ἀντιμετώ-
 » πις παρὰ τῶν Διοικήσεων τῶν αἰτημάτων τοῦ Προσωπικοῦ ὁδηγεῖ τὴν
 » ὅλην ὑπόθεσιν τῆς ἐπιβαλλομένης ἁρμονικῆς συνεργασίας μεταξὺ Διοική-
 » σεων καὶ Προσωπικοῦ εἰς πλήρες ἀδιέξοδον, δεδομένου ὅτι, ὥς εἰκὸς καὶ
 » βάσει τῆς ἐφαρμοζομένης ἀρχῆς τῆς ἴσης μεταχειρίσεως τοῦ Προσωπικοῦ
 » τῶν δύο Τραπεζῶν, οἰαδήποτε ὑποχώρησις τῆς μιᾶς τῶν Διοικήσεων ἔναντι
 » αἰτημάτων τοῦ Προσωπικοῦ δεσμεύει αὐτομάτως καὶ τὴν ἄλλην Διοίκησιν.»

Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τὰ θυγόμενα εἰς τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον ζητήματα
 μόνον τὸ πρῶτον ἐλύθη τότε παρὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος σύμφωνα μὲ τὴν
 γενομένην πρὸς αὐτὴν ὑπόδειξιν. Ἀντιθέτως αἱ εἰσφοραὶ πρὸς τὸ Ταμεῖον
 Ὑγείας τῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐσυνεχίσθησαν καὶ κατὰ τὸ 1952 ἄνευ οὐδεμιᾶς
 μειώσεως. Τοιουτοτρόπως ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα παρέμεινεν ἐκτεθειμένη ἔναντι
 τοῦ ἰδικοῦ τῆς Ταμείου Ὑγείας εἰς διεκδικήσεις βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἴσης
 μεταχειρίσεως, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν τοιαύτην εἰσφορὰν τῆς
 Νομοθεσίας τῆς ἔδιδε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν μειώσῃ... Καὶ μόνον ἀπὸ τὴν Ἐκ-
 θεσιν τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Μετό-
 χων τῆς 16 Ἀπριλίου 1953 πληροφοροῦμεθα¹ ὅτι μόλις μετὰ ἐν πε-

1. Ἰδε σελ. LI τῆς Ἐκθέσεως.

ρίπου ἔτος, ἀφ' ὅτου ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εἰσηγήθη καὶ ἐφήρμοσε τὴν οἰκονομίαν ἐκείνην, ἀπεφάσισε καὶ ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος νὰ τὴν ἀποδεχθῇ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίμονον πρότασιν περὶ συστάσεως κοινῆς Ἐπιτροπῆς ἐξ ἐκπροσώπων τῶν Διοικήσεων τῶν τριῶν Τραπεζῶν διὰ τὴν προκαταβολικὴν ἔρευναν καὶ ἔγκρισιν οἰασθήποτε παροχῆς πρὸς τὸ προσωπικόν, καὶ πάλιν οὐδεμία πρόοδος ἐσημειώθη. Ἀντιθέτως μάλιστα ἐσυνεχίσθη καὶ κατὰ τὸ 1952, ἔτος ἀτέγκτου ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς καὶ αὐστηρῶν οἰκονομιῶν, ἡ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν παροχὴ διαφόρων χορηγήσεων, ὡς ἡ αὐξήσεις τῶν κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη καταβληθεισῶν ὑπερωριῶν κατὰ 25 % , ὁ ἐκ τῶν ὑστέρων χαρακτηρισμὸς ὡς ἡμερῶν ἀργίας δύο ἡμερῶν καθ' ἃς εἶχε κανονικῶς ἐργασθῇ τὸ προσωπικόν, ἡ χορήγησις ἐπανωφορίου εἰς τοὺς κλητῆρας ἀνὰ συντομώτερον τοῦ μέχρι τότε ἰσχύοντος διαστήματος, κλπ.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ πρωτοβουλία τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἦτο περιορισμένη ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῶν γενικῶν της ἐξόδων διὰ τὸ προσωπικόν. Ἡ διαρκὴς ὕψωσις τοῦ τιμαρίθμου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος, χάρις εἰς τὴν ἀφθονον χρησιμοποίησιν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου μεταπολεμικῶς, διέθετε μεγάλα περιθώρια ἐπέτρεπεν εἰς τὰς Συνδικαλιστικὰς Ὁργανώσεις τῶν τριῶν μεγάλων Τραπεζῶν νὰ ἐπιτυγχάνουν διαρκεῖς αὐξήσεις. Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποιοῦντο ὅλα τὰ ὄπλα, λευκαὶ ἀπεργίαι, ἀπεργίαι 24 ἢ 48 ὥρῶν, συνήθως ἄνευ προειδοποιήσεως, μόνιμοι ἀπεργίαι, κατάλληλος χειρισμὸς προσώπων, πάσης φύσεως ἐκμετάλλευσις καταστάσεων καὶ περιστάσεων, κλπ.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι πλέον ἢ γνωστὰ καὶ ἀποτελοῦν τὰς συνήθεις, μέχρις ἐνὸς δὲ σημείου νομίμους μεθόδους συνδικαλιστικῶν διεκδικήσεων. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι γνωστὸν εἶναι τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονὸς ὅτι ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ οὕτω ἐπιτευχθεῖσαι αὐξήσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν ἐγένοντο κατὰ τρόπον σπασμωδικόν, ἀντιεπιχειρηματικόν καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχὴ τοῦ ἐπιβαρυνομένου Ἰδρύματος. Εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας Τραπεζὰς ἐφηρμόζετο πλήρως ἡ δημοσιονομικὴ ἀρχὴ σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν συντάσσεται ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ Δημοσίου καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ διαρκῶς ὀγκούμενον ὕψος τῶν ἐξόδων προσδιορίζει τὴν ἀπαιτουμένην ἐκάστοτε αὐξήσιν τῶν ἐσόδων ἢ τὸ μοιραῖον ἔλλειμμα. Καὶ τὸ μὲν Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα, δι' οὓς λόγους ἐξετέθη προηγουμένως, ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίζῃ ἀνέτως ὅλα αὐτά. Αἱ δύο ἄλλαι ὅμως Τραπεzaὶ ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ ἐπιδιώκουν διαρκῶς λύσεις τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ προβλήματος.

Ὑπῆρχε βεβαίως μία λύσις αὐτόματος. Ἡ αὐξήσις τῶν χορηγήσεων μέχρι σημείου καλύπτοντος τὰ νέα γενικὰ ἔξοδα. Ἀλλ' ἡ λύσις αὕτη δὲν ἐξηγοῦτο ἀπὸ τὰς Διοικήσεις οὔτε τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς οὔτε τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Διότι τὰ διαθέσιμά των ἦσαν περιορισμένα καὶ ἡ μικρὰ ἐτησία

αύξεις τῶν παρ' αὐταῖς πάσης φύσεως καταθέσεων ἦτο ἀδύνατον νὰ καλύψῃ τὴν δημιουργουμένην ἀπὸ τὰς νέας ἐπιβαρύνσεις ἀνάγκην αὐξήσεως τῶν χορηγήσεων των. Δὲν ἀπέμενεν, ἐπομένως, ἄλλο καταφύγιον ἀπὸ τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν χρησιμοποίησις δὲν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὰς Τραπεζὰς αὐτὰς ἀλλ' ἀπετέλει συνάρτησιν τῆς γενικωτέρας νομισματικῆς πολιτικῆς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἡ κάλυψις τῶν γενικῶν ἐξόδων, ἡ τυχὸν διανομὴ μερίσματος εἰς τοὺς Μετόχους καὶ γενικώτερον ἡ ἐπιτυχία εἴτε ἀποτυχία τῶν ὑπευθύνων Διοικήσεων ἐξηρτῶντο ἀπὸ παράγοντας τελείως ξένους πρὸς αὐτάς...

* * *

Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἐκληρονόμησεν ὅταν ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά της ἡ τελευταία Διοίκησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τὴν 19ην Μαρτίου 1951. Δι' ὅσους γνωρίζουν, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, τὴν κοινωνικὴν μας Νομοθεσίαν, τὸν τρόπον ἐρμηνείας καὶ ἐφαρμογῆς της τόσον παρὰ τῶν ἁρμοδίων Διοικητικῶν Ἀρχῶν ὅσον καὶ παρὰ τῶν Δικαστηρίων, δι' ὅσους τέλος ἐγνώρισαν τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον διεμορφώθησαν παρ' ἡμῖν, τὰ τελευταῖα ἔτη γενικῶς, οἱ μισθοὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια, εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ οὕτω δημιουργηθεῖσα εἰς τὰς Τραπεζὰς κατάστασις ἦτο ἀθεράπευτος. Ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως ἡ ἀρχὴ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως, μετὰ πιστὴν καὶ παγίαν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ἀπετέλει πλέον κεκτημένον δικαίωμα τῶν ὑπαλλήλων, καὶ οἵαδήποτε τυχὸν παραβιάσις ἢ τροποποιήσις αὐτῆς ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς θὰ ἐθεωρεῖτο μονομερὴς καταγγελία τῆς Συμβάσεως Ἑργασίας, μετὰς γνωστὰς ἐν προκειμένῳ συνεπειάς. Ἐξ ἄλλου καὶ ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως ἡ ἀρχὴ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως εἶχε πλέον ἐπιβληθῇ ὡς πραγματικὴ κατάστασις, καὶ οἵαδήποτε τάσις ἀπαγκιστρώσεως τῆς Τραπεζῆς θὰ ἐδημιούργει μέγαν σάλον εἰς τὸ προσωπικόν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ τότε γενικὴ κατάστασις τῆς Τραπεζῆς ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ μὴν εὖνοῃ οἵανδήποτε σχετικὴν προσπάθειαν. Διότι ἡ διαρκὴς αὐξήσις τοῦ ὄγκου τῆς πιστοδοτήσεως κατὰ τὸ 1951, συνεπεία τῆς τότε ἀκολουθουμένης νομισματικῆς πολιτικῆς, ἐδημιούργει περιθώρια, ἡ ὑπαρξίς τῶν ὁποίων δὲν ἐδικαιολόγει μίαν ἀπότομον ἀνατροπὴν καθεστῶτος ὑφισταμένου ἀπὸ μακροῦ.

Εἰδικώτερον τὸ μισθολόγιον τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς — ἴσον καθ' ὅλα πρὸς τὸ μισθολόγιον τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς — ἐρρυθμίζετο ὑπὸ τῆς Συλλογικῆς Συμβάσεως τῆς 14 Ἰανουαρίου 1948, βάσει τῆς ὁποίας εἶχε γίνῃ μία ἀναπροσαρμογὴ τῶν προπολεμικῶν ἀποδοχῶν¹. Ἀλλ' ἡ οὕτω ἐπιτευχθεῖσα ρύ-

1. Σημειωτέον ὅτι ἡ Συλλογικὴ Σύμβασις ἴσχυσεν ἀναδρομικῶς ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1947, σύμφωνα μὲ τὴν κρατοῦσαν μέθοδον ἀνατροπῆς κάθε ἐπιχειρηματικῆς προβλέψεως καὶ ἰσορροπίας.

θμισις δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Χάρις εἰς τὴν συστηματικὴν ἀνοχὴν, ἐνίστε δὲ καὶ ἐνθάρρυνσιν, τῶν ἀρμοδίων καὶ λόγῳ τῆς συνεχοῦς ἀνόδου τοῦ τιμαρίθμου ἢ Συλλογικῆ Σύμβασις τοῦ 1948 ὑπέστη τὰς κάτωθι διαδοχικὰς μεταβολάς :

1) Εἰς τὴν Συλλογικὴν Σύμβασιν προεβλέπετο αὐξήσις μέχρι 30% τῶν προσηρμοσμένων μισθῶν λόγῳ ποιοτικῆς καὶ ποσοτικῆς ὑπεραποδόσεως τῶν ὑπαλλήλων. Βάσει τῆς διατάξεως ταύτης αἱ τότε Διοικήσεις τῶν τριῶν Τραπεζῶν ἔσπευσαν νὰ χορηγήσουν αὐξήσιν 10%. Σημειωτέον ὅτι ἡ αὐξήσις ἐκείνη ἐχορηγήθη ἀναδρομικῶς ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1948, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποκλείεται οἰαδήποτε ἀκριβὴς ἐκτίμησις τῆς τυχόν ποιοτικῆς ἢ ποσοτικῆς ὑπεραποδόσεως τῶν ὑπαλλήλων.

2) Τὸ ὑπόλοιπον τῆς προβλεπομένης ὑπὸ τῆς Συλλογικῆς Συμβάσεως αὐξήσεως μέχρι 30% ἐχορηγήθη ὑπὸ τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Ἑργασίας προβλεπομένης Ἐπιτροπῆς Διαιτησίας, εἰς τὴν ὁποίαν προσέφυγον οἱ ὑπάλληλοι, διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 38 τῆς 23 Δεκεμβρίου 1948 ἀποφάσεώς της. Ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἐστηρίχθη εἰς τὸν πρωτότυπον συλλογισμόν ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ ὑπάλληλοι εἰργάζοντο πέραν τῶν 39 ὥρῶν ἐβδομαδιαίως ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνω τῶν 42 ὥρῶν, ἐδικαιοῦντο αὐξήσεως 30% ἐπὶ τῶν προσηρμοσμένων ἀποδοχῶν των. Ἡ σχετικὴ αὐξήσις ἐδόθη καὶ πάλιν ἀναδρομικῶς ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1948. Τοιοῦτοτρόπως ἐντὸς 11 περιήπου μηνῶν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συλλογικῆς Συμβάσεως καὶ ἐνῶ ἡ ἀντίστοιχος αὐξήσις τοῦ τιμαρίθμου ἦτο μικροτέρα τοῦ 20% ἐδόθησαν αὐξήσεις 30%¹.

3) Ἡ τρίτη αὐξήσις ἦτο συνεπείᾳ τῆς ὑπ' ἀρ. 29488 τῆς 8 Ἰουλίου 1949 κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἑργασίας, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ὑπὸ τῆς Συλλογικῆς Συμβάσεως προβλεπομένη αὐξήσις μέχρι 30% ἐγενικεύθη, ἀσχέτως ἀποδόσεως τῶν ὑπαλλήλων. Κατόπιν τούτου οἱ ὑπάλληλοι τῶν τριῶν Τραπεζῶν ἐκινήθησαν πρὸς διατήρησιν τῆς ἔναντι τῶν ἄλλων μισθωτῶν ὑπεροχῆς των. Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποίησαν ἄλλο πρωτότυπον ἐπιχείρημα, βάσει τοῦ ὁποίου αἱ προπολεμικαὶ ὥραι ἐργασίας ἦσαν πράγματι μόνον 33 ἐβδομαδιαίως, καίτοι προεβλέποντο 40 ὑπὸ τῶν τότε ἰσχυουσῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων. Ἐδικαιοῦντο, ἐπομένως, αὐξήσεως ἴσης πρὸς τὰς ἐπὶ πλέον 7 ὥρας ἐργασίας, ἥτοι 21,21% ἐπὶ τῶν ἰσχυουσῶν ἀποδοχῶν των. Καὶ

1. Διὰ τὴν Ἱστορίαν ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ κυρώσας τὴν πρωτότυπον αὐτὴν ἀπόφασιν Ὑπουργὸς Ἑργασίας προΐσταται, κατὰ σύμπτωσιν, καὶ σήμερον τοῦ ἰδίου Ὑπουργείου. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ σημερινή του πολιτικὴ εἶναι τελείως ἀντίθετος ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐφήρμοξε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1949. Διότι ἀντὶ ἀναδρομικῶν αὐξήσεων, βασιζομένων μάλιστα εἰς πρωτοτύπους θεωρίας, σήμερον ἐμφανίζεται ὡς εἰσηγητὴς μιᾶς ἀμειλίκτου περικοπῆς τῶν πάσης φύσεως ἐπιδομάτων καὶ οἰκονομικῶν παροχῶν πρὸς τοὺς τραπεζικοὺς ὑπαλλήλους καὶ ὡς τιμητὴς τῶν ὑπερβολῶν καὶ σφαλμάτων τοῦ παρελθόντος...

τὴν αὐξήσιν ταύτην ἐπέτυχαν κατὰ δύο τρόπους. Ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς Συλλογικῆς Συμβάσεως τῆς 1 Αὐγούστου 1950, διὰ τῆς ὁποίας τοῖς ἀνεγνωρίσθη ἡ αὐξήσις 21,21 % ὑπὸ τύπον ἀποζημιώσεως δι' ὑπερεργασίαν καὶ διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 15 Μαΐου 1949 μέχρι 15 Μαΐου 1950. Καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 969 τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, διὰ τῆς ὁποίας ἡ χορήγησις τοῦ 21,21 %, μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν ὡς ἄνω ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχῆς, καθιερώθη πλέον ὡς μόνιμος αὐξήσις τῶν ἀποδοχῶν.

4) Εἰς τὰς ὡς ἄνω αὐξήσεις προσετέθη καὶ μία τελευταία, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 2750 τῆς 15 Ἰανουαρίου 1951 κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἑργασίας. Ἡ αὐξήσις αὕτη, κριθεῖσα ἀπαραίτητος λόγῳ αὐξήσεως τοῦ τιμαρίθμου, ἀφεώρα ὅλους γενικῶς τοὺς μισθωτοὺς ἀλλὰ μόνον τοὺς κάτω τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου μισθούς. Ὅπως ἦτο, ὅμως, ἐπόμενον ἡ αὐξήσις αὕτη ἐπεξετάθη μετ' ὀλίγον καὶ εἰς τοὺς πέραν τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου μισθούς.

Ἐπεμείναμεν εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς λεπτομερείας διὰ νὰ δώσωμεν μίαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίζετο γενικώτερον τὸ κρίσιμον διὰ τὴν μεταπολεμικὴν μας περίοδον θέμα τῶν μισθῶν. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ διαρκὴς ἄνοδος τοῦ τιμαρίθμου ἐδικαιολογεῖ ἐκάστοτε μίαν αὐξήσιν. Ἀλλ' ἡ αὐξήσις αὕτη, διὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν τριῶν Τραπεζῶν τοῦλάχιστον, θὰ ἦτο μικροτέρα καὶ πρὸ παντὸς δικαιότερα ἂν ἐγίνετο βάσει καὶ αὐτοῦ τοῦ τιμαρίθμου ἀκόμη.

Διότι εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ δικαιολογία τῶν αὐξήσεων πότε βάσει τῆς θεωρίας τῆς ποσοτικῆς ἢ ποιοτικῆς ὑπεραποδόσεως τῶν ὑπαλλήλων καὶ πότε βάσει αὐθαιρέτων προσδιορισμῶν τῆς προπολεμικῆς ἐργασίας εἰς 33 ὥρας εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκάστοτε ὑπερβολικὴν ἐπιβάρυνσιν τῶν Τραπεζῶν, ἐνῶ συγχρόνως οἱ ὑπάλληλοι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς πάντοτε ἀδικουμένους. Εἶναι, ἄλλως τε, γνωστὴ ἡ δεξιτεχνία τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων εἰς ἐπινόησιν διαφορῶν τοιούτων θεωριῶν. Τὸ λάθος ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι, ἀντὶ νὰ συζητοῦνται σοβαρῶς, καὶ μάλιστα νὰ δικαιώνωνται, αἱ θεωρίαι αὐταί, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίζεται οἰαδήποτε αὐξήσις τοῦ τιμαρίθμου κατὰ τρόπον εὐθὺν καὶ δίκαιον δι' ἀντιστοίχου ἀμέσου ἀναπροσαρμογῆς τῶν ἀποδοχῶν. Διὰ τῆς τακτικῆς, ἡ ὁποία ἠκολουθήθη, αἱ Τράπεζαι ἐπεβαρύνοντο ἐκάστοτε πολὺ περισσότερο, ἢ κατὰ κανόνα ἀναδρομικὴ καταβολὴ ἀπετέλει μίαν πρόσθετον ἐπιβάρυνσιν καί, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐχορηγοῦντο διάφορα δάνεια εἰς τοὺς ὑπαλλήλους διὰ τὸν προσωρινὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν των, μετὰ τὴν ἀναδρομικὴν χορήγησιν τῶν αὐξήσεων ἀντὶ νὰ συμψηφίζεται τοῦλάχιστον ἓνα σοβαρὸν μέρος τῶν δανείων ταῦτα παρέμενον πληρωτέα ἐντὸς δέκα ἐτῶν ἀτόκως. Τὸ δὲ χειρότερον, ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὰ δάνεια, εἶναι ὅτι ἔπειτα ἀπὸ κάθε ἐπακολουθοῦσαν αὐξήσιν τὰ δάνεια αὐτὰ ὄχι μόνον δὲν συνεψηφί-

ζοντο μὲ τὴν ἀναδρομικὴν αὐξήσιν ἀλλ' ἀντιθέτως ἀναπροσηρμόζοντο βάσει τῶν ἠϋξημένων ἀποδοχῶν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον ἔδιδε κατὰ κανόνα τὸ σύνθημα καὶ ἐπεβάρυνεν οὕτω τὴν κυκλοφορίαν διὰ τὰ δάνεια πρὸς τὸ προσωπικὸν τῶν ἄλλων Τραπεζῶν.

Μέσα εἰς τὸ χάος αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον διατὶ αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τῶν τριῶν Τραπεζῶν ἐκινήθησαν κατὰ τὸν Αὐγούστου 1951 ἐπιδιώκουσαι μίαν γενικὴν αὐξήσιν τῶν ἀποδοχῶν των. Εἶχε μεσολαβήσει ὁ πόλεμος τῆς Κορέας, μὲ συνέπειαν τὴν γνωστὴν ἀπότομον ὑψώσιν τοῦ τιμαρίθμου ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1950. Ἐξ ἄλλου ἡ χορηγηθεῖσα κατὰ τὸ 1950 αὐξήσις τοῦ 21,21 %, ἐπεκταθεῖσα μάλιστα ἀναδρομικῶς μέχρι τοῦ Μαΐου 1949, ἐνεφανίζετο ὡς μὴ ἀντιπροσωπεύουσα βελτίωσιν τῶν ἀποδοχῶν των ἀλλ' αὐξήσιν ἀντίστοιχον πρὸς τὴν μεσολαβήσαν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προπολεμικὴν ἐποχὴν, αὐξήσιν τῶν ὥρων ἐργασίας... Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γενικὴν αὐξήσιν ὅλων τῶν μισθῶν ἐκ Δρχ. 100.000 τοῦ Ἰανουαρίου 1951, αὕτη ἦτο ὁμολογουμένως μικρά, ἰδίως διὰ τοὺς ἄνω τοῦ ἑκατομμυρίου μισθοῦς.

Ἡ τότε Κυβέρνησις, ἀντιμετωπίζουσα γενικώτερον αἷτημα προσαρμογῆς τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, εἶχε καταρτίσει μίαν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν Μισθῶν, μὲ ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τὴν ἔγκρισιν οἰασδῆποτε σχετικῆς αὐξήσεως. Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην παρεπέμφθη, ὡς ἦτο ἐπόμενο, τὸ αἷτημα τῶν ὑπαλλήλων τῶν τριῶν Τραπεζῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη περατώσει τὴν γενικωτέραν ἐρευνάν της περὶ τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως τοῦ ὅλου ζητήματος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ εἰδικώτερον θέμα τῶν Τραπεζῶν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τῶν τριῶν Τραπεζῶν, ὠργανωμέναι εἰς κοινὴν Ὁμοσπονδίαν (ΟΕΤΟ), κατέφυγαν εἰς τὴν ἀπεργίαν. Ἐντὸς 4 μηνῶν ἐξεργάγησαν 4 ἀπεργίαι διαφόρων μορφῶν. Ἡ τελευταία μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ἐκραγεῖσα περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου, ἦτο ἀπεργία διαρκείας καὶ παρέλυσε μέχρι τοιοῦτου σημείου τὴν ἐν γένει οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας ὥστε ἠνάγκασε τὴν τότε Κυβέρνησιν νὰ ἐπιστρατεύσῃ τοὺς τραπεζικοὺς ὑπαλλήλους.

Ἡ ἐπιστράτευσις δὲν ἐπέτυχε διότι οἱ ὑπάλληλοι, ὑπακούοντες εἰς τὰ κηρύγματα τῆς ΟΕΤΟ, ἀπέφυγαν νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὰς θέσεις των. Ἀλλ' ἐνῶ καλῶς ἢ κακῶς ἐξελέγη πρὸς στιγμὴν ἡ ὁδὸς τῆς κρατικῆς ἐπιβολῆς, ἀντὶ νὰ συνεχισθῇ αὕτη, διὰ τὴν προστασίαν τοῦλάχιστον τοῦ στοιχειώδους κρατικοῦ κύρους, αἰφνιδίως ἐπῆλθε μία πλήρης ἀλλαγὴ σκηνοθεσίας. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐφημερίδων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης¹, κατόπιν μεσολαβήσεως τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Γ. Σ. Ε. Ε. ἡ Κυβέρνησις ἐπείσθη νὰ ἄρῃ τὴν ἐπιστράτευσιν. Παραλλήλως οἱ

1. Ἴδε «Τὸ Βῆμα» τῆς 26 καὶ 27 Σεπτεμβρίου 1951.

υπάλληλοι τῶν τριῶν Τραπεζῶν ἐδέχθησαν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς ἐργασίας των ἀφοῦ τοῖς ἐδόθη προκαταβολικῶς ἡ ὑπόσχεσις ὅτι ἡ μέλλουσα νὰ ἐγκριθῇ αὐξήσις θὰ ἴσχυεν ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1951.

Πρὸς ἐπίσπευσιν τῶν πραγμάτων κατηρτίσθη Ὑποεπιτροπὴ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Μισθῶν, ἀποτελεσθεῖσα ἀπὸ τοὺς Διοικητὰς καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ὁργανώσεων τοῦ Προσωπικοῦ τῶν τριῶν Τραπεζῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Μαντζαβίνου. Ἔργον τῆς Ὑποεπιτροπῆς ἦτο ἡ διαμόρφωσις τοῦ μισθολογίου τῶν τριῶν Τραπεζῶν βάσει τῶν ἐπελθουσῶν αὐξήσεων τοῦ τιμαρίθμου. Πάντως τὰ πορίσματά της θὰ ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν τελικὴν ἐγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἂν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προετείνετο εἰς τοὺς ὑπαλλήλους μία ἄμεσος αὐξήσις τῶν ἀποδοχῶν των κατὰ 10 % ἢ τὸ πολὺ κατὰ 15 % θὰ τὴν εἶχον δεχθῇ εὐχαρίστως καὶ τὸ ζήτημα θὰ εἶχε λήξει. Ἀντὶ τούτου ἡ Ὑποεπιτροπὴ ἤρχισεν ἀτέρμονας θεωρητικὰς συζητήσεις περὶ ἀνακτήσεως τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῶν προπολεμικῶν μισθῶν καὶ κατήρτιζε καθ' ἑβδομάδα νέους συγκριτικοὺς πίνακας. Τοιουτοτρόπως προέκυψαν διαφορετικοὶ συντελεσταί, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, οἱ ὅποιοι εἰς ὅλας τὰς μεταπολεμικὰς προσαρμογὰς ὑστέρουν ἐν συγκρίσει μὲ τὴν προπολεμικὴν περίοδον. Ἡ ἐπανόρθωσις τῆς ἀδικίας ταύτης παρέσυρεν, ὥς ἦτο ἐπόμενο, εἰς ἄλλας ἀναπροσαρμογὰς, καὶ ἡ Ὑποεπιτροπὴ κατέληξεν εἰς πολὺ μεγαλυτέραν ἐπιβάρυνσιν τῶν Τραπεζῶν.

Ὁ τότε Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἀπουσιάζων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀπὸ τοῦ τέλους Σεπτεμβρίου, εὗρε κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του διαμορφωμένην μίαν ὠρισμένην κατάστασιν μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὑποεπιτροπῆς. Ἐθεώρησε χρέος του νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Προέδρου αὐτῆς ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀκολουθουμένης τακτικῆς, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ἐξ ἄλλου κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1951, ὁπότε διεξήγοντο αἱ σχετικαὶ συζητήσεις, ἐπεκράτει ἀδιατάρακτος ἡ ἀντίληψις ὅτι κάθε αὐξήσις τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν θὰ ἐκαλύπτετο ἀπὸ τὴν συνήθη κατ' ἔτος αὐξήσιν τῶν χορηγήσεων. Καὶ ἡ καθησυχαστικὴ αὕτη διαβεβαίωσις ἐδίδετο εἰς πάντα ἀνησυχοῦντα ἐκ μέρους τοῦ Προέδρου τῆς Ὑποεπιτροπῆς καὶ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ὁ τότε Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἠγωνίσθη νὰ ἐπιτύχῃ τοῦλάχιστον τὴν διόρθωσιν δύο βασικῶν ἀτελειῶν τοῦ μέχρι τοῦδε κρατοῦντος συστήματος. Καὶ τὸ ἐπέτυχε, παρ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων. Τοιουτοτρόπως καὶ κατόπιν ἐπιμονῆς του προσετέθη ρητὴ διάταξις εἰς τὴν Συλλογικὴν Σύμβασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἔπαυε πλέον ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν χορηγουμένων δανείων βάσει τῶν χορηγουμένων ἐκάστοτε αὐξήσεων. Ἡ τερατώδης αὕτη ἀνωμαλία, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἤδη λόγος, ἐτερματίσθη. Ἐξ ἄλλου καθωρίσθη ρητῶς

εἰς τὴν Συλλογικὴν Σύμβασιν ὅτι αἱ νέαι ἀποδοχαὶ νοοῦνται βάσει 39 ὥρῶν ἐργασίας ἐβδομαδιαίως. Τοιουτοτρόπως ἀπεκλείσθη πλέον ὁριστικῶς οἰαδήποτε ἐνδεχομένη εἰς τὸ μέλλον ἀπόπειρα διεκδικήσεως νέου 21,21⁰/₀.

Πάντως ἡ ἐκ τῶν οὕτω συμφωνηθεισῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων ἐπιβάρυνσις τῶν Τραπεζῶν ὑπῆρξε βαρεῖα. Διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν συγκεκριμένως ἀνῆλθεν εἰς ποσοστὸν 29⁰/₀ τῶν μέχρι τότε ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ. Ἀνάλογος δὲ πρέπει νὰ ἦτο καὶ ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν ἄλλων δύο Τραπεζῶν.

Ἐλέχθη διὰ τὰς Συλλογικὰς Συμβάσεις τοῦ Δεκεμβρίου 1951 ὅτι ὑπῆρξαν ἡ αἰτία τοῦ ἐλλείμματος τὸ ὁποῖον ἐνεφάνισεν ἡ χρῆσις 1952 εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν. Ὁ ἰσχυρισμὸς εἶναι βάσιμος ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τὸ πρῶμα τῶν μεταγενεστέρων γεγονότων, τὰ ὁποῖα ὅμως οὔτε ὑπῆρχον οὔτε προεβλέποντο καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγένοντο αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις καὶ ὑπεγράφησαν αἱ Συλλογικαὶ ἐκεῖναι Συμβάσεις. Διότι, καθὼς μᾶς ἐδόθη εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξωμεν εὐρύτερον προηγουμένως¹, ἃν δὲν ἐμεσολάβει ἡ ἀπὸ Φεβρουαρίου 1952 ἀποτόμως ἐφαρμοσθεῖσα ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ καὶ δὲν ἐπηκολούθει ὁ σημειωθείς μέγας περιορισμὸς τοῦ ὄγκου τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1952, ὅχι μόνον δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἔλλειμμα ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ ἐνεφανίζοντο τὰ συνήθη κέρδη τῶν προηγουμένων χρήσεων.

Ἀποδείξεις τούτου, μὴ ἐπιδεχομένη οὐδεμίαν ἀμφισβήτησιν, εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι, καίτοι δὲν ὑπεγράφη ἐνιαία Συλλογικὴ Σύμβασις καὶ διὰ τὰς τρεῖς Τραπεζάς, οἱ καθορισθέντες διὰ τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων τῆς 4ης Δεκεμβρίου 1951 ὅροι διὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶναι οἱ αὐτοὶ ἀκριβῶς μὲ τοὺς καθορισθέντας δι' ἰδίων Συλλογικῶν Συμβάσεων εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν. Κανονικῶς, λοιπόν, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ἐπίδρασις τῶν ἠθέλε θεωρηθῇ ὡς ἡ αἰτία τοῦ ἐλλείμματος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὸ 1952 ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῇ καὶ εἰς τὰς Τραπεζάς ταύτας ἀνάλογον ἔλλειμμα. Τοιοῦτον τι, ὅμως, δὲν συνέβη. Ἀντιθέτως, αἱ δύο ἄλλαι Τράπεζαι ἐκάλυψαν πλήρως τὰ γενικά των ἔξοδα, ἀπορροφήσασαι τὴν ἐκ τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων ἐπιβάρυνσίν των, καὶ ἐνεφάνισαν τὰ συνήθη κέρδη τῶν προηγουμένων χρήσεων.

Ἡ ἐξήγησις τῆς διαφορᾶς αὐτῆς εἶναι ἀπλῆ. Εἰς τὰς δύο ἄλλας Τραπεζάς δὲν ἐμεσολάβησε κατὰ τὸ 1952 ἡ μείωσις τῶν ὠφελειῶν τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα λόγῳ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς. Συγκεκριμένως ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα, καθ' ἣ προκύπτει ἐξ ἐπισήμων στοιχείων², ὅχι μόνον δὲν ἐμείωσε κατὰ τὸ 1952 τὰς εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χο-

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 38-39.

2. Ἰδε σελ. XXXIV τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν Μετόχων τῆς 18ης Ἀπριλίου 1953.

ρηγήσεις της ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1951 ἀλλ' ἀντιθέτως τὰς ηὔξησε κατὰ Δρχ. 186 δισεκ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος, ἐμείωσε μὲν τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου διὰ τὰς χορηγήσεις της πρὸς τὰς ἄλλας Ἑμπορικὰς Τραπεζὰς καὶ ἰδίως τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ἀλλὰ, ὅπως ἀπεδείξαμεν εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἀναλυτικῶς¹, ὑπερεκάλυψε τὴν σχετικὴν μείωσιν τῶν ὠφελειῶν της μὲ τὴν αὔξησιν τῶν ἀπ' εὐθείας χορηγήσεών της πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἐπιτυχοῦσα τοιουτοτρόπως αὔξησιν τοῦ μέσου ἐπιτοκίου ὠφελειῶν της ἐκ χορηγήσεων ἀπὸ 5,5 % διὰ τὸ 1951 εἰς 6,9 % διὰ τὸ 1952.

Εἶναι, λοιπόν, προφανὲς ὅτι ἂν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα δὲν ἔστερεῖτο λόγῳ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς τῶν μέσων αὔξεσεως τῶν πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν χορηγήσεών της, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς δύο ἄλλας Τραπεζὰς, ὅχι μόνον δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἔλλειμμα κατὰ τὴν χρῆσιν 1952 ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ ὑπῆρχον κέρδη σημαντικά. Διὰ τὴν ἀκρίβειαν μάλιστα, δὲν ἐχρειάζετο καὶ αὔξησιν τῶν χορηγήσεών της κατὰ τὸ 1952. Ἐὰν αἱ χορηγήσεις αὗται ἀπλῶς παρέμενον κατὰ τὸ 1952 εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπεγράφησαν αἱ Συλλογικαὶ Συμβάσεις, ὅπως διὰ συγκεκριμένων ἀριθμῶν ἐξηγήθη προηγουμένως², ἡ δημιουργηθεῖσα ἐκ τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων ἐκείνων ἐπιβάρυνσις θὰ ὑπερεκαλύπτετο καὶ θὰ ἀπέμεναν κέρδη μικρότερα μὲν ἀλλὰ πάντως ἀρκετὰ πρὸς διανομὴν μερίσματος ἴσου πρὸς τὸ διανεμηθὲν διὰ τὴν χρῆσιν 1951.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι βέβαιον ὅτι οὔτε ἡ πρόβλεψις οὔτε ἡ συντηρητικότης ἔλειψαν ἀπὸ τὴν τότε Διοίκησιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὅταν κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑπογράψῃ τὰς Συλλογικὰς Συμβάσεις τῆς 4 Δεκεμβρίου 1951. Διότι ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως οὐδέποτε εἶχε σημειωθῇ μέχρι τότε μείωσις τοῦ ὕψους τῶν χορηγήσεων. Ἀντιθέτως μάλιστα, καὶ ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ τὸν πίνακα τὸν ὁποῖον ἐδημοσιεύσαμεν προηγουμένως³, ἡ κατ' ἔτος αὔξησις τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς ἀπετέλει τὸν κανόνα, λόγῳ τῆς τότε ἀκολουθουμένης νομισματικῆς πολιτικῆς. Εἰς τὴν χειροτέραν ἐπὶ τέλους περίπτωσιν αἱ χορηγήσεις θὰ παρέμενον στάσιμοι, ὅποτε καὶ πάλιν τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦσαν ἀνάλογα μὲ τὰ προηγούμενα ἔτη.

Δὲν πρέπει, ἄλλως τε, νὰ λησμονῶμεν ὅτι τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν συνεφωνοῦντο καὶ ὑπεγράφοντο αἱ Συλλογικαὶ ἐκεῖναι Συμβάσεις οὐδεμία ὑπῆρχεν ἔνδειξις περὶ ἐπικειμένης μεγάλης περικοπῆς τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας. Οὐδεὶς ὑποπτεύετο ὅτι εὗρισκόμεθα εἰς τὰς παραμονὰς μιᾶς ἀποτόμου ἀντιστροφῆς τῆς μέχρι τότε ἀκολουθουμένης νομισματικῆς πολιτικῆς. Ἀντι-

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 45 - 47.

2. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 39.

3. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 38.

θέτως μάλιστα τὸ Κράτος εἰς εἰδικὴν σύσκεψιν τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν, συνελθοῦσαν ἐκτάκτως τὴν Κυριακὴν 25 Νοεμβρίου 1951 λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος τοῦ θέματος, ἐνέκρινε τὰς Συλλογικὰς Συμβάσεις, παρὰ τὸν οὕτω δημιουργούμενον κίνδυνον νὰ δοθῇ τὸ σύνθημα ἀναλόγων αὐξήσεων καὶ εἰς τοὺς πενιχρότερον ἀμειβομένους Δημοσίους Ὑπαλλήλους. Ἡ μόνη διατυπωθεῖσα ἐπιφύλαξις ἀφεώρα τὴν τυπικὴν ἐφαρμογὴν των ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1952 καὶ τὴν κλιμάκωσιν τῆς καταβολῆς τῶν ἀναδρομικῶν αὐξήσεων ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1951 εἰς χρόνον μεταγενέστερον τοῦ Ἰανουαρίου 1952, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποφευχθῇ μία περαιτέρω καὶ λόγῳ τοῦ δώρου Χριστουγέννων ἐποχιακὴ διόγκωσις τῆς κυκλοφορίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν, αὕτη διὰ τοῦ ἀρμοδιωτέρου ἐν προκειμένῳ μέλους της, τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συνέπραξε ἀμέσως εἰς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων, τὰς ὁποίας καὶ προφανῶς ἐνέκρινε. Διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἡ τόσον σημαντικὴ αὕτη αὐξήσις τῶν μισθῶν καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἐπιβάρυνσις τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν τριῶν Τραπεζῶν ἀπεκρῦβησαν ἐπιμελῶς ἀπὸ τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν...

Ἐν τούτοις, παρ' ὅλην τὴν ἀδυναμίαν προβλέψεως τῆς ἐπικειμένης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς καὶ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τόσον τὸ Κράτος ὅσον καὶ ἡ ἀρμοδιωτέρα ἐν προκειμένῳ παντὸς ἄλλου Νομισματικῆ Ἀρχῇ ἐνέκριναν τὰς Συλλογικὰς Συμβάσεις τοῦ 1951, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχεν ὠρισμένους δισταγμοὺς πρὸ τῆς ὑπογραφῆς των. Τοῦτο προκύπτει σαφῶς ἀπὸ τὸ κείμενον τῆς δημοσιευθείσης ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ τότε Διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς¹ ὅπου ρητῶς τονίζονται εἰς τὸν ἀποδέκτην τῆς ἐπιστολῆς Διοικητὴν τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Μαρτίου 1952, τὰ ἑξῆς κατὰ λέξιν :

« Κατὰ τὴν ρύθμισιν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ τῶν τριῶν Τραπεζῶν ὑπὸ τῆς τελευταίας Συλλογικῆς Συμβάσεως, ἡ ὁποία, ὡς θὰ ἐνθυμησθε, κατ' ἐπανάληψιν σαῶς ἐτόνισα ὅτι θὰ ὑπερέβαινε τὰς δυνατότητας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, εἵχομεν μείνει σύμφωνοι ὅτι θὰ ἀποφευχθῇ πᾶσα περαιτέρω πρὸς τὸ προσωπικὸν τῶν Τραπεζῶν οἰκονομικὴ παροχή, λόγῳ τῆς πλήρους πλέον ἀδυναμίας ὅπως ἀντιμετωπισθῇ ἡ παροχὴ αὕτη ἀπὸ μέρους τῶν Ἰδρυμάτων των... »

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ κειμένου τούτου ἕτερον στοιχεῖον ἀποδεικνύον τὴν ὑπερσυντηρητικότητά τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν οὕτω δημιουργουμένων ἐπιβαρύνσεων ἀποτελεῖ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ Συλλογικαὶ Συμβάσεις ὑπεγράφησαν παρ' αὐτῆς μίαν περίπου ἑβδομάδα μετὰ τὴν ὑπογραφὴν των παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἐθνικὴ

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 108.

Τράπεζα, έπομένως, υπέγραψε τὰς Συλλογικὰς Συμβάσεις μόνον ἀφοῦ ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος ἐδημιούργησε πλέον ἓνα τετελεσμένον γεγονός καὶ δὲν ἀπέμενε κανεὶς τρόπος ἀποφυγῆς του.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς καθυστερήσεως ταύτης, ὅπως καὶ καθ' ὅλας τὰς σχετικὰς συζητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις, ἡ ἐπίμονος προσπάθεια τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐστρέφετο πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ἐξασφαλίσεως ἀναλόγου χρηματοδοτήσεως τοῦ Ἰδρύματος ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Παρ' ὅλην τὴν συντηρητικότητα τῶν ὑπολογισμῶν της καὶ παρὰ τὰς τότε κρατούσας εὐμενεῖς ἐνδείξεις περὶ τοῦ μέλλοντος, ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ἤθελε νὰ εἶναι πλήρως ἐξησφαλισμένη, ἔναντι οἰασodήποτε ἀπροβλέπτου περιπτώσεως, ἡ ἀμέριστος ἐπικουρία τοῦ Ἑκδοτικοῦ Ἰδρύματος. Τῆς ἐδόθησαν δὲ τότε πράγματι σαφεῖς καὶ κατηγορηματικαὶ ὑποσχέσεις. Ὅπως θὰ ἴδωμεν, ἄλλως τε, εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον¹, ἡ σχετικὴ αἰσιοδοξία τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος διετεθεῖτο ἀμείωτος ἀκόμη καὶ περὶ τὰ μέσα Μαρτίου 1952, παρὰ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκδηλωθεῖσαν περικοπὴν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας καὶ τὴν συνεπείᾳ αὐτῆς ἐφαρμογὴν τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς...

Τὸ περίεργον εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν δὲν εἶναι τόσο ὅτι αἱ οὕτω δοθεῖσαι ὑποσχέσεις ἐλησμονήθησαν ταχέως. Ὑποσχέσεις ἀπλαῖ ἦσαν ἐπὶ τέλους... Καὶ δὲν ἦτο ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν τοιοῦτον τι συνέβαιεν εἰς βάρος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς². Ἐξ ἄλλου ἡ ἄτεγκτος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ πιθανὸν νὰ ἐδικαιολόγει εἰς τὴν συνείδησιν τῶν χειριζομένων αὐτὴν μίαν μεταχείρισιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀσκουμένην ἔναντι τῆς τελευταίας ἐκ τῶν μικρῶν Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν, διὰ τὸ μισθολόγιον τῆς ὁποίας δὲν εἶχον καμμίαν εὐθύνην. Εἶναι πιθανὸν ἀκόμη ἡ ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ νὰ ἐδικαιολόγει ἐπίσης εἰς τὴν συνείδησιν των τὴν ἔντασιν τοῦ εἰς βάρος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐνεργουμένου συναγωνισμοῦ ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Ὅλα αὐτὰ εἶναι πιθανὰ ἢ, μᾶλλον, βέβαια. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀντιφατικὰ ἢ περίεργα. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ἡ βιαία συγχώνευσις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἀπεφασίσθη καὶ ἐξετελέσθη μὲ τὴν βασικὴν δικαιολογίαν τῆς ἀνάγκης ριζικῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς διογκώσεως τῶν γενικῶν της ἐξόδων καὶ τῆς ἀντιστοίχου ἐπιβαρύνσεως τοῦ τόκου. Μέσα εἰς ὅλον τὸν τότε θόρυβον οὐδεὶς ἔγινε ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πῶς ἐδημιουργήθη ἡ αὔξησις αὕτη τῶν γενικῶν ἐξόδων καὶ περὶ τοῦ τί συνέβαιεν εἰς τὰς ἄλλας Τραπεζὰς. Αἱ κυρώσεις διὰ μίαν πολιτικὴν, ἀσκηθεῖσαν συστηματικῶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν παρ' ἄλλων, ἐγένοντο εἰς βάρος τοῦ διαρκῶς διαμαρτυρομένου διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτὴν Ἰδρύματος.

1. Ἰδε κατωτέρω σελ. 141.

2. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 106.

Ἄλλὰ τὰ περίεργα ἐν προκειμένῳ δὲν σταματοῦν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Ἐπέπρωτο νὰ συμπληρωθοῦν καὶ διὰ τῆς ἀπονομῆς δημοσίου ἐπαίνου εἰς τοὺς ἀσκήσαντας τὴν ὡς ἄνω πολιτικὴν. Τοιοῦτοτρόπως ὀλίγας μόλις ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς συγχωνεύσεως ὁ ὑπεύθυνος δι' αὐτὴν Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ διεκήρυσσεν εἰς δηλώσεις του ἐν Θεσσαλονίκῃ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: ¹

« Εἶμαι εὐτυχὴς ὅτι εἰς ἐν ἀπὸ τὰ βασικὰ κηρύγματα τοῦ Στρατάρχου
» Παπάγου, περὶ τῆς ἀνάγκης οἰκονομιῶν παντοῦ, αὐθόρμητον δίδει τὴν
» ἀπάντησιν τὸ πρῶτον Τραπεζιτικὸν Ἰδρυμα τῆς χώρας. Σᾶς πληροφορῶ
» ὅτι ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος, μὲ τὴν συμφωνίαν τῆς Διοικήσεως καὶ τῶν ἐκ-
» προσώπων τῶν ὑπαλλήλων της, θέτει εἰς ἐφαρμογὴν πρόγραμμα περικοπῆς
» τῶν ἐτησίων δαπανῶν της κατὰ 35 - 40 δισεκατομμύρια. Ὅφείλω νὰ ἐξάρω
» τὸ γεγονὸς τοιαύτης κατανοήσεως...»

Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἀπέφυγεν ἐπιμελῶς νὰ διευκρινήσῃ ὁ συντάξας τὰς ὡς ἄνω δηλώσεις εἶναι κατὰ ποῖον τρόπον ἐδημιουργήθησαν καὶ ἀπὸ πότε ὑπῆρχον τὰ ὑπέρογκα αὐτὰ περιθώρια τῶν αὐθορμήτων οἰκονομιῶν... ²

* * *

Ὄταν κατὰ τὰς ἀρχὰς 1952 ἐπῆλθεν ἡ γνωστὴ ἀπότομος μεταβολὴ τῆς μέχρι τότε ἀκολουθουμένης νομισματικῆς μας πολιτικῆς, ἡ Διοίκησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης ἔσπευσε νὰ καταστρώσῃ ἓνα σχέδιον πλήρους ἀναπροσαρμογῆς τοῦ Ἰδρύματος πρὸς τὰς ἐκ τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ δημιουργηθείσας νέας συνθήκας. Παρὰ τὰς ἐκάστοτε καθησυχαστικὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἀρμοδίων, ἦτο προφανὲς ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς ριζικῆς ἀλλαγῆς τῶν οἰκονομικῶν μας συνθηκῶν καὶ μάλιστα μονίμου χαρακτῆρος. Ἐντεῦθεν ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη μιᾶς πλήρους ἀναθεωρήσεως τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἰδρύματος. Καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἄμεσος ἀνάγκη περιορισμοῦ τῶν γενικῶν ἐξόδων εἰς τρόπον ὥστε ἡ Τράπεζα νὰ καταστῇ ὀργανισμὸς αὐτοδύναμος καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν προορισμὸν της ἀνέτως μέσα εἰς τὰ οὕτω δημιουργηθέντα στενότερα πλαίσια τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς.

Εἰς τὸ ἀμέσως προηγούμενον κεφάλαιον ἐξετέθησαν λεπτομερῶς αἱ κρητήσασαι τότε σκέψεις παρὰ τῇ Διοικήσει τῆς Τραπέζης, αἱ σχετικαὶ συνεννοήσεις μὲ τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἡ τελικὴ μετ' αὐτῆς συμφωνία ἐπὶ ἐνὸς εὐρυτάτου προγράμματος οἰκονομιῶν καὶ περικοπῶν.

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν γενικῶν γραμμῶν τοῦ προγράμματος τούτου, τὸ

1. Ἴδε «Τὸ Βῆμα» καὶ «Καθημερινήν» τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1953.

2. Σύμφωνα μὲ τὸν Ἰσολογισμὸν τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος τὸ σύνολον τῶν ἐξόδων διαχειρίσεως κατὰ τὸ 1952 ἀνῆλθεν εἰς Δρχ. 187,9 δισεκατομμύρια περίπου. Ἐπομένως ἡ οἰκονομία 35-40 δισεκατομμυρίων σημαίνει περικοπὴν τοῦ συνόλου κατὰ ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὸ 20 %, ποσοστὸν, δηλαδή, πρᾶγματι τεράστιον.

μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπιδιωκομένων οἰκονομιῶν ἐβασίζετο εἰς τὴν ἔξοδον ὠρισμένου ἀριθμοῦ παλαιῶν ὑπαλλήλων οἱ ὅποιοι, λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας, οἰκογενειακῶν βαρῶν καὶ προσαυξήσεων, ἐπεβάρυνον δυσαναλόγως τὴν Τράπεζαν. Ὡς δὲ ἐξηγήσαμεν προηγουμένως, ἡ σχετικὴ οἰκονομία θὰ ἦτο σημαντικὴ ἔστω καὶ ἂν οὗτοι ἀντικαθίσταντο δι' ἰσαριθμῶν νέων ὑπαλλήλων. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ, διότι ἀνεμένετο ἡ προσεχὴς ἐφαρμογὴ τῆς μηχανοποιήσεως τοῦ λογιστικοῦ συστήματος τῆς Τραπεζῆς καὶ ἡ μετατροπὴ ὠρισμένων καταστημάτων εἰς πρακτορεῖα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ χρειασθῇ ἀντικατάστασις τῶν οὕτω ἐξερχομένων ὑπαλλήλων. Ἐξ ἄλλου ὁ μεταπολεμικῶς δημιουργηθεὶς πληθωρισμὸς ἀνωτέρων στελεχῶν, ὅχι μόνον εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀλλὰ καὶ γενικῶς εἰς κάθε δημοσίαν εἴτε ἰδιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἐπέτρεπε τὴν ἐπιδιωκομένην ἀποσυμφόρησιν χωρὶς κίνδυνον δημιουργίας κενῶν εἰς τὴν ἐν γένει διοικητικὴν διάρθρωσιν τοῦ Ἰδρύματος.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν οἰκονομιῶν αὐτῶν τὸ πρόγραμμα τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περιελάμβανε καὶ μίαν διαρρύθμισιν τῶν ἐν γένει ὑποχρεώσεων καὶ βαρῶν τοῦ Ἰδρύματος ἔναντι τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων καὶ διαφόρων ἄλλων κοινωνικῶν σκοπῶν.

Παραθέτομεν ἓνα πλήρη πίνακα τῶν τοιούτων ἐπιβαρύνσεων τῆς Τραπεζῆς, αἱ ὅποιαι, ἄλλως τε, ἦσαν κοιναὶ διὰ τὰς τρεῖς μεγάλας Τραπεζάς. Ἡ σημειουμένη ποσοστιαία ἀναλογία ἀποτελεῖ τὴν ἀντίστοιχον ἐπιβάρυνσιν τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν βασικῶν μισθῶν τοῦ προσωπικοῦ:

Εἰσφορὰ ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Συντάξεως	15 %
» » » » Αὐτασφαλείας	4 %
» » » » Ἐπικουρήσεως	6 %
» » » » Ὑγείας	6,25 %
» » » » Ἀνεργίας	2 %
» » » » Στρατευμένων Μισθωτῶν	1 %
Ἀναλογία Χαρτοσήμου	0,5 %

Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τοῦ πίνακος τούτου εἶναι προφανὴς ἡ δυσανάλογος ἐπιβάρυνσις τῶν Τραπεζῶν ὑπὲρ τῶν διαφόρων τούτων κοινωνικῶν σκοπῶν. Σημειωτέον ὅτι πλὴν αὐτῶν αἱ Τράπεζαι ἐπεβαρύνοντο καὶ μὲ διάφορα ἄλλα ἐπιδόματα πρὸς τὸ προσωπικόν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω καὶ ἓνα μέρος τῶν ὁποίων ἀπετέλει, ἐπίσης, συνέπειαν τῆς μεταπολεμικῶς γενικώτερον ἐφαρμοσθείσης κοινωνικῆς πολιτικῆς, ὥς τὸ ἐπίδομα παιδικῆς μερίμνης, παιδικῶν ἐξοχῶν κλπ.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ τότε Διοίκησις ἔκρινεν ἀπαραίτητον τὸν κουφισμὸν τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ ἓνα μέρος τοῦ δυσαναλόγου αὐτοῦ βάρους. Καὶ περὶώρισε μάλιστα τὰς οἰκονομίας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν εἰς ἐλάχιστα κονδύλια.

Τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν κονδυλίων αὐτῶν ἦτο, μοιραίως, ἡ εἰσφορὰ τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὸ Ταμεῖον Συντάξεως ἐκ 15 % ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ. Εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ταύτην ἐπιβάρυνσιν εἶχε καταλήξει ἡ Τράπεζα διὰ δύο λόγους. Ἀφ' ἑνὸς διότι κατὰ παλαιὰν συνήθειαν, καθιερωθεῖσαν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ταμείου, ἐπλήρωνε πλὴν τῆς ἰδικῆς τῆς εἰσφορᾶς ἐκ 5 % καὶ τὴν ἀναλογοῦσαν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους εἰσφορὰν ἑτέρων 5 %. Καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι κατὰ τὰς ἀρχὰς 1949 εἶχεν ἀποδεχθῇ τὴν πρότασιν τοῦ ἐπὶ Κατοχῆς καὶ λόγῳ τῶν τότε εἰδικῶν συνθηκῶν τοῦ Ταμείου Συντάξεων προσωρινῶς καθιερωθέντος διπλασιασμοῦ τῆς ἐργοδοτικῆς τῆς εἰσφορᾶς ἀπὸ 5 % εἰς 10 %. Σημειωτέον ὅτι τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἐποχὴν ἡ Τράπεζα εἶχε συστήσει καὶ τὸ Ταμεῖον Ἐπικουρήσεως τοῦ προσωπικοῦ, ἐξ οὗ προέκυψε πρόσθετος εἰσφορὰ τῆς 6 %. Ἐντὸς ἐνός, ἐπομένως, ἔτους ἡ Τράπεζα ἐπεβαρύνθη μὲ συνολικὸν ποσοστὸν 11 % ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ παραλλήλως πρὸς τὴν τότε περίπου ἀναληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν καταβολῆς εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων τῶν παρ' αὐτοῦ πληρωνομένων συντάξεων εἰς τοὺς ἐθελουσίως ἐξελθόντας κατὰ τὰ ἔτη 1946 καὶ 1947...¹ Ἐπρόκειτο, δηλαδή, περὶ μιᾶς κοινωνικῆς πολιτικῆς ἡ ὁποία, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰς εἰσφορὰς τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὰ ὑπόλοιπα Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα, ὑπερέβαινε τὰ ὅρια καὶ τὴν ἀντοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, ἀσχέτως πρὸς τὴν μεσολαμβάνασαν περικοπὴν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας. Τοῦτο, ἄλλως τε, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πίνακος τὸν ὁποῖον παρεθέσαμεν προηγουμένως, ἐκ τοῦ ὁποίου συνάγεται ὅτι, ἐνῶ κατὰ τὸ 1938 ἡ ἐπιβάρυνσις τῆς Τραπεζῆς ὑπὲρ τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων ἀνῆρχετο εἰς Δρχ. 26 ἐκ., μεταπολεμικῶς αὕτη ἀνῆλθεν εἰς Δρχ. 93 ἐκ., μὲ ὑπολογισμὸν βάσει τοῦ τιμαρίθμου, ἥτοι ἐμεσολάβησεν αὕξησις κατὰ 260 % περίπου.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι λόγῳ τῆς ὑπάρξεως κοινοῦ Ταμείου Συντάξεων καὶ κοινοῦ Ταμείου Αὐτασφαλείας μὲ τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος καὶ λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ αὕτη ἐφήρμοσε τὸ ἴδιον σύστημα «ἐθελουσίας ἐξόδου» ἀπὸ τὸ 1948, αἱ ὡς ἄνω ἐπιβαρύνσεις ἐπεβλήθησαν παραλλήλως καὶ εἰς τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα κατὰ τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς ἐποχὴν. Ἐπρόκειτο, δηλαδή, περὶ μιᾶς γενικωτέρας πολιτικῆς ὅσον ἀφορᾷ τὰς κοινωνικῆς φύσεως παροχὰς πρὸς τὸ προσωπικόν, πολιτικῆς ἡ ὁποία ἐφηρμόσθη ἐν πλήρει συνεννοήσει καὶ μὲ τὴν ἀπόλυτον ἔγκρισιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτόν, ἀκριβῶς, ὅταν μετ' ὀλίγα ἔτη αἱ συνέπειαι μιᾶς τόσο γενναίας κοινωνικῆς πολιτικῆς ἤρχισαν βαρύνουσαι δυσαναλόγως τὰς Τραπεζὰς, συνεπεία τοῦ ἀτέγκτου ἀντιπληθωρισμοῦ, ἐπεδιώχθη ὁ μερικὸς ἐξ αὐτῶν κουφισμὸς ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων Ἰδρυμάτων. Ἡ σχετικὴ, δηλαδή, εἰσήγησις

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ποσοῦ Δρχ. 3 δισεκ. τὸ ὁποῖον κατηργήθη κατὰ τὸ 1952, ὡς ἄνωτέρω, σελ. 90, ἐλέχθη.

τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εὗρεν ἀπολύτως σύμφωνον τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τὸ καταρτισθὲν τότε Σχέδιον Νόμου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ περαιτέρω παρατιθεμένου πλήρους κειμένου του, ἦτο γενικόν, ἀφεώρα τὰς τρεῖς μεγάλας Τραπεζὰς καὶ ὄχι μόνον τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ὡς τοιοῦτον δὲ γενικὸν μέτρον, τεῖνον εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ὁλοκλήρου τοῦ τραπεζικοῦ μας ὀργανισμοῦ ἀπὸ δυσανάλογα βάρη, ἐνεκρίθη ἀπὸ τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἐπιβαλλομένη, ἐν προκειμένῳ, λύσις ἦτο ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν ὑπαλλήλων μὲ τὴν παρὰ τῆς Τραπεζῆς καταβαλλομένην ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Συντάξεων εἰσφορὰν των ἐκ 5 %. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο περὶ καθεστῶτος ὑφισταμένου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ταμείου Συντάξεως καὶ δεδομένου ὅτι οἱ ὑπάλληλοι ἐπρόκειτο νὰ κληθοῦν εἰς ἄλλας βαρυτέρας θυσίας, προετιμήθη ἡ λύσις τῆς μειώσεως τῆς ἐργοδοτικῆς εἰσφορᾶς κατὰ 5 %, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξισωθῇ αὕτη πρὸς τὴν εἰσφορὰν τῶν μισθωτῶν, σύμφωνα μὲ πάγιον ἀσφαλιστικὸν κανόνα προκειμένου περὶ Συντάξεων. Ἐκ τῆς τοιαύτης μειώσεως τῆς ἐργοδοτικῆς εἰσφορᾶς κατὰ 5 % θὰ ἐπῆρχετο οἰκονομία τῆς Τραπεζῆς ἐκ Δρχ. 6 δισεκατομμυρίων.

Μία ἄλλη κατηγορία εἰσφορῶν αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ καταργηθοῦν ἦσαν αἱ δημιουργηθεῖσαι παρὰ τοῦ Κράτους τοιαῦται κατὰ τὸ 1951. Διότι, ὡς νὰ μὴ ἤρουν αἱ ἄλλαι ἐπιβαρύνσεις, δὲν παρέλειψε καὶ τὸ Κράτος εὐκαιρίαν χωρὶς νὰ αὐξήσῃ τὰ γενικὰ ἔξοδα τῶν Τραπεζῶν ἀδικοιολογήτως. Τοιουτοτρόπως βάσει εἰδικοῦ Νόμου ἐπεβλήθη καὶ εἰς τὰς Τραπεζὰς εἰσφορὰ 2 % ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Ἀνεργίας, καίτοι τὸ προσωπικὸν αὐτῶν, λόγῳ τῶν εἰδικῶν Κανονισμῶν καὶ Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων του, ἦτο πάντοτε ξένον πρὸς τὸ Ταμεῖον Ἀνεργίας. Βάσει ἐπίσης εἰδικοῦ Νόμου ἐπεβλήθη κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἄλλη εἰσφορὰ εἰς τὰς Τραπεζὰς ἐξ 1 % ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Στρατευομένων Μισθωτῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διπλασιασθῇ ἡ σχετικὴ δαπάνη τῆς Τραπεζῆς, ἐνῶ οἱ ὑπὸ στράτευσιν ὑπάλληλοί της ἐλάμβανον ἐκ τοῦ Ταμείου τούτου σημαντικῶς ὀλιγώτερα τῶν ὅσων τοὺς κατέβαλλεν ἀπ' εὐθείας ἡ Τράπεζα... Τὸ ἀδικοιολόγητον τῶν ἐπιβαρύνσεων αὐτῶν ἦτο τόσον καταφανὲς ὥστε παρ' ὅλων ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη καταργήσεώς των, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἐπῆρχετο οἰκονομία τῆς Τραπεζῆς ἐκ Δρχ. 3,5 δισεκ. ἐτησίως.

Ἀλλὰ πέραν τῶν μέτρων τούτων, ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὁποίων θὰ προέκυπτε συνολικὴ οἰκονομία Δρχ. 9,6 δισεκ. καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν, ἐπαναλαμβανόμεν, γενικὰ διὰ τὰς τρεῖς μεγάλας Τραπεζὰς, κατόπιν ἐπιμόνων συστάσεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπεφασίσθη καὶ ἡ διαφορετικὴ ρύθμισις ὀρισμένων σχέσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καθὼς καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς μὲ τὸ ἀντίστοιχον προσωπικόν της. Ἡ ἀποτίμησις τῆς μελλούσης νὰ προέλθῃ τοιουτοτρόπως οἰκονομίας εἶναι δύσκολον νὰ γίνῃ ἐπακριβῶς. Ἀλλ'

ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ἂν ὑπολογίσωμεν καὶ τὰς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Οἰκονομιῶν¹ ὑποδειχθείσας διαρρυθμίσεις ὠρισμένων ἐπιδομάτων, τὸ σύνολον τῶν σχετικῶν οἰκονομιῶν δύναται συντηρητικώτατα νὰ ὑπολογισθῇ εἰς Δρχ. 5,5 δισεκ. Τοιουτοτρόπως συμπληροῦται τὸ συνολικὸν ποσὸν Δρχ. 15 δισεκ. τοῦ ἑτέρου σκέλους τοῦ προγράμματος τῆς τότε Διοικήσεως, τὸ ὁποῖον, προστιθέμενον εἰς τὴν ἄλλην προγραμματισθεῖσαν οἰκονομίαν Δρχ. 35 δισεκ. ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν 500 ὑπαλλήλων, ἀναβιβάζει τὴν συνολικὴν οἰκονομίαν ἐκ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος ἐκείνου εἰς Δρχ. 50 δισεκ.

Ἡ κυριώτερα ἐκ τῶν ἐπιδιωκομένων ρυθμίσεων ἦτο ἡ ἀφορῶσα τὴν περὶ φημον ἀρχὴν τῆς « ἴσης μεταχειρίσεως » τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς μὲ τὸ προσωπικὸν τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Εἶδομεν ἄνωτέρω, κατὰ ποίαν ἀντιστροφὴν τῶν ὄρων, ἀντὶ νὰ συνεχισθῇ ἡ προπολεμικῶς ἰσχύσασα ἴση μεταχείρισις τοῦ προσωπικοῦ τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν πρὸς τὸ προσωπικὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καθιερώθη τὸ ἀντίθετον. Παρὰ ταῦτα τὸ μέτρον θὰ ἐστερεῖτο σοβαρῶν συνεπειῶν ἐὰν ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἀνέλαβε πλέον μεταπολεμικῶς τὸν ἡγετικὸν ρόλον εἰς τὰ ζητήματα τῶν οἰκονομικῶν παροχῶν πρὸς τὸ προσωπικόν, ἐγίνετο συνετὴ χρῆσις τοῦ νέου τούτου προνομίου της.

Ἀλλά, ὅπως λεπτομερῶς ἐξηγήθη προηγουμένως, συνέβη ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Καὶ αἱ δύο ἄλλαι Τράπεζαι παρεσύρθησαν αὐτομάτως, βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἴσης μεταχειρίσεως, εἰς παγίας δαπάνας καὶ ἐξηκολούθουν διαρκῶς νὰ παρασύρωνται καὶ εἰς ἐκτάκτους τοιαύτας, μὴ δυναμένας νὰ ἀντιμετωπισθοῦν παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθει τὸ καθεστὼς τῆς διαρκοῦς αὐξήσεως τῶν χορηγήσεών των. Μετὰ τὴν περικοπὴν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀντιπληθωρικῶν μέτρων ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ. Ἐξ ἄλλου ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος ἠρνεῖτο ἐπιμόνως οἶανδήποτε συνεννόησιν μετὰ τῶν ἄλλων δύο Τραπεζῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν ἀπὸ κοινοῦ τοῦ προβλήματος. Πρὸς τὴν γνώμην δὲ αὐτὴν ἐκλινε τελικῶς καὶ ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ. Καὶ τοιουτοτρόπως, ἀντὶ νὰ ἐπιβληθῇ ἓνας οἰοσδήποτε περιορισμὸς εἰς τὴν μόνιμον τάσιν τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος πρὸς αὕξησιν τῶν πάσης φύσεως οἰκονομικῶν παροχῶν πρὸς τὸ προσωπικόν της, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ περιώριζεν αὐτομάτως τὰς ἀντιστοιχοῦσας δαπάνας τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν ἐνῶ συγχρόνως θὰ ἐμείωνε κατ' ἀναλογίαν πολὺ περισσότερον τὴν σχετικὴν γενικωτέραν ἐπιβάρυνσιν τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος, ἀπεφασίσθη νὰ τεθῇ ἓνας φραγμὸς εἰς τὴν περαιτέρω αὕξησιν τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν δύο ἄλλων Τραπεζῶν.

1. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀνώτερα στελέχη τῆς Τραπεζῆς, περὶ τῶν προτάσεων δὲ καὶ ὑποδείξεών της γίνεται ἀναλυτικὸς λόγος κατωτέρω.

Ἀπεφασίσθη, δηλαδή, ὅπως τοῦ λοιποῦ οἰαδήποτε νέα χορήγησις τόσον τῆς Ἐθνικῆς ὅσον καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίης πρὸς τὸ προσωπικόν των ἢ τὰ Ἀσφαλιστικά Ταμεία παύσῃ νὰ γίνεται κατὰ τρόπον αὐτόματον καὶ σπασμωδικὸν ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν σύμφωνον γνώμην τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ ἔκρινε τὴν δυνατότητα τῆς παροχῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων πορείας τῶν ἐργασιῶν ἐκάστης Τραπεζίης. Τοιοῦτοτρόπως, χωρὶς νὰ καταργῇται, ἡ ἴση μεταχειρίσις ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ νέας βάσεως. Τὸ ὀρθώτερον θὰ ἦτο ὁ ἴδιος ἀκριβῶς περιορισμὸς νὰ ἰσχύσῃ καὶ διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἢ, μᾶλλον, πρὸ παντὸς δι' αὐτήν. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν ἀμέσως, ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης ἐπίστευσεν ὅτι τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα θὰ ἐπῆρχετο ἐμμέσως. Διότι, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπέκτασις κάθε νέας παροχῆς ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο Τράπεζας θὰ ἐτίθετο ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἐδίδετο ἀφορμὴ δημοσίας καὶ ὑπευθύνου ἐκάστοτε συζητήσεως τῆς σχετικῆς πολιτικῆς τῆς Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο δὲ θὰ ἀπετέλει τὸν κυριώτερον ἀνασχετικὸν φραγμὸν εἰς οἰανδήποτε ἀπὸ μέρους τῆς ὑπερβολῆς.

Ἀλλά, πλὴν τῆς ἀρχῆς τῆς ἴσης μεταχειρίσεως, τὸ καταστρωθὲν τότε πρόγραμμα οἰκονομιῶν περιέλαβε καὶ τὴν τροποποίησιν τῶν ἰσχυόντων, εἰδικῶς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ὅσον ἀφορᾷ τὰς προαγωγὰς τοῦ προσωπικοῦ. Διότι βάσει μιᾶς τροποποιήσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ Ὑπηρεσίας τῆς Τραπεζίης, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπὶ Κατοχῆς, εἶχε καθιερωθῇ τὸ σύστημα τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐνεργείας προαγωγῶν καὶ μάλιστα δις τοῦ ἔτους. Δεδομένου δὲ ὅτι αἱ προαγωγαὶ ἐνηργοῦντο κατ' ἀρχαιότητα, μετὰ συμπλήρωσιν ὥρισμένης ὑπηρεσίας εἰς ἕκαστον βαθμὸν, καὶ δεδομένου συγχρόνως ὅτι δὲν ὑπῆρχε κανεὶς περιορισμὸς ὀργανικῶν θέσεων εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμούς, φυσικὴ συνέπεια ὅλων αὐτῶν τῶν διατάξεων ἦτο ἡ ἐντὸς ὥρισμένων ἐτῶν αὐτόματος προαγωγή παντὸς ὑπαλλήλου εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν τῆς ὑπαλληλικῆς ἱεραρχίας.

Ἡ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐνέργεια τῶν προαγωγῶν καὶ μάλιστα δις τοῦ ἔτους εἶχε, μοιραίως, διαφόρους διὰ τὴν Τράπεζαν δυσμενεῖς συνεπείας. Ἡ πρώτη ἦτο φύσεως ὑλικῆς, δεδομένου ὅτι αἱ γενικαὶ προαγωγαί, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς προσανεξήσεις, μονιμοποιήσεις κλπ., ἐπεβάρυνον κατ' ἔτος τὴν Τράπεζαν μὲ ποσὸν ὑπερβαῖνον τὰς Δρχ. 3,5 δισεκ. Καὶ ἡ ἐπιβάρυνσις αὕτη ἐλάμβανε χώραν ὑποχρεωτικῶς, ἀσχέτως ἂν ἡ Τράπεζα ἐκάλυπτεν ἢ ὄχι τὰ γενικά της ἔξοδα...

Πέραν ὅμως τῆς βαρείας ταύτης ὑλικῆς συνεπείας ὑπῆρχον καὶ διάφοροι συνέπειαι ἄλλης μορφῆς, νοθεύουσαι τὴν γενικωτέραν ὀργάνωσιν καὶ τάξιν τῆς Τραπεζίης. Διότι, διὰ τῆς αὐτομάτου δημιουργίας Τμηματαρχῶν δις τοῦ ἔτους, ὁ ἀνώτερος αὐτὸς βαθμὸς τῆς ἱεραρχίας ἐκινδύνευε νὰ χάσῃ τὴν σημασίαν του. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν οὕτω δημιουργουμένων ἀνωτέρων

στελεχῶν ὅχι μόνον ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ κατὰ τρόπον ἀποδοτικὸν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἀλλ' ἀντιθέτως ἐδημιούργει πλεῖστα ὅσα ζητήματα. Τέλος ἦτο φυσικὸν ἡ αὐτόματος κατ' ἀρχαιότητα προαγωγή νὰ μειώνῃ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὸ καθῆκον ὅλου γενικῶς τοῦ προσωπικοῦ, τὸ ὅποιον ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων καὶ μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας τὴν ἡμερομηνίαν τῆς προσεχοῦς προαγωγῆς του. Ἡ μεταξὺ τοῦ προσωπικοῦ ἄμιλλα, ἡ ὁποία πάντοτε ἀπετέλεσε τὸ μεγαλύτερον κίνητρον δημιουργίας ἐκλεκτῶν στελεχῶν, ἐκινδύνευε νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα.

Ἡ τελευταία Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅλας αὐτὰς τὰς συνεπείας τοῦ καθιερωθέντος ἐπὶ Κατοχῆς συστήματος προαγωγῶν, ἐπεδίωξεν ἐγκαίρως τὴν τροποποίησίν του. Πρὸς τοῦτο καὶ πρὶν ἀκόμη ἐκδηλωθῶν αἱ δυσμενεῖς διὰ τὴν Τράπεζαν συνέπειαι τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς τοῦ 1952 εἰσηγήθη εἰς τὸ Γενικὸν Συμβούλιον, τὸ ὅποιον ἐνέκρινε κατὰ τὴν συνεδριάσιν του τῆς 22 Δεκεμβρίου 1951, μερικὰς τροπολογίας τῶν ἄρθρων 14, 15 καὶ 23 τοῦ Ὁργανισμοῦ. Δι' αὐτῶν καθιεροῦτο ἡ δημιουργία ὠρισμένων ὀργανικῶν θέσεων εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμούς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σταματήσῃ ἡ αὐτόματος προαγωγή εἰς τοὺς βαθμοὺς τούτους.

Ἄλλ' αἱ τροπολογίαι αὗται, καίτοι ἐνδεικτικαὶ τῶν τάσεων τῆς τότε Διοικήσεως, ἦσαν πλέον ἀνεπαρκεῖς μετὰ τὴν γνωστὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1952. Ἐξ ἄλλου αἱ νέαι αὗται διατάξεις νομικῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἰσχύσουν ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη παλαιοῦ προσωπικοῦ. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἀπετέλει μονομερῆ καταγγελίαν τῆς συμβάσεως ἐργασίας ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς, μὲ τὰς γνωστὰς ἐντεῦθεν συνεπείας. Διὰ τοῦτο καὶ εἶχε καθορισθῇ τότε ὅτι αἱ νέαι αὗται διατάξεις θὰ ἴσχυον μόνον διὰ τὸ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1949 προσληφθὲν ἢ μονιμοποιηθὲν προσωπικόν, ἀπὸ τὸ ὅποιον εἶχε ληφθῇ πρόνοια νὰ ζητηθῶν ὑπεύθυνοι δηλώσεις ἀποδοχῆς οἰασδήποτε μεταγενεστερὰς τροποποιήσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ. Τέλος ἡ ὅλη πολιτικὴ τῆς διευκολύνσεως ἐξόδου 500 ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς, περὶ τῆς ὁποίας τόσος ἐγίνε λόγος προηγουμένως, θὰ ἐστερεῖτο οὐσιαστικοῦ περιεχομένου ἐφ' ὅσον ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἐτῶν θὰ ἦτο δυνατὴ, βάσει τοῦ ἰσχύοντος Ὁργανισμοῦ, ἡ δημιουργία νέων πληθωρικῶν ἀνωτέρων στελεχῶν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐκρίθη ἀπαραίτητος ἡ τροποποίησις τοῦ Ὁργανισμοῦ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως, εἰς ἃς περιπτώσεις ἐν τῷ Ὁργανισμῷ δὲν προβλέπεται ἡ ὑπαρξὶς ὀργανικῶν θέσεων εἰς τοὺς ἀπὸ Τμηματάρχου Β' καὶ ἄνω βαθμούς, ἀνασταλῇ ἐπὶ μίαν πενταετίαν ἡ ἐνέργεια τοιούτων προαγωγῶν, ἐξαιρουμένων τῶν περιπτώσεων προαγωγῆς κατ' ἀπόλυτον ἐκλογὴν. Τοιουτοτρόπως, ἐνῶ ἀπεφεύγετο ἡ ἄμεσος δημιουργία νέων ἀνωτέρων στελεχῶν κατ' ἀρχαιότητα, ἐτονοῦτο παραλλήλως ἡ ἄμιλλα τοῦ προσωπικοῦ διὰ τῆς ἐνεργείας προαγωγῶν κατ' ἀπόλυτον ἐκλογὴν εἰς τοὺς βαθμοὺς αὐτούς.

Τὸ σύνολον τῶν ὥς ἄνω διατάξεων καὶ διαρρυθμίσεων ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ τύχη νομοθετικῆς κυρώσεως. Καὶ κατηρτίσθη σχετικὸν Σχέδιον Νόμου, τοῦ ὁποίου τὸ πλήρες κείμενον κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν κατωτέρω. Διότι μετὰ τὴν συγχώνευσιν κατηρτίσθη καὶ εὑρίσκεται ὑπὸ ψήφισιν ἕτερον Σχέδιον Νόμου, ρυθμίζον τὰς σχέσεις τῆς νέας Τραπεζῆς μὲ τὸ προσωπικόν της κατὰ τρόπον βασικῶς καὶ ὁλοσχερῶς διάφορον. Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο Σχέδιον Νόμου νὰ ἀνασυρθῇ ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ νὰ ἀντληθῇ ἐξ αὐτοῦ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι καὶ ἡ προκάτοχος Διοίκησις ἐσκέπτετο νὰ ρυθμίση κατ' ἀνάλογον τρόπον τὸ ζήτημα. Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ προβῶμεν κατωτέρω εἰς μίαν λεπτομερεῖ σύγκρισιν τῶν δύο Σχεδίων Νόμου, περιοριζόμεθα πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ριζικῆς μεταξὺ των διαφορᾶς, λόγῳ τῆς ὁποίας ἀποκλείεται προκαταβολικῶς οἰονδήποτε ἐνδεχόμενον ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ δευτέρου ἐξ αὐτῶν.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸ ἀρχικὸν ἐκεῖνο Σχέδιον Νόμου εἶχον περιληφθῇ καὶ ὠρισμένα ἄλλαι διατάξεις διευκολύνουσai τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προβλεφθέντος προγράμματος οἰκονομιῶν. Δὲν θὰ ἐκταθῶμεν εἰς ἀναλυτικὴν ἐρμηνείαν των δεδομένου ὅτι ἐκ τοῦ κειμένου τὸ ὁποῖον παραθέτομεν ἡ ἔννοια καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διατάξεων τούτων εἶναι σαφεῖς. Πάντως ἐπισημαίνομεν τὸ ἄρθρον 1, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπῆρχετο περιορισμὸς εἰς τὰς προσλήψεις τοῦ προσωπικοῦ ἐπὶ μίαν πενταετίαν καὶ καθωρίζετο ὥς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις κάθε προσλήψεως ὁ διαγωνισμός. Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι πλέον ἢ ἐνδεικτικὴ τῶν τότε ἀπόψεων τῆς τότε Διοικήσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς διαρκοῦς διογκώσεως τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς, διὰ τὸ ὁποῖον τόσον διάφοροι τῆς ἀπεδόθησαν προθέσεις. Σημειωτέον ὅτι ὁ περιορισμὸς οὗτος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς νέας προσλήψεις, δὲν εὑρίσκεται εἰς ἀντίφασιν πρὸς ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως περὶ ἀριθμητικῆς ἀνεπαρκείας τοῦ προσωπικοῦ. Διότι, λόγῳ τῆς ἐπικειμένης μηχανοποιήσεως τοῦ Λογιστηρίου καὶ τῆς ἀναμενομένης καταργήσεως ὠρισμένων παθητικῶν καταστημάτων ἢ μετατροπῆς των εἰς πρακτορεῖα, ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ τρόπος ἀπορροφήσεως ὅλων τῶν οὕτω πλεοναζόντων ὑπαλλήλων ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἐτῶν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ καταρτισθὲν τότε πρόγραμμα οἰκονομιῶν ἦτο πλήρες καὶ ἄρτιον, περιελάμβανε δὲ διατάξεις ρυθμιζούσας τὸ ζήτημα τοῦ προσωπικοῦ μέχρι τῶν ἀπωτέρων του συνεπειῶν.

Τὸ πλήρες κείμενον τοῦ σχετικοῦ Σχεδίου Νόμου ἔχει ὥς ἑξῆς :

«ΣΧΕΔΙΟΝ ΝΟΜΟΥ

» περὶ μέτρων ἀφορῶντων τὸ Προσωπικὸν τῶν μεγάλων Τραπεζῶν.

” Α ρ θ ρ ο ν 1ον

» 1. Ἀπαγορεύεται ἐπὶ μίαν πενταετίαν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ἡ
» ὑφ' οἵανδήποτε νομικὴν σχέσιν, μορφὴν ἢ χρονικὴν διάρκειαν πρόσληψις

» οίονδήποτε προσώπου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος, Ἑθνικῆς, Ἀγροτικῆς καὶ Ἑθνικῆς Κτηματικῆς.

» Κατ' ἐξαίρεσιν ἐπιτρέπεται ἡ πρόσληψις προσωπικοῦ καθ' ἑκάστην διαχειριστικὴν χρῆσιν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἡμίσεος τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατ' αὐτὴν δι' οἶονδήποτε λόγον ἐξερχομένων τῆς ὑπηρεσίας. Διὰ τὴν ἐξεύρεσιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ ἄνωτέρω ἡμίσεος ὁ ἀριθμὸς τῶν τε ἐξερχομένων καὶ διοριζομένων λογίζεται ἐνιαίως καὶ ἀδιαφόρως τοῦ βαθμοῦ, κλάδου, νομικῆς μορφῆς, χρονικῆς διαρκείας καὶ ὅρων ἐν γένει τῆς συμβάσεως τῶν ἐξερχομένων ἢ διοριζομένων. Προκειμένου δὲ περὶ προσωπικοῦ ἄρρενος ἢ θήλεος τῶν κλάδων Λογιστικοῦ καὶ Ταμειακοῦ, ἐξαιρέσει τῶν εἰσπρακτόρων, αἱ σχετικαὶ προσλήψεις ἐνεργοῦνται μόνον κατόπιν διαγωνισμοῦ.

” Α ρ θ ρ ο ν 2ον

» 1. Ἡ κατὰ τὸν Α.Ν. 1846/1951 « περὶ Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων » ὑποχρέωσις τῶν περὶ ὧν τὸ προηγούμενον ἄρθρον Τραπεζῶν πρὸς εἰσφορὰν ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως ἀποδοχῶν τοῦ ὑπ' αὐτῶν ἀπασχολουμένου προσωπικοῦ ὑπὲρ τοῦ κλάδου ἀσφαλίσεως κατὰ τῆς ἀνεργίας τοῦ Ι.Κ.Α., ὡς καὶ ἡ κατὰ τὸν Ν. 2054/1952 « περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς νομοθεσίας περὶ τῶν στρατευομένων μισθωτῶν » ὁμοία ὑποχρέωσις πρὸς εἰσφορὰν τῶν αὐτῶν Τραπεζῶν ὑπὲρ τοῦ παρὰ τῷ Ι.Κ.Α. «Εἰδικοῦ λ/σμοῦ στρατευομένων μισθωτῶν » ἀφ' ἧς ἀμφότεραι αἱ ὡς ἄνω ὑποχρεώσεις ἐθεσπίσθησαν, ἡρτῆνται ἐκ τῆς ἐκδόσεως εἰδικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ μίαν ἑκάστην ἐκ τῶν Τραπεζῶν τούτων.

” Α ρ θ ρ ο ν 3ον

» Οἰαδήποτε ἐφεξῆς ὑφ' οἰανδήποτε μορφήν παροχὴ πρὸς τὸ σύνολον ἢ μέρος τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐκ τῶν ἄνω Τραπεζῶν Ἑθνικῆς, Ἀγροτικῆς καὶ Ἑθνικῆς Κτηματικῆς ἢ τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα αὐτοῦ πέραν τῶν κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ἰσχυουσῶν καὶ ἐφαρμοζομένων ὑφ' ἑκάστης τῶν αὐτῶν Τραπεζῶν παροχῶν ὑπόκειται εἰς τὴν προηγούμενην ἔγκρισιν τῶν Ὑπουργῶν τοῦ Συντονισμοῦ καὶ Ἐργασίας μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ ἔγκρισις αὕτη οὕσα εἰδικὴ δι' ἑκάστην Τράπεζαν δύναται νὰ παρασχεθῇ μόνον ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ἐλευθέραν κρίσιν τῶν ὡς ἄνω Ὑπουργῶν καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καθιστᾷ ἐφικτὴν τὴν σχετικὴν παροχὴν ἢ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὑπὸ τῆς Νομοθεσίας περὶ ἐλέγχου τῆς πίστεως διαγραφομένων ὁρίων πορεῖα τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς.

” Α ρ θ ρ ο ν 4ον

» Αἱ περὶ ὧν τὸ ἄρθρον 1 τοῦ παρόντος Τράπεζαι δύνανται μέχρι καὶ τῆς

» 31 Δεκεμβρίου 1953 νὰ ἐφαρμόσωσιν ἐντὸς τῶν κειμένων νόμων μέτρα ἀπο-
 » συμφορήσεως τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν. Πάσης φύσεως δαπάναι αὐτῶν, δι'
 » ἀποζημιώσεις καὶ λοιπὰς συναφεῖς παροχάς, ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης δημιουρ-
 » γούμεναι ἀναγράφονται ἐν τῷ Ἑνεργητικῷ τοῦ Ἰσολογισμοῦ αὐτῶν καὶ
 » ἀποσβέννυνται εἰς πλείονας τῆς μιᾶς ἐτησίας χρήσεις, καθ' ἃ θέλει ὁρίσει
 » ἀπόφασις τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου ἐκάστης Τραπεζῆς ἐγκρινομένη ὑπὸ τῆς
 » Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ ποσὸν τῆς ἐκάστοτε ἐτησίας ἀποσβέσεως βα-
 » ρύνει διαχειριστικῶς καὶ φορολογικῶς τὰ ἀποτελέσματα τῆς χρήσεως καθ'
 » ἣν αὕτη ἐνεργεῖται.

” Α ρ θ ρ ο ν 5ον

» Καταργουμένης πάσης σχετικῆς ἀντιθέτου διατάξεως, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως
 » τῆς τρεχούσης διαχειριστικῆς χρήσεως 1952 ἡ εἰσφορὰ τῶν περὶ ὧν τὸ ἄρ-
 » θρον 1 Τραπεζῶν πρὸς τὰ Ταμεῖα Συντάξεων τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν ὁρί-
 » ζεται ἴση πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐτησίων εἰσφορῶν τῶν εἰς ἐκάστην ἐξ αὐ-
 » τῶν ὑπηρετούντων ἡσφαλισμένων, τῆς εἰσφορᾶς τῶν τελευταίων τούτων πα-
 » γιοποιουμένης μέχρι τέλους τοῦ 1956 εἰς ὃ ποσοστὸν αὕτη ὑφίσταται σή-
 » μερον καὶ ὑπολογιζομένης ἐπὶ τῶν εἰς τοὺς Κανονισμοὺς τῶν οἰκείων Τα-
 » μείων Συντάξεως προβλεπομένων ἀποδοχῶν των, ὡς σχετικῶς ὁρίζεται ὑπὸ
 » τῶν ἐν λόγῳ Κανονισμῶν κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος.
 » Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν, συνεπεία τῆς ἐν γένει ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων
 » τοῦ παρόντος νόμου, ἡθελον προκύψει ἀνοίγματα εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν
 » τρεχουσῶν ἐκ συντάξεων ὑποχρεώσεων τινὸς ἐκ τῶν ὡς ἄνω Ταμείων, αἱ
 » Τράπεζαι, ὧν τὸ προσωπικὸν εἶναι ἡσφαλισμένον εἰς αὐτό, ὑποχρεοῦνται,
 » ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ
 » σχετικοῦ Ταμείου, νὰ λάβουν κατάλληλα μέτρα ἐνισχύσεως αὐτοῦ μετὰ
 » προηγουμένην ἐγκρισιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, καθοριζούσης καὶ τὰ
 » ληπτέα μέτρα.

” Α ρ θ ρ ο ν 6ον

» Εἰς ὅσας ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 1 τοῦ παρόντος ἀναφερομένων Τραπεζῶν
 » καὶ ἐν τοῖς οἰκείοις ὀργανισμοῖς τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν δὲν προβλέπεται
 » ὡς ἀναγκαία ἡ ὑπαρξίς ὀργανικῶν θέσεων διὰ τὴν προαγωγὴν εἰς τὸν βα-
 » θμὸν τοῦ Τμηματάρχου Β' καὶ ἄνω ἀπαγορεύεται ἐπὶ μίαν πενταετίαν ἀπὸ
 » τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ἡ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον προαγωγή, ἐξαιρέσει πε-
 » ριπτώσεων προαγωγῆς κατ' ἀπόλυτον ἐκλογὴν.»

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἐξηγήσαμεν τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους
 τὸ ἄνωτέρω Σχέδιον Νόμου καίτοι ἐγκριθὲν παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπι-
 τροπῆς καὶ υἱοθετηθὲν παρὰ τῶν ἁρμοδίων τότε Ὑπουργῶν δὲν κατέστη δυ-
 νατὸν νὰ γίνῃ Νόμος¹.

1. Ἰδε ἄνωτέρῳ σελ. 84.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἔγκαιρος ἐφαρμογὴ τοῦ ὥς ἄνω γενικωτέρου προγράμματος οἰκονομιῶν καὶ προσαρμογῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς τὰς ἐκ τῆς περικοπῆς τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας δημιουργηθείσας νέας συνθήκας θὰ εἶχε μεταβάλλει οὐσιωδῶς τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος τῆς Τραπεζῆς. Διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἀπεφεύγετο τὸ ἔλλειμμα τῆς χρήσεως 1952, θὰ ἐστερεῖτο πλέον παντὸς περιεχομένου οἰαδήποτε ἀπόπειρα παρεμβάσεως τοῦ Κράτους καί, πρὸ παντός, οἰαδήποτε σκέψις περὶ συγχωνεύσεως. Θὰ ἐφηρμόζετο, δηλαδή, ἡ μόνη ἐκ τῶν πραγμάτων ἐνδεικνυμένη πολιτική, χωρὶς ἀναστατώσεις, χωρὶς ἀναταραχὰς καὶ μὲ τὰς ὀλιγωτέρας δυνατὰς θυσίας εἰς βάρος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦ Προσωπικοῦ της. Καὶ εἶναι προφανές ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ κατὰ τὸ 1952, λόγῳ τῆς πολιτικῆς ἀσταθείας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θὰ ἦτο εὐκολώτατον νὰ γίνῃ μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου.

Ἀλλὰ μία τόσο ὀρθόδοξος πολιτικὴ εὐρίσκεται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν μὲ τὸ νευρωτικὸν κλίμα τῆς ἐποχῆς μας. Διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους καὶ πρὸς ἐπίτευξιν διαφορετικῶν σκοπῶν ἀπὸ κάθε ἀναμιχθέντα εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς συγχωνεύσεως ἐχρειάζετο ἡ κατάργησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ συγχώνευσις προεβλήθη ὥς ἐξυγίαισις τοῦ νοσοῦντος τραπεζικοῦ μας συστήματος, ἐνῶ ἡ ἐστία τῆς νόσου ἤδρευε μακρὰν τῆς Ἑθνικῆς μας Τραπεζῆς, ἡ ὁποία, μάλιστα, εἶχε καὶ πλήρες πρόγραμμα θεραπείας τοῦ κακοῦ...

* * *

Τὸ κεφάλαιον τὸ σχετικὸν μὲ τὰ ζητήματα τοῦ προσωπικοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περατωθῇ χωρὶς νὰ μνημονευθοῦν καὶ ὠρισμέναι ἄλλαι ἀγωνιώδεις προσπάθειαι πρὸς ἐπίτευξιν οἰκονομιῶν.

Διότι εἶναι βέβαιον ὅτι διαρκούντος τοῦ 1952 ἡ τότε Διοίκησις δὲν ἠρέκεσθη εἰς τὸν καταρτισμὸν ἐνὸς γενικοῦ προγράμματος οἰκονομιῶν. Παράλλῃως δὲν ἄφησεν εὐκαιρίαν οὐδ' ὀλιγώρησεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν χωρὶς νὰ διεξαγάγῃ ἀληθεὶς μάχας πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων τοῦ Ἰδρύματος.

Ἀνεφέραμεν προηγουμένως ὅτι κατὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἑξόδων τοῦ 1952 τὸ Γενικὸν Συμβούλιον, εἰσηγήσει τοῦ τότε Διοικητοῦ, ἐδέχθη εὐχαρίστως νὰ δώσῃ τὸν τὸν νόμον τῶν οἰκονομιῶν διὰ τῆς περικοπῆς τῆς μηνιαίας ἀμοιβῆς τῶν μελῶν του¹.

Ἀλλ' ἡ κατάργησις τῆς ἴσης μεταχειρίσεως μὲ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος δὲν περιωρίσθη εἰς τὰ μέλη τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς ἀποδοχὰς τοῦ Διοικητοῦ καὶ τῶν Ὑποδιοικητῶν αὐτῆς.

1. Ἰδε ἄνωτέρω σελ. 90.

Αἱ ἀποδοχαὶ αὗται καθωρίζοντο, βάσει εἰδικοῦ Νόμου, ὡς ἴσαι πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἀποδοχὰς τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Καὶ ἦσαν ἀκριβῶς αἱ ἴδιαι διὰ τὸν Διοικητὴν καὶ τοὺς Ὑποδιοικητὰς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς. Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουλίου 1952 αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἡυξήθησαν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς τότε γενικὰς αὐξήσεις τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων. Κατόπιν τούτου ὥρισμένοι ἐκ τῶν ὡς ἄνω Τραπεζῶν ἡυξήσαν, βάσει τῶν κειμένων διατάξεων, τὰς ἀντιστοίχους ἀποδοχὰς τῶν Διοικητῶν καὶ Ὑποδιοικητῶν των. Εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὅμως ὁ Διοικητὴς καὶ οἱ Ὑποδιοικηταὶ ἠρνήθησαν νὰ ἀναλάβουν τὴν αὐξήσιν, τὴν ὁποίαν ἡ ἀρμοδία ὑπηρεσία, ὅταν ἐπληροφορήθη τί εἶχε συμβῇ εἰς τινὰς τῶν ἄλλων Τραπεζῶν, τοῖς εἰσηγήθη¹.

Ἄλλ' αἱ οἰκονομίαι ἐκ τῶν μέτρων αὐτῶν εἶναι προφανὲς ὅτι εἶχον μόνον συμβολικὸν χαρακτῆρα. Ἡ σχετικὴ προσπάθεια δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σταματήσει εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Ἐπηρεολοῦντο ἀλλεπάλληλα μέτρα περιορισμῶν καὶ περικοπῶν. Καὶ ἐντὸς ὀλίγου τὰ διάφορα περιθώρια διαφυγῶν, τὰ ὁποῖα μοιραίως εἶχον δημιουργηθῇ κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς ἓνα Ὅργανισμὸν ὅπως ἡ Τράπεζα, περιορίσθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον.

Τοιοιτοτρόπως τὰ ὁδοιπορικὰ ἔξοδα ἐν γένει περιεκόπησαν κατὰ τρόπον ἀμείλικτον. Οὐδεμία μετακίνησις συνεπήγετο ὑποχρέωσιν καταβολῆς ὁδοιπορικῶν ἐὰν ὁ μετακινούμενος ὑπάλληλος δὲν ἐφωδιάζετο προηγουμένως μὲ σημείωμα τοῦ Λογιστηρίου βεβαιοῦν ὅτι ἡ σχετικὴ δαπάνη προεβλέπετο εἰς τὸν Προϋπολογισμόν. Καὶ ἐξεθέσαμεν λεπτομερῶς εἰς προηγούμενον κεφάλαιον μὲ πόσῃ συντηρητικότητι καὶ φειδῶ εἶχε συνταχθῇ ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ 1952. Τοῦ μέτρου τούτου δὲν ἐξηροῦντο οὔτε οἱ Διευθυνταὶ τῆς Τραπεζῆς, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τῆς εὐρείας ἀρμοδιότητός των εἶχον μέχρι τότε σχετικὴν πρωτοβουλίαν ἐν προκειμένῳ. Ἀνάλογοι αὐστηροὶ περιορισμοὶ ἐγένοντο εἰς τὰς εἰσφορὰς καὶ δωρεὰς τῆς Τραπεζῆς ὑπὲρ διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ ἐθνικῶν σκοπῶν².

Σημαντικαὶ οἰκονομίαι ἐπετεύχθησαν διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν διαφορῶν ὑπερωριῶν τοῦ προσωπικοῦ. Εἰς τὸ παρελθὸν αἱ ὑπερωρίαι καθωρίζοντο ἀπὸ τοὺς Διευθυντὰς τῶν διαφορῶν Καταστημάτων χωρὶς προκαταβολικὴν ἔγκρισιν τῆς Διοικήσεως καὶ ἀνάλογον ἔλεγχον περὶ τῆς ἀπολύτου ἀναγκαιό-

1. Ἀπὸ τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς Μετόχους διὰ τὴν χρῆσιν 1952 προκύπτει (σελ. L καὶ ἐπόμεναι) ὅτι τὸ παράδειγμα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀμοιβὰς τῶν Συμβούλων καὶ μελῶν τῆς Διοικήσεως ἠκολούθησεν ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος μὲ καθυστέρησιν πολλῶν μηνῶν.

2. Καὶ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἠκολούθησεν ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἰδίας Ἐκθέσεως, μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε καθυστέρησιν.

τητός των. Μέχρις ώρισμένου μάλιστα σημείου αἱ ὑπερωρίες ἐθεωροῦντο καὶ ὡς ἔμμεσος αὔξεις τῶν ἐκάστοτε κρινομένων ἀνεπαρκῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ¹. Ὅλα αὐτὰ κατηργήθησαν καὶ οὐδεμία ὑπερωρία ἐπετράπη ἄνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς Διοικήσεως, χορηγουμένης μετ' αὐστηρὸν ἔλεγχον καὶ ἐντὸς τῶν στενωπῶν προβλέψεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἀνάλογα μέτρα ἐλήφθησαν διὰ νὰ παταχθῇ τὸ κακὸν τῆς μὴ χορηγήσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Νόμου ὁριζομένης κανονικῆς ἀδείας εἰς σημαντικὸν μέρος τοῦ προσωπικοῦ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ φόρτου ἐργασίας, ἐπειγούσης ἀνάγκης κλπ. Συνέπεια τῆς τοιαύτης τακτικῆς ἦτο ἅφ' ἑνὸς μὲν ὅτι δὲν ἐξετελεῖτο ὁ βασικὸς σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Νόμος καθιέρωσε τὴν κανονικὴν ἀδειαν τοῦ ὑπαλλήλου, δηλαδὴ ἡ ἀνάπαυσις του ἐπὶ ὁρισμένον χρονικὸν διάστημα κατ' ἔτος, καὶ ἅφ' ἑτέρου ὅτι ἡ Τράπεζα ἐπεβαρύνετο μὲ τὴν πληρωμὴν διπλοῦ μισθοῦ εἰς τὸν μὴ κάμνοντα χρῆσιν τῆς ἀδείας. Τοιουτοτρόπως τὸ σύστημα τοῦτο ἐκόστιζεν εἰς τὴν Τράπεζαν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰς ὑπερωρίας, αἱ ὁποῖαι, ὡς γνωστόν, πληρώνονται μὲ προσαύξησιν μόνον 50% τοῦ ἀναλογούντος βασικοῦ μισθοῦ. Δι' αὐστηρῶν διαταγῶν ἡ ἀπὸ ἐτῶν κρατοῦσα τακτικὴ αὕτη κατηργήθη. Οἱ Διευθυνταὶ τῶν Καταστημάτων ὑπεχρεώθησαν νὰ χορηγοῦν ἐγκαίρως τὰς ἀδείας, κλιμακώνοντες αὐτὰς ἐντὸς τοῦ ἐποχιακοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἐθεωροῦντο προσωπικῶς ὑπεύθυνοι διὰ πᾶσαν ἀξίωσιν ἐναντίον τῆς Τραπεζῆς.

Ἀλλ' ἡ τότε Διοίκησις δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπαναπαυθῇ μόνον εἰς τὰ μέτρα αὐτά. Μὴ ἀρκουμένη εἰς ὅσα ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἐθεώρησεν ὡς ἀμέσως ἐπιβαλλόμενα, ἔκρινε σκόπιμον νὰ ἐπικουρηθῇ εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἀχάριστον αὐτὴν προσπάθειαν ἀπὸ μίαν Ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐξ ἀνωτέρων λειτουργῶν τῆς Τραπεζῆς. Καὶ διὰ πράξεώς της ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 Ἰουνίου 1952 κατήρτισε τὴν ἀποκληθεῖσαν Ἐπιτροπὴν Οἰκονομῶν, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως αὕτη ἐρευνήσῃ καὶ ὑποδείξῃ τὰ τυχὸν ἀπομένοντα ἀκόμη περιθώρια διαρροῶν καὶ διαφυγῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Οἰκονομῶν εἰργάσθη ἐπὶ μακρὸν καί, μετὰ ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν, ὑπέβαλε τὰ πορίσματά της κατ' Αὐγούστον 1952. Ταῦτα ἤρχισαν ἀμέσως ἐφαρμοζόμενα ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, καὶ παρὰ τὸν λεπτομερειακὸν χαρακτῆρα ὁρισμένων ἐξ αὐτῶν ἡ ἐτησίᾳ οἰκονομία ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐφαρμοσθέντων μέτρων ὑπελογίσθη ὅτι θὰ ὑπερέβαινε τὰς Δρχ. 1.000 ἐκ.²

1. Τοῦτο ἀπετέλει τὸν κανόνα εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία μάλιστα ἤρνεϊτο τὴν πληρωμὴν σημαντικοῦ ποσοῦ πρὸς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων ἐκ τῆς ἀναλογούσης αὐτὸ εἰσφορᾶς της διὰ τὰς ὑπερωρίας, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι δὲν ὑπεχρεοῦτο εἰς τοῦτο διὰ τὰς πέραν τῶν ἐπιτρεπομένων ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐκτελουμένας ὑπερωρίας...

2. Ταῦτα ἦσαν κυρίως ἡ τροποποιήσις τῆς Παιδικῆς Μερίμνης, ἡ περικοπὴ ὁρισμένων ὑπερωριῶν καὶ ἐπιδομάτων τοῦ προσωπικοῦ τῆς Διοικήσεως ὡς καὶ τοῦ προσω-

Πέραν ὅμως τῶν λεπτομερειακῶν τούτων ὑποδείξεων ἡ Ἐπιτροπὴ Οἰκονομικῶν προέτεινε καὶ ὠρισμένας σημαντικὰς οἰκονομίας. Ἄλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων αὐτῶν προσέκρουεν εἰς νομικὰ κωλύματα τὰ ὅποια δὲν ἐπέτρεπον οἵανδήποτε μονομερῇ ἐνέργειαν ἐκ μέρους τῆς Τραπέζης. Τοιουτοτρόπως ἡ προταθεῖσα κατάργησις τοῦ Ἐπιδόματος Βορείου Ἑλλάδος καὶ τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιδόματος, τὰ ὅποια ἐνῶ εἰσῆχθησαν εἰς τὰς Τραπέζας κατὰ μίμησιν τῶν σχετικῶν ἐπιδομάτων τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων παρέμειναν ἐν ἰσχύϊ καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν των εἰς τοὺς Δημοσίους Ὑπαλλήλους, ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ὑπαλλήλων, δεδομένου ὅτι προεβλέποντο ὑπὸ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Ὄργανισμοῦ ἢ τῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων. Τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ μὲ τὴν προταθεῖσαν τροποποίησιν τοῦ Ἐπιδόματος Πολυετοῦς Ὑπηρεσίας, εἰς τὸ ὅποιον ὑπελογίζετο καὶ ἡ ἐκτὸς τῆς Τραπέζης προϋπηρεσία κατὰ τρόπον προσαυξάνοντα ἀδικοιολογήτως τὰς ἀποδοχὰς τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπαλλήλων. Τέλος ἡ προταθεῖσα παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικῶν ἀπόλυσις ὠρισμένων ἡμερομισθίων τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας προσέκρουεν εἰς τὸν τότε ψηφισθέντα Νόμον περὶ ἐλέγχου τῶν ἀπολύσεων.

Τὸ δεύτερον τοῦτο σκέλος τῶν ὑποδειχθέντων ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικῶν μέτρων ἀφεώρα συνολικὴν οἰκονομίαν ὑπολογισθεῖσαν περίπου εἰς Δρχ. 4.000 ἐκ. ἐτησίως. Καὶ ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν ἀπεφασίσθη εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος εὐθὺς μετὰ τὴν συγχώνευσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, κατόπιν τῆς γνωστῆς συμφωνίας μεταξὺ Διοικήσεως καὶ Προσωπικοῦ περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο προηγουμένως λόγος. Ἐπρόκειτο, δηλαδή, περὶ τῶν πλέον στοιχειωδῶν οἰκονομικῶν, αἱ ὅποιαι, ὥς ἐκ τῆς φύσεώς των, ἦσαν κοινὰ διὰ τὰς δύο Τραπέζας καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ ὑποδειχθοῦν ἀπὸ μίαν ὑπηρεσιακὴν Ἐπιτροπὴν ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ τὰ ἀρμοδιώτερα ὄργανα τῆς ὑπαλληλικῆς ἱεραρχίας¹.

Ἀτυχῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οὐδεμία ὑπῆρξεν ἀνταπόκρισις ἀπὸ μέρους τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὄργανώσεων τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπέζης εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς προσπάθειάς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας τοῦ Ἰδρύματος. Εἵμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅτι αὗται, διαρκούντος τοῦ 1952, δὲν συνέλαβον ἐπαρκῶς τὸ νόημα τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς εἰς

πικοῦ Ἀσφαλείας καὶ τῶν καθαριστριῶν, ἡ νέα διαρρύθμισις τοῦ τρόπου πληρωμῆς τοῦ Συνθετικοῦ Φόρου καὶ ἡ κατάργησις ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ ἐπιδόματος ἐξοχῆς διὰ τὰ παιδιὰ τῶν ὑπαλλήλων τὰ ὅποια δὲν ἐστέλλοντο εἰς τὰς ἄριστα λειτουργούσας παιδικὰς ἐξοχὰς τοῦ Ταμείου Ὑγείας καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἐπιδόματος ἐστιάσεως τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν.

1. Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικῶν εἶχον ὀρισθῇ ὁ τότε Διευθυντὴς Λογιστικοῦ κ. Γ. Δημακόπουλος, ὁ Διευθυντὴς Διοικητικοῦ κ. Εὐρ. Παπανικολάου καὶ ὁ Οἰκονομικὸς Σύμβουλος κ. Ἰ. Παρασκευόπουλος, εἰσηγητῆς δὲ ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Ἀλ. Τεγόπουλος.

τοὺς ἐν γένει ὄρους λειτουργίας τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς. Ἡ ὅλη στάσις των ὑπῆρξεν ἀνεδαφική. Ἐνῶ τὸ ἔλλειμμα τῆς τρεχούσης χρήσεως ἦτο πλεόν ἢ γνωστόν, ἐξηκολούθουν νὰ διεκδικοῦν ἐπιμόνως νέας παραχωρήσεις οἰκονομικῆς φύσεως, ἄλλοτε μὲν βασιζόμεναι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἴσης μεταχειρίσεως καὶ ἄλλοτε ἀνατρέχουσαι εἰς τὸ παρελθὸν διὰ νὰ ἀνακαλύψουν ἀδικίας αἱ ὁποῖαι ἔχρηζον ἐπείγουσης ἀποκαταστάσεως. Εἰς τὰς ἀγωνιώδεις προσπάθειάς τῆς Διοικήσεως πρὸς ἐπίτευξιν οἰκονομῶν διὰ τῆς διευκολύνσεως τῆς ἐξόδου τῶν ἄνωτέρων ὑπαλλήλων, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος προηγουμένως, αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις ὄχι μόνον ἀντέστησαν ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ παρακωλύσουν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Διοικήσεως διετύπωσαν τὴν ἐπίμονον ἀξίωσιν ὅπως ἡ Τράπεζα ἐξασφάλισεν προκαταβολικῶς τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα ἀπὸ πᾶσαν θετικὴν καὶ ἀποθετικὴν ζημίαν των ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης, ὥς ἐὰν νὰ ἦτο νοητὴ καὶ ἡ στοιχειώδης ὑπαρξίς των Ταμείων χωρὶς τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας τῆς Τραπεζῆς. Τέλος ἐπὶ μῆνας ἐταλαιπωρήθη τὸ Ἰδρυμα καὶ ἀνεστατώθη τὸ προσωπικὸν μὲ διαφόρους μικροαπεργίας διὰ νὰ διεκδικήσουν αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τὴν ἐκπροσώπησιν των εἰς τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπεζῆς ἢ εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρείας «Ἡ Ἐθνικὴ»...

Εἶναι βέβαιον ὅτι ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν μεταγενεστέρων γεγονότων ὅλαι αὐταὶ αἱ παραχωρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐζητήθησαν τότε ἀπὸ τὸ Προσωπικόν, θὰ ἀπετέλουν σήμερον κάτι τὸ ἰδεῶδες δι' αὐτό. Ἀπόδειξις εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ἴδιαι ἀκριβῶς Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τὴν ἐπομένην τῆς ἀναγγελίας τῆς συγχωνεύσεως ἔσπευσαν νὰ δηλώσουν δημοσίᾳ ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ δεχθῶν οἰανδήποτε θυσίαν χάριν τοῦ Ἰδρύματος. Παρέλειψαν βέβαια νὰ προσθέσουν ὅτι ἡ προσφερομένη θυσία ἐγίνε παραλλήλως καὶ χάριν τοῦ καλῶς νοουμένου συμφέροντος τοῦ Προσωπικοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο ἐξυπηκούετο. Τὸ δυστύχημα διὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μεγάλην μᾶζαν τοῦ τόσον συμπαθοῦς ἀλλὰ καὶ τόσον φιλοτίμου Προσωπικοῦ της εἶναι ὅτι ἡ τοιαύτη προσγείωσις τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων εἰς τὴν πραγματικότητα ἐγίνε μὲ καθυστέρησιν μερικῶν μηνῶν.

Τοιοιτοτρόπως ἐδόθη μία μοναδικὴ εὐκαιρία εἰς τοὺς ἐνεδρεύοντας ἐχθροὺς ἢ καὶ ἀσπόνδους φίλους νὰ ἐκτελέσουν τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Προσωπικόν, ἀντὶ τοῦ μικροῦ ἔρματος τὸ ὁποῖον ἐγκαίρως ριπτόμενον εἰς τὴν θάλασσαν θὰ ἐξησφάλιζε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σκάφους, τώρα εὐρίσκεται καταδικασμένον νὰ ὑποστῇ ὄχι μόνον μεγαλυτέρας οἰκονομικὰς ἀλλὰ καὶ πάσης φύσεως θυσίας.

Θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς ἐπόμενον κεφάλαιον ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν θυσιῶν τὰς ὁποίας καλεῖται νὰ προσφέρῃ μονομερῶς τὸ προσωπικόν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὸν βωμὸν τῆς συγχωνεύσεως. Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπισημάνωμεν ἀπὸ τώρα ὅτι, ἐνῶ ταῦτα συμβαίνουν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ὅπως

ἀντιθέτως τόσον εἰς τὴν Διοίκησιν ὅσον καὶ εἰς τὰς Συνδικαλιστικὰς Ὁργανώσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπονέμεται δημόσιος ἔπαινος διὰ τὰς ἀγελθείσας « αὐθόρμητους » οἰκονομίας τῶν Δρχ. 35 - 40 δισεκ.

Διατηροῦμεν τὰς πλέον ἐντόνους καὶ ζωηρὰς ἐπιφυλάξεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν τελικὴν πραγματοποιήσιν τῶν οἰκονομιῶν αὐτῶν. Ὅσον μεγάλα καὶ ἂν εἶναι τὰ περιθώρια τῶν διαφυγῶν εἰς τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα, εἶναι λογικῶς ἀδύνατος ἡ τοιαύτη περικοπὴ τῶν γενικῶν του ἐξόδων βάσει τῆς ἐξαγγελθείσης συμφωνίας Διοικήσεως καὶ Προσωπικοῦ. Εἰς τὴν Ἐκθεσιν ἄλλως τε τῆς Διοικήσεως πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων τῆς 18 Ἀπριλίου 1953 ἡ ἐπαγγελία τῶν οἰκονομιῶν περιορίζεται εἰς Δρχ. 35 δισεκ., χωρὶς νὰ δίδονται ἐπαρκῆ στοιχεῖα περὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἐπιτευχθοῦν¹. Θὰ χρειασθῇ ἐπομένως νὰ περιμείνωμεν κατ' ἀνάγκην τὴν Ἐκθεσιν τῆς προσεχοῦς χρήσεως διὰ νὰ ἐξακριβώσωμεν τί πράγματι πρόκειται νὰ ἐπιτευχθῇ ἀπὸ ὅλα αὐτά.

Ἄλλ' ἀσχέτως πρὸς τὸ ποσὸν τῶν οἰκονομιῶν τὰς ὁποίας, ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς καὶ μὲ τόσῃν καθυστέρησιν, θὰ πραγματοποιήσῃ τυχὸν ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἀπονεμηθεὶς δημόσιος ἔπαινος ἀποτελεῖ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς εἰρωνείας. Διότι εἰς τὴν ἐκτελεσθεῖσαν διὰ τῆς βιαίας συγχωνεύσεως Ἑθνικὴν Τράπεζαν εἶχον μελετηθῇ, εἶχον προγραμματισθῇ καὶ εἶχον κατὰ σημαντικὸν μέρος πραγματοποιηθῇ πολὺ μεγαλύτεραι οἰκονομίαι μῆνας ὀλοκλήρους προτοῦ τὸ γενικώτερον κλίμα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος μεταβληθῇ αἰφνιδίως κατὰ τὸν γνωστὸν « αὐθόρμητον » τρόπον. Καὶ παραμένει ἀπλῶς ἡ ἀπορία διατὶ ἀντὶ τῆς συγχωνεύσεως νὰ μὴν ἀντιμετωπισθῇ κατὰ τρόπον εὐθὺν ἀλλὰ καὶ δίκαιον τὸ κοινὸν πρόβλημα τῶν τριῶν μεγάλων Τραπεζῶν. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν αἱ Τράπεζαι αὗται ἐφήρμοζον τὸ ἴδιον ἀκριβῶς σύστημα οἰκονομικῶν παροχῶν πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους των, καὶ ὁ δείκτης τῆς ἀντιστοίχου αὐξήσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων προηγήθη πάντοτε καὶ ὑπῆρξε περισσότερον ἐντονος προκειμένου περὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τί λοιπὸν διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἡ βιαία συγχώνευσις, διὰ τὴν Ἀγροτικὴν ἢ νομοθετικὴν παρέμβασιν καὶ διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ὁ δημόσιος ἔπαινος;

1. Ἴδε σελ. LI τῆς ἐκθέσεως ταύτης.

VII

ΑΛΛΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ

Εἰς τὰ δύο προηγούμενα κεφάλαια ἐξετέθησαν λεπτομερῶς ὅλαι αἱ ἀγωνιώδεις προσπάθειαι τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν περικοπὴν τῶν δαπανῶν καὶ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἀπαιτουμένης ἀναπροσαρμογῆς τοῦ Ἰδρύματος πρὸς τὰς νέας ἐκ τῆς μειώσεως τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας δημιουργηθείσας συνθήκας. Ἀλλ' ὅπως ἐτονίσθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅλη αὕτη ἡ προσπάθεια δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδώσῃ ἀμέσως, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ μείωσις τῶν ὠφελειῶν τῆς Τραπεζῆς ἐκ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς ἦτο ἄμεσος.

Ἐχρειάζετο, ἐπομένως, καὶ μία παράλληλος προσπάθεια ὅπως αὐξηθοῦν αἱ πάσης φύσεως ὠφέλειαι τῆς Τραπεζῆς διὰ τὸ 1952.

Σημειωτέον ὅτι, πλὴν τῆς μειώσεως τοῦ ὄγκου τῶν ἐν γένει χορηγήσεων, ἡ αὐστηρὰ προσήλωσις τῆς Τραπεζῆς εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὁ ἐκ μακρᾶς παραδόσεως περιορισμένος κερδοσκοπικὸς χαρακτήρ τῶν χορηγήσεών της, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς, δὲν ἐπέτρεπε τὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀξιοποίησιν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της ἡλαττωμένων πλέον κεφαλαίων. Ἡ γενικὴ γραμμὴ καὶ αἱ αὐστηραὶ ὁδηγίαι τῆς Διοικήσεως ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἦσαν ἄκαμπτοι. Τοιουτοτρόπως ἡ μέση ἀπόδοσις τῶν ἐν γένει χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1951 εἶχε μειωθῇ εἰς 14,20% ἔναντι 15,50% τοῦ 1951. Ἀνεμένετο δὲ νέα μείωσις διὰ τὸ 1952 λόγῳ συμμετοχῆς τῆς Τραπεζῆς δι' ἰδίων της διαθεσίμων εἰς τὴν χρηματοδότησιν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου μὲ μειωμένον ἐπιτόκιον, ἐνῶ προηγουμένως ἡ χρηματοδότησις αὕτη ἐγένετο ἐξ ὀλοκλήρου εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ τὰ ἴδια διαθέσιμα τῆς Τραπεζῆς ἀπησχολοῦντο εἰς ἄλλας περισσότερον παραγωγικὰς τοποθετήσεις. Καί, ὥς νὰ μὴ ἤρκει τοῦτο, λόγῳ τοῦ ἐπιβληθέντος παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς τοιούτου περιορισμοῦ αἱ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι ἔσπευσαν νὰ μειώσουν τὰς χορηγήσεις των πρὸς τὸν τόσον χειμαζόμενον καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸν αὐτὸν κλάδον ἐργασιῶν. Ἀντιθέτως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ὅχι μόνον δὲν προέβη εἰς τοιαύτην μείωσιν ἀλλ' εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ φέρῃ τὸ βάρος μεγαλυτέρας συμμετοχῆς εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον¹.

1. Πράγματι, καὶ ὥς προεβλέπετο ἐξ ἀρχῆς, ἡ μέση ἀπόδοσις τῶν ἐν γένει χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς διὰ τὸ 1952 κατῆθεν εἰς 14%. Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων προκύ-

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς μίαν τοιαύτην κατεύθυνσιν προσέκρουσεν εἰς βασικά ἐμπόδια. Αἱ παραδόσεις τῆς Τραπεζῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐγκαταλειφθοῦν. Καὶ δὲν ἀπέμενεν ἄλλη λύσις ἀπὸ τὴν πάσῃ θυσίᾳ ἐξεύρεσιν ἄλλης φύσεως ἐσόδων καὶ ὠφελειῶν.

Ἡ τότε Διοίκησις δὲν ἐδίστασε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν λύσιν αὐτήν. Καὶ ἐν τῇ ἀγωνιώδει προσπάθειᾳ τῆς ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὸ διαγραφόμενον ἔλλειμμα τῆς χρήσεως ἐδημιούργησε δύο νέα ἔσοδα διὰ τὴν Τράπεζαν. Ἐξ αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτον ἦτο ἔκτακτον καὶ ἀφεώρα μόνον τὴν τρέχουσαν χρῆσιν. Ἀλλὰ τὸ δεύτερον ἀπετέλεσεν ἓνα πάγιον ἔσοdon τῆς Τραπεζῆς. Τὰ σχετικά κονδύλια εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Κατὰ Μάρτιον 1951 εἶχε καταβληθῇ εἰς τὸ Προσωπικὸν συνολικὸν κονδύλιον Δρχ. 2,2 δισεκ. κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεβάλλετο ἡ ὑπὸ τοῦ ἐργοδότη πλερωμὴ τοῦ χαρτοσήμου ἐξοφλήσεως τῶν μισθοδοτικῶν ἀποδείξεων καὶ δὴ ἀναδρομικῶς ἀφ' ἧς εἶχεν ἰσχύσει ὁ νέος Ἀστικὸς Κῶδιξ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη κατηργήθη διὰ μεταγενεστέρως ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἡ ὁποία ἐπανέφερε τὸ παλαιὸν καθεστώς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ γενομένη πλερωμὴ νομικῶς ἐθεωρήθη ὡς ἀχρεωστήτως καταβληθεῖσα. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἄλλοι ἐργοδότη, καταβαλόντες ὁμοίως τὰ ἀντίστοιχα ποσά, δὲν ἐσκέφθησαν νὰ τὰ ἀναζητήσουν καὶ παρὰ τὴν μετὰ φανατισμοῦ ἀντίδρασιν τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων τοῦ Προσωπικοῦ, ἡ τότε Διοίκησις δὲν ἐνόμισεν ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ στέρῃ τὴν Τράπεζαν τοῦ ποσοῦ τούτου καὶ ἐπέμεινεν ἀνενδότης εἰς τὴν εἰσπραξίν του. Πράγματι δὲ τὸ κονδύλιον τῶν Δρχ. 2,2 δισεκ. ἀπετέλεσεν ἓνα ἔκτακτον ἔσοdon τῆς χρήσεως 1952.

2) Εἶναι γνωστὸν τὸ μετοχικὸν ἐνδιαφέρον τῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν Ἑλλ. Ἑταιρείαν Γεν. Ἀσφαλειῶν «Ἡ Ἐθνικὴ». Ὅπως εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἑταιρείας ταύτης ἡ κατὰ τόπους πρακτόρευσίς της ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τοὺς ἀντιστοιχοὺς Διευθυντὰς τῶν Ὑποκαταστημάτων τῆς Τραπεζῆς, οἱ ὅποιοι καὶ εἰσέπραττον τὴν σχετικὴν προμήθειαν διὰ πᾶσαν ἀσφαλιστικὴν μέσῳ αὐτῶν ἐργασίαν. Ἀλλ' ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπέκτασις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας εἰς ὅλους τοὺς ἀσφαλιστικοὺς κλάδους εἶχε διογκώσει τὰς προμηθείας αὐτὰς κατὰ τρόπον δημιουργοῦντα πλεῖστα ὅσα ζητήματα. Διότι τὸ προσωπικὸν ἔβλεπε μετὰ δικαίας δυσφορίας ὠρισμένους ὑπαλλήλους τῶν μεγάλων Ὑποκαταστημάτων εἰσπράττοντας μηνιαίως προμηθείας ἑκατομμυρίων χάρις εἰς τὴν ἀπλὴν χρησιμοποίησιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς Τραπεζῆς. Παραλλήλως αἱ βασικαὶ ἐκεῖναι θέσεις ἦσαν περιζήτη-

πει αὐτομάτως ὄχι μόνον ἡ πλήρης διαφοροποίησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τὰς ἄλλας Ἑμπορικὰς Τραπεζὰς ἀλλὰ καὶ ἡ ἀδικος σύγχυσις ἡ ὁποία ἔχει δημιουργηθῇ ὅταν γίνεται συνήθως λόγος περὶ τῶν μεγάλων τραπεζικῶν τόκων.

τοι, καὶ μέρος τοῦ προσωπικοῦ, ἀντὶ πάσης ἄλλης ὑπηρεσιακῆς ἐξελίξεως εἴτε ἐξυπηρετήσεως τῶν γενικωτέρων συμφερόντων τῆς Τραπεζῆς, ἐπεδίωκε τὴν κατάληψιν μιᾶς τῶν θέσεων τούτων. Τέλος αἱ ἄλλαι Ἀσφαλιστικαὶ Ἑταιρεῖαι καὶ οἱ πράκτορές των, πελάται κατὰ μέγα μέρος τῆς Τραπεζῆς, διεμαρτύροντο διὰ τὴν εἰς βάρος των χρησιμοποίησιν τοῦ κύρους τῆς Τραπεζῆς παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων πρὸς εἰσπραξιν προμηθειῶν ὑπαλλήλων της. Καθ' ὠρισμένας μάλιστα πληροφορίας ὑπῆρχον καὶ κρούσματα προσφορᾶς μεγαλυτέρων προμηθειῶν ἀπὸ μέρους τῶν ἄλλων ἀσφαλιστῶν πρὸς ὑπαλλήλους τῆς Τραπεζῆς διὰ νὰ προτιμῶνται αἱ Ἑταιρεῖαι των εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἀσφαλιστηρίων συμβολαίων. Ἐπρόκειτο, δηλαδή, περὶ ἑνὸς πελωρίου ζητήματος ἠθικῆς τάξεως, τὸ ὁποῖον ἔπρεπεν ὅπωςδῆποτε νὰ τακτοποιηθῇ. Διότι ἐπανελημμένα ἀπόπειραι ρυθμίσεώς του κατὰ τὸ παρελθὸν εἶχον μὲν μειώσει τὰς προμηθείας ἀλλ' ὅχι εἰς βαθμὸν ἱκανοποιητικόν. Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ τότε Διοικήσεις τῆς Τραπεζῆς κατέφυγεν εἰς τὴν μόνην ἐκ τῶν πραγμάτων ἐνδεκνυομένην λύσιν. Δυνάμει συμφωνίας ὑπογραφείσης μετὰ τῆς Ἀσφ. Ἑταιρείας «Ἡ Ἑθνικὴ» κατὰ Μάρτιον 1952 περιορίσθησαν αἱ προμήθειαι τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὸ ἐλάχιστον καὶ ἀντ' αὐτῶν ἡ Ἑταιρεία ἀνέλαβε νὰ πληρῶνῃ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Τράπεζαν προμήθειαν, ἀποτελοῦσαν ἔσοδον τῆς Τραπεζῆς καὶ ὑπολογιζομένην εἰς Δρχ. 3 δισεκ. ἑτησίως. Παραλλήλως καθωρίσθη ὅτι τὰ ἀσφαλιστήρια συμβόλαια θὰ γίνωνται ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἑταιρείας τὴν ὁποίαν θέλει ἐγγράφως καθορίζει ὁ πελάτης τῆς Τραπεζῆς, καὶ ἐδόθησαν αὐστηραὶ ὁδηγαί ὅπως παύσῃ ἀσκουμένη κάθε μορφῆς πίεσις πρὸς τοὺς πελάτας διὰ τὴν προτίμησιν οἰαοδῆποτε Ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρείας.

Ἄλλ' ἡ προσπάθεια πρὸς αὐξήσιν τῶν ἐσόδων τῆς Τραπεζῆς δὲν περατοῦται μὲ τὰ δύο αὐτὰ σημαντικὰ κονδύλια. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου ἡ τότε Διοικήσεις τῆς Τραπεζῆς, ἐπικειμένης τῆς συντάξεως καὶ δημοσιεύσεως τοῦ Ἰσολογισμοῦ 1951, ἐθεώρησε χρέος της νὰ συμβουλευθῇ τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα προτοῦ καταλήξῃ εἰς ἀπόφασιν διανομῆς μερίσματος διὰ τὴν χρῆσιν ἐκείνην, καίτοι ὑπῆρχον ἀνάλογα κέρδη, ἐφ' ὅσον τόσον δυσμενεῖς προβλέψεις ἐβάρυναν τὴν τρέχουσαν χρῆσιν. Κατόπιν τούτου ὁ τότε Διοικητὴς συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ τότε Συμβούλου κ. Β. Κυριακοπούλου, ὁ ὁποῖος ἀπετέλει συγχρόνως μέλος καὶ τοῦ κατὰ τὸ Καταστατικὸν Συμβουλίου Διοικήσεως, ἐπεσκέφθησαν τὸν Διοικητὴν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθεσαν σαφῶς τὰ προβλήματα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τὴν ἀνάγκην ἐπικουρίας της εἰς μίαν δύσκολον στιγμὴν. Παραλλήλως ὑπέδειξαν συγκεκριμένα μέτρα, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπέλθουν ὅχι μόνον οἰκονομίαι¹ ἀλλὰ καὶ αὐξήσεις τῶν ἐν γένει ὠφελειῶν τῆς Τραπεζῆς.

1. Λόγῳ τῶν προσφάτων κοινῶν Συλλογικῶν Συμβάσεων μετὰ τοῦ προσωπικοῦ καὶ τοῦ ἀπὸ κοινοῦ χειρισμοῦ ὅλων τῶν σχετικῶν ζητημάτων ἡ συνεννόησις μετὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἦτο ἀπαραίτητος.

Εἶναι δύσκολον νὰ ἀναπολήσωμεν μετὰ πάροδον τόσο χρόνου τὰς λεπτομερείας τῆς συζητήσεως ἐκείνης. Πάντως ὁ ὅλος τόνος ὑπῆρξεν ἀπολύτως ἐγκάρδιος, ἡ ἐκ μέρους τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κατανόησις ὑπῆρξε πλήρης καὶ αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις ἦσαν τοιαύτης φύσεως ὥστε ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα νὰ καταλήξῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν ἀπόφασιν διανομῆς μερίσματος διὰ τὴν χρῆσιν 1951.

Διὰ νὰ δώσωμεν μίαν ἀμυδρὰν εἰκόνα τῶν τότε λεχθέντων παραθέτομεν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς 12ης Μαρτίου 1952 τοῦ Συμβουλίου Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Εἰς τὸ Συμβούλιον ἐκεῖνο ὁ τότε Διοικητὴς ἐξέθεσεν ἐν συνόψει, ἐπικουρούμενος καὶ ἀπὸ τὸν παραστάντα κατὰ τὴν σχετικὴν συνάντησιν Σύμβουλον κ. Β. Κυριακόπουλον, τὰς συζητήσεις καὶ συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ὡς ἑξῆς :

« Ὁ κ. Διοικητὴς ἀνακοινοῖ διὰ μακρῶν τὰς συνεννοήσεις τὰς ὁποίας ἔκα-
 » με μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Μαντζαβίνου εἰς μα-
 » κρὰν μετ' αὐτοῦ συνεργασίαν, ἐπικουρούμενος καὶ ἀπὸ τὸν Σύμβουλον κ. Β.
 » Κυριακόπουλον. Τὸ πόρισμα τῶν συνεννοήσεων τούτων εἶναι ὅτι ὁ κ. Μαν-
 » τζαβῖνος ἀπεδέχθη ὅλας τὰς ὑποδείξεις μας, ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ταμεῖον Συν-
 » τάξεων καὶ τὸ Ταμεῖον Ὑγείας καὶ γενικῶς τὰ ἀφορῶντα τὸ Προσωπικόν,
 » πρᾶγμα σημαντικὸν λόγῳ τῆς ἀρχῆς τῆς ἴσης μεταχειρίσεως, εἰς τρόπον
 » ὥστε νὰ μὴ ἐμφανίζεται ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ὡς μεμονωμένως ἐνεργοῦσα
 » εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Παραλλήλως ὁ κ. Μαντζαβῖνος ἀπεδέχθη εἰσήγησιν
 » τοῦ κ. Διοικητοῦ περὶ ἐξευρέσεως τρόπου ἀπαλλαγῆς τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τὸ
 » καταβαλλόμενον εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων ποσὸν 2,5 - 3 δισεκ. διὰ τὴν
 » πληρωμὴν τῶν συντάξεων τῶν ἐθελουσίως ἐξελθόντων. Τέλος ὁ κ. Μαντζα-
 » βῖνος ἐδέχθη νὰ χρηματοδοτήσῃ ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὅρους τὴν Τράπεζαν διὰ τὴν
 » ἀποσυμφόρησίν της ἀπὸ παλαιὸν Προσωπικὸν βαρῦνον αὐτὴν μὲ μεγάλους
 » μισθοὺς.

« Ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ τὰς δαπάνας. Ὅσον ἀφορᾷ ἤδη τὸ σκέλος τῶν ὠφε-
 » λειῶν ὁ κ. Μαντζαβῖνος διηυκρίνησε ρητῶς εἰς τὸν κ. Διοικητὴν καὶ τὸν
 » κ. Κυριακόπουλον ὅτι ἡ πρόθεσις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς δὲν εἶναι
 » νὰ πιέσῃ τὰς χορηγήσεις τῶν Τραπεζῶν κάτω τοῦ γενικοῦ ὁρίου εἰς ὃ ἀνῆρ-
 » χοντο αὗται τὴν 31.12.51. Καὶ ἐπομένως ἡ παρατηρουμένη σήμερον μείωσις
 » τῶν τοποθετήσεων τῆς Τραπεζῆς εἶναι προσωρινή. Ὁ κ. Μαντζαβῖνος ἀνεκοί-
 » νωσε καὶ τὴν λεπτομέρειαν ὅτι ἔδωσεν ἐντολὴν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Βιομη-
 » χανικῶν Πιστώσεων νὰ ἀρχίσῃ τὰς ἐπαναχορηγήσεις πρὸς βιομηχανίας, ὑπὸ
 » μορφὴν εἰδικῶν χρηματοδοτήσεων. Καὶ ἐπομένως εἶναι ζήτημα δραστηριό-
 » τητος τῆς Τραπεζῆς τὸ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ὅριον τῶν χορηγήσεων τῆς
 » 31.12.51.

« Κατόπιν τούτου ὁ κ. Διοικητὴς ἀνακοινοῖ εἰς τὸ Συμβούλιον ὅτι ἀνέθε-
 » σεν εἰς τὸν Ὑποδιοικητὴν κ. Μανέαν, λόγῳ ἀρμοδιότητος ὡς ἐκ τοῦ γε-

» γονότος ὅτι ἔχει τὴν εὐθύνην τῶν τοποθετήσεων, νὰ ἐκπροσωπῇ τοῦ λοιποῦ
 » τὴν Τράπεζαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Βιομηχανικῶν Πιστώσεων καὶ νὰ παρακο-
 » λουθῇ καὶ προωθῇ τὰ ἐνδιαφέροντα τὴν Τράπεζαν θέματα. Ἐλπίζει δὲ βα-
 » σίμως ὅτι μὲ τὴν τοιαύτην παρακολούθησιν καὶ τὴν ἔντασιν τῶν προσπα-
 » θειῶν τῶν Ὑπηρεσιῶν συντόμως θὰ ὑψωθῇ τὸ ἐπίπεδον τῶν τοποθετή-
 » σεων τῆς Τραπεζῆς, ὥστε, ἂν δὲν ἔχωμεν αὐξήσιν τῶν ὠφελειῶν κατὰ τὸ
 » 1952, πάντως νὰ μὴ ἔχωμεν μείωσιν αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1951.

» Ὁ κ. Διοικητὴς ἀνακοινοῖ ὅτι ἐὰν τελικῶς ψηφισθῇ ὁ Νόμος περὶ ἐπεν-
 » δύσεως τῶν καταθέσεων τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου εἰς
 » ἔντοκα γραμμάτια τοῦ Δημοσίου ἡγγυημένα παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλ-
 » λάδος, τότε θὰ ὑπάρξῃ εὐχέρεια τοποθετήσεως εἰς τὰ αὐτὰ ἔντοκα γραμ-
 » μάτια καὶ τῶν ἀτόκων μέχρι σήμερον ὑποχρεωτικῶν καταθέσεων τῆς Τρα-
 » πέζης παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ρητῶς διηυκρινίσθη κατὰ τὰς
 » συνεννοήσεις μετὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ κ. Μαντζαβίνου,
 » καὶ ἐπομένως ἐκ τῆς τοιαύτης ἀξιοποιήσεως ποσοῦ Δρχ. 140 δισεκ., τὸ
 » ὁποῖον παραμένει σήμερον ἄτοκον παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, δέον
 » νὰ ἀναμένεται ὠφέλεια τῆς Τραπεζῆς κυμαινομένη μεταξὺ 6 καὶ 7 δισεκ.
 » ἔτησίως.

» Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρεμβαίνων ὁ Σύμβουλος κ. Β. Κυριακόπουλος
 » ὑπενθυμίζει ὅτι μὲ τὸν κ. Μαντζαβῖνον συνεζητήθη ἐπίσης καὶ τὸ ζήτημα
 » τῆς χορηγήσεως καπνεμπορικῶν δανείων διὰ τὴν νέαν ἐσοδείαν καὶ ὅτι πα-
 » ρεσχέθη ἡ ὑπόσχεσις ὅτι τοῦτο θέλει συντόμως ρυθμισθῇ, εἰς τρόπον ὥστε
 » ὅχι μόνον νὰ αὐξηθῇ σημαντικῶς τὸ ποσὸν τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς
 » εἰς τὸν κλάδον τοῦτον ἀλλὰ νὰ προκύβουν καὶ αἱ γνωσταὶ ἄλλαι ἔμμεσοι
 » ὠφέλειαι ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς καπνῶν κλπ.

» Ἐπίσης ὑπενθυμίζει ὁ κ. Κυριακόπουλος ὅτι ὁ κ. Μαντζαβῖνος ὑπεσχέθη
 » νὰ ἐξετάσῃ εὐμενῶς αἰτήσιν τῶν Τραπεζῶν περὶ ἐπαναχορηγήσεως εἰς αὐ-
 » τὰς ἐνὸς μέρους τοῦ προστίμου τὸ ὁποῖον ἐπεβλήθη εἰς τοὺς ἐν καθυστε-
 » ρήσει πελάτας τῶν Τραπεζῶν καὶ τὸ ὁποῖον ἀνῆρχετο εἰς 3⁰/₀ ἔτησίως διὰ
 » τὸ 1951, ἐνῶ ἀντιθέτως κατηργήθη διὰ τὸ 1952. Ὁμοίως ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ
 » κ. Μαντζαβῖνος ὑπεσχέθη νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Τράπεζαν εἰς τὴν προσπάθειαν
 » τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν δανείων τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ ἅτινα ἔχουν
 » χορηγηθῇ μέσῳ τῆς Κ. Ε. Δ.»

Τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀποσπάσματος τούτου τῶν πρα-
 κτικῶν εἶναι ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 1952 ἐπεκράτει ἀκόμη μεγάλη αἰ-
 σιοδοξία, ὥστε νὰ γίνεται λόγος περὶ ταχείας ἐπιστροφῆς εἰς τὸ ὕψος τῶν
 χορηγήσεων τοῦ Δεκεμβρίου 1951... Ἄλλ' ἢ ἐπάνοδος εἰς τὴν πραγματικότη-
 τα ὑπῆρξε διὰ τὸν λόγον τοῦτον περισσότερον σκληρά. Διότι κατὰ τοὺς προσε-
 χεῖς μῆνας ἔγινε σαφὲς καὶ ἐδηλώθη ἐπισήμως παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπι-
 τροπῆς ὅτι τὸ σύνολον τῶν χορηγήσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπρόκειτο

νὰ παραμείνη μονίμως κατώτερον κατὰ Δρχ. 300 δισεκ. τοῦ ἀντιστοίχου ὕψους τῆς 31 Δεκεμβρίου 1951. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὰ δάνεια πρὸς τὸ Καπνεμπόριον, εὐρέθη τρόπος ὥστε καὶ αὕτὴ νὰ μειωθῇ, ὡς εἰδικώτερον ἐξετέθη εἰς προηγούμενον κεφάλαιον¹.

Ἀνάλογος ὑπῆρξεν ἡ τύχη καὶ τῶν συγκεκριμένων προτάσεων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς αὐξήσιν τῶν ἄλλων ὠφελειῶν της. Διότι ἡ ἀξιοποίησις τῶν ἀτόκων παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος καταθέσεων τῶν Τραπεζῶν, δι' ἐπενδύσεώς των εἰς ἔντοκα γραμμάτια τοῦ Δημοσίου ἡγγυημένα καὶ προεξοφλούμενα παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, καίτοι ἀπολύτως δικαιολογημένη οὐδέποτε προωθήθη σοβαρῶς. Αἱ ἀπεγνωσμένοι προσπάθειαι τῆς τότε Διοικήσεως ὅπως ἐπιβάλλῃ μίαν ἀρχὴν ἐφαρμοζομένην εἰς ὅλα τὰ κράτη ὅπου ὑπάρχει ὁ θεσμός τῶν ὑποχρεωτικῶν καταθέσεων παρὰ τῇ Κεντρικῇ Τραπεζῇ προσέκρουσαν πάντοτε εἰς τοὺς δισταγμοὺς ἢ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἀρμοδίων. Καὶ ὅμως ἀνάλογος ἀρχὴ ἐφηρμόσθη προκειμένου περὶ τῶν καταθέσεων τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, τὰς ὁποίας τὸ Κράτος ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν Ἀνασυγκρότησιν, ἐπιβαρυνθὲν μὲ τὴν πληρωμὴν τοῦ σχετικοῦ τόκου. Διὰ τὸ ἴδιον νὰ μὴν ἰσχύσῃ καὶ διὰ τὰς Τραπεζάς, ἐφ' ὅσον μάλιστα τοῦτο ἐφαρμόζεται διεθνῶς²;

Ἀλλὰ καὶ ἡ πρότασις ὅπως δοθῇ μικρὰ προμήθεια εἰς τὰς Τραπεζάς διὰ τὴν παρ' αὐτῶν εἰσπραξίν τοῦ ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου προστίμου ἐξ 1 % μηνιαίως διὰ τὰς ἐν καθυστερήσει χορηγήσεις, ὅπως ἐγένετο κατὰ τὸ παρελθόν, δὲν ἔτυχε καλύτερας τύχης. Εἰς τὴν περίπτωσιν βεβαίως αὐτὴν ἐπρόκειτο περὶ μειώσεως δημοσίου ἔσοδου καὶ οἱ δισταγμοὶ τῶν ἀρμοδίων ἦσαν περισσότερον δικαιολογημένοι. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι τοῦτο ἴσχυε, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου ἔσοδον ἦτο μικρότερον, πῶς εἶναι νοητὸν καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ κόσμου ἴσχυσε ποτὲ ὁ κανὼν νὰ ἐπιβαρύνωνται αἱ Ἑμπορικαὶ Τράπεζαι μὲ εἰσπραξίν ἔσοδου τοῦ Δημοσίου χωρὶς νὰ ἀποζημιώνωνται οὔτε διὰ τὸ κόστος τῆς ἐργασίας ταύτης, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ προσωπικοῦ, τὰς ἐπιβαλλομένας προσθέτους γραφειοκρατικὰς μεθόδους, ὑπερωρίας κλπ. δὲν εἶναι ἀσήμαντον;

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν συγκέντρωσιν τῶν δανείων τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ εἰς

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 81 - 82.

2. Ἐπειδὴ τόσος γίνεται θόρυβος διὰ τὰ μεγάλα ἔξοδα τῶν Τραπεζῶν, ἐπισημαίνουμεν τὴν κολοσσιαίαν ἐπιβάρυνσίν των ἐκ τοῦ μέτρου τούτου. Συγκεκριμένως αἱ παρὰ Τραπεzaῖς ἀπομείνασαι παλαιαὶ καταθέσεις τῶν Ν.Π.Δ.Δ., ἐκ τῶν ὁποίων ποσοστὸν ἄνω τοῦ 60 % εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ἐνῶ θεωρητικῶς ἀπολαμβάνουν ἐπιτόκιον 5 %, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον εἰσπράττουν τὰ Ν.Π.Δ.Δ., εἰς τὴν πραγματικότητα κοστίζουν εἰς τὰς Τραπεζάς περίπου 8 %, λόγῳ τῆς ὑποχρεώσεως ὅπως ποσοστὸν 35 % αὐτῶν παραμένῃ ὑποχρεωτικῶς καὶ ἀτόκως κατατεθειμένον παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος.

τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, λόγῳ τῶν διαρκῶν αἰτιάσεων τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Δανείων εἰς βάρος τῶν ἄλλων Τραπεζῶν, καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οὐδεμία θετικὴ πρόοδος ἐσημειώθη παρὰ τὰς διαρκεῖς προσπάθειάς καὶ τὰ ἐπίμονα σχετικὰ διαβήματα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Ἀντιθέτως, μετὰ τὴν συγχώνευσιν ἀνεγράφη ἐπανειλημμένως εἰς τὰς ἐφημερίδας ἡ πληροφορία ὅτι ἡ μακροπρόθεσμος Βιομηχανικὴ Πίστις πρόκειται νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν. Ἄν τοῦτο ἤθελε τυχὸν πραγματοποιηθῇ, εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ ἀρτία ὀργάνωσις τῆς Διευθύνσεως Βιομηχανικῆς Πίστεως παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ καθὼς καὶ ἡ πείρα καὶ ἡ μακρὰ παράδοσις τῆς Τραπεζῆς εἰς τὸν τόσον εἰδικευμένον κλάδον τοῦτον ἄχρηστεύονται, καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ διαλυθοῦν διὰ νὰ ἰδρυθοῦν νέαι ὑπηρεσίαι εἰς ἄλλην Τράπεζαν, τῆς ὁποίας εἶναι τελείως διάφορος ὁ προορισμός...

* * *

Παρὰ τὰς διαδοχικὰς διαψεύσεις ὅλων αὐτῶν τῶν ἐλπίδων, προσπαθειῶν καὶ ὑποσχέσεων, ἡ Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1952 συνέχισε τὸν ἀγῶνα της. Καὶ ἡ ἀντίδρασις τῆς Τραπεζῆς κατὰ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀτέγκτου ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου ἐνεργὸς καὶ εἰς τὸ θέμα τῶν καθαρῶς τραπεζικῶν ἐργασιῶν.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ λεχθοῦν ὠρισμένα πράγματα ἐν σχέσει μὲ τὸ ζήτημα τῶν «παγωμένων πιστώσεων», διὰ τὰς ὁποίας ἔγινε τόσος λόγος.

Ἐν πρώτοις χρειάζεται νὰ διευκρινηθῇ ὅτι ὡς «παγωμένοι» νοοῦνται, σύμφωνα μὲ τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, αἱ πιστώσεις αἱ ὑπερβαίνουσαι τὰς Δρχ. 1.000 ἐκ. ἀσχέτως τοῦ ποιοῦ καὶ τῆς πιστωτικῆς ἐπιφανείας τοῦ ὀφειλέτου. Ἄλλ' ὥς εἶναι προφανὲς τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι σχετικῶς μικρόν, ἂν μὴ ἀσήμαντον, προκειμένου περὶ μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρήσεως, ἡ ὁποία μοιραίως χρειάζεται καὶ ἀντίστοιχον κεφάλαιον κινήσεως, ἐνῶ ἀντιθέτως εἶναι ὑπέρογκον προκειμένου περὶ μιᾶς μικρᾶς ἢ μεσαίας ἐπιχειρήσεως. Εἶναι δὲ ἐπίσης προφανὲς ὅτι ὑπάρχουν «παγωμένοι πιστώσεις», ἴσως μάλιστα εἰς βαθμὸν περισσότερον ἐπικίνδυνον, καὶ μεταξὺ τῶν μικροτέρων τῶν Δρχ. 1.000 ἐκ. τοιούτων. Ἡ καθαρῶς ποσοτικὴ βάσις, ἡ ὁποία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐτέθη πρὸς καθορισμὸν τῶν «παγωμένων πιστώσεων», χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὁ βαθμὸς τῶν ἀναγκῶν της, ὑπῆρξεν ἀτυχῆς καὶ ἐγένετο ἀπλῶς ἀφορμὴ δημιουργίας συγχύσεως καὶ παρεξηγήσεων.

Ἐξ ἄλλου διατὶ «παγωμένοι» ἐθεωρήθησαν μόνον αἱ εἰς βάρος τοῦ Ἐκδοτικοῦ Προνομίου χορηγηθεῖσαι πιστώσεις εἰς τὸ Ἐμπόριον καὶ κυρίως τὴν Βιομηχανίαν καὶ ὅχι καὶ αἱ ἐκ τῆς ἰδίας πηγῆς πολὺ μεγαλύτεραι καὶ εἰς ποσὸν καὶ εἰς καθυστέρησιν πιστώσεις πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν Τρά-

πεζαν ἢ καὶ αὐτὸν τὸν Λογαριασμὸν Διαχειρίσεως Ἐφοδίων τοῦ Δημοσίου ; Μήπως ὅλαι αὐταὶ αἱ πιστώσεις, πολλαπλάσιαι εἰς ὄγκον τῶν Δρχ. 350 δισεκ. τῆς Βιομηχανίας, δὲν ἀπετέλουν βάρος τῆς κυκλοφορίας καὶ δὲν συνετέλουν εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων ; Ἄλλ' ἂν ἐπὶ τέλους, σύμφωνα μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ἔπρεπε νὰ πιεσθῇ ἡ Βιομηχανία διὰ νὰ ρίψῃ τὰς τιμὰς τῶν προϊόντων της, διατὶ ἡ πίεσις ἤσκειτο μόνον διὰ τὰς μέσῳ τῶν Τραπεζῶν πιστώσεις, ἐνῶ ἀντιθέτως διὰ τὰ χρέη τῆς Βιομηχανίας πρὸς τὸ ΙΚΑ καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀσφαλιστικοὺς Ὁργανισμοὺς ἐδίδοντο καὶ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ δίδονται παρατάσεις ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Κράτους ;

Ἀσχέτως ὅμως πρὸς ὅλας αὐτὰς τὰς ἀντιφάσεις καὶ διακυμάνσεις, εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ « παγωμέναι πιστώσεις » τῆς Βιομηχανίας δὲν ἐδημιουργήθησαν αἰφνιδίως οὔτε καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Νομισματικῶν μας Ἀρχῶν. Πράγματι, αἱ εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χορηγήσεις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἠυξήθησαν μὲ ρυθμὸν διαρκῶς ἐντεινόμενον. Τοιουτοτρόπως αἱ χορηγήσεις αὐται, αἱ διατεθεῖσαι ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν, ἐξαιρουμένων δηλαδὴ τῶν χορηγήσεων πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν καὶ τὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν ὥς καὶ τῶν ἀπ' εὐθείας διὰ συγκέντρωσιν τῶν γεωργικῶν προϊόντων χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐκινήθησαν ὥς ἑξῆς :

31-12-49	Δρχ. 807 δισεκ.
31-12-50	» 1.223 »
31-12-51	» 1.606 »

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου συνάγονται τὰ κάτωθι συμπεράσματα :

1) Αἱ πρὸς τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν χορηγήσεις εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ διὰ τῆς μεσολαβήσεως ὅλων τῶν Τραπεζῶν, συμπεριλαμβανομένης τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐδιπλασιάσθησαν οὐσιαστικῶς ἐντὸς δύο ἐτῶν.

2) Ἡ αὐξήσις αὕτη ἐδημιουργήθη κατὰ φυσικὸν λόγον τῇ ἐγκρίσει τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, δεδομένου ὅτι ἐγένετο εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ εἶχεν ὥς ἐπακόλουθον ἀντίστοιχον αὐξήσιν τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας. Εἰδικώτερον, αἱ πρὸς τὴν Βιομηχανίαν πιστώσεις ἐνεκρίνοντο προκαταβολικῶς ἀπὸ τὴν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἐδρεύουσας Ἐπιτροπῇ Βιομηχανικῶν Πιστώσεων, ἡ ὁποία, ἀποτελουμένη ἐκ κρατικῶν ὀργάνων καὶ λειτουργῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κατὰ πλειοψηφίαν, καθώριζεν ὅχι μόνον τὸ ὕψος πιστοδοτήσεως ἐκάστης ἐπιχειρήσεως ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον ἐξοφλήσεως ἢ τοὺς ὅρους ἀνανεώσεως τῆς πιστώσεως.

3) Ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 1952 ἀσκηθεῖσα ἄτεγκτος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ ὑπῆρξε μία ἀπότομος στροφὴ τῆς μέχρι τότε ἐφαρμοσθείσης τακτικῆς εἰς τὴν πιστοδότησιν τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Βιομηχανίας. Τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν πε-

ραιτέρω ἀπόδειξιν τῆς ἀρχικῆς διαπιστώσεώς μας, καθ' ἣν ἡ ἀπότομος περικοπή τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας εὔρεν ἀπαρασκεύους τόσον τὴν ἐν γένει οἰκονομίαν μας ὅσον καὶ τὰς Κρατικὰς καὶ Νομισματικὰς μας Ἀρχάς.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι διαρκοῦντος τοῦ 1952 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εὗρέθη, ἐπανελημμένως, ὑποχρεωμένη νὰ περιορίσῃ τὰς ἐν γένει χορηγήσεις τῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς δημιουργηθεισῶν ὑποχρεώσεων τῆς. Διότι ἐνῶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης αἱ χορηγήσεις πρὸς τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν ηὔξανοντο διαρκῶς, ἡ δὲ ἀναστολὴ ἢ ἀνανέωσις τῶν ληγουσῶν δόσεων ἀπετέλει τὸν κανόνα, ἔναντι μικρᾶς καταβολῆς, ἀντιθέτως ἔκτοτε ἔπαυσεν ἀποτόμως οἰαδῆποτε χορηγήσεις νέων καὶ οἰαδῆποτε ἀναστολὴ ἢ ἀνανέωσις παλαιῶν πιστώσεων. Τοιουτοτρόπως ὁ παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος λογαριασμός τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἤρχισε καθημερινῶς χρεούμενος μὲ τὰς ληγούσας δόσεις τῶν βιομηχανικῶν δανείων. Οἱ ἀντίστοιχοι ὀφειλῆται εὗρίσκοντο εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐκπληρώσουν ἀμέσως ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας, ὅταν τὰς ἀνελάμβανον, ὑπελόγιζαν ὅτι θὰ ἀντιμετωπίσουν ἐν ἀνέσει καὶ μὲ πάσης φύσεως ἀνανεώσεις, ἀναστολὰς καὶ εὐκολίας. Ὡρισμένοι μάλιστα ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅταν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ πληρώσουν μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας ἐκ τῶν ληγουσῶν δόσεων, ἀπέφυγον ἐπιμελῶς νὰ τὸ πράξουν λόγῳ τοῦ φόβου ὅτι εἰς περίπτωσιν οἰασδῆποτε ἐκτάκτου ἀνάγκης τῶν ἡ Τράπεζα δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς χρηματοδοτήσῃ ἐκ νέου, ὡς κατὰ τὸ παρελθόν. Τοιουτοτρόπως δὲ ἡ ἄτεγκτος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ ἐδημιούργει μέχρις ἐνὸς σημείου καὶ περαιτέρω « πάγωμα », δυνάμενον ἀσφαλῶς νὰ προληφθῇ μὲ ἓνα ἐλαστικώτερον χειρισμόν.

Ἄλλ' ἡ χειροτέρα συνέπεια τῶν ἀποτόμων αὐτῶν διακυμάνσεων τῆς ἐν γένει νομισματικῆς μας πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία κρίσεως εἰς τὰ διαθέσιμα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Διότι, ὡς ἦτο ἐπόμενο, ὁ ρυθμὸς τῶν εἰσπραξέων τῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρακολουθήσῃ τὴν καθημερινὴν καὶ ραγδαίαν χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ τῆς παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος μὲ τὰς ληγούσας δόσεις τῶν « παγωμένων πιστώσεων ». Καὶ τοιουτοτρόπως ὑπῆρξαν δύο περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ λογαριασμός οὗτος εὗρέθη χρεωστικός.

Τὸ γεγονὸς ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐπιχείρημα διὰ νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ δῆθεν οἰκονομικὴ ἀδυναμία εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ Τράπεζα ἢ αἱ κακόβουλοι διαδόσεις περὶ κινδύνου πτωχεύσεώς τῆς καὶ ἀνάγκης συγχωνεύσεώς τῆς, λόγῳ τοῦ κινδύνου τούτου... Τὸ ὡς ἄνω ἱστορικὸν τῆς δημιουργίας τοῦ ζητήματος ἀρκεῖ διὰ νὰ πείσῃ καὶ τὸν πλέον ἀμύητον ὅτι περὶ οὐδενὸς ἐξ ὧν αὐτῶν ἐπρόκειτο. Ἄλλως τε ἡ ὅλη ἐξέλιξις τῶν χρεωστικῶν τούτων ἀνοιγμάτων ὑπῆρξε τοιαύτη ὥστε νὰ ἀποδεικνύεται πλήρως καὶ ἡ δυναμικότης τῆς Τραπεζῆς καὶ τὸ ἀναίτιον αὐτῆς.

Τὸ πρῶτον ἀνοιγμα ἐδημιουργήθη περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου 1952 συνεπεία τῶν διὰ πρώτην φορὰν ἐφαρμοσθεισῶν ἀθρόων χρεώσεων τῆς Τραπε-

ξης με τὰς ληγούσας δόσεις τῶν «παγωμένων πιστώσεων». Τὸ ποσὸν ἀνῆλθεν εἰς Δρχ. 50 δισεκ. περίπου, ἀλλ' ἐκαλύφθη ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Πρὸς τοῦτο ἤρκεσεν ἡ ἀντίστοιχος περιστολὴ τῶν ἄλλων πιστώσεων τῆς Τραπεζῆς καὶ δὴ εἰς βάρος τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐμπορίου. Τὸ γεγονὸς προεκάλεσε τὰς ζωηρὰς διαμαρτυρίας τῶν ἐνδιαφερομένων, δεδομένου ὅτι λόγῳ τῆς μικροτέρας ἀποδόσεως τοῦ κλάδου τούτου τῶν χορηγήσεων αἱ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι διέθετον τὰς πιστώσεις των εἰς ἄλλας περισσότερον παραγωγικὰς ἐργασίας καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πιστοδοτήσεως τῶν ἐπαρχιῶν ἐβάρυνε τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, σύμφωνα ἄλλως τε με τὰς παλαιὰς παραδόσεις της. Ἐν τούτοις καὶ παρὰ τὰς διαμαρτυρίας αὐτὰς ἡ τότε Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς, ἐν τῇ προσπαθείᾳ της ὅπως τηρήσῃ πιστῶς τὰς ἐντολὰς τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, δὲν ἐδίστασε νὰ περιορίσῃ ἐν μέρει καὶ τὴν κατ' ἐξοχὴν συμπαθῆ ταύτην πιστοδότησιν. Τὸ πρᾶγμα ἦτο ἄλλως τε εὐκόλον, δεδομένου ὅτι κατὰ Φεβρουάριον 1952 τὸ σύνολον τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς ἀνῆρχετο ἀκόμη εἰς Δρχ. 1.400 ἐκ. περίπου. Ἐξ ἄλλου τὸ «πάγωμα» τῶν βιομηχανικῶν χορηγήσεων δὲν εἶχεν ἐκδηλωθῇ τόσον σαφῶς, καὶ εἰσεπράττετο ἀκόμη σοβαρὸν ποσοστὸν ληγουσῶν δόσεων. Πάντως γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ Τράπεζα ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐκάλυψε τὸ χρεωστικὸν ἄνοιγμα τῶν Δρχ. 50 δισεκ. καὶ ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ρευστότητα τοῦ ἐνεργητικοῦ της καὶ τὴν ἐν γένει δυναμικότητά της.

Ἀλλ' ἡ κατάστασις ἤρchiσε νὰ χειροτερεύῃ με τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἔντασιν τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς. Συγκεκριμένως κατ' Αὐγούστου 1952 αἱ ἐν γένει χορηγήσεις τῆς Τραπεζῆς εἶχον μειωθῇ εἰς ποσὸν κατώτερον τῶν Δρχ. 1200 δισεκ., ἥτοι εἶχε χρεωθῇ ἀπὸ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος με ποσὸν ὑπερβαῖνον τὰς Δρχ. 350 δισεκ. ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ὑπὲρ αὐτῆς πιστώσεις τῆς 31 Δεκεμβρίου 1951. Ἐξ ἄλλου, καὶ ὥς ἐξηγήσαμεν λεπτομερῶς ἀνωτέρω¹, κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχε χρεωθῇ καὶ με ποσὸν Δρχ. 70 δισεκ. ἀντιπροσωπεῦον τὰς ἀναλήψεις ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, τῶν ὁποίων αἱ νέαι καταθέσεις δὲν κατενέμοντο εἰς τὰς Τράπεζας ἀλλὰ διετίθεντο διὰ τὴν Ἀνασυγκρότησιν. Τέλος, ὥς νὰ μὴν ἤρουν ὅλα αὐτά, ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ δι' ἀποφάσεώς της εἶχε διαχωρίσει τὸν τρεχούμενον λογαριασμὸν τῶν Τραπεζῶν ἀπὸ τὸν κατὰ Νόμον λογαριασμὸν ὑποχρεωτικῶν των καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ δύο οὔτοι λογαριασμοὶ ἐτηροῦντο κατὰ τρόπον ἐνιαῖον. Καὶ αἱ Τράπεζαι ἠδύναντο προσωρινῶς νὰ ἀντλοῦν διαθέσιμα ἐκ τῶν ὑποχρεωτικῶν των καταθέσεων πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐπείγουσῶν καὶ ἀπολύτου προσωρινότητος ἀναγκῶν. Διὰ

1. Ἰδε σελ. 41 - 42.

τῆς δημιουργίας δύο χωριστῶν λογαριασμῶν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀρκετὰ παράδοξον καὶ ἀντιφατικὴν θέσιν, ἐνῶ εἶχεν εἰς τὸν ἕνα λογαριασμὸν καταθέσεις ὑπερβαινούσας τὰς Δρχ. 140 δισεκ. καὶ δὴ ἀτόκως, νὰ εἶναι χρεωστικὴ εἰς τὸν ἄλλον λογαριασμὸν καὶ δὴ ἐντόκως...

Πάντως καὶ λόγῳ τῆς συσσωρεύσεως τῶν αἰτίων τούτων, κατ' Αὐγούστον 1952 ἐνεφανίσθη νέον ἄνοιγμα εἰς τὸν τρεχούμενον λογαριασμὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, μεγαλύτερον αὐτὴν τὴν φορὰν, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ αἰχμὴ ἀνῆλθεν εἰς Δρχ. 129 δισεκ. Βεβαίως τὸ νέον τοῦτο ἄνοιγμα δὲν ἐνεφανίσθη ἐντὸς μιᾶς ἢ ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἀσκοῦσα τὸν ἔλεγχον τῆς πιστωτικῆς πολιτικῆς καὶ ἐν γνώσει ὅλων τῶν λεπτομερειῶν, συνέστησε τὸν περιορισμὸν τῶν χορηγήσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τρόπον ὥστε νὰ καλυφθῇ καὶ πάλιν τὸ ἄνοιγμα ἐντὸς συντόμου χρονικοῦ διαστήματος, ὡς εἶχε συμβῇ τὴν πρώτην φορὰν.

Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα ἐτίθετο πλέον κατὰ διάφορον τρόπον ἐνώπιον τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Διότι ὁ περαιτέρω, καὶ μάλιστα κατὰ Δρχ. 129 δισεκ., περιορισμὸς τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς ἦτο δύσκολος ἄνευ ὀδυνηρῶν συνεπειῶν διὰ τὴν ἐν γένει οἰκονομίαν. Μετὰ τὸν περιορισμὸν τῶν χορηγήσεων κατὰ Δρχ. 350 δισεκ. ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν, ὡς ἐξηγήσαμεν ἄνωτέρω, ἦτο ἐπόμενονον αἱ ἀπομένουσαι χορηγήσεις νὰ ἔχουν μικροτέραν ρευστότητα. Ἐξ ἄλλου, καθ' ἣν στιγμὴν ὑπεδεικνύετο εἰς τὴν Τράπεζαν νὰ εἰσπράξῃ Δρχ. 129 δισεκ. ἀπὸ τὰς πιστώσεις της, ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ δι' εἰδικῆς ἀποφάσεώς της ἔδιδε προθεσμίαν μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου εἰς τοὺς ὀφειλέτας τῶν παγωμένων « πιστώσεων » διὰ νὰ προσαγάγουν συναλλαγματικὰς πελατείας των τριμήνου προθεσμίας λήξεως. Τοιοῦτοτρόπως ἀπεκλείετο οἰαδήποτε ἄμεσος εἴσπραξις τῶν « παγωμένων πιστώσεων » καὶ δὲν ἀπέμενεν ἄλλο τι ἀπὸ τὸν περαιτέρω περιορισμὸν τῶν ὑπολοίπων χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς, ἰδίως δὲ τῶν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ δὴ τὸ ἐπαρχιακὸν ἐμπόριον αἱ ὁποῖαι εἶχον τὴν μεγαλυτέραν ρευστότητα. Καὶ ὁ κίνδυνος τῆς οὕτω δημιουργηθησομένης ἀσφυκτικῆς πλέον καταστάσεως ἦτο προφανής. Τέλος μία νέα μείωσις τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς κατὰ Δρχ. 129 δισεκ. θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν αὕξησιν τοῦ ἐλλείμματος τῆς χρήσεως 1952 κατὰ Δρχ. 4-5 δισεκ. τοῦλάχιστον, ὅση ἦτο ἡ διὰ τοὺς ἀπομένοντας μῆνας διαφορὰ τῶν εἰσπραττομένων ἀπὸ τὰς χορηγήσεις ταύτας ὠφελειῶν καὶ τοῦ καταβαλλομένου εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἐπιτοκίου.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς προετίμησε νὰ θέσῃ τὸ ὅλον ζήτημα ἐνώπιον τῆς τότε Κυβερνήσεως καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Καὶ εἰς εἰδικῶς πρὸς τοῦτο κληθεῖσαν κοινὴν σύσκεψιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε Προεδρεύοντος τῆς Κυβερνήσεως Ἀντιπροέδρου της κ. Σοφ. Βενιζέλου ἀνεγνωρίσθη ἡ εἰδικὴ θέσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὡς καὶ τὸ ἀναίτιον αὐτῆς διὰ τὴν

οὕτω δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν. Εἰσηγουμένου δὲ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Μαντζαβίνου, πρὸς τὸν ὁποῖον συνεφώνησαν καὶ τὰ δύο ξένα μέλη τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπεφασίσθη ὅπως τὸ χρεωστικὸν ὑπόλοιπον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς¹ πληρωθῇ εἰς 12 ἴσας μηνιαίας δόσεις ἐκ Δρχ. 10 δισεκατομμυρίων.

Ἡ κοινὴ αὕτη ἀπόφασις Κυβερνήσεως καὶ Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν οἰκονομικῆς ἀδυναμίας τῆς Τραπεζῆς, ὅπως τόσο κακοβούλως ἐγένετο ἀπόπειρα νὰ ἐμφανισθῇ. Ἀντιθέτως, ἀποτελεῖ ἀναγνώρισιν τῶν γενικωτέρων εὐθυνῶν διὰ τὴν πιστωτικὴν πολιτικὴν τοῦ παρελθόντος. Καὶ συγχρόνως ἀποτελεῖ πλήρη δικαίωσιν τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Τραπεζῆς, ἥ ὁποία εἰλικρινῶς συνέβαλε δι' ὅλων της τῶν δυνάμεων εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, θέτουσα ὅμως πάντοτε ὡς βασικὴν ἀρχὴν τὴν ἀποφυγὴν ἀποτόμων κλονισμῶν καὶ ἐπικινδύνου ἀσφυξίας.

Διὰ τὴν Ἱστορίαν σημειοῦμεν ὅτι τὴν 7ην Ἰανουαρίου 1953, ὁπότε ἀπεφασίσθη ἡ βιαία συγχώνευσις τῆς Τραπεζῆς καὶ παρητήθη ἡ μέχρι τότε Διοίκησις αὐτῆς, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ὡς ἄνω λογαριασμοῦ εἶχε περιορισθῇ, διὰ τῆς τακτικῆς πληρωμῆς τῶν συμφωνηθεῖσων μηνιαίων δόσεων, εἰς Δρχ. 69 δισεκ. Ἐκτοτε καὶ χάρις εἰς τὴν ριζικὴν ἀνακαίνισιν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος, τὴν ὁποίαν ἐπηγγέλθησαν οἱ εἰσηγηταὶ τῆς συγχωνεύσεως, ἔχομεν λόγους νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ χρεωστικὸν ὑπόλοιπον τῆς 7ης Ἰανουαρίου 1953 ἂν δὲν ἠϋξήθη δὲν ἐμειώθη, λόγῳ τῆς σοβαρᾶς κρίσεως διαθεσίμων τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν ἡ μείωσις τῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ Καταθέσεων καὶ αἱ τόσαι ἄλλαι ἀγαθαὶ συνέπειαι τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν τελευταίων μηνῶν.

Ὁ ἀναγνώστης δύναται μόνος του νὰ συναγάγῃ τὰ ἀναγκαῖα συμπεράσματα περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ρηξικελεύθου αὐτῆς πολιτικῆς καὶ εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ πληθωρισμοῦ.

* * *

Η ἄμυνα τῆς Τραπεζῆς κατὰ τῶν εἰς βάρος της συνεπειῶν τῆς αἰφνιδιαστικῶς ἐφαρμοσθείσης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς ὑπῆρξε σκληρὰ καὶ ἐπίμονος.

Εἰς τὴν ὅλην αὐτὴν προσπάθειαν ἡ τότε Διοίκησις δὲν ἐφείσθη οὐδενὸς μέσου. Πέραν τῶν οἰκονομιῶν, τῆς ἐξευρέσεως νέων ἐσόδων καὶ τῆς ἐπιτεύξεως μιᾶς ἐκτάκτου χρηματοδοτήσεως, περὶ τῶν ὁποίων λεπτομερὴς ἐγένετο

1. Διὰ τὴν ἀκρίβειαν, ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Μαντζαβίνος ἐτόνισεν ὅτι ἡ εὐθύνη δὲν ἐβάρυνε τὴν τότε ἀλλὰ τὴν προκάτοχον Διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ὁποίας εἶχον κατ' οὐσίαν δημιουργηθῇ αἱ «παγωμένα πιστώσεις». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο ἱστορικῶς ἀκριβές, ἀλλ' ὡς προέκυψεν ἀπὸ τὴν ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν αἱ εὐθύναι διὰ τὴν πιστωτικὴν πολιτικὴν τοῦ παρελθόντος δὲν ἐβάρυνον μόνον τὴν Τράπεζαν.

άνωτέρω λόγος, ἡ Τράπεζα ἐστράφη πρὸς τὴν ἐπιδίωξιν τραπεζικῶν ἐργασιῶν μὴ ἀπαιτουσῶν χρηματοδότησιν καί, γενικώτερα, περισσότερον παραγωγικῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτύχη μίαν καλυτέραν ἀπόδοσιν τῶν μικροτέρων πλέον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς κεφαλαίων. Παραλλήλως ἐπεδίωξε τὴν αὔξησιν τῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ ἰδιωτικῶν καταθέσεων πρὸς αὔξησιν τῶν διαθεσίμων τῆς.

Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν προσπάθειαν ἐπετεύχθησαν ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Πράγματι τὸ σύνολον τῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ ἰδιωτικῶν καταθέσεων εἶχε τὴν ἀκόλουθον ἐξέλιξιν ἀπὸ τῆς 31 Μαρτίου 1951¹.

	31.3.51	31.12.52
Ἰδιωτικαὶ Καταθέσεις Δρχ. 193 δισεκ.	Δρχ. 357 δισεκ.	
Ταμιευτήριον » 16 »	» 44 »	
Σύνολον Δρχ. 209 δισεκ.	Δρχ. 401 δισεκ.	

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι ἐντὸς διαστήματος εἴκοσι περίπου μηνῶν αἱ παρὰ τῇ Τραπεζῇ ἰδιωτικαὶ καταθέσεις ηὔξήθησαν κατὰ ποσοστὸν ἄνωτερον τοῦ 91⁰/₀. Ἀντιθέτως, κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα τὸ σύνολον τῶν πάσης φύσεως ἰδιωτικῶν καταθέσεων τῶν Τραπεζῶν ηὔξήθη ἀπὸ Δρχ. 636 δισεκ. εἰς Δρχ. 1.017 δισεκ., ἥτοι ἐσημειώθη αὔξεις κατὰ ποσοστὸν μόνον 60⁰/₀².

Σημειωτέον ὅτι τὸ σημαντικώτατον τοῦτο ἀποτέλεσμα ἐπετεύχθη εἰς ἐποχὴν μεγάλης κυκλοφοριακῆς στενότητος καὶ καθ' ἣν στιγμὴν αἱ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι, στερηθεῖσαι καὶ αὐταὶ τῶν καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ., αἱ ὁποῖαι ὡς ἐλέχθη διετέθησαν διὰ τὴν Ἀνασυγκρότησιν, εἶχον ἐπιδιοθῇ εἰς ἀχαλίνωτον συναγωνισμόν πρὸς συγκέντρωσιν ἰδιωτικῶν καταθέσεων, χορηγοῦσαι εἰς αὐτὰς ἐπιτόκια 12⁰/₀ καὶ 14⁰/₀, δηλαδὴ ποσὸν μεγαλύτερον τοῦ θεμιτοῦ ὁρίου μὲ τὸ ὅποιον θὰ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ ἐπαναχορηγοῦν τὰ χρήματα αὐτὰ εἰς τοὺς κυριωτέρους κλάδους ἐργασιῶν...

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἤσκει συναγωνισμόν εἰς τὸν κλάδον τῶν ἰδιωτικῶν καταθέσεων, δεδομένου ὅτι εἶχε, νομικῶς τοῦλάχιστον, τὸ μονοπώλιον τῶν καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ. Ἀλλ' ὅταν τὸ μονοπώλιον ἐκεῖνο ἔπαυσε καὶ αἱ καταθέσεις τῶν Ν.Π.Δ.Δ. εἶχον τὴν ἐξέλιξιν περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν προηγουμένως, δὲν ἀπέμενεν ἄλλη λύσις ἀπὸ τὰς ἰδιωτικὰς καταθέσεις. Καὶ ἤρκεσεν ἡ ἐνεργὸς παρέμβασίς τῆς εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις διὰ νὰ ἐξαναγκασθοῦν αἱ ἄλλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι νὰ ὑπογράψουν συμφωνίαν δι' ἧς ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως μὴ χορη-

1. Ὁ γράφων ἀνέλαβε τὴν Διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1951.

2. Ἴδε σελ. LXXXIII Ἐκθέσεως πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

γοῦν ἐπιτόκιον ἀνώτερον τοῦ 8 % εἰς τὰς καταθέσεις αὐτάς. Καίτοι δὲ ἡ συμφωνία αὕτη παρεβιάσθη, σχεδὸν συστηματικῶς, παρὰ τῶν ἄλλων Τραπεζῶν, ἐν τούτοις ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, μὲ τὴν ἀπέραντον πίστιν της, τὴν συστηματικὴν παρακολούθησιν ἀπὸ μέρους τῆς Διοικήσεως καὶ τὸν ἐξαίρετον ζῆλον τῶν ὑπηρεσιῶν τόσον τοῦ κέντρου ὅσον καὶ τῶν περιφερειῶν, ἐπέτυχε τὸν διπλασιασμόν τῶν καταθέσεών της¹.

Μία ἄλλη μάχη, τὴν ὁποίαν ἐχρειάσθη νὰ δώσῃ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα κατὰ τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν, ὑπῆρξεν ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ἀξιώσεων τοῦ Ταμείου Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων ὅπως ἀναμιχθῇ ἐνεργότερον εἰς κλάδους ἐργασιῶν ἀσκουμένους μέχρι τότε ἀποκλειστικῶς παρὰ τῶν Τραπεζῶν καὶ κυρίως τῆς Ἐθνικῆς. Βάσει Σχεδίου Νόμου, κατατεθέντος ἐνώπιον τῆς Βουλῆς περὶ τὰ μέσα τοῦ 1952, ἐπεδιώχθη ἡ τροποποίησις τῆς μέχρι τότε ἰσχύουσας Νομοθεσίας περὶ Ταμείου Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων, εἰς τρόπον ὥστε, πλὴν τῶν ἄλλων, τὸ Ἴδρυμα τοῦτο νὰ συγκεντρώσῃ τὸ μονοπώλιον τῶν καταθέσεων Σχολικῶν Ἐφοριῶν, Ἐκκλησιαστικῶν Ταμείων καὶ Κληροδοτημάτων. Ἐπρόκειτο, δηλαδή, περὶ πλήγματος στρεφομένου κυρίως κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία, χάρις εἰς τὸ ἐκτεταμένον δίκτυον ὑποκαταστημάτων της, εἶχε συγκεντρώσει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν καταθέσεων αὐτῶν καὶ τῆς ὁποίας τὰ μὲν Κληροδοτήματα ἦσαν οἱ κυριώτεροι Μέτοχοι, ὁ δὲ Διοικητὴς ἦτο, βάσει τῆς ἀρχικῆς διαθήκης, μέλος εἰς τὰ Συμβούλια τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν Κληροδοτημάτων...

Σημειωτέον ὅτι τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων, στερούμενον ὑποκαταστημάτων, θὰ ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐγκατεσπαρμένων εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ὡς ἄνω Ἐπιτροπῶν καὶ Ταμείων ἢ νὰ ἐπιβαρύνῃ τὰ Δημόσια Ταμεῖα, τὰ ὁποῖα τὸ ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τῶν ὁποίων τὸ προσωπικὸν εἶναι ἀνεπαρκὲς καὶ διὰ τὰς τρεχούσας ἀκόμῃ ἐργασίας των, ἢ νὰ ιδρύσῃ ὑποκαταστήματα. Θὰ ἐπρόκειτο, δηλαδή, εἰς οἵανδήποτε ἐκ τῶν δύο τούτων περιπτώσεων περὶ προσλήψεως νέου προσωπικοῦ καὶ νέων γενικῶν ἐξόδων, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ὑπάρχουσα πλήρης ὀργάνωσις καὶ τὸ ἔμπειρον προσωπικὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς θὰ ἤχρηστεύοντο. Καὶ ταῦτα ὅλα καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ συνίστα τὸν περιορισμὸν ὅχι μόνον τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν ἀλλὰ καὶ τὸ κλείσιμον ὠρισμένων ὑποκαταστημάτων².

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς καὶ χάρις εἰς τὴν σθεναρὰν ἀντίδρασιν τῆς Ἐ-

1. Πρὸς ἐπιβράβευσιν προφανῶς ὅλων αὐτῶν τῶν προσπαθειῶν καὶ ἀποτελεσμάτων ἢ συγχώνευσις ἀπεφασίσθη μὲ τὸ δικαιολογητικὸν τοῦ κλονισμοῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπικειμένης πτωχεύσεως τῆς Τραπεζῆς.

2. Διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ ὅλη εἰκὼν τῆς συγχύσεως δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ταμείου Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων εἶναι, λόγῳ ἄλλης του ιδιότητος, καὶ μέλος τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς.

θνικῆς Τραπεζῆς τὸ Νομοσχέδιον ἐκεῖνο ἀπεσύρθη. Ἄλλ' εὐθὺς ἀμέσως ἡ Τράπεζα ἐχρειάσθη νὰ δώσῃ καὶ ἄλλην μάχην πρὸς τὸν αὐτὸν Ὁργανισμόν, ὁ ὁποῖος εἶχε πλεόν εἰσέλθει ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς περαιτέρω νο-
θεύσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι βάσει εἰδικῆς συμβάσεως μετὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἀνοι-
κοδομήσεως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχεν ἀναλάβει τὴν ταμειακὴν ἐξυπηρέτησιν
καθὼς καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν ὑλικῶν τῆς Ἀνοικοδομήσεως. Ὅλη ἡ σχετικὴ
ἐργασία διεξήχθη κατὰ τρόπον ἄρτιον καὶ μὲ σημαντικὴν οἰκονομίαν διὰ τὸ
Δημόσιον, χάρις εἰς τὴν ὁργάνωσιν καὶ τὴν πείραν τῆς Τραπεζῆς. Αἱ ὑπηρε-
σίαι τοῦ Ὑπουργείου ἦσαν ὁμόφωνοι εἰς ἔκφρασιν εὐαρεσκειῶν πρὸς τὴν Τρά-
πεζαν. Ὅταν δὲ ἡ ἐργασία τῆς ἀνοικοδομήσεως ἤρχισε φθίνουσα καὶ ἐψηφί-
σθη ὁ νόμος « περὶ Λαϊκῆς Στέγης », διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπὶ ἄλλων βάσεων θὰ
συνεχίζετο μία ἀνάλογος ἐργασία, αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου ἐκάλεσαν τὴν
Τράπεζαν νὰ ὑποβάλλῃ προτάσεις ἀναλήψεως παρ' αὐτῆς καὶ τῆς οὕτω δημι-
ουργουμένης ἐργασίας.

Ἡ Τράπεζα, συνεχίζουσα τὴν αἰωνόβιον παράδοσίν της συνεργασίας μετὰ
τοῦ Κράτους, ὑπέβαλε τὰς σχετικὰς προτάσεις. Καὶ αὗται μετὰ μακρὰς συ-
ζητήσεις καὶ μὲ ἐλαφρὰς τροποποιήσεις ἐγένοντο δεκταί. Διότι ἡ Τράπεζα,
ὅπως καὶ εἰς τὴν Σύμβασιν Ἀνοικοδομήσεως, δὲν ἀπέβλεψε ποτὲ εἰς ἄμεσα
κέρδη, καὶ μάλιστα εἰς βάρος τοῦ Κράτους, ὅταν ἀνελάμβανεν ἢ ἐπεδίωκεν ὅλας
αὐτὰς τὰς ἐργασίας. Τὸ κέρδος τῆς Τραπεζῆς ἦτο κυρίως ἡθικόν, καὶ ἀπὸ
τῆς ὑλικῆς πλευρᾶς περιορίζετο εἰς τὰ ἔμμεσα τραπεζικὰ ὠφελήματα.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ σχετικὴ Σύμβασις ἦτο ἔτοιμος πρὸς ὑπογραφήν, τὴν τελευ-
ταίαν στιγμὴν ἐνεφανίσθη τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων, τὸ ὁ-
ποῖον, ἀντιγράψαν τοὺς συμφωνηθέντας μὲ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὅρους, ἤξιον
νὰ προτιμηθῇ. Ἐπρόκειτο καὶ πάλιν περὶ τῆς ἰδίας συγχύσεως. Διότι ἡ νέα
Σύμβασις εἶχεν ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τὴν ὑπαρξίν ὠργανωμένων ὑπη-
ρεσιῶν, ἀποθηκῶν, ὑποκαταστημάτων καί, κυρίως, εἰδικευμένης τεχνικῆς ὑπη-
ρεσίας, τῶν ὁποίων ὅλων ἐστερεῖτο τὸ Ταμεῖον, ἐνῶ εἰς τὴν Τράπεζαν ὄχι μό-
νον ὑπῆρχον ἀλλὰ καὶ θὰ ἐπερίσσευαν μετὰ τὸν ἐπικείμενον τερματισμὸν τῆς
Ἀνοικοδομήσεως.

Ἐχρειάσθη ἄγὼν σκληρός, ἀλλὰ τελικῶς καὶ ἡ μάχη αὕτη ἐκερδήθη ἀπὸ
τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Καὶ ἡ σχετικὴ Σύμβασις ὑπεγράφη περὶ τὰ τέλη Σε-
πτεμβρίου ἢ ἀρχὰς Ὀκτωβρίου 1952.

Σημειωτέον ὅτι μετὰ τὴν βιαίαν συγχώνευσιν τῆς Τραπεζῆς ἡ τύχη τῆς
ἐν λόγῳ Συμβάσεως ἐμφανίζεται ὡς ἄδηλος. Διότι εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀνεγρά-
φη κατ' ἐπανάληψιν ἡ εἵδησις ὅτι ἡ ἐργασία στεγάσεως τῶν παλαιῶν Προσφύ-
γων ἀνατίθεται εἰς τὴν Ἐθνικὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν. Δὲν γνωρίζομεν εἰς
τί ἀκριβῶς συνίσταται ἡ νέα αὕτη ἐργασία. Εἶναι ὅμως προφανὲς ὅτι πρό-
κειται διὰ κάτι ἀπολύτως ἀνάλογον ἂν μὴ ταυτόσημον μὲ τὴν Λαϊκὴν Στέ-

γην. Ἄν αἱ εἰδήσεις αὗται εἶναι πράγματι ἀκριβεῖς, ἡ ἀγγελθεῖσα τόσον θορυβωδῶς ριζικὴ μεταρρύθμισις τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος συνίσταται προφανῶς εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν πάσης ἐννοίας ὀρθολογιστικῆς ὁργανώσεως καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν νέων πειραματισμῶν καὶ γενικῶν ἐξόδων.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξαρθῇ καὶ ἡ σημαντικὴ συμβολὴ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ τόσον σημαντικοῦ διὰ τὴν Ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας ἔργου τῆς Πτολεμαΐδος.

Ἡ παρέμβασις τῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἐκρίθη τότε ἀπαραίτητος λόγῳ τῶν δυσκολιῶν αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐμφανισθῇ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς σχετικῆς Συμβάσεως μεταξὺ τοῦ Δημοσίου καὶ τῆς ἀναδόχου Ἑλληνοαμερικανικῆς Ἐταιρείας Γενικῶν Προϊόντων Λιγνίτου καὶ ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἐκινδύνευε νὰ ματαιωθῇ τὸ ὅλον ἔργον. Πρὸ τοῦ κινδύνου τούτου ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα, συνεπῆς πάντοτε πρὸς τὰς ἱστορικὰς τῆς παραδόσεις ἐξυπηρετήσεως τῶν γενικωτέρων συμφερόντων, δὲν ἐδίστασε νὰ εἰσφέρῃ τὴν πεῖραν, τὴν ὁργάνωσιν καὶ πρὸ παντὸς τὸ ἠθικόν της κῦρος πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν σχετικῶν διαφορῶν.

Ἡ μελέτη τοῦ ὅλου ζητήματος παρὰ τῶν ἀρμοδίων ὁργάνων τῆς Τραπεζῆς εἶχε καταλήξει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐχρειάζοντο ὠρισμέναι τροποποιήσεις τῆς ἀρχικῆς Συμβάσεως ὅπως καὶ τῶν ὅρων τοῦ Δανείου τῆς ΚΕΔ πρὸς τὴν ἀνάδοχον Ἐταιρείαν. Διότι ἡ ἀρχικὴ Σύμβασις, γενομένη καθ' ἣν ἐποχὴν προεβλέπετο ἀκόμη ἡ κατασκευὴ τῶν ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων τοῦ Ἀχελῷου, εἶχε παραμελήσει τὴν δυνατότητα ἐφοδιασμοῦ τῆς χώρας δι' εὐθηνοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος παραγομένου ἐπιτοπίως καὶ ὑπὸ τὰς πλέον εὐμενεῖς συνθήκας, μὲ μικρὰν δηλαδὴ ἐπέκτασιν τοῦ προβλεπομένου, ὅπωςδῆποτε, θερμικοῦ ἐργοστασίου παραγωγῆς ρεύματος τῆς ἀναδόχου Ἐταιρείας. Τοιουτοτρόπως ἡ κεντρικὴ γραμμὴ τῆς Συμβάσεως ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐτησίαν παραγωγὴν 600.000 τόννων λιγνιτοπλίνθων, τῶν ὁποίων ἡ ἀπορρόφησις ἦτο προβληματικὴ λόγῳ τῆς ἀνάγκης μετατροπῆς τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν ὑπαρχουσῶν βιομηχανιῶν καὶ περικοπῆς τοῦ γενικωτέρου προγράμματος ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας κατόπιν τῆς μειώσεως τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς, ἰδίως δὲ μετὰ τὸν περιορισμὸν τοῦ προγράμματος ἐξηλεκτρισμοῦ, ἦτο προφανὲς ὅτι θὰ ἀπετέλει κυριολεκτικῶς κατασπατάλησιν τῶν ἐλαχίστων ἀπομεινάντων διὰ τὴν Ἀνασυγκρότησιν κεφαλαίων ἡ διάθεσις των πρὸς παραγωγὴν ἀχρήστων, πρὸς τὸ παρόν, εἰς τὴν οἰκονομίαν μας λιγνιτοπλίνθων. Ἀντιθέτως, διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς παραγωγῆς των εἰς ἓνα λογικὸν ὅριον 200.000 τόννων ἐτησίως, θὰ ἐδημιουργοῦντο περιθώρια ἱκανὰ διὰ τὴν ἵδρυσιν θερμικοῦ ἐργοστασίου 40.000 κιλοβάτ, τοῦ ὁποίου τὸ πλεόνασμα θὰ ἐπωλεῖτο προνομιακῶς εἰς τὴν Δημοσίαν Ἐκμετάλευσιν Ἡλεκτρισμοῦ. Καὶ συγχρόνως θὰ ἠδύναντο νὰ τεθοῦν αἱ βάσεις πρὸς ἵδρυσιν τοῦ πλεόν ἢ ζωτικοῦ διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκονομίας μας ἐργοστασίου

ἄζώτου, ἐν πλήρει τεχνικῷ συνδυασμῷ μὲ τὴν προβλεπομένην ἐγκατάστασιν παραγωγῆς λιγνιτοπλίνθων.

Ἐξ ἄλλου εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ἀπαιτούμενον τριετὲς περίπου χρονικὸν διάστημα διὰ τὴν πλήρη λειτουργίαν τοῦ ἔργου Πτολεμαΐδος καθιστᾷ ἰδιαιτέρως ἐπαχθῇ τὸν ὅρον τοῦ δανειστικοῦ συμβολαίου τῆς ΚΕΔ περὶ πληρωμῆς καθ' ἑξαμηνίαν τῶν ἐνδιαμέσων τόκων. Ἡ ἀνάδοχος Ἑταιρεία δὲν ἤσκει ἄλλην τινὰ ἐπιχείρησιν καὶ ἔστερεῖτο οἰασδῆποτε παραγωγῆς, ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς ὁποίας νὰ πληρώνῃ τοὺς ἐνδιαμέσους τόκους, ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλας τὰς ἄλλας δανεισθείσας ἀπὸ τὴν ΚΕΔ Ἑταιρείας. Ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς νέας ἐπιχειρήσεως, εἰδικῶς πρὸς τοῦτο συσταθείσης καὶ ἡ ὁποία θὰ ἔπρεπε νὰ τύχῃ κάποιας εἰδικῆς μεταχειρίσεως εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, εἴτε διὰ τῆς πλήρους ἀπαλλαγῆς, εἴτε διὰ τῆς σημαντικῆς μειώσεως, εἴτε, ἐπὶ τέλους, καὶ διὰ τῆς κεφαλαιοποιήσεως τῶν ἐνδιαμέσων τόκων. Διότι, ἡ τυχὸν ἐπὶ τριετίαν ἐπιβάρυνσις τῆς μὲ τὰ ἀντίστοιχα ποσά, πλὴν τῆς ἀπαιτουμένης σημαντικῆς χρηματοδοτήσεως, θὰ κατέληγεν εἰς ἀνάλογον ἐπιβάρυνσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς τῶν προϊόντων τῆς.

Βάσει τῶν συμπερασμάτων αὐτῶν καὶ κατόπιν συμφωνίας μὲ τὴν ἀνάδοχον Ἑταιρείαν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα προέτεινεν εἰς τὸ Κράτος νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἑταιρείας ταύτης καὶ τὴν εὐθύνην τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου, ὑπὸ τὸν ὅρον ἀποδοχῆς τῶν ὡς ἄνω τροποποιήσεων. Τὸ ἡθικὸν κῦρος τοῦ Ἰδρύματος ἦτο πάντοτε ἀπεριόριστον. Καὶ τὸ Κράτος ἀπεδέχθη τὰς ὑποδεικνυόμενας τροποποιήσεις ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Πράγματι δὲ διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 33781/29-8-52 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ ἐγένοντο πλήρως δεκταὶ αἱ ἀπόψεις τῆς, ἐτονίζοντο δὲ χαρακτηρικτικῶς τὰ ἑξῆς :

« Εὐχαρίστως εἶδομεν τὴν πρόθεσιν ἀναμίξεως ὑμῶν εἰς τὴν Ἑλληνοαμερικανικὴν Ἑταιρείαν Γενικῶν Προϊόντων Λιγνίτου, διότι αὕτη θὰ συντελέσῃ ἀναμφιβόλως εἰς τὴν καλυτέραν ἐκτέλεσιν τοῦ σημαντικωτάτου διὰ τὴν Ἐθνικὴν Οἰκονομίαν ἔργου τῆς Πτολεμαΐδος. »

Λόγῳ τῆς τότε πολιτικῆς ἀσταθείας καὶ τῆς μετ' ὀλίγον προκηρύξεως ἐκλογῶν δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ νομοθετικὴ κύρωσις τῆς οὕτω ἐπελθούσης συμφωνίας. Καὶ κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐπεφυλάχθη πάσης περαιτέρω ἐνεργοῦ ἀναμίξεως εἰς τὴν ὑπόθεσιν Πτολεμαΐδος, ἐν ἀναμονῇ τῆς νομικῆς τακτοποιήσεως τοῦ ζητήματος ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπαιτουμένης συγκαταθέσεως τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς.

Δὲν γνωρίζομεν τί συνέβη μετὰ τὴν συγχώνευσιν καὶ ποῖαι εἶναι αἱ ἀπόψεις τῆς νέας Τραπεζῆς ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἀλλά, κρίνοντες ἀπὸ τὴν ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ τῆς 20ῆς Ἰουνίου 1953, ὅπου τὸ ἔργον τῆς Πτολεμαΐδος ἐμφανίζεται ὡς ἐπισπευδόμενον βάσει, ἀκριβῶς, τῶν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τεθεισῶν γραμμῶν καὶ προϋποθέσεων, δὲν

εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ δοκιμάζωμεν μίαν ἱκανοποίησιν διότι μετὰ μακρὰν καθυστέρησιν καὶ διαφόρους περιπλανήσεις ἡ ὅλη ὑπόθεσις ἐπανατοποθεῖται ἐπὶ τῆς μόνης ὁρθῆς καὶ δυνατῆς βάσεως τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἔτους ὑπέδειξεν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα.

Ἄλλη ἐξ ἴσου σοβαρὰ συμβολὴ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν ἐνὸς βασικοῦ προβλήματος τῆς οἰκονομίας μας ὑπῆρξε, κατὰ τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν, ἡ πρωτοβουλία τῆς πρὸς ρύθμισιν τῶν ἐκκρεμῶν ὑποχρεώσεων ἐκ τῶν προπολεμικῶν δανείων τῆς ἐν Λονδίῳ Hellenic and General Trust Co. πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Βιομηχανίαν καθὼς καὶ τοῦ ζητήματος τῶν εἰς Λίρας Ἀγγλίας ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς, αἱ ὁποῖαι, ὡς γνωστόν, τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Κατόπιν μακρῶν συνεννοήσεων μετὰ τῆς ἐν Λονδίῳ Hambro's Bank, ἡ ὁποία εἶναι ὁ μεγαλύτερος μέτοχος τῆς Hellenic and General Trust Co. καὶ μέσῳ τῆς ὁποίας εἶχον ἐκδοθῇ αἱ ὁμολογίαι τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς, ἐπετεύχθη μία συμφωνία ὑπὸ εὐνοϊκωτάτους ὅρους τόσον διὰ τοὺς ὀφειλέτας ὅσον καὶ διὰ τὴν οἰκονομίαν μας γενικώτερον. Οἱ ἐν καθυστέρησει ἀπὸ τοῦ 1940 τόκοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐχαρίζοντο, ἐδίδετο παράτασις τοῦ χρόνου ἐξοφλήσεως, μὲ τόκον καὶ ὅρους γενικῶς εὐνοϊκοὺς, καὶ ἡ τελικὴ ἐπιβάρυνσις τοῦ ἰσοζυγίου μας πληρωμῶν ἐκ τῆς τοιαύτης ρυθμίσεως δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑπερβῇ τὰς Λίρ. Ἀγγλίας 40.000 ἐτησίως.

Σημειωτέον ὅτι τὸ εἰσπραττόμενον χρεωλύσιον ἐκ τῶν ὀφειλῶν τῶν βιομηχάνων πρὸς τὴν Hellenic and General Trust Co. θὰ διετίθετο καὶ πάλιν διὰ δάνεια ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως. Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὰς ὁμολογίας τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς, ἡ ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία ἦτο τόσον εὐνοϊκὴ ὥστε ὅχι μόνον νὰ μὴν ἀποτελῇ ἐπικίνδυνον προηγούμενον δι' ἐνδεχομένην συζήτησιν εἰς τὸ μέλλον, σχετικὴν μὲ τὰς ὁμολογίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου Χρέους, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς πλέον εὐμενεῖς προϋποθέσεις.

Ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων καὶ τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας ἐν τῇ προσπάθειά της νὰ εὕρῃ μίαν λύσιν εἰς τὸ κρίσιμον θέμα τῆς ἐπαφῆς μὲ τὸ ξένον ἰδιωτικὸν κεφάλαιον. Διότι ἦτο προφανές ὅτι οἰαδήποτε προσπάθεια πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἦτο ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη ἐφ' ὅσον παρέμενεν ἐκκρεμὲς τὸ ζήτημα τῶν προπολεμικῶν ὑποχρεώσεων τῆς οἰκονομίας μας πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ διακανονισμὸς τοῦ Δημοσίου Χρέους δὲν ἦτο εὐκόλος οὔτε καὶ ἡδύνατο νὰ ἐπισπευθῇ, δὲν ἀπέμενεν ἄλλη διέξοδος ἀπὸ τὴν ρύθμισιν τῶν ἰδιωτικῶν χρεῶν, ἰδίως δὲ ἐκείνων διὰ τὰ ὁποῖα ἔφερε τὴν εὐθύνην ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐκ νέου ἐμφάνισις αὐτῆς εἰς τὴν διεθνῇ χρηματαγοράν.

Ἡ φιλοδοξία τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς νὰ ἐκπροσωπήσῃ καὶ πάλιν τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εὐρίσκετο ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς ἱστορικὰς τῆς παραδόσεις καὶ τὴν ἀπέραντον διεθνῇ πίστιν τῆς. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πρόγραμμά τῆς ἐκεῖνο ἐνεκρίθη ἀπὸ τὴν τότε Κυβέρνησιν. Ἡ δὲ ἐπελθοῦσα συμφωνία μετὰ τῆς Hambro's Bank προωθήθη μέχρι τῆς ψηφίσεως τοῦ εἰδικοῦ Νόμου 2204/1952, βάσει τοῦ ὁποίου καθίστατο δυνατὴ ἡ δι' ἀπλοῦ Β. Διατάγματος ἐφαρμογὴ τῆς¹.

Ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δὲν εἶχε βέβαια τὴν ἀφέλειαν νὰ πιστεύῃ ὅτι κατόπιν τῆς συμφωνίας αὐτῆς θὰ τῆς ἡνοίγοντο ἀμέσως αἱ θύραι τῆς διεθνoῦς χρηματαγορᾶς. Ἐγνώριζε προσέτι ὅτι ἡ ἀγορὰ τοῦ Λονδίνου εἶχε πλέον παύσει νὰ παίζῃ μεταπολεμικῶς τὸν παλαιὸν τῆς ρόλον εἰς τὰς διεθνεῖς χρηματοδοτήσεις. Ἀλλ' ἦτο βέβαιον ὅτι οἶονδῆποτε ταξίδιον εἰς Ἀμερικὴν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν θὰ ἦτο μάταιον ἐὰν δὲν προηγεῖτο ἓνας σταθμὸς εἰς τὸ Λονδῖνον. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δὲν ἠδύνατο σοβαρῶς νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ἀναζήτησιν νέων χρηματαγορῶν χωρὶς τὸν διακανονισμὸν τῶν ὑποχρεώσεών τῆς πρὸς τὰς παλαιάς.

Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἰσχύει προκειμένου καὶ περὶ ἀπ' εὐθείας δανεισμοῦ τοῦ Κράτους. Φανταζόμεθα δὲ νὰ ἐπείσθῃ πλέον περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἀναγγέλλεται προσεχῆς μετάβασις εἰς Λονδῖνον μετὰ τὸ πρόσφατον ταξίδιον τοῦ εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Καὶ ἀπομένει νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον πρόκειται περὶ ἀπλῆς ἐφαρμογῆς τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου σχεδίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἢ περὶ εὐρύτερου προγράμματος περιλαμβάνοντος καὶ τὸν διακανονισμὸν τοῦ Δημοσίου Χρέους. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν πολὺ φοβούμεθα ὅτι, ἂν ὁ διακανονισμὸς ἐτέθῃ ὥς ὅρος ἀπὸ μέρους τῆς Ἀμερικανικῆς πλευρᾶς, τὸ στοιχεῖον τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα ἐξαιρετικῶς δυσμενῆ παράγοντα εἰς πᾶσαν ἐν Λονδίῳ διαπραγμάτευσιν. Καὶ θὰ ἀποδειχθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν πόσον ἐπιτυχὴς ἦτο ἡ προηγουμένη τακτικὴ τοῦ ἀπ' εὐθείας διακανονισμοῦ μὲ τὸ Λονδῖνον, χωρὶς Ἀμερικανικὴν ὑπόδειξιν καὶ μάλιστα μὲ ἀντιρρήσεις ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἐκείνης.

1. Ἡ συμφωνία ἐκείνη, καίτοι ἐγκριθεῖσα παρὰ τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, ἢ ὁποία εἶχε τηρηθῇ πλήρως ἐνήμερος καὶ εἶχε θερμῶς συστήσει τὴν ἐγκρισίν τῆς παρὰ τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῆς Οὐάσιγκτον, δὲν ἐτέθῃ τότε εἰς ἐφαρμογὴν διότι αἱ τελευταῖαι αὗται ἡγειρον ἀντιρρήσεις βάσει τοῦ ὅρου τῆς Συμβάσεως Ἀμερικανικῆς Βοηθείας καθ' ὃν τὰ οὕτω βοηθούμενα Κράτη δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναλάβουν τὴν ἐξυπηρέτησιν προπολεμικῶν χρεῶν διαρκούσης τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' εἶναι προφανές ὅτι, μετὰ τὸν οὐσιαστικὸν τερματισμὸν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας, αἱ ἀντιρρήσεις ἐκεῖναι στεροῦνται πλέον περιεχομένου. Ἐξ ἄλλου οἱ ἐν Λονδίῳ ἐνδιαφερόμενοι κύκλοι ἦσαν οἱ φυσικοὶ μας σύμμαχοι διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς σχετικῆς ἐγκρίσεως, ἢ ὁποία οὐσιαστικῶς πρέπει νὰ ἔχῃ πλέον ἐξασφαλισθῇ.

Παρ' ὅλας ὁμως τὰς ἐπιτυχίας τῆς Τραπεζῆς εἰς τὰ θέματα αὐτά, ἦτο πλέον φανερόν ὅτι ἡ πλήρης ἀντιμετώπισις τοῦ ἀνοίγματος τῆς χρήσεως 1952 δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1952 τὸ σύνολον τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς ἦτο κατώτερον τῶν Δρχ. 1.200 δισεκ., τὰ νομοθετικὰ μέτρα πρὸς ἐπίτευξιν σημαντικῶν οἰκονομιῶν δὲν ἐλαμβάνοντο λόγῳ τῆς πολιτικῆς ἀσταθείας καί, τὸ χειρότερον ὅλων, ὁ συναγωνισμὸς τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἐξεδηλοῦτο διαρκῶς ἐντονώτερος.

Ἐξηγήσαμεν ἄνωτέρῳ κατὰ ποῖον τρόπον ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἀντιμετωπίζουσα καὶ αὐτὴ πρόβλημα καλύψεως τῶν δαπανῶν της, ὅχι μόνον οὐδόλως συνέβαλεν εἰς τὴν ἀντιπληθωρικὴν πολιτικὴν, περιορίζουσα τὰς ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν χορηγήσεις της, ἀλλ' ἀντιθέτως ἠύξησεν αὐτάς¹. Ἡ τακτικὴ αὕτη εὗρίσκετο εἰς πλήρη ἀντίφασιν καὶ πρὸς τὸ Καταστατικόν της καὶ πρὸς τὴν διεθνῇ ἀντίληψιν περὶ τοῦ προορισμοῦ καὶ τοῦ ρόλου ἐνὸς Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος.

Διότι ἡ ἀπ' εὐθείας παρέμβασις μιᾶς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν χρηματαγορὰν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλον χαρακτῆρα παρὰ μόνον ρυθμιστικόν. Δικαιολογεῖται, δηλαδή, μόνον ὅταν ἀκολουθῇται πολιτικὴ ἀφθόνου καὶ εὐθηνοῦ χρήματος. Καὶ ἀποκλείεται σαφῶς ὅταν ἀκολουθῇται πολιτικὴ στενότητος τοῦ χρήματος. Ἐτι περισσότερον καὶ διὰ λόγους, πλέον, ἀθεμίτου συναγωνισμοῦ ἀποκλείεται ὅταν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ ἐπιβάλλωνται διαρκεῖς δεσμεύσεις εἰς τὰς ἄλλας Ἐμπορικὰς Τραπεζάς. Ἀντίθετος τυχὸν ἐκδοχὴ ὁδηγεῖ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ μοιραῖον συμπέρασμα ὅτι ἡ ἄσκησις τοῦ Ἐκδοτικοῦ Προνομίου δὲν ἔχει κοινωνικὸν ἀλλὰ κερδοσκοπικὸν χαρακτῆρα.

Ἄλλ' αἱ συνέπειαι τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἡσκήθη τὸ Ἐκδοτικὸν Προνόμιον διαρκοῦντος τοῦ 1952 δὲν ἐβάρυνον ἐξ ἴσου ὅλας τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζάς. Ὑπῆρξαν ἀπείρως δυσμενέστεραι διὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Καὶ ἦτο ἐπόμενονον. Διότι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος μὴ δυναμένη νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν μικρὰν πελατείαν καὶ τὰς ἀντιστοιχοῦς ἐργασίας της, αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦντο συνήθως μέσῳ τῶν ἄλλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν προσέλκυσιν τῶν μεγάλων ἐργασιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνῆκον μέχρι τότε δικαιοματικῶς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

Ἐξηγήσαμεν ἄνωτέρῳ κατὰ ποῖον τρόπον ἓνα σημαντικὸν μέρος χορηγήσεων πρὸς τὸ καπνεμπόριον διέρρευσεν διαρκοῦντος τοῦ 1952 ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος². Θὰ ἀναφέρωμεν περαιτέρῳ καὶ ἄλλας ἀναλόγους περιπτώσεις διαρροῆς πελατείας. Πρὸς τὸ παρὸν περιοριζόμεθα νὰ μνημονεύσωμεν μίαν καταπληκτικὴν περίπτωσιν ἐξαναγκασμοῦ τῆς πελατείας τῆς Ἐθνικῆς νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

1. Ἰδε ἄνωτέρῳ σελ. 43-47.

2. Ἰδε ἄνωτέρῳ σελ. 81-82.

Πράγματι, διαρκούντος τοῦ 1952 ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἐνεργοῦσα βάσει παλαιότερας ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν¹, ἤρχισε συστηματικῶς ἀξιόῦσα ὅπως πᾶσα ἐπιχείρησις χρηματοδοτηθεῖσα καθ' οἷονδήποτε τρόπον παρὰ τοῦ Δημοσίου ἢ Ὁργανισμῶν χρηματοδοτουμένων ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐνεργῇ τὰς τραπεζικὰς τῆς ἐργασίας μέσω αὐτῆς. Δεδομένου δὲ ὅτι πᾶσα παρὰ τοῦ Δημοσίου χρηματοδότησις ἐνεργεῖται μέσω τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἡ τοιαύτη ἀξίωσις μετεβάλλετο εὐκόλως εἰς πειθαναγκασμὸν τῆς χρηματοδοτουμένης ἐπιχειρήσεως. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀξιοβιομήχανος, παλαιὸς καὶ μόνιμος πελάτης τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἐπειδὴ ἀνέλαβε διὰ δημοπρασίας τὴν κατασκευὴν στρατιωτικῶν εἰδῶν καὶ ἐχρηματοδοτήθη διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἀπαραιτήτων πρώτων ὑλῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἔπρεπε ν' ἀνοίξῃ τὴν σχετικὴν ἐνέγγυον πίστωσιν μέσω τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης ὁ Β προμηθευτὴς μελάσσης τοῦ Αὐτονόμου Σταφιδικοῦ Ὁργανισμοῦ ἐπειδὴ ἐχρηματοδοτήθη, σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους διακηρύξεως τῆς δημοπρασίας, διὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν ἐνέγγυον πίστωσιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν τραπεζικὴν αὐτὴν προᾶξιν μέσω τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας του ὅτι ὡς παλαιὸς καὶ μόνιμος πελάτης τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπεθύμει νὰ συνεχίσῃ ἐργαζόμενος μετὰ τῆς τελευταίας ταύτης.

Ἡ τότε Διοίκησις ἐπληροφορήθη τὰς ἐνεργείας αὐτὰς χάρις εἰς τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὸ θάρρος ὠρισμένων ἀφωσιωμένων πελατῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἄλλ' ὥς ἦτο ἐπόμενον ἀνάλογοι ἀρεταὶ δὲν ἐχαρακτήριζον ὅλους τοὺς πελάτας, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι ἐκαλοῦντο νὰ ὀρθώσουν τὸ ἀνάστημά των πρὸ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος. Πάντως ἐγένοντο ἀμέσως τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὰς σχετικὰς συζητήσεις προέκυψεν ὅτι οὐδεὶς νομισματικὸς ἢ καὶ ἀπώτερος ἀντιπληθωρικὸς λόγος συνέτρεχε πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ μέτρου. Διότι ἦτο προφανὲς ὅτι, μέσω οἵαςδήποτε Τραπεζῆς καὶ ἂν ἠνοίγετο ἡ ἐνέγγυος πίστωσις εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸ ἐκδιδόμενον διὰ τὴν χρηματοδότησιν χαρτονόμισμα θὰ ἀπερροφᾶτο αὐθημερὸν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς παρ' αὐτῆς πωλήσεως τοῦ ἀναγκαίου συναλλάγματος. Ὑπῆρχεν ἄλλως τε πρόσφατον τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1951, δώσασα ὠρισμένας παραγγελίας στρατιωτικῶν εἰδῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας βαμβακοβιομηχάνους, ὅχι μόνον δὲν ἐσκέφθη νὰ παρεμβάλῃ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας ἀλλ' ἀντιθέτως ἠνοιξε τὰς σχετικὰς πιστώσεις ἀποκλειστικῶς μέσω τῶν μεγάλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν τῆς.

Ἄλλ' ἐν προκειμένῳ δὲν ὑπῆρχε μόνον διαφορετικὴ ἀντίληψις περὶ τοῦ προορισμοῦ καὶ τοῦ ρόλου τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος. Ὑπῆρχε συγχρόνως, ἀσφαλῶς δὲ κατὰ κύριον λόγον, ἡ ἀνάγκη καλύψεως τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς

1. Θὰ ἤξιζε νὰ γνωστῇ κάποτε πρωτοβουλία τίνος ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις ἐκείνη...

Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος. Διότι εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν ἡ ὅλη διαφορὰ συνίστατο εἰς τὸ ποία Τράπεζα θὰ εἰσέπραττε τὴν προμήθειαν ἀνοίγματος τῆς ἐνεγγύου πιστώσεως καθὼς καὶ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τιμῆς ἀγορᾶς καὶ τιμῆς πωλήσεως τοῦ ἀντιστοίχου συναλλάγματος. Δεδομένου δὲ ὅτι αἱ πιστώσεις αὗται ἀνήρχοντο ἐκάστοτε εἰς δεκάδας, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δολλαρίων ἢ λιρῶν, ἦτο προφανὲς ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ παρονυχίδος...

Ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἀπίστευτον, ἐν τούτοις εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης, αἶρουσα τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου μιᾶς ἀποτόμου ἀναπροσαρμογῆς τῆς Τραπεζίης πρὸς τὰς ἐκ τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ δημιουργηθείσας νέας συνθήκας, ἀντὶ οἰασδῆποτε ἐπικουρίας ἀπὸ τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα ἐκαλεῖτο, ἀντιθέτως, σχεδὸν καθημερινῶς νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἓνα ὠμὸν ἐπαγγελματικὸν συναγωνισμόν...

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς δὲν ἀπέμενε πλέον τίποτε ἄλλο εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν παρὰ νὰ ἐπιδιώξῃ μίαν γενικὴν ἐκκαθάρισιν τῆς ἀφορήτου καταστάσεως ἡ ὁποία εἶχε τοιουτοτρόπως δημιουργηθῇ. Διότι παραλλήλως πρὸς τὸν συναγωνισμόν, ἴσως δὲ καὶ διὰ νὰ δικαιολογηθῇ ὁ συναγωνισμὸς αὐτός, ἔφθانون διαρκῶς μέχρι τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης διάφοροι εἰς βάρος της ψίθυροι καὶ διαδόσεις, ἀνάλογοι πρὸς ὅσα μετ' ὀλίγους μῆνας ἀπετέλεσαν τὸ ὑπόβαθρον τῆς ρηξικελεύθου πολιτικῆς τῆς συγχωνεύσεως.

Πρὸ τοῦ τοιούτου διλήμματος ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης δὲν ἐδίστασεν οὔτε μίαν στιγμὴν. Παρὰ τὴν πολιτικὴν ἀστάθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τὴν μοιραίαν ἀδυναμίαν τῆς τότε Κυβερνήσεως νὰ ἐπιληφθῇ ἀποτελεσματικῶς ἐνὸς τόσον ἀκανθώδους προβλήματος, τέλος δὲ παρὰ τὸν κίνδυνον νὰ συγκεντρώσῃ εἰς βάρος της τὴν μῆνιν τῶν τυχόν θιγομένων, ἡ τότε Διοίκησις ἐθεώρησε χρέος της καὶ ἔναντι τῆς Τραπεζίης καὶ ἔναντι τῆς Ἱστορίας νὰ ἀπευθυνθῇ ἐγγράφως πρὸς τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν παρέμβασιν τῆς Πολιτείας.

Λυπούμεθα εἰλικρινῶς διότι εὗρισκόμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παραδώσωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ πλήρες κείμενον τοῦ ἐγγράφου τούτου. Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, καίτοι ἐμνημονεύσαμεν ρητῶς διαφόρους ἐπιστολάς καὶ ἔγγραφα πρὸς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν,¹ ἀπεφύγαμεν ἐπιμελῶς νὰ παραθέσωμεν τὰ σχετικὰ κείμενα. Διότι ταῦτα εἶναι χαρακτηριστικῶς καθαρῶς τεχνικοῦ καί, ἀπευθυνόμενα πρὸς τὰς Νομισματικὰς Ἀρχὰς τῆς χώρας, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς καλυπτόμενα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου. Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἔγγραφον πρὸς τὸν τότε Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ. Παρὰ τὰς τεχνικὰς λεπτομερείας, εἰς τὰς ὁποίας κατ' ἀνάγκην ὑπεισέρχεται, τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν ἐκφράζει τὴν κατὰ τὴν γνώμην

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 80.

τοῦ συντάξαντος αὐτὸ ἐνδεικνυομένην τραπεζικὴν πολιτικὴν. Καὶ ἡ δημοσίευσις τοῦ ἐπιβάλλεται ὅχι μόνον διὰ λόγους στοιχειώδους ἀμύνης τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία κατηγορήθη ὡς μοιρολατρικῶς ἀντιμετωπίσασα τὴν δυσμενῇ ἐξέλιξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐπικυρωθοῦν τὰ ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν δι' ἐνὸς ὑπευθύνου ἐγγράφου φέροντος ἡμερομηνίαν 8 Αὐγούστου 1952¹.

Τὸ ἐγγράφον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς :

« Κύριε Ὑπουργέ,

» Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ζητήσω τὴν ἐνεργὸν παρέμβασίν σας, κυρίως ὑπὸ
 » τὴν ιδιότητά σας ὡς Προέδρου τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ τὴν ρύ-
 » θμισιν ὠρισμένων ζητημάτων τὰ ὁποῖα θίγουν τὸ κῦρος καὶ τὴν πίστιν
 » τοῦ αἰωνοβίου Ἰδρύματος τοῦ ὁποίου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προΐσταμαι καὶ τὸ
 » ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐνδιαφέρων τῆς Κυβερνήσεως θεωρῶ ὡς δεδομένον, ὅχι
 » μόνον διότι πρόκειται περὶ τοῦ μεγαλυτέρου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς
 » χώρας ἀλλὰ καὶ διότι ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὰ 60 τοῦ μετοχικοῦ του κεφα-
 » λαίου ἀνήκει εἰς Ἑκπαιδευτικὰ καὶ Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα καθὼς καὶ εἰς
 » Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

» Ἡ ἐπέμβασίς σας διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν ζητημάτων τούτων ἐπιβάλλεται,
 » κατὰ τὴν γνώμην μου, σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ τυχὸν ἐπα-
 » νάληψις ἐνεργειῶν ἢ δημιουργία παρεξηγήσεων, ὡς αἱ κατωτέρω ἐκτιθέμε-
 » ναι, κινδυνεύει νὰ κλονίσῃ ριζικῶς τὸ ὅλον τραπεζικὸν μας σύστημα, τὸ
 » ὁποῖον, χωλαῖνον καὶ νοθευμένον ἤδη ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμε-
 » ρον, οὐδὲν διαθέτει περιθώριον.

» 1) Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας παρηκολούθησα μετὰ ζωηρᾶς θλίψεως
 » τὴν ἀπὸ τῶν στηλῶν ὠρισμένων ἐφημερίδων ἐνεργουμένην ἐπίθεσιν κατὰ
 » τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν μὴ κατάθεσιν εἰς τὴν Βουλὴν ὅλων
 » τῶν ἀποφάσεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν σχετικῶν μὲ χρηματο-
 » δοτήσεις. Ἀσχέτως πρὸς τὸ νομικὸν καὶ κοινοβουλευτικὸν μέρος τοῦ ζητή-
 » ματος, διὰ τὸ ὁποῖον μοῦ ἐδόθη εὐκαιρία νὰ σᾶς ἐκθέσω τὰς ἀπόψεις μου,
 » ὡς Διοικητῆς τοῦ μεγαλυτέρου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος αἰσθάνομαι περισ-
 » σότερον παντὸς ἄλλου τὴν ὑποχρέωσιν τῆς περιφρουρήσεως τοῦ ἐπαγγέλμα-
 » τικοῦ μυστικοῦ καὶ ἐπομένως τάσσομαι κατ' ἀρχὴν ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς

1. Σημειοῦμεν διὰ τὴν Ἱστορίαν ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ ἐγγράφου τούτου ἀπεστάλη αὐθημερὸν καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἀνῆκε ποτὲ εἰς τὰς προθέσεις καὶ συνηθείας τοῦ συντάξαντος τὸ ἐγγράφον νὰ ἐνεργῇ εἰς τὰ παρασκήνια ἢ νὰ βάλλῃ ἐκ τῶν νώτων ἐναντίον οἰουδήποτε. Καὶ δὲν ἐπεδίωξε διὰ τοῦ ἐγγράφου ἐκείνου τίποτε ἄλλο ἀπὸ μίαν πλήρη ἀποσαφήνισιν τῆς καταστάσεως καὶ διάψευσιν τῶν εἰς βάρος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διαδόσεων. Δι' ὃ καὶ ἔσπευσεν εὐθέως καὶ ἀνδρικῶς νὰ τηρήσῃ ἐνημέρους τοὺς ἐνδιαφερομένους τῆς τοιαύτης ἐνεργείας του.

» μὴ δημοσιεύσεως τῶν στοιχείων τούτων. Ἀτυχῶς ὅμως ἀπὸ προχθὲς φθά-
 » νουν μέχρις ἔμοῦ ἀλλεπάλληλοι πληροφοροίαι, τῶν ὁποίων ἡ πηγὴ φαίνεται
 » ὅτι εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, κατὰ τὰς
 » ὁποίας ἡ μὴ ἀποστολὴ τῶν στοιχείων τούτων εἰς τὴν Βουλὴν ὀφείλεται καὶ
 » εἰς λόγους προστασίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας ἡ πίστις θὰ ἐκλο-
 » νίζετο ἐὰν ἐδημοσιεύοντο αἱ κατὰ καιροὺς παραχωρηθεῖσαι αὐτῇ εὐκολίαι
 » παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δια-
 » μαρτυρηθῶ ἐντόνως καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἀγανάκτησίν μου διὰ τὴν τοιαύ-
 » τὴν ἀντίληψιν, τὴν ὁποίαν περιορίζομαι νὰ χαρακτηρίσω ὡς ἄστοχον. Διότι,
 » ἂν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ πιστωτικὰς εὐ-
 » κολίας παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο δὲν ὀφείλεται οὔτε εἰς κλο-
 » νισμόν τῆς πίστεώς της, οὔτε εἰς ζημίαν τὰς ὁποίας ὑπέστη, οὔτε καὶ γενικώ-
 » τερον εἰς κακὴν πολιτικὴν τῆς Διοικήσεως. Σὰς εἶναι λεπτομερῶς καὶ ἀνα-
 » λυτικῶς γνωστοὶ οἱ λόγοι οἱ ὅποιοι προεκάλεσαν τὴν σημερινὴν στενότητα
 » διαθεσίμων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ οἱ ὅποιοι ὀφείλονται εἰς τὴν ἀπὸ
 » ἑμῆνου αἰφνιδιαστικῶς ἐφαρμοσθεῖσαν ἔντονον ἀντιπληθωρικὴν πολιτικὴν
 » καθὼς καὶ εἰς τὸν ἄστοχον χειρισμὸν τοῦ ζητήματος τῶν Καταθέσεων Νομι-
 » κῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου. Ἄν ἐπομένως ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ
 » Τράπεζα εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Ἐκδοτικοῦ
 » Ἰδρύματος, τοῦτο ὅχι μόνον εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένον ἀλλὰ καὶ συγ-
 » χρόνως εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς ἐννοίας τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ ἐκδοτικοῦ
 » προνομίου κατὰ τὴν διεθνή περὶ τούτου ἀντίληψιν. Ἐάν, δηλαδή, ὅπως συμ-
 » βαίνει εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἀντὶ νὰ κινῆται μέσα
 » εἰς τὰς συμπληγάδας πέτρας μὲ τὰς διαρκῶς περιοριζόμενας καὶ κυμαινομέ-
 » νας ἀποφάσεις περὶ χρηματοδοτήσεως τῶν Τραπεζῶν, ἥσκει τὴν πιστωτικὴν
 » πολιτικὴν κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν διὰ τῆς ἀναπροεξοφλήσεως τοῦ
 » χαρτοφυλακίου τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, παραμένουσα εἰς τὸν ρόλον της
 » τῆς Τραπεζῆς τῶν Τραπεζῶν, οὐδεμίαν θὰ εἶχεν ἀνάγκην ἡ Ἐθνικὴ Τρά-
 » पेζα πιστωτικῆς εὐκολίας ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐδό-
 » λως θὰ ἀνησυχουν οἱ περὶ τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν κύκλοι διὰ τὸ πρῶ-
 » τον Πιστωτικὸν Ἰδρυμα τῆς χώρας. Δυστυχῶς τοῦτο δὲν συμβαίνει, καὶ ἀν-
 » τιθέτως ἐμφανίζονται αἱ ἐκάστοτε στοιχειώδεις πιστωτικαὶ εὐκολίαι πρὸς
 » τὰς Τραπεζὰς ὡς παρέκκλισις ἀπὸ τὴν ὑγιᾶ νομισματικὴν πολιτικὴν καὶ ὡς
 » ἑξαιρετικαὶ εὐνοίαι πρὸς τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς. Ὡς νὰ μὴ ἤρκει δὲ τοῦ-
 » το, χρησιμοποιεῖται ἡ τοιαύτη διευκόλυνσις τῶν Τραπεζῶν ὡς ἐπιχείρημα
 » διὰ τὴν ἄρνησιν ἀποστολῆς τῶν αἰτηθέντων στοιχείων εἰς τὴν Βουλὴν. Ὑπὸ
 » τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συμφωνήσητε μετ' ἐμοῦ, κ. Ὑπουρ-
 » γέ, ὅτι λόγοι στοιχειώδους εὐθυξίας ἐπιβάλλουν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν
 » νὰ ζητήσῃ τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν τῶν στοιχείων τούτων πρὸς τὴν Βουλὴν, διότι
 » μόνον ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πλήρους δημοσιότητος εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀντικει-

» μενική συζήτησις καὶ νὰ ἐξαχθοῦν τὰ ἀκριβῆ συμπεράσματα πρὸς δίκαιον
 » καταμερισμὸν τῶν εὐθυνῶν. Ἄλλως τε εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ οὕτω εἰς τοὺς
 » διαδρόμους καὶ τὰ παρασκήνια τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκδηλούμενον
 » ὄψιμον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ κατ’
 » οὐσίαν τὸ χειρότερον πλήγμα ἐναντίον τῆς πίστεώς της, πράγμα τὸ ὁποῖον
 » ἐπ’ οὐδενὶ λόγῳ εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἀνεχθῶ περαιτέρω.

» 2) Τὴν μεσημβρίαν τῆς Τρίτης 5 Αὐγούστου, ὄργανα τῆς Τραπεζῆς
 » τῆς Ἑλλάδος εἰσέβαλαν κυριολεκτικῶς εἰς ὅλα τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ
 » ὑποκαταστήματα τῆς Τραπεζῆς ὥς καὶ εἰς τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἐπαρχια-
 » κῶν τοιούτων μὲ τὴν ἐντολὴν ἐνεργείας ἐλέγχου τῶν Ταμείων τῆς Τραπε-
 » ζης. Ἡ ἐντολὴ αὕτη προήρχετο ἐκ μέρους τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς
 » καί, φυσικά, τὴν ἐσεβάσθην δώσας ἀμέσως ὁδηγίας εἰς ὅλα τὰ Καταστήματα
 » νὰ διευκολύνουν τὸν ζητούμενον ἔλεγχον. Ἀσχέτως πρὸς τὸ προσωπικὸν ζή-
 » τημα τὸ ὁποῖον δημιουργεῖται τοιουτοτρόπως διὰ τὸν ὑπογράφοντα, ἔχοντα
 » τὴν εὐθύνην κατὰ Νόμον καὶ τῆς τηρήσεως τῶν Ταμείων καὶ τῆς ἐν γένει
 » διεξαγωγῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς καὶ ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἀφέλειαν νὰ
 » πιστεύῃ ὅτι μία εἰκοσιπενταετία δημοσίου βίου, γνωστοῦ εἰς τὰ μέλη τῆς
 » Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἔδει νὰ ἀποτελῇ ἐπαρκῆ ἐγγύησιν διὰ τὴν τήρη-
 » σιν τῶν διατεταγμένων παρὰ τοῦ Ἰδρύματος τοῦ ὁποίου προΐσταται, ἀσχε-
 » τως, ἐπαναλαμβάνω, πρὸς τὸ προσωπικὸν τοῦτο ζήτημα θὰ ἐπεθύμουν νὰ
 » γνωρίζω ἐὰν εἶναι νν γνώσει σας ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐνηργήθη ὁ ἔλεγ-
 » χος οὗτος καὶ ἐὰν ἦτο σύμφωνος μὲ τὰς σχετικὰς ὁδηγίας τῆς Νομισματι-
 » κῆς Ἐπιτροπῆς. Διότι τὰ ὄργανα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰσελθόντα
 » αἰφνιδιαστικῶς καὶ δίκην ὀργάνων τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας εἰς τὰ ὡς ἄνω
 » Καταστήματα περὶ ὥραν 1.30 μ.μ., διέταξαν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ οὐδεὶς
 » ὑπάλληλος πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἐλέγχου, ἀφῆρσαν τὰς κλεῖδας ὅχι
 » μόνον τῶν χρηματοκιβωτίων ἀλλὰ καὶ τῶν προσωπικῶν ἐρμαρίων τῶν Δι-
 » ευθυντῶν καὶ Τμηματαρχῶν τῶν Καταστημάτων, καὶ ὁ δημιουργηθεὶς σά-
 » λος, τόσον παρὰ τῷ προσωπικῷ τῆς Τραπεζῆς ὅσον καὶ παρὰ τῇ πελατείᾳ,
 » ὑπῆρξε τοιοῦτος ὥστε ἡ κλονιζομένη, κατὰ τοὺς ψιθύρους τῶν προθαλάμων
 » τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς πίστις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς νὰ μὴ χρειά-
 » ζεται πλέον ἄλλο πλήγμα. Δὲν ἀγνοῶ βεβαίως ὅτι παρόμοιος ἔλεγχος ἐγένε-
 » το καὶ εἰς ἄλλας Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς. Ἡ συστηματικὴ ὁμως αὕτη μετα-
 » χείρισις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τρόπον ἀνάλογον μὲ τὰς ἄλλας Ἐμ-
 » πορικὰς Τραπεζὰς ἀποτελεῖ τὸ μόνιμον παράπονόν μου, δεδομένου ὅτι πα-
 » ραγνωρίζει καὶ τὴν σημασίαν τῆς Τραπεζῆς ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν γένει ρόλον
 » της εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας. Ἐὰν μετὰ 110 ἐτῶν βίον, κατὰ
 » τὸν ὁποῖον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα προσέφερε τὰ πάντα καὶ εἰς τὸ Κράτος καὶ
 » εἰς τὴν χώραν, ἐπέπρωτο νὰ καταλήξῃ τυγχάνουσα τῆς ἰδίας μεταχειρίσε-
 » ως μὲ τὴν οἰανδήποτε μικρὰν Τράπεζαν, διερωτῶμαι ἐὰν πράγματι ἀξίζει

» εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ν' ἀγωνίζεται κανεὶς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν γενικωτέ-
 » ρων συμφερόντων, ἀντὶ νὰ περιορίζεται εἰς ἀποκλειστικῶς κερδοσκοπικοῦς
 » σκοπούς. Ἀλλά, καὶ ἂν τέλος ὑποτεθῇ ὅτι διὰ λόγους σκοπιμότητος ἐκρίθη
 » ἀναγκαῖος ὁ ἔλεγχος καὶ ἐπὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ πρώτην φορὰν
 » ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, φρονῶ ὅτι ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, διὰ νὰ εἶναι
 » συνεπὴς καὶ πρὸς τοὺς σκοπούς της καὶ πρὸς τὰ διαταχθέντα παρ' αὐτῆς
 » μέτρα, θὰ ἔπρεπε νὰ συζητήσῃ ἀμέσως τὸ πόρισμα τοῦ διαταχθέντος ἐλέγ-
 » χου ἐπὶ τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καὶ νὰ ἐξαγάγῃ τὰ ἀναγκαῖα συμπερά-
 » σματα. Δυστυχῶς φοβοῦμαι ὅτι τοιοῦτόν τι δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ συμβῇ,
 » διότι ἔχω τὸ προηγούμενον πλείστων ὅσων περιπτώσεων κατὰ τὰς ὁποίας
 » συστηματικαὶ καὶ ἀσύστολοι παραβάσεις ἐνεργούμεναι παρ' ἄλλων Τραπε-
 » ζῶν οὐδέποτε ἔτυχον οἰασδῆποτε κυρώσεως, ἐνῶ ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς
 » Ἑλλάδος, τηροῦσα μετ' εὐλαβείας τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις, τυγχάνει ἀπλῶς
 » τῆς ἱκανοποιήσεως νὰ ἐξισοῦται μὲ τὰς ἄλλας Τραπεζὰς ὅσον ἀφορᾷ τοὺς
 » ἐλέγχους καὶ τὴν γενικωτέραν μεταχείρισίν της. Νομίζω ὅτι ἔχω τὸ δικαίω-
 » μα, κ. Ὑπουργέ, νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν ὅπως διατάξητε καὶ τεθοῦν ἀμέσως
 » ὑπ' ὅψιν σας τὰ ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν προκύψαντα
 » στοιχεῖα, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι μόνος σας θὰ κρίνετε περὶ τοῦ βασίμου τῶν
 » παραπόνων μου καὶ θὰ λάβετε τὰ ἀναγκαιοῦντα μέτρα.

» 3) Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἐν ἄλλο σημεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρακαλῶ νὰ
 » μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ διατυπώσω ἓνα ἐπὶ πλέον παράπονον. Ἀπὸ καιροῦ διεξά-
 » γεται μεγάλη συζήτησις περὶ τοῦ θέματος τῶν παγωμένων πιστώσεων. Αἱ
 » παγωμέναι πιστώσεις δὲν εἶναι φαινόμενον μεμονωμένον ἀφορῶν τὴν Ἑ-
 » θνικὴν Τράπεζαν, ἀλλὰ ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς χρηματοδοτήσεις βιομηχα-
 » νῶν, ἀσχέτως μεσολαβησάσης Τραπεζῆς. Ἐὰν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα ἔχῃ με-
 » γάλον ποσοστὸν τῶν παγωμένων πιστώσεων, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γε-
 » γονὸς ὅτι αὕτη, ἀσκοῦσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς βιομηχανικῆς πί-
 » στεως, φέρει κατ' ἀνάγκην τὸ βάρος τῆς μεγαλυτέρας ἀναλογίας σχετικῆς
 » χρηματοδοτήσεως. Ἐν τούτοις κατὰ τὰς σχετικὰς συζητήσεις γίνεται λόγος
 » μόνον περὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ὥς ἐὰν αὕτη νὰ εἶχε τὴν
 » ἀποκλειστικὴν εὐθύνην τοῦ παγώματος καὶ ὥς ἐὰν αἱ ἄλλαι Τράπεζαι,
 » μὴ ἐξαιρουμένης μηδὲ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, νὰ μὴ εἶχαν παγωμέ-
 » νας πιστώσεις. Ἀπέφυγα μέχρι σήμερον νὰ θίξω τὸ ζήτημα τοῦτο ὅχι μό-
 » νον διότι ἀποφεύγω πάντοτε τὴν δημιουργίαν ζητημάτων ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ
 » εἰλικρινεῖ μου ἐπιθυμίᾳ νὰ βοηθήσω ὑμᾶς εἰς τὴν ἀχάριστον ἀλλὰ καὶ ἀ-
 » ξιοθαύμαστον προσπάθειαν τὴν ὁποίαν μετὰ τόσου θάρρους καὶ ἐπιμο-
 » νῆς ἔχετε ἐπωμισθῇ. Ἐφ' ὅσον ὅμως τὰ πράγματα περιήχθησαν εἰς ὃ ση-
 » μεῖον περιήχθησαν, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν προσωπικῶς
 » ὅπως θελήσητε νὰ ἐρευνήσετε τὸ θέμα τῆς εὐθύνης τῶν παγωμένων τού-
 » των πιστώσεων. Ὡς εἶναι γνωστόν, αἱ πιστώσεις αὗται ἔχουν ἐγκριθῇ παρὰ

» τῆς ἐν τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἐδρευούσης Ἐπιτροπῆς Βιομηχανικῶν Πι-
 » στώσεων, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν καὶ κρατικά ὄργανα ἀλλὰ καὶ οἱ ἄρμο-
 » διώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη οὐ-
 » δεμίαν ἔχει εὐθύνην διὰ τὰς ἐγκριθείσας παρ' αὐτῆς καὶ παγωθείσας πι-
 » στώσεις, καὶ τὴν εὐθύνην ἔχουν μόνον αἱ μεσολαβήσασαι Τράπεζαι ; Καὶ
 » κατὰ ποίαν ἐπὶ τέλους λογικὴν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν παγωμέναι πιστώσεις, δὲν
 » πρέπει νὰ ὑπάρχη κάποιος παγοποιός ; Ἐκτὸς ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι παγοποιός
 » ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ Τράπεζα ἡ ὁποία ἐξετέλεσε τὴν πίστωσιν, ἐνῶ ἡ
 » Ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία ἐνέκρινε τὴν σκοπιμότητά της, τὸ τραπεζικῶς ὑγιὲς αὐ-
 » τῆς, τὸν ρυθμὸν τῆς ἐξοφλήσεώς της καὶ τὴν χορήγησίν της εἰς βάρος τοῦ
 » ἐκδοτικοῦ προνομίου οὐδεμίαν ἔχει εὐθύνην.

» 4) Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἠδύναντο νὰ λεχθοῦν πολλὰ περὶ τοῦ ἀποφα-
 » σιστικοῦ ρόλου ὠρισμένων μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Βιομηχανικῶν Πιστώσεων
 » κατὰ τὴν λήψιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν καὶ κυρίως ἐπὶ τῆς τοιουτοτρόπως
 » δημιουργουμένης ἀντινομίας διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῷ προ-
 » σῳπῳ τῆς ὁποίας ἔχουν πλεόν τελείως συγχυσθῇ αἱ ιδιότητες ἐλέγχοντος
 » καὶ ἐλεγχομένου. Διότι, ἐφ' ὅσον ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐγκαταλεί-
 » ψει τὸν ρόλον της ὡς Τραπεζῆς τῶν Τραπεζῶν καὶ μετέρχεται ὀξύτατον
 » συναγωνισμὸν εἰς βάρος τῶν ἄλλων Τραπεζῶν μὲ βάσιν τὸ ἐκδοτικὸν προ-
 » νόμιον, τὸ ὁποῖον προφανῶς ἀντιλαμβάνεται ὡς ἰδιοκτησίαν της, εἶναι μοι-
 » ραῖον νὰ γεννῶνται ἐνδοιασμοὶ περὶ τῆς ἀντικειμενικότητος μὲ τὴν ὁποίαν
 » ἀσκεῖ αὕτη τὴν παντοδυναμίαν της τόσον παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ Βιομηχανι-
 » κῶν Πιστώσεων ὅσον καὶ παρὰ τῇ Νομισματικῇ Ἐπιτροπῇ. Σᾶς ἀνέφερα
 » προφορικῶς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν
 » πάντοτε σταθεροὶ πελάται τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ δι' ὠρισμένας τῶν
 » ὁποίων μάλιστα ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐνδιαφέρεται καὶ μετοχικῶς, μεταβάλ-
 » λονται αἰφνιδίως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξηγήσεως εἰς πελάτας τῆς Τραπεζῆς
 » τῆς Ἑλλάδος. Ἡ διαφορὰ ἐπιτοκίου μεταξὺ τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς
 » τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς ἄλλας Τραπεζὰς καὶ τῶν χορηγήσεών της ἀπ' εὐ-
 » θείας πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις εἶναι τόσον μεγάλη ὥστε ἡ μυστηριώδης αἰτία
 » τῶν τοιούτων μεταβολῶν νὰ γίνεται πλεόν ἢ διαφανής. Θὰ ἠδυνάμην νὰ
 » σᾶς ἀναφέρω καὶ πλείστας ἄλλας ἀναλόγους περιπτώσεις ἢ καὶ ἄλλας ἀκόμη
 » χειροτέρας, ἐνθα διερωτᾶται κανεὶς ἂν αἱ ἀποφάσεις τῆς Νομισματικῆς Ἐπι-
 » τροπῆς ἔχουν τὸν ἐκ τῆς φύσεώς των ἐπιβαλλόμενον γενικὸν χαρακτῆρα ἢ
 » γίνονται μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἄνετον παρὰ τῆς Τρα-
 » πέζης τῆς Ἑλλάδος προσέλκυσιν πελατείας. Ἀντὶ πάσης ἄλλης λεπτομερείας
 » περιορίζομαι νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τὴν κατὰ τὴν Συνεδρίασιν 591 τῆς 21
 » Μαΐου 1952 ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν σᾶς ἀνέφερα καὶ εἰς τὴν ἐπι-
 » στολὴν μου τῆς 13 Ἰουνίου καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν : « Ἡ Νομισματι-
 » κὴ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν ὅπως, εἰς ἃς περιπτώσεις αἱ μεσολαβοῦσαι Ἐμ-

» πορικαὶ Τράπεζαι εὐρίσκονται ἐν ἀδυναμία, λόγω ἐλλείψεως ἰδίων διαθεσί-
 » μων, συμμετοχῆς των εἰς πάσης φύσεως χρηματοδοτήσεις, διὰ τὰς ὁποίας
 » ἡ σχετικὴ ἔγκρισις τῆς Ν.᾽Επιτροπῆς προβλέπει συμμετοχὴν των δι' ὥρι-
 » σμένον ποσοστόν, τοῦ ὑπολοίπου ἀντλουμένου ἐκ κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς
 » τῆς Ἑλλάδος, ἡ χρηματοδοτήσεις ἐνεργῆται ἐξ ὁλο-
 » κλήρου καὶ ἀπ' ἐὐθείας παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς
 » Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν ταύτης
 » ἄνευ εἰδικῆς πρὸς τοῦτο ἐγκρίσεως τῆς Ν.᾽Επι-
 » τροπῆς». Δηλαδή αἱ μὲν ἄλλαι Τράπεζαι δεόν νὰ ἔχουν ἴδια διαθέσιμα,
 » ἐνῶ διὰ τὰς ἰδίας ἀκριβῶς ἐργασίας ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν
 » ἀνεξέλεγκτον κρίσιν καὶ ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ, δικαιούται νὰ ἐπιβαρύνῃ
 » τὴν κυκλοφορίαν. Καὶ ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου
 » παύει νὰ ἀποτελῇ πληθωρισμὸν ἐφ' ὅσον τὰ σχετικὰ κέρδη ἀνήκουν εἰς τὴν
 » Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος... Δὲν θὰ ἐπιμείνω εἰς περισσοτέρας λεπτομερείας.
 » Ἀλλὰ ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς νομίζω ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτήσω τὸν
 » Πρόεδρον τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐὰν εἶναι ἀποφασισμένος νὰ ἀνε-
 » χθῇ περαιτέρω τὴν ἀξιοθρήνητον αὐτὴν σύγχυσιν τῶν ἰδιοτήτων ἐλέγχον-
 » τος καὶ ἐλεγχομένου, ὥς καὶ τὴν ἀντίστοιχον κατάχρησιν ἐξουσίας τοῦ ἐκ-
 » δοτικοῦ προνομίου.

» Λυποῦμαι πολὺ, κ. Ὑπουργέ, διότι εἰς τὸν ὄγκον τῶν σημερινῶν σας
 » ἀπασχολήσεων ἔρχομαι νὰ προσθέσω καὶ ἐγὼ μίαν περαιτέρω τοιαύτην.
 » Εἶμαι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ τὸ πράξω διότι ἡ μέχρι τοῦδε ἐφεκτικὴ μου
 » στάσις προφανῶς ἔχει παρεξηγηθῇ ὥς ἐνδειξὶς ἀδυναμίας ἢ συναισθήσεως
 » εὐθυνῶν, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως διότι τὸ ὅλον ζήτημα, εἰς τελευταίαν ἀνάλυ-
 » σιν, ἀφορᾷ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος, διὰ
 » τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ ἐνδιαφέρεσθε καὶ θέλετε νὰ ἐξεύρετε τὰς
 » ἐπιβαλλομένας λύσεις.

Μετὰ βαθυτάτης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως »

Παρ' ὅλην τὴν πολιτικὴν ἀστάθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ ὥς ἄνω ἔγ-
 γραφον εἶχεν ὠρισμένας, τόσον ἀμέσους ὅσον καὶ ἀπωτέρας, συνεπείας εὐμε-
 νεῖς διὰ τὴν Τράπεζαν.

Ἡ πρώτη καὶ περισσότερον σημαντικὴ συνέπεια ὑπῆρξεν ὅτι συνετέλεσεν
 ὥστε νὰ ὠριμάσῃ καὶ νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν μετὰ ἓνα περίπου μῆνα ἡ ἐγ-
 καινιασθεῖσα βάσει τῆς ὑπ' ἀρ. 623 ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτρο-
 πῆς νέα πιστωτικὴ πολιτικὴ. Χάρις εἰς τὰς βάσεις, αἱ ὁποῖαι τοιουτοτρόπως
 ἐτέθησαν¹, ἐγκατελείφθη ἡ μέχρι τότε τακτικὴ ἐγκρίσεων διαφόρων εἰδικῶν
 χρηματοδοτήσεων παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἢ τῆς Ἐπιτροπῆς Βιο-

1. Ἡ τιμὴ ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν τότε Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ
 τῆς ἐπιμονῆς του ἐπέβαλε τὴν τοιαύτην μεταβολήν.

μηχανικῶν Πιστώσεων, ἀλλὰ τὴν εὐθύνην τῶν ὁποίων εἶχον αἱ μεσολαβοῦσαι Τράπεζαι, καὶ ἀφέθη ἐλευθερία ἐνεργείας εἰς τὰς Τραπεζάς, δυναμέναν νὰ προβαίνουν εἰς τὰς τοιαύτας χρηματοδοτήσεις ἰδίᾳ πρωτοβουλία καὶ εὐθύνη ἀλλ' ἐντὸς ὠρισμένων γενικῶν περιορισμῶν. Ἐξ ἄλλου καθιερώθη ὅτι ἡ χρηματοδοτήσεις τῶν Τραπεζῶν θὰ γίνεται δι' ἀναπροεξοφλήσεως τοῦ καθαρῶς ἐμπορικοῦ των χαρτοφυλακίου παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Τοιουτοτρόπως ἐξησφαλίσθη ὅχι μόνον ἡ ἀποφυγὴ τῶν εἰδικῶν χρηματοδοτήσεων καὶ ἡ ἐπάνοδος πρὸς ἓνα περισσότερον ὀρθόδοξον σύστημα χρηματοδοτήσεως τῶν Τραπεζῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ κατ' ἀνάγκην διατήρησις παρ' αὐτῶν μεγαλυτέρου βαθμοῦ ρευστότητος, ἀποφευγομένων τοιουτοτρόπως τῶν « παγωμάτων » τοῦ παρελθόντος. Παρ' ὅλον ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐκείνη τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπετέλεσεν ἀπλῶς μίαν ἀπαρχὴν ἐπιστροφῆς εἰς τὰς κλασσικὰς καὶ διεθνῶς ἐφαρμοζομένας τραπεζικὰς μεθόδους, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ πλήρης ἐφαρμογὴ δὲν ἔχει ἀκόμη συντελεσθῇ, ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δικαιοῦται νὰ ὑπερηφανεύεται διότι διὰ τῆς ἐνεργοῦ ταύτης παρεμβάσεώς της συνετέλεσεν εἰς τὴν κατ' ἀρχὴν ἐπιβολὴν ὑγιῶν τραπεζικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων.

Ἄλλη ἄμεσος συνέπεια τῆς ὡς ἄνω ἐπιστολῆς ὑπῆρξεν ἡ πλήρης δικαίωσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ θέμα τοῦ χρεωστικοῦ ὑπολοίπου τοῦ παρὰ τῇ Τραπεζῇ Ἑλλάδος λογαριασμοῦ της. Διότι ὅχι μόνον οἱ ψίθυροι καὶ αἱ διαδόσεις τῶν προθαλάμων ἐσταμάτησαν ἀμέσως, ἀλλ' ὅταν μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνεκλήθη ἡ εἰδικὴ σύσκεψις, περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω, ἀνεγνωρίσθη παρ' ὅλων ἡ εἰδικὴ θέσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὡς καὶ τὸ ἀνεύθυνον αὐτῆς, προτάσει δὲ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἀπεφασίσθη ὅπως τὸ χρεωστικὸν ἐκεῖνο ὑπόλοιπον ἐξοφληθῇ εἰς 12 ἴσας μηνιαίας δόσεις.

Πέραν ὅμως τῶν ἀμέσων τούτων συνεπειῶν ὑπῆρξαν καὶ ὠρισμένοι ἀπώτεραι τοιαῦται. Διότι χάρις εἰς τὴν σθεναρὰν αὐτὴν ἀντίδρασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἤρχισε πλέον ὠριμάζουσα ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ ἄμεσος παρέμβασις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ χρήματος δὲν δύναται νὰ ἔχη παρὰ μόνον ρυθμιστικὸν χαρακτῆρα καί, συνεπῶς, δὲν ἐπιτρέπεται παρὰ ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν γενικωτέραν νομισματικὴν πολιτικὴν καὶ ὅχι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς αὐτήν, διὰ τὴν κάλυψιν τῶν μεγάλων της γενικῶν ἐξόδων. Ἡ θεωρητικὴ ὀρθότης τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶναι τόσον ἀναμφισβήτητος ὥστε τὴν εἶδομεν προβαλλομένην, καὶ μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς συγχωνεύσεως, ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς ἐπιδιωκομένης γενικωτέρας μεταρρυθμίσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος¹. Καὶ ὀρθῶς. Διότι οἰαδήποτε συγχώνευσις καὶ οἰοσδήποτε πε-

1. Συγκεκριμένως εἰς τὴν «Καθημερινήν» τῆς 8 Ἰανουαρίου, ἐφημερίδα γνωστὴν διὰ τὸ ἔγκυρον τῶν εἰδήσεών της καὶ τὰ φιλικὰ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν φρονήματα, ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἑξῆς: «Κατ' ἀνακοίνωσιν ἐκ κυβερνητικῆς πηγῆς, μετὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος θὰ περιορισθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων της, τὰ ὅποια προβλέπει ὁ διέ-

ριορισμός τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσουν ὅταν ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν ὑπάρχουν μεγάλα γενικὰ ἔξοδα καὶ συνεπῶς ἀνάγκη νοθεύσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος πρὸς κάλυψιν αὐτῶν.

Ἀπομένει μόνον νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον θέλει τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν ἡ θεωρητικὴ ἀναγνώρισις μιᾶς τόσοσιν ὑγιοῦς καὶ διεθνῶς ἐφαρμοζομένης βασικῆς ἀρχῆς. Διότι καὶ διαρκοῦντος τοῦ 1952 οὐδέποτε ἡμφισβητήθη αὕτη, ἀλλ' ἡ παρέμβασις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος συνεχίσθη ἀμείωτος, παρ' ὅλην τὴν γενικωτέραν ἀντιπληθωρικὴν πολιτικὴν. Κατόπιν βεβαίως τοῦ γενομένου θορύβου ἡ παρέμβασις αὕτη δὲν εἶχε πλέον τὸν ἀπροκάλυπτον χαρακτῆρα περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω. Ἀλλὰ ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφήν ἐξηκολούθησε, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν μετάθεσιν τοῦ ἐλλείμματος ἀπὸ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

Πάντως τόσοσιν ἡ θεωρητικὴ ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς ὅσον καὶ ὁ μετριασμός τοῦ τόνου τῆς παρεμβάσεως ἀποτελοῦν ἓνα θετικὸν κέρδος. Καὶ οἱ συντελέσαντες εἰς τοῦτο δικαιοῦνται νὰ πιστεύουν ὅτι κᾶτι εἰσέφεραν εἰς τὴν προσπάθειαν ἀποκαταστάσεως ἐνὸς ὁμαλοῦ ρυθμοῦ εἰς τὴν τραπεζικὴν μας ζωὴν².

πων αὐτὴν καταστατικὸς νόμος. Ἐπομένως θὰ παύσῃ ἀσκοῦσα ἐμπορικὰς ἐργασίας ὑπὸ οἵανδήποτε μορφήν, ἐνῶ παραλλήλως διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ καθίστανται περιτταὶ πολλαὶ ἐκ τῶν σημερινῶν τῆς ὑπηρεσιῶν. Ἐνεκα τούτου πρέπει νὰ ἀναμένεται ὅτι καὶ τῆς Τραπεζῆς ταύτης τὸ προσωπικὸν θὰ περιορισθῇ σημαντικῶς.»

2. Ὑπάρχουν οἱ ἰσχυριζόμενοι, ἐνίοτε μάλιστα καὶ καυχώμενοι, ὅτι πλὴν τῆς ἀπωτέρας αὐτῆς συνεπείας τῆς ἐπιστολῆς τῆς 8ης Αὐγούστου 1952 ἐδημιουργήθη καὶ ἄλλη συνέπεια, τῆς ὁποίας τὴν ἐκδήλωσιν ἀνευρίσκουν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς 7ης Ἰανουαρίου 1953. Δὲν γνωρίζομεν τί ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὰ παρασκήνια κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας. Οὔτε ἄλλως τε ἀνήκει εἰς τὰς συνηθείας μας νὰ ἀσχολούμεθα μὲ αὐτά. Πάντως, ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν συνέβη καὶ οἵαιδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξαν αἱ ἀπώτεραι συνέπειαι τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἔπραξε τὸ χρέος τῆς ἐναντι τῆς Τραπεζῆς καί, γενικώτερον, ἐναντι τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς διατυπώσασα, κατὰ τρόπον ὑπεύθυνον, ὠρισμένας βασικὰς ἀρχάς. Ἡ τελικὴ, ἄλλως τε, κρίσις ἐπὶ ὅλων αὐτῶν βεβαίως δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς προσκαίρους ψιθύρους τῶν παρασκηνίων.

VIII

Η ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΙΣ

Οταν τὴν ἑσπέραν τῆς 7ης Ἰανουαρίου 1953 ἀνηγγέλθη ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως ὅπως προβῇ εἰς τὴν συγχώνευσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, τὸ σύστημα τῶν ρωμαλέων αἰφνιδιασμῶν, τὸ ὁποῖον τοιουτοτρόπως ἐνεκαινιάζετο, ἐπέτυχε ἀπολύτως τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ποὺ ἐπεδίωκε. Διότι κατέλαβεν ἐξ ἀπροόπτου καὶ εὗρε τελείως ἀπαράσκευον ὄχι μόνον τὴν κοινὴν γνώμην ἀλλὰ καὶ κάθε εἰδικώτερον ἀσχολούμενον μὲ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ μέτρου ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῦται βραδέως καὶ καθ' ὃν βαθμὸν ἐδίδοντο εἰς τὴν δημοσιότητα διάφορα ὑπεύθυνα καὶ συγκεκριμένα στοιχεῖα.

Τῶν στοιχείων ἀκριβῶς αὐτῶν τὴν κατάταξιν καὶ ὑπεύθυνον συγκέντρωσιν ἐπεχειρήσαμεν εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια. Καὶ ἐκ τῶν σχετικῶν διαπιστώσεων προκύπτει τὸ βασικὸν συμπέρασμα ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ οὔτε, πολὺ ὀλιγώτερον, ἐπεβάλλετο διὰ νὰ προληφθῇ ὁ ἐπικείμενος ἢ καὶ ἀπώτερος ἔστω κίνδυνος πτωχεύσεώς της, ὅπως μετὰ τόσου ἐσπευσμένου ζήλου καὶ ἐπιμονῆς ἐπεχειρήθη νὰ παρασταθῇ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς. Ἡ συγχώνευσις τῶν δύο μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν Τραπεζῶν, καὶ μάλιστα καθ' ὃν βίαιον τρόπον ἐπραγματοποιήθη ἀργότερον, ἀπέβλεπε προφανῶς εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν ἄλλων σκοπῶν.

Εἶναι, ἄλλως τε, γνωστὸν ὅτι ὁ χειρισθεὶς τὸ ὅλον ζήτημα τῆς συγχωνεύσεως ἀρμόδιος Ὑπουργὸς ἀπέφυγε συστηματικῶς νὰ ἀκούσῃ μίαν ἀπλὴν ἐπὶ τέλους γνώμην ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ μέρους τῆς ὑπευθύνου Διοικήσεως τοῦ Ἰδρύματος. Ἡ ὅλη του δραστηριότης ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῶν ἐκλογῶν περιεστράφη εἰς τὴν ἀναζήτησιν ἐνὸς νέου Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς. Καὶ ὅταν αἱ διάφοροι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν παρασκηνιακαὶ τοῦ ἐνέργειας ἀπέτυχον, κατέληξεν εἰς τὸν αὐτοσχεδιασμὸν τῆς πολιτικῆς τῆς συγχωνεύσεως, τὴν ὁποίαν μάλιστα καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ ἐμφανίσῃ, μὲ τὴν συνήθη του δεξιotechnίαν, ὥς τμήμα γενικωτέρας πολιτικῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος, ἐνῶ εἶναι πλέον ἢ γνωστὸν ὅτι εἰς ἄλλους ἀνήκει ἡ σχετικὴ πρωτοβουλία...

Ἀντὶ πάσης ἄλλης λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ ἀχαρίστου αὐτοῦ θέματος παραθέτομεν τὸ κάτωθι ἀποκαλυπτικὸν ἀπόσπασμα συνεντεύξεως τοῦ σημερινοῦ Διοικητοῦ τῆς νέας ἐκ τῆς συγχωνεύσεως προελθούσης Τραπεζίης κ. Κ. Ἡλιάσκου, δημοσιευθείσης εἰς τὴν ἑφημερίδα « Ἀκρόπολιν » τῆς 8 Ἰανουαρίου 1953.

« Ἡ συγχώνευσις ἀπεφασίσθη καὶ ἐγένετο ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν. Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐκλήθην ἀπὸ τὸν Στρατάρχην Παπάγον, ὁ ὁποῖος μοῦ ἀνεκοίνωσε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ μοῦ ἀνατεθῇ ἡ Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης. Τοῦ ἐξήγησα ὅτι θὰ ἐδεχόμην εὐχαρίστως τὴν τιμὴν ἢ ὁποία μοῦ ἐγένετο μὲ τὴν προϋπόθεσιν μόνον ὅτι θὰ συνεχωνεύετο μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης καὶ ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχα μίαν μακρὰν οἰκογενειακὴν παράδοσιν καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀγνοήσω. Ἐπίσης ἐξήγησα ὅτι τὰ δύο αὐτὰ ἰσχυρὰ πιστωτικὰ Ἰδρύματα τῆς χώρας ἂν συγχωνεύοντο εἰς ἓνα θὰ ἠδύναντο νὰ σταθεροποιήσουν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ξένων κεφαλαίων διὰ τὴν χώραν μας. Ὁ Στρατάρχης ἐπεφυλάχθη νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ. Τὴν Δευτέραν, πρᾶγματι, βάσει τοῦ συντονιστικοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας καὶ μοῦ ἀνετέθη ἡ Διοίκησις. »

Ἐκ τῆς συνεντεύξεως ταύτης, ἡ ὁποία σημειωτέον οὐδέποτε διεψεύσθη ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπεβεβαιώθη κατὰ τὴν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς σχετικὴν συζήτησιν, προκύπτουν δύο τινά. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ πλήρης καὶ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν αὐτοσχεδιασμὸς τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος τῆς τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως, βάσει τῶν ὅρων τοῦ ἐξευρεθέντος νέου Διοικητοῦ. Καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ καταπληκτικὸν γεγονός ὅτι ἡ συγχώνευσις ἀπεφασίσθη ὅχι διότι τὴν ἐπέβαλεν οἰαδήποτε ὀργανικὴ ἀνάγκη τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς ἀλλὰ λόγῳ τῆς μακρᾶς οἰκογενειακῆς παραδόσεως ἡ ὁποία συνέδεε τὸν ἐξευρεθέντα νέον Διοικητὴν μὲ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ὁποίαν ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνοήσῃ...

Ἐξ ἄλλου εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἀντικειμενικὴ κριτικὴ τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος ὑπῆρξεν ὁμόφωνος ὅσον ἀφορᾷ τὴν προχειρότητα τοῦ μέτρου καὶ τὰς σοβαρωτάτας δυσμενεῖς του συνεπειάς ἐπὶ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς μας ζωῆς. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὴν σωρείαν τῶν εὐμενῶν ἢ δυσμενῶν ἄρθρων, δηλώσεων καὶ σχολίων ποὺ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν ἡμερήσιον καὶ περιοδικὸν τύπον καθ' ὅλην τὴν σχετικὴν περίοδον. Τὸ πολιτικὸν ἢ καὶ τὸ στενώτερα κομματικὸν κριτήριον ἐπηρέαζε συστηματικῶς τοὺς γράφοντας. Τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν σχετικὴν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς συζήτησιν. Ὑπῆρξαν ὅμως ὠρισμέναι περιπτώσεις αὐστηρῶς ἀντικειμενικῆς κριτικῆς τόσον εἰς τὸν τύπον ὅσον καὶ εἰς τὴν Βουλὴν¹. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ἡ πλέον

1. Ἴδε μεταξὺ αὐτῶν ἐπιστολὴν «Παρατηρητοῦ» εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 9 Ἰανουαρίου,

ἐνδιαφέρουσα, ὥς προερχομένη ἀπὸ πηγὴν κατ' ἐξοχὴν ἀρμοδίαν, εἶναι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ διακεκριμένου Καθηγητοῦ καὶ διεθνοῦς φήμης Οἰκονομολόγου κ. Κ. Βαρβαρέσου, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 20 Ἰανουαρίου 1953.

Εἰς τὴν γνώμην τοῦ κ. Κ. Βαρβαρέσου ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς συγχωνεύσεως ἀποδίδομεν ἰδιαιτέραν σημασίαν διότι οὗτος, σὺν τοῖς ἄλλοις, εἶχε διατελέσει ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Εἶχεν ἐπομένως μίαν πλήρη γνῶσιν καὶ πείραν τόσον τῆς γενικωτέρας ὅσον καὶ τῆς καθαρῶς τεχνικῆς πλευρᾶς τοῦ θέματος. Ἐξ ἄλλου, λόγῳ προσφάτου ταξιδίου του εἰς Ἑλλάδα, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὁποίου εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ ὅλας τὰς πλευρὰς τοῦ οἰκονομικοῦ μας ζητήματος, εἶχεν ἀσφαλῶς σχηματίσει μίαν ὑπεύθυνον γνώμην ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Τέλος ὁ κ. Βαρβαρέσος, διατηρῶν πάντοτε τὴν γνωστὴν ἀνεξαρτησίαν του ἀπὸ κάθε πολιτικὸν ἢ καὶ κομματικὸν κριτήριον καὶ ζῶν μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, εἶναι προφανῶς ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους δυναμένους νὰ ἔχουν ἐν προκειμένῳ ἔγκυρον καί, συγχρόνως, ἀντικειμενικὴν γνώμην.

Τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ κ. Κ. Βαρβαρέσου ἔχει ὡς ἑξῆς :

« Φίλε κ. Διευθυντά,

» Μὲ ἀληθῆ ἐκπληξιν ἔλαβα γνῶσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως
» περὶ συγχωνεύσεως τῶν Τραπεζῶν Ἑθνικῆς καὶ Ἀθηνῶν καὶ ἀναθέσεως
» τῆς Διοικήσεως τῆς νέας Τραπεζῆς εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Τρα-
» πέζης Ἀθηνῶν. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμεν ἡ εὐκολία μὲ τὴν ὁποίαν
» ἡ Κυβέρνησις προέβη εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεως τοιαύτης σοβαρότητος καὶ
» ἡ βραχυτάτη διαδικασία τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἄμε-
» σαν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Μέτρα δυνάμενα νὰ ἀσκήσουν τόσην ἐπίδρασιν ἐπὶ
» τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας θὰ ἔπρεπε νὰ τυγχάνουν εὐρυτάτης συ-
» ζητήσεως καὶ ὄχι νὰ ἀποφασίζονται ἐντὸς τοῦ στενωτάτου κύκλου τῶν ἀρ-
» μοδίων Ὑπουργῶν, τῶν ἐνδιαφερομένων καί, ἴσως, μικροῦ ἀριθμοῦ συμβού-
» λων, τινὲς τῶν ὁποίων καὶ διαφωνοῦντες δὲν θὰ εἶχον πιθανῶς τὸ θάρρος
» νὰ ἐκφράσουν ἐλευθέρως τὴν γνώμην των.

» Ἀνέγνωσα μετὰ προσοχῆς τὰς δηλώσεις τῶν ἀρμοδίων μελῶν τῆς Κυβερ-
» νήσεως, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μεταβάλουν τὴν σταθεράν μου πε-

μελέτην τοῦ κ. Π. Τζανετάκη εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 15 Ἰανουαρίου ὡς καὶ ὑπόμνημα τοῦ Α. Μπερνάρη εἰς «Ναυτεμπορικὴν» τῆς 9 Φεβρουαρίου. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῇ Βουλῇ συζητήσεις, παραπέμπομεν εἰς τὴν ἀριστοτεχνικὴν πράγματι ἀγόρευσιν τοῦ τότε Ἀρχηγοῦ τοῦ Δημοκρατικοῦ καὶ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος κ. Γ. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος, ἀνήκων ἀκόμη εἰς τὴν κυβερνητικὴν παράταξιν, προέβη εἰς μίαν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς πλήρη καὶ ἀντικειμενικὴν ἔρευναν τοῦ ὅλου ζητήματος.

» ποίθησιν ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι καὶ οἰκονομικῶς καὶ κοινωνικῶς ἀπα-
 » ράδεκτον, καὶ θὰ ἀποβῇ εἰς ζημίαν τῶν γενικωτέρων συμφερόντων τῆς
 » χώρας.

» Δὲν νομίζω ὅτι δύναται σοβαρῶς νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι διὰ τῆς συγχω-
 » νεύσεως τῶν δύο κυριωτέρων ἐν Ἑλλάδι Τραπεζῶν δημιουργεῖται ἐν πα-
 » νίσχυρον Πιστωτικὸν Ἰδρυμα, τὸ ὁποῖον θὰ συγκεντρώσῃ τὸ μέγιστον μέρος
 » τῆς ἀποταμιεύσεως τοῦ Λαοῦ καὶ θὰ ἀποτελέσῃ ἐν καταθλιπτικὸν
 » ἰδιωτικὸν μονοπώλιον, τοῦ ὁποίου τὰς συνεπείας θὰ ὑποστοῦν αἱ τά-
 » ξεις τῶν παραγωγῶν καὶ λοιπῶν ἐπιχειρηματιῶν τῆς χώρας. Ἀφ' ἑτέρου, ὁ
 » τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ συγκροτήσῃ τὴν Διοίκη-
 » σιν τοῦ νέου αὐτοῦ Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀσκήσις τῆς
 » πίστεως ἐν Ἑλλάδι πρέπει νὰ βασίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν ἀρχῶν καὶ
 » κριτηρίων τῆς καθαρῶς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ μάλιστα τῆς ἰδιωτικῆς
 » ἐπιχειρήσεως ὅχι ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν σήμερον καὶ ὅπως λειτουργεῖ εἰς τὰ
 » σύγχρονα Κράτη ἀλλ' ὅπως ἐλειτούργει πρὸ πεντηκονταετίας καὶ πλεον, ὁ-
 » πότε μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ἥτο ἡ πραγματοποίησις κέρδους, ἡ δὲ ἐπιδίω-
 » ξις οἰουδήποτε κοινωνικοῦ σκοποῦ ἢ ἡ ἐξυπηρέτησις γενικωτέρων οἰκονομι-
 » κῶν συμφερόντων τῆς χώρας ἐθεωρεῖτο ξένη πρὸς τὸν προορισμὸν καὶ τὰ
 » καθήκοντα αὐτῆς. Δὲν νομίζω ὅτι πιστεύει κανεὶς εἰλικρινῶς ὅτι αἱ ἐπιζή-
 » μαι αὗται συνέπειαι θὰ ἀποφευχθοῦν διὰ τῆς ἀσκήσεως ἐλέγχου καὶ διὰ
 » τῆς ρυθμιστικῆς ἐπεμβάσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι φανερόν
 » ὅτι ἔλεγχος ἀσκούμενος ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἰδίως ὑπὸ τὰς ση-
 » μερινὰς συνθήκας, ἢ ὑπὸ οἰουδήποτε κρατικοῦ ὀργάνου, ἐπὶ ἐνὸς οἰκονομι-
 » κῶς πανισχύρου Ἰδρύματος οἷον θὰ εἶναι ἡ νέα Τράπεζα, θὰ συναντήσῃ τὴν
 » σφοδρὰν ἀντίδρασιν τῶν ὀργάνων τῆς Τραπεζῆς καὶ θὰ καταλήξῃ οὐσια-
 » στικῶς εἰς ἐμπαιγμόν. Ἀφ' ἑτέρου, ὅλαι αἱ ἐνδείξεις εἶναι ὅτι ἡ ρυθμιστικὴ
 » παρέμβασις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ὅχι μόνον δὲν θὰ ἐνισχυθῇ, ἀλλὰ θὰ
 » περιορισθῇ σημαντικῶς.

» Τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἡ ἀνάγκη
 » ἀναδιοργανώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν της εἶναι πρόβλημα κοινὸν
 » τῶν τριῶν Τραπεζῶν, τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλά-
 » δος, τῆς Ἑθνικῆς καὶ τῆς Ἀγροτικῆς, καὶ θὰ
 » ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθῇ διὰ κοινοῦ μέτρου
 » λαμβανομένου μετὰ ἐμπεριστατωμένην καὶ σο-
 » βαρὰν ἔρευναν. Ἐν πάσει δὲ περιπτώσει, ἀναγκαῖα προϋπόθεσις
 » διὰ τὴν ὀρθὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου εἶναι ἡ ἐξασφάλισις ἀπολύτου
 » ἀντικειμενικότητος καὶ ἀμεροληψίας καὶ ἡ παροχὴ πλήρων ἐγγυήσεων πρὸς
 » τοὺς εὐσυνειδήτως παρέχοντας τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν Κοινωνίαν.

» Τὸ μέτρον τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο Τραπεζῶν, τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκει
 » ἐντελῶς ἄλλους σκοπούς, δὲν διευκολύνει ἀλλὰ, τοῦναντίον, δυσχεραί-

» ν ε ι σημαντικῶς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ. Τὸ ὑπὸ κρίσιν μέ-
 » τρον εἶναι τόσον σοβαρὸν ὥστε δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ ἀντικείμενον κομ-
 » ματικῆς ἀντιθέσεως καὶ διαμάχης. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸν
 » πατριωτισμὸν καὶ τὰς καλὰς προθέσεις τῆς Κυβερνήσεως, πάντες δὲ πι-
 » στεύομεν ὅτι αἱ προεκλογικαὶ ἐπαγγελίαι τοῦ Στρατάρχου Παπάγου πρὸς
 » τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὅτι θὰ ἔχῃ μοναδικὸν ὁδηγὸν τῶν ἀποφάσεων καὶ
 » πράξεών του ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝ, ὑπῆρξαν εἰλικρινεῖς. Ἀλλ' ἀκριβῶς
 » δι' αὐτὸν τὸν λόγον θὰ ὀφείλον πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ ἐκφέρουν ἔγκυρον
 » γνώμην νὰ τὸν διαφωτίσουν περὶ τῆς σημασίας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων
 » τοῦ λαμβανομένου μέτρου, οὕτως ὥστε αἱ ἀποφάσεις του νὰ εἶναι σύμφω-
 » νοι πρὸς τὰς προθέσεις του. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην μεγάλως θὰ ἡδύ-
 » ναντο νὰ συντελέσουν καὶ οἱ μέτοχοι τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Νομίζω ὅτι οἱ
 » μέτοχοι οὗτοι, οἱ ὅποιοι κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν δὲν εἶναι ἰδιῶται ἀλλὰ
 » Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ἢ ἄλλα Ἰδρύματα ἐξυπηρετοῦντα σκοποὺς κοι-
 » νῆς ὀφελείας καὶ οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ νομικῶς ἁρμοδίοι νὰ ἀποφασί-
 » σουν τελικῶς, ὀφείλουν νὰ μελετήσουν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας προσοχῆς τὸ
 » προτεινόμενον μέτρον καὶ νὰ ἐκθέσουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν μετὰ θάρ-
 » ρους τὴν γνώμην των, ἥ δὲ Κυβέρνησις ὀφείλει ἐπίσης νὰ μὴ διστάσῃ
 » ΝΑ ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣῃ τὴν ὑπόθεσιν, μὲ μοναδικὸν γνώμονα τὸ συμφέρον τῆς
 » χώρας.

Μετὰ φιλικῶν αἰσθημάτων

Κ. ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ

» Washington, 15.1.1953.»

Θὰ ἐπανέλθωμεν κατωτέρω ἐπὶ τῶν διαφορῶν πελωρίας ἐκτάσεως ζητη-
 μάτων τὰ ὅποια θίγονται εἰς τὴν ὥς ἄνω ἐπιστολήν. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ
 ἐπισημάνωμεν εὐθὺς ἀμέσως τὴν ἐξῆς παρατήρησιν τοῦ κ. Βαρβαρέσου :

« Τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἡ ἀνάγκη
 » ἀναδιοργανώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν της εἶναι πρόβλημα κοινὸν
 » τῶν τριῶν Τραπεζῶν, τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλά-
 » δος, τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Ἀγροτικῆς
 » Τραπεζῆς, καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθῇ διὰ
 » κοινοῦ μέτρου λαμβανομένου μετὰ ἐμπεριστατω-
 » μένην καὶ σοβαρὰν ἔρευναν... Τὸ μέτρον τῆς συγχωνεύ-
 » σεως τῶν δύο Τραπεζῶν, τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκει ἐντελῶς ἄλλους σκοποὺς,
 » δὲν διευκολύνει ἀλλὰ, τοῦναντίον, δυσχεραίνει
 » σημαντικῶς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ. »

Διὰ τῆς διαπιστώσεως ταύτης ὁ κ. Κ. Βαρβαρέσος ἔθεσε κυριολεκτικῶς
 τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἥλων. Καὶ εἶναι ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς ἀναμι-
 χθέντας εἰς τὴν συζήτησιν ὁ ὁποῖος συνέλαβε πλήρως τὴν οὐσίαν τοῦ τρα-

πεζικοῦ μας προβλήματος και τὴν διεκήρυξε μὲ τὸ γνωστὸν θάρρος τῆς γνώμης του πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Διότι πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ διατυπώσαντες μίαν οἰανδήποτε γνώμην ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς συγχωνεύσεως, εἴτε ἐγκρίνοντες εἴτε ἐπικρίνοντες αὐτήν, ἐξήτασαν μονομερῶς καὶ ἀποκλειστικῶς τὸ ζήτημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης, ὥς ἐὰν αὕτη νὰ ἀπετέλει ἓνα μεμονωμένον φαινόμενον εἰς τὸν τραπεζικόν μας ὄργανισμόν ἢ ὥς ἐὰν νὰ μὴ ὑπῆρχον τὰ ἴδια καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας δημιουργούμενα προβλήματα εἰς τὰς δύο ἄλλας μεγάλας Τραπεζας.

Οἱ φέροντες τὴν εὐθύνην τῆς συγχωνεύσεως εἶχον τοῦλάχιστον μίαν πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Διότι ἡ προσοχὴ τῆς κοινῆς γνώμης παρεσύρθη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης ἀποκλειστικῶς, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπεκρῦβη ἡ ὑπαρξίς ἑνὸς γενικωτέρου τραπεζικοῦ προβλήματος.

Παραλλήλως ἡ τακτικὴ αὕτη ἐχρησίμευσεν ὥστε νὰ καλυφθῇ ἡ ὅλη ἀντινομία καὶ προχειρότης τοῦ χειρισμοῦ. Διότι κανονικῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ ἓνα σχέδιον γενικωτέρας τραπεζικῆς ἀναδιοργανώσεως καὶ ἐξυγιάσεως, νὰ προσδιορισθοῦν τὰ ἐπιβαλλόμενα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦτου μέσα καὶ εἰς τὸ τέλος νὰ γίνῃ σκέψις περὶ τῶν προσώπων τὰ ὅποια θὰ ἦσαν τυχόν κατάλληλα πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Τοῦναντίον, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης καὶ τῆς Τραπεζίης Ἀθηνῶν συνέβη τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετον. Διότι οἱ ἀρμόδιοι ἀπησχολήθησαν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μὲ τὸ θέμα τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ τότε Διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης. Καὶ μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν εὐρέθησαν ἠναγκασμένοι νὰ αὐτοσχεδιάσουν μίαν τραπεζικὴν πολιτικὴν σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους τοὺς ὁποίους ἔθεσεν ὁ ἐξευρεθεὶς, ἐπὶ τέλους, νέος Διοικητής.

Μᾶς ἐδόθη κατ' ἐπανάληψιν ἡ εὐκαιρία νὰ τονίσωμεν καὶ προηγουμένως τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ τελευταῖος Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης, παρὰ τὰς ἐπαυλημμένας αἰτήσεις του, δὲν ἐπέτυχεν νὰ γίνῃ δεκτὸς ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ διὰ νὰ ἐκθέσῃ κατὰ τρόπον πλήρη καὶ ὑπεύθυνον τὸ θέμα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης. Ἀλλὰ τὸ περίεργον ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι ὅτι ἡ τύχη τοῦ Διοικητοῦ ἐκείνου εἶχε προκαταβολικῶς κριθῇ. Τὸ καταπληκτικὸν καὶ πρωτάκουστον ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι καὶ ἡ τύχη τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης ἐκρίθη χωρὶς νὰ δοθῇ καὶ ἡ εὐκαιρία εἰς οἷονδήποτε νὰ ἐκφράσῃ τὰς ἀπόψεις τοῦ πρώτου Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος ἐπὶ τῆς γενικωτέρας τραπεζικῆς πολιτικῆς ἢ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συγχωνεύσεως, ἢ ἔστω καὶ νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὴν Τράπεζαν κατὰ τὴν σχετικὴν διαπραγματεύσιν μετὰ τοῦ τότε Γεν. Διευθυντοῦ τῆς Τραπεζίης Ἀθηνῶν.

Διότι εἶναι γεγονὸς μὴ δεχόμενον ἀμφισβήτησιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲ ν
σ υ ν ε β ο υ λ ε ύ θ η ἀ π ο λ ύ τ ω ς κ α ν ἑ ν α ἐ κ τ ῶ ν ὑ π ε υ θ ύ -

νων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν κρίσεων αὐτῶν θεμάτων. Οὔτε οἰονδήποτε μέλος τῆς Διοικήσεως ἢ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, οὔτε ἀκόμη καὶ οἰονδήποτε ἀνώτερον ὑπηρεσιακὸν στέλεχος τῆς Τραπεζῆς. Δὲν συνεβουλευθῇ, τέλος, οὔτε καὶ τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀποταθῇ διὰ τὰ τοὺς προτείνῃ νὰ ἀναλάβουν τὴν Διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς, χωρὶς βεβαίως νὰ ὑπάρχῃ τότε ἀπλῇ καὶ σκέψις περὶ ἐνδεχομένης συγχωνεύσεως, καὶ τὰ ὁποῖα ἦτο φυσικὸν νὰ ἀπολαμβάνουν τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης της. Ἡ ἀπόφασις περὶ συγχωνεύσεως ὑπῆρξε τόσον αἰφνιδιαστικὴ καὶ ἡ ὅλη διαδικασία τόσον συνοπτικὴ ὥστε ὑπάρχουν οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἐν τῶν προσώπων τούτων ἡσχολεῖτο ἀκόμη μὲ τὴν σύνταξιν ὑπομνήματος περὶ τῶν ὅρων ὑπὸ τοὺς ὁποίους θὰ ἐδέχετο νὰ μετάσχη τῆς νέας Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὅταν διὰ τοῦ ραδιοφώνου εἶχε πλέον ἀναγγελθῇ ἡ συγχώνευσίς της...

Ἡ ἀπαράδεκτος αὐτὴ προχειρότης, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκρίθη ἡ τύχη τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, μίαν μόνον ἔχει δικαιολογίαν. Τὴν ἐξ ἴσου ἀπαράδεκτον σπουδὴν ἀλλὰ καὶ μυστικότητα μὲ τὰς ὁποίας ἔγιναν αἱ σχετικαὶ συνεννοήσεις καὶ διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ τότε Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ἐὰν εἰς ὅλα αὐτὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐστερεῖτο οἰονδήποτε ὑπευθύνου στοιχείου εἴτε πληροφορίας περὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐμπλοκὴ της εἰς τοὺς προταθέντας πρὸς αὐτὴν ὅρους νὰ καταστῇ ἀναπόφευκτος, ἔχομεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ κλίματος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐξετελέσθη ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα καὶ ἔγινεν ὁ αὐτοσχεδιασμός της τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως...

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ τονισθῇ ὅλως ἰδιαιτέρως ἡ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο συστηματικὴ ἀποχὴ διατυπώσεως οἰασδῆποτε γνώμης ἐπὶ τοῦ πελωρίου θέματος τῆς συγχωνεύσεως ἀπὸ μέρους τοῦ ὑπευθύνου τεχνικοῦ συμβούλου τῆς Κυβερνήσεως, τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζωμεν τί ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὰ παρασκήνια. Οὔτε ἄλλως τε ὁτιδήποτε καὶ ἂν, ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοῦς, ἔγινε θὰ εἶχε καμμίαν σημασίαν. Διότι αἱ γνώμαι τῶν ὑπευθύνων συμβούλων πρέπει νὰ διατυπώνωνται σαφῶς καὶ κατὰ πλέον δημόσιον τρόπον. Τοιοῦτον τι ὅμως δὲν συνέβη καὶ οὔτε προέκυψεν ἀπὸ τὴν ἐπακολουθήσαν εὐρυτάτην συζήτησιν τόσον διὰ τοῦ τύπου ὅσον καὶ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, μετὰ τρεῖς καὶ πλέον μῆνας ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως περὶ βιαίας συγχωνεύσεως τῶν δύο Τραπεζῶν, εἰς τὴν Ἐκθεσιν πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος τῆς 18ης Ἀπριλίου 1953 διετυπώθησαν ὠρισμέναι κρίσεις ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος τῆς συγχωνεύσεως¹. Καὶ ἡ καθυστέρησις, μὲ τὴν ὁποίαν ἐνεφανίσθη ἡ ὑπεύθυνος γνώμη

1. Ἰδε σελ. XLIV τῆς Ἐκθέσεως.

τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος, ἀναπληροῦται ἀπὸ μίαν θερμὴν συνηγορίαν ὑπὲρ τοῦ μέτρου, λόγῳ τῶν ἀναμενομένων εὐεργετικῶν συνεπειῶν του τόσο ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ τόκου, ἐκ τῆς μειώσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ μιᾶς πιστῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐπιχειρημάτων τὰ ὅποια διετυπώθησαν ἀπὸ τῆς κυβερνητικῆς πλευρᾶς κατὰ τὴν ἀναγγελίαν τοῦ μέτρου καὶ κατὰ τὴν συζήτησιν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς.

Θὰ ἴδωμεν εὐθὺς κατωτέρω ποίαν οὐσιαστικὴν ἀξίαν ἔχει ὅλη αὐτὴ ἡ τόσο προχείρος καὶ εὐθηνὴ ἐπιχειρηματολογία. Πρὸς τὸ παρὸν ἀρκούμεθα νὰ ἐπισημάνωμεν τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐπὶ τέλους, τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα ἔλαβε μίαν σαφῆ καὶ ὑπεύθυνον θέσιν ἔναντι τῆς συγχωνεύσεως. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐξαντλεῖ τὸ θέμα οὔτε καὶ τὰς ἐν γένει εὐθύνας τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος. Θὰ χρειασθῇ κάποτε, καὶ μᾶλλον θάττον ἢ βράδιον, νὰ ἐξηγήσῃ ποῖος ὑπῆρξεν ὁ μέχρι τῆς συγχωνεύσεως ρόλος του εἰς τὴν διόγκωσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν καὶ γενικώτερα εἰς τὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ τραπεζικοῦ ἐπιτοκίου. Διότι ἡ «ἀρχὴ τῆς οἰκονομικότητος», περὶ τῆς ὁποίας γίνεται μνεῖα εἰς τὴν ὡς ἄνω Ἐκθεσιν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀνεκαλύφθῃ παρὰ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος μόνον μετὰ τὴν 7ην Ἰανουαρίου 1953, καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον μονόπλευρον. Καὶ θὰ χρειασθῇ ἀκόμη νὰ δικαιολογήσῃ διατὶ δὲν ἐπεδίωξε τὴν ἐπιβολὴν τῶν εὐεργετικῶν συνεπειῶν τῆς συγχωνεύσεως ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος, τὰς ὁποίας τόσο ἐξαίρει εἰς τὴν ὡς ἄνω Ἐκθεσιν, κατὰ τὴν πρόσφατον ἐποχὴν, ὅποτε ἐχορηματοδότει προθύμως ὅλας τὰς ἐν Ἑλλάδι Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς διὰ τὰς ἀποδοχὰς καὶ τὰ δάνεια τοῦ προσωπικοῦ των. Διότι εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου συντήρησις τοῦ προπολεμικοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος εὐρίσκεται εἰς πλήρη ἀντίφασιν πρὸς τὴν ἀνεδαφικὴν καὶ ἐν πολλοῖς ἐπικίνδυνον συγχώνευσιν τῶν δύο μεγαλυτέρων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, ἐνῶ παραλλήλως κατέστησεν ἀνέφικτον τὴν ἐπιβαλλομένην συγχώνευσιν τῶν μικροτέρων Τραπεζῶν.

Εἰς τὴν λογικὴν αὐτὴν ἀντινομίαν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τῶν πραγμάτων δημιουργηθὲν χάος δύο εἶναι αἱ μόναι δυναταὶ ἐξηγήσεις. Ἡ ὅτι τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα παρεσύρθη καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ρομαντικὴν διάθεσιν τοῦ τελικῶς ἐξευρεθέντος νέου Διοικητοῦ ἔναντι τῶν οἰκογενειακῶν του παραδόσεων καὶ δεσμῶν μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ἡ ὅτι ὅλαι αἱ θεωρίαι περὶ συγχωνεύσεως καὶ τῶν εὐεργετικῶν της συνεπειῶν ἀποτελοῦν μίαν συνήθη, καὶ κακῆς μάλιστα ποιότητος, φιλολογίαν πρὸς ἀπόκρυψιν τοῦ πραγματικοῦ σκοποῦ τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐὰν περὶ τοῦ τελευταίου τούτου πρόκειται, εἶναι προφανὲς ὅτι ἐνώπιον τοῦ τάφου τῆς ἐκτελεσθείσης Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐχρειάζετο μία γλῶσσα περισσότερον ἀνταξία τῶν περιστάσεων καὶ πρὸ παντὸς περισσότερον ἀνδρική.

Η συγχώνευσις Τραπεζῶν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἀποτελεῖ τὴν πλεον συνήθη καὶ τὴν εὐρύτατα διεθνῶς ἐφαρμοσθεῖσαν μέθοδον ἀναδιοργανώσεως καὶ ἐξυγιάσεως τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος μιᾶς χώρας. Εἰς τὸ πρῶτον τυχὸν Banker's Almanack ἡ ἀπλῆ παράθεσις τῶν ὀνομάτων τῶν ἀπὸ τοῦ 1700 μέχρι σήμερον ὑπὸ διαφόρους μορφὰς συγχωνευθεισῶν Τραπεζῶν καταλαμβάνει δεκάδας πυκνοτυπωμένων σελίδων μόνον προκειμένου περὶ τῆς Ἀγγλίας...

Ἄλλ' εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς τόσον γνωστὰς καὶ συνήθεις περιπτώσεις ἡ συγχώνευσις δύο ἢ περισσοτέρων Τραπεζῶν δὲν γίνεται βάσει οἰουδήποτε αὐθαιρέτου κριτηρίου. Ἀκολουθεῖ ὠρισμένας κατευθύνσεις καὶ ἔχει ὥς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπίτευξιν ὠρισμένων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν. Ἄνευ βασικῶν κατευθύνσεων καὶ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ δὲν νοεῖται συγχώνευσις ὅχι μόνον Τραπεζῶν ἀλλὰ καὶ οἰωνδήποτε ἄλλων ἐπιχειρήσεων.

Ἡ κυριώτερα μορφή συγχωνεύσεως εἶναι ἡ περίπτωσις δύο ἢ περισσοτέρων μικρῶν Τραπεζῶν αἱ ὁποῖαι, πρὸς ἐπίτευξιν οἰκονομίας εἰς τὰ γενικά των ἔξοδα καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν μεγάλων Τραπεζῶν, ἀποφασίζουν νὰ συγχωνευθοῦν καὶ νὰ ἀποτελέσουν ἓνα ἰσχυρότερον Ὅργανισμόν.

Ἄλλη συνήθης περίπτωσις εἶναι ἡ συγχώνευσις ἢ ἀπορρόφησις μιᾶς ἢ καὶ περισσοτέρων μικρῶν Τραπεζῶν παρ' ὑπαρχούσης ἤδη μεγαλυτέρας Τραπεζῆς. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐπιδιώκονται οἱ αὐτοὶ ἀκριβῶς σκοποί. Οἰκονομία εἰς τὰ γενικά ἔξοδα, τὰ ὁποῖα βαρύνουν δυσαναλόγως τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν μιᾶς χώρας, δημιουργία ἰσχυροτέρων Τραπεζικῶν Ὁργανισμῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ αὐξάνεται ἡ πίστις των, καὶ τέλος παράλληλος, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις, ἀπαλλαγὴ τῆς οἰκονομίας ἀπὸ διαφόρους μικροοργανισμοὺς οἱ ὁποῖοι τόσον εἰς ὁμαλὰς περιόδους ἀλλὰ κυρίως εἰς περιόδους κρίσεων δημιουργοῦν διάφορα ζητήματα.

Αἱ ὥς ἄνω δύο περιπτώσεις ἀποτελοῦν τὰς κλασσικὰς μορφὰς συγχωνεύσεως Τραπεζῶν. Ὑπάρχει βεβαίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν συγχωνεύσεων ἓνα ἄλλο πλῆθος περιπτώσεων ὀφειλομένων εἰς ἱστορικοὺς λόγους ἢ συντελεσθεισῶν ὑπὸ τὴν πίεσιν διαφόρων ἀναγκῶν. Ἀλλ' εἶναι ἀνεπίδεκτον πάσης ἀμφισβήτησεως τὸ γεγονός ὅτι δὲν ὑπάρχει προηγούμενον, εἰς οἷον δὴποτε τρόπον καὶ χρόνον, συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγαλυτέρων Τραπεζῶν μιᾶς χώρας, καθ' ἣν στιγμὴν ὑπάρχουν διάφοροι μέσαι καὶ μικραὶ Τράπεζαι αἱ ὁποῖαι χρηματοδοῦνται ἀπὸ τὸ Ἐκδοτικὸν Προνόμιον διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὸν προορισμόν των.

Πράγματι ἡ συμμετοχὴ τῶν δύο συγχωνευθεισῶν Τραπεζῶν εἰς τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα τῆς χώρας ἔχει ὥς ἐξῆς διὰ τοὺς κυριώτερους το-

μεῖς τῶν Πιστώσεων καὶ Καταθέσεων¹, εἰς δισεκατομμύρια δραχμῶν :

<i>Τράπεζαι</i>	<i>Πιστώσεις</i>	<i>Ἀναλογία</i>	<i>Καταθέσεις</i>	<i>Ἀναλογία</i>
Ἐθνικὴ Τράπεζα	1.153	58,2 %	938	52,4 %
Τράπεζα Ἀθηνῶν	382	19,3 %	383	21,4 %
Σύνολον δύο Τραπεζῶν	1.535	77,5 %	1.321	73,8 %
Λοιπαὶ Τράπεζαι	444	22,5 %	470	26,2 %
Γενικὸν Σύνολον	1.979	100 %	1.791	100 %

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι τὸ ἐπιτευχθὲν διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγαλυτέρων Τραπεζῶν ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ δημιουργία ἐνὸς δυσαναλόγως ἐξωγκωμένου Ὁργανισμοῦ συγκεντροῦντος τὰ τρία τέταρτα, περίπου, τοῦ συνόλου τῶν ἐν Ἑλλάδι τραπεζικῶν ἐργασιῶν. Ἐναντι τοῦ πραγματικοῦ τούτου μονοπωλίου τῆς πίστεως ὑπάρχει ἡμισεῖα περίπου δωδεκάς μέσων καὶ μικρῶν Τραπεζῶν, τῶν ὁποίων ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰς τραπεζικὰς ἐργασίας τῆς χώρας μόλις ἀνέρχεται εἰς τὸ ἐν τέταρτον τοῦ συνόλου. Ἐχομεν δηλαδὴ πλήρη τὴν εἰκόνα μιᾶς ἀντεστραμμένης πυραμίδος, τῆς ὁποίας ἡ ἰσορροπία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διατηρηθῇ παρὰ μόνον ἐπὶ ζημίᾳ τῶν γενικωτέρων συμφερόντων τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς.

Ἄς ἴδωμεν τώρα ποία ὑπῆρξεν ἡ ἐξέλιξις τῆς τραπεζικῆς ὁργανώσεως εἰς τὰς ἄλλας χώρας, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας, αἱ τεχνικαὶ πρόοδοι καί, γενικώτερον, ἡ τραπεζικὴ ἐμπειρία καὶ παράδοσις εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτεραι τῶν ἀντιστοίχων ἰδικῶν μας.

Κλασσικὸν τύπον ὁργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος παρέχει τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ τελικῶς διαμορφωθὲν καὶ ἰσχυρὸν σήμερον σύστημα. Εἰς τὴν χώραν αὐτήν, τὴν διαθέτουσαν τὴν μεγαλυτέραν τραπεζικὴν παράδοσιν εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον, ὑπάρχει ἓνα πλῆθος Τραπεζῶν λειτουργουσῶν ὑπὸ τὴν μορφήν εἴτε ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, εἴτε ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται ἓνας σοβαρὸς ὄμιλος 29 Τραπεζῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποκαλοῦνται «The Leading British Banks». Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς πυραμίδος εὐρίσκονται αἱ πέντε Μεγάλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι, αἱ γνωσταὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὡς «Big Five», αἱ ὁποῖαι διαθέτουν ἓνα πυκνότατον δίκτυον ὑποκαταστημάτων καὶ ἐδημιουργήθησαν, ἔπειτα ἀπὸ πειραματισμοὺς καὶ διακυμάνσεις πολλῶν δεκαετηρίδων, χάρις εἰς μίαν σειρὰν διαδοχικῶν συγχωνεύσεων καὶ ἀπορροφήσεων. Καὶ ὑπεράνω ὅλων αὐτῶν τῶν πάσης φύσεως Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν ἵσταται ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα — ἡ Bank of England — ἡ ὁποία περιορίζει τὴν δραστηριότητά της ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν ρυθμιστικὸν της ρόλον πρὸς προστασίαν τοῦ νομίσματος καὶ τῶν γενικωτέρων συμφερόντων τῆς χώρας.

1. Οἱ μνημονευόμενοι ἀριθμοὶ ἀφοροῦν τὴν ἡμερομηνίαν τῆς 31-10-1952 διὰ τὰς Πιστώσεις καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς 31-11-1952 διὰ τὰς Καταθέσεις.

Τοιουτοτρόπως ἔχομεν τὴν εἰκόνα μιᾶς πυραμίδος μὲ πλήρη ἁρμονίαν καὶ ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν βάσεων καὶ τῆς κορυφῆς. Καὶ τὸ σύστημα τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν εὐτυχέστερον συγκερασμὸν τῶν ἀπαιτήσεων μιᾶς προοδευτικῆς οἰκονομίας φιλελευθέρως ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἐλεγχομένης. Διότι διατηρεῖ τὴν εὐρείαν βάσιν τῆς πυραμίδος διὰ τῆς λειτουργίας πλήθους μικροτέρων Τραπεζῶν, ὅχι μόνον εἰδικευμένων ἢ τοπικῶν ἀλλὰ καὶ μικτοῦ τύπου ἐμπορικῶν ἐργασιῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ συγκέντρωσις εἰς ἰσχυρὰς μονάδας, ἡ ὁποία ἐπετεύχθη διὰ τῆς δημιουργίας τῶν πέντε Μεγάλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, ἐνῶ ἐξασφαλίζει τὰ γνωστὰ πλεονεκτήματα οἰκονομίας γενικῶν ἐξόδων, εὐρυτέρας πιστωτικῆς ἐπιφανείας πρὸς συγκέντρωσιν καταθέσεων ἢ, γενικώτερον, κεφαλαίων καὶ μεγαλυτέρας ἀντοχῆς εἰς περιόδους οἰκονομικῶν κρίσεων, ἀποκλείει ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον μονοπωλίου τῆς πίστεως. Μεταξὺ τῶν Τραπεζῶν τούτων ὑπάρχει ἓνας ὀξύτατος συναγωνισμὸς εἰς τοὺς οἰκονομικοὺς ὅρους, ἀλλὰ κυριώτερον εἰς τὰς μεθόδους καλυτέρας ἐξυπηρετήσεως τῆς πελατείας. Τέλος ὁ ἐλεγχος καὶ ὁ ρυθμιστικὸς ρόλος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας, ἐνῶ διευκολύνεται διὰ τῆς ὑπάρξεως πέντε ἰσχυρῶν τραπεζικῶν μονάδων, μέσῳ τῶν ὁποίων διοχετεύονται ἀνέτως εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας αἱ ἐκάστοτε ἐπιβαλλόμεναι κατευθύνσεις, δὲν κινδυνεύει ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν κατανοήσεως ἢ ἀνταποκρίσεως ἐκ μέρους μιᾶς ἀλλὰ πανισχύρου, λόγῳ τοῦ μονοπωλιακοῦ της χαρακτῆρος, Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς.

Τὸ ὅλον σύστημα γίνεται σαφέστερον ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὠρισμένους ἀριθμούς. Τοιουτοτρόπως ἐπὶ συνόλου καταθέσεων τῶν 29 Leading Banks τῆς Ἀγγλίας ἐκ Λιρῶν 7,6 δισεκ. αἱ πέντε μεγάλαι Τράπεζαι συγκεντρώνουν καταθέσεις Λιρῶν 5,5 δισεκ., ἥτοι μόλις τὰ 71%. Καὶ τὸ ποσοστὸν τοῦτο τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὰς καταθέσεις γενικῶς μειώνεται ἀκόμη περισσότερον ἐὰν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ καταθέσεις καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἄλλων μικροτέρων Ἑταιρικῶν εἴτε Ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν.

Σημειωτέον ὅτι αἱ πέντε μεγάλαι Τράπεζαι ὥς καὶ ὠρισμέναι ἐκ τῶν ἄλλων ἐλέγχουν οὐσιαστικῶς διαφόρους ἄλλας μικροτέρας ἀδελφὰς Τραπεζας. Διὰ λόγους ὅμως ἱστορικοὺς καὶ κυρίως πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερβολικῆς συγκεντρώσεως οἰκονομικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία κρίνεται ὥς ἀνεπιθύμητος ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ τὴν κοινὴν γνώμην γενικώτερα, τὰς ἀφήνουν νὰ λειτουργοῦν ὥς χωρισταὶ ἐπιχειρήσεις μὲ ἴδια συμβούλια, γενικὰς διευθύνσεις, καταστήματα κλπ. Οὐδεὶς ἐσκέφθη ποτὲ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν συγχώνευσίν των, παρ' ὅλα τὰ προφανῆ οἰκονομικὰ πλεονεκτήματα ἐνὸς τοιούτου ἐγχειρήματος. Ὅπως δὲν ἐσκέφθη κανεὶς νὰ ἐνθαρρύνῃ ἢ καί, πολὺ ὀλιγώτερον, νὰ ἐπιβάλλῃ νομοθετικῶς τὴν συγχώνευσιν δύο ἢ περισσότερων ἐκ τῶν πέντε μεγάλων Τραπεζῶν¹... Καὶ ὅμως χάρις εἰς μίαν τοιαύτην ἐνέργειαν θὰ ἦτο εὐκόλος ἡ κα-

1. Καίτοι τὰ ὀνόματα τῶν πέντε μεγάλων Ἀγγλικῶν Τραπεζῶν εἶναι παγκοσμίως

τάργησις χιλιάδων ὑποκαταστημάτων, ἡ σημαντικὴ μείωσις τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἡ ἀντίστοιχος οἰκονομία γενικῶν ἐξόδων...

Ἄλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι ὑπάρχει ἐν ἀνώτατον ὅριον εἰς τὰ πλεονεκτήματα τῆς δημιουργίας ἰσχυρῶν Τραπεζικῶν μονάδων. Πέραν τοῦ ὀριακοῦ τούτου σημείου ἡ πολιτικὴ τῆς συγκεντρώσεως τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν δὲν ἐσκέφθη ἢ, καλύτερον, δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ προχωρήσῃ. Διότι τοιουτοτρόπως θὰ ἐδημιουργεῖτο ἓνα ἰσχυρότατον ἰδιωτικὸν μονοπώλιον τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον θὰ ἔθετε ἐν κινδύνῳ τὸν παρεμβατικὸν ρόλον τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος καὶ τὴν ἐν γένει ἰσορροπίαν ὁλοκλήρου τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος.

Ἀνάλογος ὑπῆρξεν ἡ τελικὴ διαμόρφωσις τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ ἐκεῖ, μέσα εἰς ἓνα πλῆθος μεγάλων, μέσων καὶ μικρῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, εἶχον ἤδη, εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶτον Πόλεμον, δημιουργηθῇ, χάρις εἰς πολλὰς συγχωνεύσεις καὶ μετὰ μακρὰν ἐξέλιξιν, τέσσαρες Μεγάλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι¹. Ὑπεράνω τῶν Τραπεζῶν τούτων καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος ἵσταται τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα, ἡ Τράπεζα τῆς Γαλλίας, τὸ ὁποῖον τοιουτοτρόπως ἀσκεῖ τὸν ρυθμιστικὸν του ρόλον ἀνέτως καὶ χωρὶς νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὴν παντοδυναμίαν ἢ τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον οἰουδήποτε ἰδιωτικοῦ μονοπωλίου τῆς πίστεως.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τονισθῇ ὅλως ἰδιαιτέρως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἐξέλιξιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος, εἶναι ὅτι μετὰ τὸν δεύτερον Πόλεμον μεταπολεμικῶς καὶ ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν συγχρόνων κοινωνικοπολιτικῶν ἀντιλήψεων ἡ λειτουργία τεσσάρων μόνον ἰσχυρῶν μονάδων ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν ἐκρίθη ἐπικίνδυνος, παρὰ τὴν ὑπαρξιν ζωηροτάτου μεταξὺ των συναγωνισμοῦ καὶ τὴν παράλληλον λειτουργίαν τόσων ἄλλων μεγάλων καὶ μέσων Τραπεζῶν. Δι' ὃ καὶ ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Γαλλίας μία ἐκ τῶν πρώτων πράξεων ὑπῆρξεν ἡ ἐθνικοποίησις τῶν τεσσάρων τού-

γνωστά, κρίνομεν σκόπιμον νὰ τὰ παραθέσωμεν, κατὰ σειρὰν ὄγκου κεφαλαίων καὶ καταθέσεων, σημειοῦντες συγχρόνως καὶ τὰς ἐλεγχόμενας παρ' ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἀδελφὰς Τραπεζὰς :

α) Midland Bank, ἐλέγχουσα τὴν Glydesdale and North of Scotland Bank καὶ τὴν Belfast Banking Co.

β) Lloyd's Bank, ἐλέγχουσα τὴν Bank of London and South America Ltd. καὶ τὴν National Bank of Scotland.

γ) Barclay's Bank, ἐλέγχουσα τὴν British Linen Bank.

δ) National Provincial Bank, ἐλέγχουσα τὴν Coutts & Co. Ltd.

ε) Westminster Bank, ἐλέγχουσα τὴν Ulster Bank.

Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν ἡ συγχώνευσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν θὰ ἀντιστοιχοῦσε πρὸς τὴν συγχώνευσιν τοῦλάχιστον τῶν τριῶν πρώτων ἐξ αὐτῶν ἐν Ἀγγλίᾳ.

1. Αἱ Τράπεζαι αὗται, κατὰ σειρὰν ὄγκου κεφαλαίων καὶ καταθέσεων, εἶναι αἱ ἑξῆς : Crédit Lyonnais, Société Générale, Banque Nationale pour le Commerce et l'Industrie καὶ Comptoir National d'Escompte de Paris.

των Τραπεζών.

Σημειωτέον ὅτι ὁ ρόλος τῶν ἐθνικοποιηθεισῶν Τραπεζῶν ἐν Γαλλίᾳ ἦτο πολὺ μικρότερος τοῦ ἀντιστοίχου ρόλου τῶν πέντε Μεγάλων Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν τῆς Ἀγγλίας. Τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ συνόλου τραπεζικῶν καταθέσεων ἐν Γαλλίᾳ ἐκ Φράγκων 1.703 δισεκ., κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1952, αἱ τέσσαρες αὗται Τράπεζαι συμμετεῖχον μὲ τὸ ποσὸν Φρ. 873 δισεκ., ἥτοι κατὰ ποσοστὸν 51 % μόνον. Ἀνάλογος, φυσικά, ἦτο καὶ ἡ συμμετοχὴ των εἰς τὰς χορηγήσεις καὶ τοὺς λοιποὺς κλάδους τραπεζικῆς δραστηριότητος. Καὶ ὅμως, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἥμισυ περίπου τῶν τραπεζικῶν ἐργασιῶν διενηργεῖτο παρ' ἄλλων ὁργάνων, ἐκρίθη ἐπικίνδυνος διὰ τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς πίστεως ἡ διατήρησις ἐνὸς καθεστῶτος ἐξασφαλίζοντος εἰς τέσσαρας ἰδιωτικὰς Τραπεζὰς τὸν ἔλεγχον τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας.

Ἀλλὰ τὸ πλέον χαρακτηριστικὸν τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς ἐν προκειμένῳ εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι, παρ' ὅλην τὴν διὰ τῆς ἐθνικοποιήσεως ἀφαίρεσιν κάθε κινδύνου ἰδιωτικοῦ μονοπωλίου τῆς πίστεως, οὐδεὶς καὶ ἐκεῖ ἐσκέφθη νὰ εὐνοήσῃ τὴν συγχώνευσιν τῶν τεσσάρων τούτων Τραπεζῶν εἰς μίαν ἢ ἔστω καὶ δύο ἰσχυροτέρας μονάδας. Τοιοῦτοτρόπως αἱ Τράπεζαι αὗται, καίτοι οὐσιαστικῶς ἐλεγχόμεναι ὅλαι παρὰ τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον διορίζει τὰ Συμβούλια καὶ τὰς Διοικήσεις των, ἐξακολουθοῦν πάντοτε νὰ λειτουργοῦν ὡς χωρισταὶ ἐπιχειρήσεις, συνεχίζουσai μάλιστα τὸν μεταξὺ των ὀξύτατον συναγωνισμόν... Εἶναι προφανὲς ὅτι εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Καρτεσίου δὲν ἠδυνήθησαν ἀκόμη νὰ συλλάβουν τὸ ὑψηλὸν πνεῦμα τῆς πάσῃ θυσίᾳ συγχωνεύσεως τὸ ὁποῖον ἐπεφοίτησεν ἐν Ἑλλάδι μεταξὺ τῆς 4ης καὶ 7ης Ἰανουαρίου 1953. Δι' ὃ καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ θυσιάζουν πολλὰ δισεκατομμύρια, τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξοικονομηθοῦν ἐτησίως διὰ τῆς καταργήσεως πλήθους ὑποκαταστημάτων, τῆς ἀπολύσεως χιλιάδων ὑπαλλήλων, τῆς συγχωνεύσεως πολυτελῶν Συμβουλίων καὶ Γενικῶν Διευθύνσεων κλπ. εἰς τὴν ἀνάγκην διατηρήσεως τοῦ πνεύματος συναγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν ἐπιχειρήσεων, ἔστω καὶ ἂν αὗται ἔχουν πλέον ἐθνικοποιηθῇ...

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ γραφοῦν ὁλόκληρα κεφάλαια διὰ τὸν κρατοῦντα ἐκεῖ παθολογικὸν περίπου φόβον ἔναντι οἰασδῆποτε συγκεντρώσεως μεγάλης οἰκονομικῆς δυνάμεως εἰς ὀλίγας μονάδας. Εἶναι γνωστὴ ἡ νομοθεσία τοῦ Θεοδώρου Ροῦζβελτ, βάσει τῆς ὁποίας ὄχι μόνον ἀπηγορεύθη ἡ δημιουργία οἰουδῆποτε πάσης φύσεως μονοπωλίου ἀλλὰ καὶ ὑπάρχοντα ἤδη τοιαῦτα διεχωρίσθησαν βιαίως. Ἀνάλογος ὑπῆρξεν ἡ τηρηθεῖσα τακτικὴ ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν ὅτι, ἐξαιρουμένης τῆς Πολιτείας τῆς Καλιφορνίας, εἰς ὅλας τὰς ἄλλας Πολιτείας τῆς Ὁμοσπονδίας ἀπαγορεύεται ἡ ἵδρυσις ὑποκαταστημάτων εἰς τὰς Τραπεζὰς μακρὰν τῆς πόλεως εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν τὴν ἑδραν των. Ἡ τραπεζικὴ ἐξυπηρέτησις καί, γενικώτερον, ὁλόκληρος ἡ οἰ-

κονομική ζωὴ τῆς ἀπεράντου αὐτῆς χώρας βασίζεται εἰς τὴν λειτουργίαν πλήθους μικρῶν τοπικῶν Τραπεζῶν.

Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς πυραμίδος αὐτῆς, ἡ ὁποία ἔχει τόσον εὐρείας βάσεις, εὐρίσκονται βεβαίως εἴκοσι περίπου μεγάλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι, αἱ καταθέσεις ἐκάστης τῶν ὁποίων ὑπερβαίνουν τὸ ἓν δισεκατομμύριον δολλαρίων¹. Ἀλλὰ τὸ περίεργον εἶναι ὅτι, ἐξαιρουμένης τῆς Bank of America ἡ ὁποία, ἐπωφεληθεῖσα τῆς σχετικῆς νομοθεσίας τῆς Καλιφορνίας, ἔχει εὐρὺ δίκτυον ὑποκαταστημάτων εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Πολιτείας ταύτης, αἱ ἄλλαι μεγάλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, παρ' ὅλον τὸν ὄγκον των καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑποκαταστημάτων τὰ ὁποῖα ὠρισμένοι ἐξ αὐτῶν ἔχουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπεκταθοῦν ὅχι μόνον εἰς τὰς ἄλλας Πολιτείας τῆς Ὁμοσπονδίας ἀλλ' οὔτε καὶ ἐκτὸς τῶν κεντρικῶν πόλεων εἰς τὰς ὁποίας ἔχουν τὰς ἑδρας των. Ἡ συγκέντρωσις, δηλαδή, τῶν Τραπεζῶν εἰς μεγάλας οἰκονομικὰς μονάδας τελεῖ ὑπὸ καθεστὼς αὐστηροτάτων περιορισμῶν.

Ἡ τοιαύτη ἰδιομορφία τοῦ Ἀμερικανικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος ὀφείλεται κυρίως εἰς λόγους ἱστορικούς. Καὶ φυσικὰ δὲν ἀποτελεῖ πρότυπον πρὸς μίμησιν ἄλλων χωρῶν, ἰδίως μικροτέρων γεωγραφικῶς καὶ ἀσθενεστέρων οἰκονομικῶς. Εἶναι ὅμως πλέον ἢ ἐνδεικτικὸν τῆς ἀπεράντου δυσπιστίας τὴν ὁποίαν αἱ νομοθεσίαι ὅλων τῶν Πολιτειῶν τῆς Ὁμοσπονδίας ἐτήρησαν καὶ ἐξακολουθοῦν πάντοτε νὰ τηροῦν ἔναντι πάσης τάσεως συγκεντρώσεως τῆς τραπεζικῆς λειτουργίας εἰς ὀλίγας μονάδας.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὴ καὶ ἡ τελευταίως λαβοῦσα χώραν τραπεζικὴ μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι πρὸ τοῦ πολέμου τὸ τραπεζικὸν σύστημα ἐν Γερμανίᾳ εἶχε διαμορφωθῇ κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὰ κρατήσαντα εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν. Παραλλήλως πρὸς τὴν ὑπαρξίν διαφόρων μέσων καὶ μικρῶν Τραπεζῶν εἶχον ἰδρυθῇ τρεῖς μεγάλαι Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι, αἱ ὁποῖαι χάρις εἰς τὸν ὄγκον τῶν κεφαλαίων καὶ καταθέσεων των καὶ χάρις εἰς τὰ πικνότερα δίκτυα καταστημάτων αὐτῶν εἶχον συγκεντρώσει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας². Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος ἴστατο καὶ ἐκεῖ τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα, ἡ Reichsbank. Πάντως τὸ ἐπιτευχθὲν ἀνώτατον ὅριον συγκεντρώσεως περιελάμβανε τρεῖς μεγάλας οἰκονο-

1. Αἱ κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν κατὰ σειρὰν ὄγκου κεφαλαίων καὶ καταθέσεων εἶναι αἱ ἐξῆς: Bank of America, S. Francisco, National City Bank, N. Y., Chase National Bank, N. Y., Manufacturers Trust Co., N. Y., First National Bank, Chicago, Bankers Trust Co., N. Y., Chemical Bank, Los Angeles, Hanover Bank, N. Y., Mellon National Bank, Pittsburgh, National Bank of Detroit, Irving Trust Co., N. Y., κλπ.
2. Αἱ τρεῖς αὗται Τράπεζαι ἦσαν ἡ Deutsche Bank, ἡ Dresdner Bank καὶ ἡ Kommerz-Bank.

μικὰς μονάδας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται τόσον ἡ ὑπαρξὶς τοῦ πνεύματος συναγωνισμοῦ μεταξὺ αὐτῶν ὅσον καὶ ὁ εὐκολώτερος ἔλεγχος ἀπὸ μέρους τοῦ Ἑκδοτικοῦ Ἰδρύματος.

Μετὰ τὸν Πόλεμον αἱ Συμμαχικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, διαπνεόμεναι ἀπὸ τὸ διεθνῶς ἐπικρατοῦν πνεῦμα ἀποφυγῆς τῆς ἀνεπιθυμήτου συγκεντρώσεως οἰκονομικῆς δυνάμεως εἰς ὀλίγας μονάδας, ἐπέβαλον τὸν κατατεμαχισμόν τῶν τριῶν μεγάλων Γερμανικῶν Τραπεζῶν. Τοιουτοτρόπως αὗται ὑποδιηρέθησαν εἰς 30 τοπικὰς Τραπεζάς, βάσει τῆς ἀντιστοίχου διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς Δυτικῆς Γερμανίας εἰς Ὅμοσπονδιακὰς Περιφερείας (Länder). Καί, λόγῳ τῆς ἐπικρατήσεως ὠρισμένων πολιτικῶν ἀπόψεων, πλὴν τοῦ τοιούτου κατατεμαχισμοῦ ἐπεβλήθησαν καὶ διάφοροι ἀυστηροὶ περιορισμοὶ εἰς ἐκάστην ἐκ τῶν 30 τούτων Τραπεζῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ δραστηριότης των νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπεκταθῇ πέραν τῆς ὁμοσπονδιακῆς περιφερείας ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Ἀλλὰ, ὅπως εἶναι φανερόν, οἱ περιορισμοὶ αὗτοὶ καὶ πρὸ παντὸς ἡ ὑπερβολικὴ ἀποσυγκέντρωσις τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμβαδίσουν μὲ μίαν σοβαρὰν προσπάθειαν οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς μεταπολεμικῆς Γερμανίας. Διὰ τοῦτο, καὶ ὅταν τὸ πνεῦμα δυσπιστίας πρὸς τὴν Γερμανίαν παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς ἓνα πνεῦμα συνεργασίας μαζί της, αἱ Συμμαχικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς ἄφησαν πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν νὰ διαμορφώσῃ τὸ τραπεζικὸν σύστημα τῆς Δυτικῆς Γερμανίας σύμφωνα μὲ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς χώρας.

Τοιουτοτρόπως, βάσει τοῦ Ὅμοσπονδιακοῦ Νόμου τῆς 29 Μαρτίου 1952, καθωρίσθησαν τρεῖς τραπεζικαὶ περιφέρειαι δι' ἐκάστην τῶν τριῶν μεγάλων Τραπεζῶν. Καί, μὲ ἔδρας τὴν Φραγκφούρτην, τὸ Ἀμβούργον καὶ τὸ Ντύσελντορφ ἰδρύθησαν ἐννέα Τράπεζαι ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε τριάκοντα καὶ τῶν προπολεμικῶς τριῶν. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὰς νέας αὐτὰς 9 Τραπεζάς πλὴν τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν τριῶν παλαιῶν μεγάλων συνεχωνεύθησαν καὶ διάφοραι μέσαι καὶ μικρότεραι τοπικαὶ Τράπεζαι. Δὲν πρόκειται, ἐπομένως, περὶ μιᾶς ἀποσυγκεντρώσεως ἐπιβληθείσης ἀπὸ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, ὅπως ἡ ἀρχικὴ ὑποδιαίρεσις εἰς 30 Τραπεζάς, ἀλλὰ περὶ μιᾶς ὀρθολογιστικῆς καὶ βάσει τῶν διεθνῶν δεδομένων ἀναδιοργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Τὸ γεγονός ἄλλως τε ὅτι ἡ διαρρύθμισις αὕτη ἐγένετο βάσει Νόμου ψηφισθέντος ὑπὸ τοῦ Ὅμοσπονδιακοῦ Κοινοβουλίου καὶ ὅχι βάσει ἐπιβολῆς τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς καὶ τὸ γεγονός ὅτι αὕτη ἐνεκρίθη τελικῶς ὑπὸ τῶν μετόχων τῶν ἐνδιαφερομένων Τραπεζῶν εἰς εἰδικὰς πρὸς τοῦτο γενικὰς συνελεύσεις των ἀποτελεῖ μίαν πλήρη ἀπόδειξιν περὶ τοῦ τελευταίου τούτου.

Πάντως καὶ εἰς τὴν κατεστραμμένην μεταπολεμικῶς Γερμανίαν ἡ τάσις συγκεντρώσεως εἰς ἰσχυροτέρας τραπεζικὰς μονάδας δὲν ἔφθασεν οὐδὲ κἄν

τὸ προπολεμικόν της ὅριον. Εἰς τὴν ἰδεώδη αὐτὴν χώραν ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως, οἰκονομικῆς ἀποδόσεως καί, γενικώτερον, εὐθηνοῦ κόστους παραγωγῆς ἐκρίθη σκοπιμώτερον νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἡ ἐνδεχομένη ἐπιβάρυνσις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς λόγῳ τῆς λειτουργίας ἑξ Τραπεζῶν ἐπὶ πλέον τῶν προπολεμικῶν τοιούτων. Εἶναι προφανές ὅτι τοῦτο ἐθεωρήθη ὀλιγώτερον ἐπιζήμιον ἀπὸ οἵανδήποτε ρηξικέλευθον ὑπερσυγκέντρωσιν. Ἄλλ' εἶναι ἐπίσης προφανές ὅτι καὶ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην δὲν εἶχον ἀκόμη τότε ὑπ' ὄψιν των τὰ ἑξ Ἑλλάδος φῶτα καὶ διδάγματα τοῦ Ἰανουαρίου 1953...

Ἐπεμείναμεν κάπως ἰδιαίτερος εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς λεπτομερείας ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως καὶ τελικῆς διαρθρώσεως τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος εἰς Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ Δυτικὴν Γερμανίαν. Ἄλλ' ἦτο ἀπαραίτητον διὰ νὰ δώσωμεν μίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὅποιον ἀντιμετωπίσθη εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν προηγμένας αὐτὰς οἰκονομικὰς χώρας τὸ πρόβλημα τῆς συγχωνεύσεως τῶν Τραπεζῶν. Καὶ τὸ συμπέρασμα ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ τρόπου αὐτοῦ μὲ τὰ λαβόντα χώραν εἰς Ἑλλάδα εἶναι σαφές καὶ ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως. Δὲν ὑπάρχει κανὲν προηγούμενον συγκέντρώσεως εἰς μίαν καὶ μόνην τραπεζικὴν μονάδα τῶν τριῶν τετάρτων τῶν καταθέσεων καὶ χορηγήσεων μιᾶς οἰκονομίας, ὥς ἐγένετο διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς μὲ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ποσοστὸν μικρότερον εὐρίσκεται συγκεντρωμένον εἰς χεῖρας πέντε Τραπεζῶν. Καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ποσοστὸν ἀκόμη μικρότερον εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τεσσάρων καὶ μάλιστα ἐθνικοποιημένων Τραπεζῶν. Ἡ ὑπαρξίς περισσοτέρων ἰσχυρῶν Τραπεζικῶν μονάδων ἐκρίθη παντοῦ ἀπαραίτητος τόσον διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τόνωσιν τοῦ πνεύματος συναγωνισμοῦ ὅσον καὶ διὰ τὴν ὁμαλωτέραν ἄσκησιν τοῦ ρόλου τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος.

Ἄλλ' εἶναι πιθανὸν εἰς ὅλα αὐτὰ νὰ προβληθῇ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν προελθοῦσα νέα Τράπεζα ἀποτελεῖ μὲν κατ' οὐσίαν μονοπώλιον ἀλλὰ ὄχι ἰδιωτικὸν τοιοῦτον. Διότι διὰ τῆς προβλεφθείσης ὑπὸ τοῦ Νόμου περὶ συγχωνεύσεως ἐκδόσεως 10.000 μετοχῶν ὑπὲρ Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ἢ τοῦ Κράτους καὶ διὰ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν Μετόχων τῶν Εὐαγῶν Ἰδρυμάτων ἢ τῶν Ν. Π. Δ. Δ. παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν εἰς τὰς Συνελεύσεις τῶν Μετόχων θὰ ἀμβλυνθοῦν τόσον τὸ ἐνδεχόμενον τοῦ ἰδιωτικοῦ μονοπωλίου ὅσον καὶ οἱ ἐντεῦθεν κίνδυνοι.

Ἐν τοιοῦτον ἐπιχείρημα δὲν θὰ ἦτο βάσιμον κατ' ἀρχήν. Διότι, καὶ ἂν

ἀκόμη ἔνταθῇ ὁ κρατικὸς χαρακτήρ τῆς νέας Τραπεζῆς, αὕτη δὲν παύει κατ' οὐσίαν νὰ ἀποτελῇ μονοπώλιον τῆς πίστεως, ἔστω καὶ κρατικόν. Θὰ ἡδύνατο μάλιστα, βάσει τῶν ἐλληνικῶν δεδομένων, νὰ προβληθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ τὸ χειροτέρας φύσεως μονοπώλιον τῆς πίστεως. Διὰ τὸν λόγον, ἄλλως τε, αὐτὸν ἀκριβῶς ἀπέφυγον ἐπιμελῶς εἰς Γαλλίαν νὰ συγχωνεύσουν τὰς τέσσαρας ἐθνικοποιηθείσας μεγάλας Τραπεζας, καίτοι μία τοιαύτη ἐνέργεια λογικῶς ἐπεβάλλετο ἐκ τῶν πραγμάτων. Ἄν δὲ ἡ διατήρησις περισσοτέρων τῆς μιᾶς, ἔστω καὶ ἐθνικοποιημένων, Τραπεζικῶν μονάδων ἐκρίθη ἀπαραίτητος εἰς μίαν χώραν ὅπου ἡ τραπεζικὴ, διοικητικὴ καί, γενικώτερον, πολιτικὴ παράδοσις εὐρίσκονται εἰς ἀσυγκρίτως ὑψηλότερον σημεῖον τῶν ἀντιστοιχῶν ἰδικῶν μας, τί θὰ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ γίνη ἐν Ἑλλάδι;

Ἐξ ἄλλου, ἡ διατήρησις τῆς μορφῆς τῆς Ἀνωρύμου Ἑταιρείας εἰς τὴν νέαν Τράπεζαν εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν δίδει τὸν χαρακτήρα μιᾶς πλήρως κρατικοποιημένης ἢ ἐθνικοποιημένης ἐπιχειρήσεως. Διότι ἡ ὑπαρξὶς 8.000 ἰδιωτῶν Μετόχων τῆς παλαιᾶς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν καὶ ἄλλοι 8.000 παλαιοὶ Μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἐξασφαλίζει πρὸς τὸ παρὸν τὴν πλειοψηφίαν τῆς νέας Τραπεζῆς εἰς τοὺς ἰδιώτας Μετόχους, δεδομένου ὅτι τὸ σημερινόν της κεφάλαιον εἶναι διηρημένον εἰς 30.000 μετοχάς. Θὰ χρειασθῇ, ἐπομένως, νὰ ἐκδοθοῦν αἱ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμεναι 10.000 νέαι μετοχαὶ ὑπὲρ τῶν Ν.Π.Δ.Δ. ἢ τοῦ Κράτους, πράγμα τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς καὶ μετὰ τὴν ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος θὰ συναντήσῃ πολλὰς δυσκολίας¹. Θὰ χρειασθῇ, ἐπίσης, νὰ λυθῇ τὸ σοβαρώτατον νομικὸν θέμα τῆς συνταγματικότητος τῆς διατάξεως, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν αἱ μετοχαὶ τῶν Εὐαγῶν Ἰδρυμάτων καὶ τῶν Ν.Π.Δ.Δ. δὲν ἐκπροσωποῦνται παρ' αὐτῶν κατὰ τὰς Συνελεύσεις τῶν Μετόχων ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν. Καὶ ἂν ἀκόμη ὅλα αὐτὰ τὰ τόσον περίπλοκα ζητήματα ἤθελον ἐπιλυθῇ κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα τὸν κρατικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς νέας Τραπεζῆς, ἡ ὑπαρξὶς ἰδιωτῶν Μετόχων ἐκπροσωποῦντων τὸ 40% τοῦ τελικοῦ νέου κεφαλαίου εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀσκῇ μίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἰδρύματος.

Τὸ ὅλον ζήτημα μοιραίως θὰ λυθῇ μίαν ἡμέραν διὰ τῆς πλήρους ἐθνικοποιήσεως τῆς νέας Τραπεζῆς. Καὶ ἡ λύσις αὕτη, χωρὶς νὰ εἶναι ἡ καλύτερα, θὰ ἀποτελέσῃ κατ' ἀνάγκην τὸ μὴ χεῖρον. Ὁ Νόμος περὶ συγχωνεύσεως καὶ ὁ βίαιος τρόπος καθ' ὃν αὕτη ἐπεβλήθη διήνοιξαν μίαν ὁδὸν τῆς ὁποίας

1. Πράγματι ἡ τυχὸν κάλυψις τοῦ νέου τούτου κεφαλαίου εἰς τὴν ὀριζομένην ἐν τῷ Νόμῳ τιμὴν Δρχ. 7,35 ἐκ. κατὰ μετοχὴν θὰ ἀπῆται διάθεσιν ποσοῦ Δρχ. 73,5 δισεκ. καὶ ἀντίστοιχον αὐξήσιν τῆς κυκλοφορίας. Ἐξ ἄλλου ἡ ὀρισθεῖσα ἐν τῷ Νόμῳ τιμή, οὕσα ἤδη μικρὰ πρὸ τῆς νομισματικῆς ἀναπροσαρμογῆς, καταντᾷ πλέον αὐτόχρημα χαριστικὴ μετ' αὐτήν, ὥς ἐξηγήθη λεπτομερῶς ἀνωτέρω εἰς σελ. 77.

τὸ τέρμα εἶναι προφανὲς καὶ ἀναπόφευκτον. Τοιοῦτοτρόπως δὲ θὰ ἐπιστεγασθῇ κατὰ τὸν πλέον χαρακτηριστικὸν τρόπον τὸ σύνολον τῶν ἀντινομιῶν καὶ ἀντιφάσεων τῆς πολιτικῆς τῆς συγχωνεύσεως. Διότι οἱ ὑπεύθυνοι δι' αὐτὴν ἐπηγγέλθησαν μίαν πλήρη ἐξυγίασιν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος διὰ χρησιμοποίησεως ὁρθοδόξων μεθόδων καὶ αὐστηρῶν τραπεζικῶν κριτηρίων. Δι' ὃ καὶ ἐνεπιστεύθησαν τὴν διαχείρισιν τῆς νέας πολιτικῆς των εἰς τὸν περισσότερο εὐδοκιμήσαντα ιδιώτην Τραπεζίτην τῆς χώρας¹...

Ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν μοιραίαν αὐτὴν ἐξέλιξιν, πρὸς τὴν ὁποίαν ὠθεῖ τὸ τραπεζικόν μας σύστημα κατὰ τρόπον ἀναπόφευκτον ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως, εἶναι βέβαιον ὅτι συντόμως θὰ ἐκδηλωθοῦν καὶ ἄλλαι βαρύνονται συνέπειαι τοῦ μέτρου. Ἡ κυριωτέρα ἐξ αὐτῶν θὰ εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ ἀδυναμία ἀσκήσεως πλήρους ἐλέγχου ἐπὶ μιᾷ πανισχύρου Τραπεζῆς, ὅπως ἡ δημιουργηθεῖσα ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τοιαύτη. Παραλλήλως, ἡ τυχὸν ἔλλειψις κατανοήσεως ἢ καὶ ἀμέσου ἀνταποκρίσεως ἀπὸ μέρους αὐτῆς εἰς τὴν ἐπιβαλλομένην διοχέτευσιν ὠρισμένων γενικῶν κατευθύνσεων πρὸς ὁλόκληρον τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας θὰ ἐξαρτᾷ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκάστοτε ἐνδεικνυομένης πιστωτικῆς καὶ γενικώτερον νομισματικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τὴν ἐν γένει στάσιν τοῦ δημιουργηθέντος τραπεζικοῦ κολοσσοῦ καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν πρόθυμον ἄμιλλαν ἢ συναγωνιστικὴν διάθεσιν περισσοτέρων μεγάλων Τραπεζῶν.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ ρυθμιστικὸς καὶ καθοδηγητικὸς ρόλος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος θὰ συναντήσῃ μεγάλας καί, εἰς ὠρισμένας περιστάσεις, ἀνυπερβλήτους δυσκολίας. Διότι εἰς τὴν κορυφὴν τῆς τραπεζικῆς μας πυραμίδος δὲν εὐρίσκεται πλέον τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα. Τὴν θέσιν αὐτὴν ἔχει τώρα καταλάβει μία παντοδύναμος ιδιωτικὴ Τράπεζα ἡ ὁποία, καὶ ἂν ἀκόμη τεθῇ τελικῶς ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον τοῦ Κράτους, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμμορφοῦται εἰς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυον αἱ παλαιαὶ μικρότεραι καὶ εἰς διαρκῆ συναγωνισμόν εὐρισκόμεναι Τράπεζαι. Ἀντιθέτως, μάλιστα, ὅσον ἐπιτείνεται ὁ κρατικὸς χαρακτήρ τῆς παντοδυνάμου αὐτῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς τόσον εἶναι φυσικὸν νὰ αὐξάνῃ ἡ ἀντιζηλία της πρὸς τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα καὶ ἡ ἀπροθυμία της νὰ δέχεται καθοδήγησιν ἢ ἐντολὰς παρ' αὐτοῦ.

Τὸ ἀμείλικτον αὐτὸ δίλημμα δὲν ἀντιμετωπίζεται μὲ τὰ διάφορα ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα ἀνέπτυξεν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ, κατὰ τὴν σχετικὴν συζήτησιν τοῦ θέματος τῆς συγχωνεύσεως².

1. Κατὰ τὴν σχετικὴν ἀγόρευσίν του ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἐτόνισε χαρακτηριστικῶς: «...Εἶχον ὅμως τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ κ. Ἡλιάσκος εἶναι ὁ καλύτερος σημερινὸς Τραπεζίτης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐζητούσαμεν Τραπεζίτην, ὃχι Ἀρχιερέα, διὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.»

2. Ἴδε τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἀγορεύσεως ταύτης εἰς τὰς πρωινὰς ἐφημερίδας τῆς 21 Ἰανουαρίου 1953.

Διότι ἡ χρησιμοποίησις τῶν καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ. ὡς ὄπλου πίεσεως τῆς πανισχύρου Τραπεζῆς οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν, δεδομένου ὅτι αἱ καταθέσεις αὗται ἔπαυσαν πλέον νὰ κατανέμονται μεταξὺ τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν Ἀνασυγκρότησιν... Οὕτε ἡ προοπτικὴ τοῦ ἀμέσου μέλλοντος ἐμφανίζεται περισσότερον εὐμενῆς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, δεδομένου ὅτι αἱ εἰς δραχμὰς ἀνάγκαι τῆς Ἀνασυγκροτήσεως μετὰ τὴν νέαν περικοπὴν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας θὰ χρειασθῇ νὰ τροφοδοτηθοῦν ἀποκλειστικῶς ἐξ ἑλληνικῶν πόρων, καὶ ἐπομένως ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποίησις τῶν καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ. κατ' ἀνάγκην θὰ συνεχισθῇ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ τετραετοῦς προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως¹. Ἐπομένως καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ ἀπειλὴ διακοπῆς τῆς κατανομῆς τῶν καταθέσεων τούτων οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη πρακτικὴν σημασίαν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀπώτερον μέλλον, εἶναι προφανὲς ὅτι μὲ τὴν βαθμιαίαν ἀποκατάστασιν τῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ ἐθνικὸν νόμισμα θ' ἀρχίσῃ κάποια μεγαλυτέρα συγκέντρωσις ἰδιωτικῶν καταθέσεων παρὰ ταῖς Τραπεzaῖς, εἰς τρόπον ὥστε αἱ καταθέσεις τῶν Ν.Π.Δ.Δ. νὰ παύσουν νὰ διατηροῦν τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον παίζουν σήμερον εἰς τὸ σύνολον τῆς εἰς δραχμὰς ἀποταμιεύσεως. Καί, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἡ τυχὸν χρησιμοποίησις τοῦ τρόπου κατανομῆς των ὡς ἀπειλῆς ἐναντίον μιᾶς παντοδυνάμου Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς θὰ στερεῇται οὐσιαστικοῦ περιεχομένου.

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἐπεκαλέσθη καὶ τὴν δυνατότητα δραστηκῆς παρεμβάσεως τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος εἰς τὴν ἀγορὰν χρήματος πρὸς δημιουργίαν ἀντιρρόπου δυνάμεως ἐναντι τῶν μονοπωλιακῶν τάσεων τῆς παντοδυνάμου νέας Τραπεζῆς. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος μέσα εἰς μίαν κοινοβουλευτικὴν συζήτησιν φυσικὸν ἦτο νὰ κάμῃ κάποια ἐντύπωσιν καὶ νὰ καθησυχάσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν κοινὴν γνώμην. Ἀλλ' ὑπὸ τὸ πρῶσμα τῆς πλέον στοιχειώδους ἐπιστημονικῆς κριτικῆς ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς ἀποτελεῖ μίαν οἰκονομικὴν αἵρεσιν ἄνευ προηγουμένου. Διότι, καθὼς μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξωμεν διὰ μακρῶν προηγουμένως², ἡ ἐνεργὸς παρέμβασις τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος εἰς τὴν ἀγορὰν χρήματος δὲν γίνεται τυχαίως καὶ μοιραίως ἀλλ' ἀποτελεῖ συνάρτησιν τῆς ἐφαρμοζομένης γενικώτερα νομισματικῆς πολιτικῆς.

Συγκεκριμένως ἡ ρυθμιστικὴ παρέμβασις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος δικαιολογεῖται μόνον εἰς ἣν περίπτωσιν ἀκολουθεῖται πολιτικὴ ἀφθόνου καὶ εὐθηνοῦ χρήματος. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν καὶ ἀποκαλεῖται ἡ παρέμβασις

1. Καὶ μὲ τὰς πλέον αἰσιοδόξους προβλέψεις, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ταξιδίου εἰς Ἀμερικὴν τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, τὸ πρόγραμμα τοῦτο θὰ χρειασθῇ χρηματοδότησιν ἐξ ἑλληνικῶν πόρων \$ 110 ἐκ., ἥτοι Δρχ. 3.300 δισεκατομμυρίων.

2. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 156.

αὕτη ρυθμιστική. Ἀντιθέτως, εἰς περίοδον ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς ἐπιβάλλεται ἡ ἀποχὴ τοῦ Ἑκδοτικοῦ Ἰδρύματος ἀπὸ τὴν ἀγορὰν χρήματος, εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ καταστῇ σπάνιον καὶ ἀκριβὸν διὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν τὰ ἐπιδιωκόμενα ὑπὸ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς γενικώτερα ἀποτελέσματα. Καὶ δὲν χρειάζεται μεγάλη πείρα τῆς ἀγορᾶς χρήματος διὰ ν' ἀντιληφθῇ καὶ ὁ πλεόν ἀμύητος ὅτι ὁ κίνδυνος ἐκ τοῦ δημιουργηθέντος, συνεπεία τῆς συγχωνεύσεως, μονοπωλίου τῆς πίστεως ἐντείνεται ἀκριβῶς εἰς τὴν περίοδον τῆς στενότητος, ὅποτε ἐπιβάλλεται ἡ ἀποχὴ τοῦ Ἑκδοτικοῦ Ἰδρύματος, καὶ ὅχι εἰς τὴν περίοδον τοῦ ἀφθόνου καὶ εὐθηνοῦ χρήματος, ὅποτε εἰς τὴν ἀγορὰν χρήματος προσφέρονται ὅχι μόνον κεφάλαια ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ἀλλὰ καὶ πάσης ἄλλης φύσεως κεφάλαια.

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ἀνάλογα ἐπιχειρήματα ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ Ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου κ. Ἑμμ. Τσουδερός εἰς δηλώσεις του πρὸς τὸν τύπον ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος¹. Ἀτυχῶς ὅμως καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος, παρ' ὅλον ὅτι διαθέτει ἀναμφισβήτητον πείραν ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ θέματος, δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ πολιτικοῦ χειρισμοῦ τοῦ ζητήματος. Ἀπόδειξις αἱ δύο τελευταῖαι φράσεις τοῦ σχετικοῦ τμήματος τῶν δηλώσεών του, καθ' ἃς :

« ...Ἐκτὸς τούτου ἡ ὑπαρξὶς τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, τῆς Κτηματικῆς καὶ » ὅσον οὕπω τῆς Βιομηχανικῆς Πίστεως κατοχυρώνουν τρεῖς μεγάλας κατη- » γορίας πιστούχων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας κατὰ τοῦ κινδύνου μονοπωλίου.

1. Ἴδε τὸ πλήρες κείμενον τῶν δηλώσεων τούτων εἰς « Τὸ Βῆμα » τῆς 10 Ἰανουαρίου 1953. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτῶν τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ κινδύνου ἐκ τοῦ δημιουργηθέντος μονοπωλίου τῆς πίστεως ἔχει ὡς ἑξῆς :

« Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα, περὶ μονοπωλίου, δὲν εὐσταθεῖ, ἀφοῦ ὑπάρχει ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καὶ παραμένει μὲ τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ καταστατικοῦ της. Αὕτῃ εἶναι ἡ ἐγγύησις ὅτι, ὅση καὶ ἂν εἶναι ἡ δύναμις τοῦ νέου Ὄργανισμοῦ, δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ προκύψῃ μονοπώλιον. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος κανονίζει ἀπὸ συμφώνου μετὰ τοῦ Κράτους τὸν προεξοφλητικὸν τόκον καὶ αἱ Ἐμπορικαὶ Τράπεζαι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δανείζουν παρὰ μὲ ἐπιτόκιον κατὰ τι ἀνώτερον. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὸ δικαίωμα ποὺ ἔχει νὰ ρυθμίζῃ τὴν πίστιν ὅχι μόνον διὰ τοῦ ἐλέγχου της ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ἐπεμβάσεώς της, ὡσάκις τοῦτο ἀποβαίνει ἀναγκαῖον, καὶ διὰ τῆς κατανομῆς τῶν καταθέσεων τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, δύναται νὰ παραλύσῃ καὶ κακὴν πρόθεσιν ἢ ἐνέργειαν τῆς οἰασδήποτε Τραπεζῆς. Εἶναι τὸ ἀντίπαλον δέος, ποὺ τῶρα μάλιστα ἔχει οὐσιαστικῶς τὴν μορφήν καὶ τὸ κῦρος τοῦ Κράτους. Τὴν δύναμιν αὐτήν, ἂν θὰ τὴν ἐστερεῖτο ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἦτο κολοσσιαῖον λάθος, ὅπως ἐζητεῖτο, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάμῃ κακὴν χρῆσιν αὐτῆς ἀνταγωνιζομένη τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζάς, ὡς ἀδίκως ἐπιστεύετο. »

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ δηλώσεις αὗται διεψεύσθησαν τὴν ἐπομένην. Ἀλλ' ἡ διάψευσις δὲν ἀφεώρα τὸ σημεῖον τοῦτο ἀλλ' ἕτερον, ἄσχετον πρὸς τὸ θέμα τοῦ μονοπωλίου τῆς πίστεως.

» Φόβος λοιπὸν μονοπωλίου δὲν ὑπάρχει.»

Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι, ὅταν γίνεται λόγος περὶ κινδύνου δημιουργίας μονοπωλίου τῆς πίστεως, λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγαλυτέρων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προβληθῇ ὡς ἐπιχείρημα πρὸς ἀποκρουσιν τοῦ κινδύνου τούτου ἡ ὑπαρξίς χωριστῆς Ἀγροτικῆς καὶ Κτηματικῆς Τραπεζῆς. Περὶ Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν πρόκειται καὶ περὶ τοῦ κινδύνου μονοπωλήσεως τῆς ἀντιστοίχου πίστεως... Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπαγγελλομένην ἱδρυσιν χωριστῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν Βιομηχανικὴν Πίστιν, εἶναι βέβαιον ὅτι, καὶ ἂν αὕτη, παρ' ἐλπίδα, πραγματοποιηθῇ, θὰ ἀφορᾷ μόνον τὴν μακροπρόθεσμον ἢ ἔστω τὴν μεσοπρόθεσμον, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ τὴν βραχυπρόθεσμον Βιομηχανικὴν Πίστιν, ἡ ὁποία καὶ θὰ παραμείνῃ πάντοτε εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν. Καὶ εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ ἐκ τοῦ μονοπωλίου τῆς πίστεως δημιουργούμενοι κίνδυνοι ἀφοροῦν ἀκριβῶς τὴν βραχυπρόθεσμον Βιομηχανικὴν Πίστιν, τὴν Ἐμπορικὴν Πίστιν ὅπως καὶ τὰς ἐνδιαφερούσας τόσον μεγάλας κατηγορίας προσώπων Ἐπαγγελματικὴν καὶ Βιοτεχνικὴν Πίστιν.

Πάντως ἡ πιστὴ ἐπανάληψις τόσων προχείρων ἐπιχειρημάτων ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου λόγῳ θέσεως Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ ἀρμοδίου λόγῳ γνώσεως ἑτέρου Ὑπουργοῦ εἶναι φυσικὸν νὰ δημιουργῇ ὠρισμένας ἀνησυχίας ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέλλον τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι, μὲ τὴν δικαιολογίαν ἀντιμετωπίσεως τῶν μονοπωλιακῶν τάσεων τῆς νέας ἐκ τῆς συγχωνεύσεως προελθούσης Τραπεζῆς, ἀνοίγεται νέον καὶ ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ ἔδαφος ἐνεργοῦ παρεμβάσεως τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος εἰς ἅπ' εὐθείας χορηγήσεις πρὸς τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν. Καὶ ὠρισμέναι φράσεις ἐκ τῶν ὡς ἄνω δηλώσεων τοῦ κ. Ἐμμ. Τσουδεροῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι ἄλλως τε γνωστὴ ἡ ἀδυναμία πρὸς τὸ πνευματικόν του τέκνον, μᾶς κάνουν νὰ πιστεύωμεν ὅτι περὶ αὐτοῦ κυρίως πρόκειται.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ προσεχὴς φάσις τῆς τραπεζικῆς ἀναδιοργανώσεως, τὴν ὁποίαν ἐπηγγέλθη πρὸς τὴν χώραν ἡ Κυβέρνησις, θὰ εἶναι μία πλήρης νόθευσις καὶ τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος καὶ τῆς νομισματικῆς μας πολιτικῆς γενικώτερον. Ὁ συναγωνισμὸς τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος εἰς βάρος τῆς ἱδρυθείσης μονοπωλιακῆς Τραπεζῆς θὰ ὀξυνθῇ, βασιζόμενος μάλιστα καὶ εἰς ἐπιχειρήματα ἠθικῆς τάξεως τὰ ὁποῖα ἔδημιούργησεν αὕτῃ αὕτῃ ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως καὶ τραπεζικῆς μας ἐξυγιάσεως. Καὶ ἡ μόνη δυνατὴ διέξοδος ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα αὐτὸ τῶν ἀντιφάσεων καὶ ἀντινομιῶν θὰ εἶναι ἡ ἀναζήτησις νέων λύσεων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐθνικοποιήσεως.

Τὸ μελαγχολικὸν συμπέρασμα ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορίας εἶναι προφανές. Οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ περιπλοκαὶ αὐταὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφευχθοῦν καὶ θὰ ἐπετελεῖτο πράγματι μία πλήρης ἐξυγίασις τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος

ἂν ἀντὶ προχείρων καὶ ἐπικινδύνων συγχωνεύσεων ἡκολουθεῖτο ἡ μόνη ἐκ τῶν πραγμάτων ἐνδεικνυομένη λύσις. Ὁ περιορισμός, δηλαδή, τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τρόπον ὥστε μαζὶ μὲ τὸν ἀντίστοιχον καὶ αὐτόματον περιορισμὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων τόσον τῆς παλαιᾶς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὅσον καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς νὰ καθίστατο περιττὴ καὶ ἡ μὴ ἀποκλειστικῶς ρυθμιστικὴ παρέμβασις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἀγορὰν χρήματος. Ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν ἐγένεν ἐγκαίρως ἢ δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, οἰαδήποτε προσπάθεια τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη. Ὁ Κρόνος θὰ ἐξακολουθῇ σπαράσσειν τὰ τέκνα του.

* * *

Ὅταν ἀνηγγέλθη, κατὰ τὸν γνωστὸν αἰφνιδιαστικὸν τρόπον, ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως περὶ συγχωνεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, πλὴν τοῦ σχετικοῦ ἀνακοινωθέντος ἐδόθησαν εἰς τὴν δημοσιότητα, τόσον διὰ τοῦ ραδιοφώνου ὅσον καὶ διὰ τοῦ τύπου, διάφοροι ἔγκυροι πληροφορίαι καὶ σχόλια. Δι' αὐτῶν ἐσκοπεῖτο ἡ πληρεστέρα διαφώτισις τῆς κοινῆς γνώμης ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὠφελήματα τὰ ὅποια θὰ προέκυπτον ἐκ τοῦ ἐγχειρήματος τῆς συγχωνεύσεως. Καὶ ὥς ἐν ἀπὸ τὰ κυριώτερα ὠφελήματα, εἰς τὰ ὅποια ἀπέβλεπεν ἡ πολιτικὴ αὕτη, ἐνεφανίζετο ἰδιαιτέρως ἡ μείωσις τοῦ τόκου συνεπεία τῆς ἐπιτευχθησομένης μειώσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως.

Συγκεκριμένως ἡ «Καθημερινή» τῆς 8 Ἰανουαρίου, ἐφημερὶς γνωστὴ καὶ διὰ τὸ ἔγκυρον τῶν πληροφοριῶν της καὶ διὰ τὰ φιλικὰ της αἰσθήματα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἀνέγραφεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς :

« Κατὰ πληροφορίας ἐκ κυβερνητικῶν πηγῶν, ἡ συγχώνευσις τῶν δύο »
 « μεγάλων Τραπεζῶν ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν ἐξυγίαν τοῦ τρα- »
 « πεζικοῦ συστήματος, τὸ μέτρον δὲ τοῦτο θὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὰς ἄλλας »
 « ἐμπορικὰς Τραπεζάς. Οὕτω θὰ δημιουργηθοῦν δύο ἰσχυροὶ Τραπεζικοὶ Ὁρ- »
 « γανισμοί, τῶν ὁποίων τὰ ἔξοδα διοικήσεως θὰ εἶναι κατὰ πολὺ ὀλιγώτερα »
 « τῶν σημερινῶν, τοῦτο δὲ θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν μείωσιν τοῦ τόκου καὶ ἀποτελεῖ »
 « καὶ τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς εἰς τὸν τομέα αὐτόν. »

Σημειωτέον ὅτι ἡ μείωσις τοῦ τόκου δὲν ἐνεφανίζετο διὰ πρώτην φορὰν ὡς βασικὸν τμῆμα τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα. Ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ κατὰ τὴν πρώτην ραδιοφωνικὴν του ὁμιλίαν τῆς 6 Δεκεμβρίου 1952 ἀνέγνωσεν ἐπιστολὴν ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, διὰ τῆς ὁποίας ἀνετίθετο εἰς τὸν Ὑπουργὸν ἡ εὐθύνη τοῦ συντονισμοῦ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἐγένετο ρητῶς μνεία περὶ ἀνάγκης μειώσεως τοῦ τόκου. Καὶ ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἀπέδιδε τόσην σημασίαν εἰς τὸ θέμα

αὐτὸ ὥστε δὲν ἐδίσταζε νὰ δηλώσῃ ἀπὸ ραδιοφώνου τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά :
 « Ὡς Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἀποβλέπω ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν μείω-
 » σιν τοῦ τόκου. Ἐδήλωσα εἰς τὸν Στρατάρχην Παπάγον ὅτι, ἐὰν ἀποτύχω εἰς
 » τὸ σημεῖον αὐτό, θεωρῶ ὅτι ἀπέτυχον εἰς τὴν ἀποστολὴν μου καὶ οὐδεὶς λό-
 » γος θὰ ὑπάρχῃ νὰ διατηρῶ πλέον τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν μοῦ ἐνεπιστεύθη. »

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὥς ἄνω κειμένων προκύπτει ὅτι ἓνας ἐκ τῶν βασικῶν σκοπῶν τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος ὑπῆρξε πράγματι ἡ μείωσις τοῦ τόκου. Καὶ εἶναι προφανὲς ὅτι κατὰ τὸν αὐτοσχεδριασμὸν τῆς πολιτικῆς τῆς συγχωνεύσεως ὁ παράγων τῆς παραλλήλου ἐπιτεύξεως ἑνὸς τόσον βασικοῦ σκοποῦ θὰ ἐπηρέασε σημαντικῶς τὴν λήψιν τῶν γνωστῶν ἐσπευσμένων ἀποφάσεων.

Διὰ τὴν Ἱστορίαν εἶναι ἀνάγκη νὰ μνημονεύσωμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὅτι ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τῆς ὠρισμένης συστάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ μειώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου, ὑπέδειξε κατ' ἐπανάληψιν τὴν λήψιν ὠρισμένων μέτρων. Διὰ τῶν μέτρων τούτων δὲν ἐθεραπεύετο βεβαίως τὸ βασικὸν ἐλάττωμα τῆς ἀνεπαρκείας τῆς τραπεζικῆς πιστοδοτήσεως πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ὑψηλοῦ ἐξωτραπεζικοῦ τόκου. Διὰ τῆς ἐνδεχομένης ὁμῶς ἐφαρμογῆς των θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ μία μείωσις τοῦ τραπεζικοῦ τόκου πολὺ μεγαλυτέρα ἐκείνης τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἡ συγχώνευσις δι' οἵασδήποτε περικοπῆς τῶν γενικῶν ἐξόδων καί, πρὸ παντός, μείωσις δυναμένη νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀμέσως.

Τὸ πρῶτον ὑποδειχθὲν μέτρον ἦτο ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀχαλινώτου συναγωνισμοῦ εἰς τὴν ἐπιδίωξιν ἰδιωτικῶν καταθέσεων παρὰ τῶν Τραπεζῶν. Μᾶς ἐδόθη καὶ προηγουμένως¹ ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξηγήσωμεν λεπτομερῶς κατὰ ποῖον τρόπον ἐξηναγκάσθησαν αἱ ἄλλαι Ἑμπορικαὶ Τράπεζαι νὰ ὑπογράψουν συμφωνίαν διὰ τῆς ὁποίας καθωρίζετο τὸ ἀνώτατον ὄριον ἐπιτοκίου τῶν ἰδιωτικῶν καταθέσεων εἰς 8⁰/₀. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐτονίσσαμεν, ἡ συμφωνία αὕτη ἀπλῶς ἐμετρίασε τὸ κακόν, διότι αἱ ἄλλαι Τράπεζαι συστηματικῶς τὴν παρεβίαζον. Τοιοῦτοτρόπως ὑπῆρχον συχνότατα περιπτώσεις ἐπιτοκίου 12⁰/₀, ἐνίοτε δὲ καὶ 14⁰/₀, ἐκ μέρους πάντοτε τῶν ἄλλων Τραπεζῶν πλὴν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ τοῦτο καθ' ἣν στιγμὴν ὁ τόκος τῶν χορηγουμένων παρὰ τῶν Τραπεζῶν πιστώσεων εἰς τὴν πελατείαν των δὲν ἐπετρέπετο νὰ ὑπερβαίνῃ τὸ 8⁰/₀ διὰ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον καὶ τὸ 12⁰/₀ διὰ τὴν προεξόφλησιν συναλλαγματικῶν...

Ἡ οὕτω δημιουργουμένη ἀντινομία ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τὸ ἐπιτόκιον τῶν τοιούτων καταθέσεων δὲν ὑπερβαίνει τὸ 2⁰/₀, εἰς τὰς κυριωτέρας μάλιστα ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἐπιτόκιον χορηγεῖται διὰ καταθέσεις ὅψεως, ἐπα-

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 149.

νειλημμένως ἐτέθη ὑπ' ὄψιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ ἀνεγνωρίσθη πάντοτε ὅτι εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ κρατοῦντος ὑψηλοῦ ἐπιπέδου τοῦ τραπεζικοῦ τόκου ἀπετέλει σοβαρὸν παράγοντα τὸ ἀντίστοιχον ὑψηλὸν ἐπιτόκιον τῶν ιδιωτικῶν καταθέσεων.

Ἀλλ' ἐνῶ περὶ τούτου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ διάφορος γνώμη καὶ ἐνῶ παραλλήλως ἦτο προφανὲς ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἑνὸς μειωμένου ἐπιτοκίου ιδιωτικῶν καταθέσεων, ὅπως γίνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ μία σημαντικὴ καὶ ἄμεσος μείωσις τοῦ τραπεζικοῦ τόκου, οὐδὲν σχετικὸν μέτρον ἐλαμβάνετο. Ἀντιθέτως μάλιστα. Κατὰ Μάϊον 1951 ἐτροποποιήθη ἡ παρὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐνεργουμένη κατανομὴ τῶν καταθέσεων τῶν Ν.Π.Δ.Δ. κατὰ τρόπον εὐνοοῦντα τὴν χορήγησιν ὑψηλοῦ ἐπιτοκίου εἰς τὰς ιδιωτικὰς καταθέσεις. Διότι, ἐνῶ μέχρι τότε ἡ κατανομὴ αὕτη ἐγένετο βάσει τῶν κεφαλαίων τῶν Τραπεζῶν, διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης προσετέθη μετὰ τῶν σχετικῶν κριτηρίων καὶ τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς ἐκάστης Τραπεζῆς εἰς τὸ σύνολον τῶν ιδιωτικῶν καταθέσεων. Τοιοῦτοτρόπως δηλαδὴ ἐδόθη ἓνα βραβεῖον εἰς τὸν μέχρι τότε ἀσκούμενον ἀχαλίνωτον συναγωνισμόν πρὸς συγκέντρωσιν ιδιωτικῶν καταθέσεων. Καὶ ἐβραβεύθησαν ἀκριβῶς αἱ Τράπεζαι αἱ ὁποῖαι ἐχορήγουν μεγάλα ἐπιτόκια εἰς τὸν κλάδον αὐτὸν τῶν καταθέσεων, νοθεύουσαι τοιοῦτοτρόπως κάθε προσπάθειαν μείωσης τοῦ τραπεζικοῦ τόκου...

Ἕνας ἄλλος σημαντικὸς παράγων ὑψώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου, τὸν ὁποῖον ἐπεσήμανεν ἐπίσης ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα πρὸς τοὺς ἀρμοδίους, χωρὶς ὅμως καὶ ἐν προκειμένῳ νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε, ἦτο καὶ εἶναι ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος εἰς ἄτοκον λογαριασμόν ποσοστοῦ τῶν πάσης φύσεως καταθέσεων τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν. Μᾶς ἐδόθη καὶ προηγουμένως ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξηγήσωμεν κατὰ ποῖον τρόπον ἐφηρμόσθη παρ' ἡμῖν ἡ ἀναμφισβητήτως ὀρθὴ ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως ἀρχὴ αὕτη, με ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιβαρύνωνται αἱ Τράπεζαι μὲ ἐπιτόκιον 8⁰/₀ περίπου διὰ τὰς καταθέσεις τῶν Ν.Π.Δ.Δ., καθ' ἣν στιγμὴν ταῦτα εἰσπράττουν μόνον 5⁰/₀¹. Τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν τῶν τοιούτων ὑποχρεωτικῶν καταθέσεων ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ἄτοκον αὐτῶν εἶναι πρόδηλον ὅτι ἀποτελεῖ, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, ἓνα σημαντικὸν παράγοντα ὑψώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου.

Καὶ ὁ οὕτω δημιουργούμενος φαῦλος κύκλος συμπληροῦται ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ Τράπεζαι ὑποχρεοῦνται νὰ ἔχουν μίαν τόσον σημαντικὴν ἄτοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, παραλλήλως χρηματοδοτοῦνται παρὰ τῆς τελευταίας ταύτης εἰς βάρος τοῦ Ἐκδοτικοῦ Προνομίου μὲ ἐπιτόκιον 5⁰/₀ καὶ διὰ πολὺ μεγαλύτερα ποσά. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀντιπληθωρικὸς σκοπός, εἰς ὃν ἀποβλέπει σὺν τοῖς ἄλλοις ἡ ὑποχρεωτικὴ κα-

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 142.

τάθεις παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, ἐξουδετεροῦται πλήρως διὰ τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος πρὸς χρηματοδότησιν τῶν Τραπεζῶν. Καὶ ὁ μόνος ὠφελούμενος ἀπὸ τὸ ἀρκετὰ πολὺπλοκον αὐτὸ σύστημα εἶναι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία τὰς ἀτόκους παρ' αὐτῇ ὑποχρεωτικὰς καταθέσεις τῶν ἄλλων Τραπεζῶν ἐπαναχορηγεῖ πρὸς τὰς τελευταίας ταύτας μὲ ἐπιτόκιον 5 %...

Εἶναι προφανὲς ὅτι, ἐφ' ὅσον καλῶς ἢ κακῶς συνεχίζεται ἡ εἰς βάρος τοῦ Ἐκδοτικοῦ Προνομίου χρηματοδότησις τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, ἡ ὑποχρεωτικὴ κατάθεις ποσοστοῦ τῶν παρ' αὐταῖς καταθέσεων εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος στερεῖται περιεχομένου. Ἐκτὸς ἐὰν τοῦτο γίνεται πρὸς ἐξασφάλισιν ἀκόπων κερδῶν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξ ἄλλου καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιτόκιον 5 %, βάσει τοῦ ὁποίου, πλὴν ἐιδικῶν περιπτώσεων, χρηματοδοτεῖ συνήθως αὕτη τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζὰς, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὑπερβολικόν. Συντελεῖ δὲ ἀναμφισβητήτως καὶ αὐτὸ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ τραπεζικοῦ τόκου. Μία σύγκρισίς του μὲ τὸ ἀντίστοιχον ὕψος τοῦ ἀναπροεξοφλητικοῦ τόκου τῶν ἄλλων Κεντρικῶν Τραπεζῶν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι τοῦλάχιστον διπλάσιον τοῦ συνήθους τοιούτου. Καί, ὅπως ἐξηγήσαμεν προηγουμένως, εἰς τὰς ἄλλας χώρας αἱ καταθέσεις ὅψεως τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν εἶναι συνήθως ἄτοκοι, ἐνῶ παρ' ἡμῖν τὸ ἐπιτόκιον τῶν ἰδιωτικῶν καταθέσεων εἶναι δυσαναλόγως ὑψηλόν. Ἀντὶ δὲ νὰ ἐπιδιωχθῇ ὁ μετριασμός αὐτοῦ διὰ τῆς λήψεως τῶν ὑποδειχθέντων μέτρων, ἀντιθέτως ἐσταθεροποιήθη εἰς τὰ ὑψηλὰ ἐπίπεδα διὰ τοῦ καθορισμοῦ καὶ ὑψηλοῦ ἐπιτοκίου κατὰ τὴν χρηματοδότησιν ἀπὸ μέρους τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος.

Βεβαίως τὸ ὑψηλὸν ἐπιτόκιον τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ὀφείλεται πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἀνάγκην καλύψεως τῶν ηὔξημένων γενικῶν της ἐξόδων. Διότι τὸ κόστος χρήματος αὐτῆς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιβαρυνόμενον σοβαρῶς ἀπὸ τὰ ἐξόδα ἐκτυπώσεως τοῦ χαρτονομίσματος ἢ τὰ ἐξόδα συγκεντρώσεως καὶ τηρήσεως τῶν παρ' αὐτῇ ἀτόκων ὑποχρεωτικῶν καταθέσεων. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἐπιτόκιον τοῦτο παρέμεινε καὶ παραμένει πάντοτε σταθερῶς ὑψηλόν, ἀσχέτως τῆς ἐφαρμοζομένης γενικωτέρας νομισματικῆς πολιτικῆς εὐθηνοῦ ἢ ἀκριβοῦς χρήματος. Τοιουτοτρόπως ὁ τόκος τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἔχει παύσει πλέον νὰ χρησιμοποιῆται μεταπολεμικῶς ὡς ἐν ἐκ τῶν ὅπλων πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ ρυθμιστικοῦ της ρόλου. Ὁ κύριος σκοπὸς του εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνον ἡ κάλυψις τῶν ηὔξημένων γενικῶν της ἐξόδων, παρ' ὅλας τὰς ἐξ αὐτοῦ γενικωτέρας ἐπιβλαβεῖς συνεπείας.

Καταλήγομεν, ἐπομένως, καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀνάγκην μειώσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν ὅχι μόνον τῆς μειώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου ἀλλὰ καὶ οἵασδήποτε προσπάθειας γενικωτέρας ἐξυγιάσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Ἀντ' αὐτοῦ προετιμήθη ἡ συγχώνευσις τῶν δύο μεγαλυτέρων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, μετατοπισθέντος τοιουτοτρόπως τοῦ ὅλου ζητήματος ἐπὶ ἄλλης βάσεως, καὶ

μάλιστα τελείως ξένης πρὸς τὴν πραγματικότητα...

Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ βάσει τῶν ὥς ἄνω λεπτομερῶς ἐκτεθέντων εἶναι προφανὲς ὅτι ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐφαρμόσωμεν μίαν στενὴν πολιτικὴν μείωσιν τοῦ τραπεζικοῦ τόκου, ἀσχέτως πρὸς τὰς ἀσημάντους συνεπείας τῆς ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ γενικοῦ μέσου ὄρου τοῦ τόκου, προτοῦ καὶ γίνῃ σκέψις περὶ συγχωνεύσεως Τραπεζῶν ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει πάντοτε πλέον ἢ εὐρὺ στάδιον δράσεως πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις. Καὶ τὰ ἀντίστοιχα ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ τόκου ἦτο καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῶν ἀμεσώτερον καὶ εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμόν. Διότι, ἀντὶ νὰ ἀναμένωμεν τὰς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἀπωτέρας οἰκονομίας, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ τόκου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι μεγάλη, ἕνας ἔλεγχος τῶν χορηγουμένων εἰς τὰς ἰδιωτικὰς καταθέσεις ἐπιτοκίων, μία νέα διαμόρφωσις τοῦ συστήματος τῶν ὑποχρεωτικῶν καταθέσεων τῶν Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ Ἑλλάδος καὶ μία ρύθμισις τοῦ ἐπιτοκίου χορηγήσεων τῆς τελευταίας πρὸς τὰς πρώτας ἐπὶ βάσεως λογικῆς καὶ συμφώνου μὲ τὰ διεθνῶς κρατοῦντα θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξασφαλίσουν σημαντικῶς μεγαλυτέραν μείωσιν τοῦ τραπεζικοῦ τόκου ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην.

Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ προϋποθέτουν τὴν υἱοθέτησιν καὶ ἐφαρμογὴν μιᾶς γενικωτέρας πολιτικῆς τραπεζικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐξυγιάσεως. Ἐνῷ ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ μίαν τοιαύτην γραμμὴν, παρ' ὅλας τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου ἐπαγγελίας.

Ἐξ ἄλλου ὁ τόκος ὑπῆρξε πάντοτε καὶ ἀποτελεῖ, κυρίως εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν ζωὴν, ἓνα φαινόμενον σύνθετον. Ἡ ρύθμισις καί, γενικώτερον, ἡ σύμφωνα μὲ τὰς ἀνάγκας μιᾶς οἰκονομίας ἀντιμετώπισίς του δὲν ἐπιδέχεται οὔτε ἀπλοποιήσεις οὔτε αὐτοσχεδισμούς.

Ἐν πρώτοις εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ὕψος τοῦ τόκου δὲν διαμορφοῦται μόνον ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν ἀλλὰ, παραλλήλως καὶ εἰς μεγαλύτερον μάλιστα βαθμόν, ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν ἐκάστοτε προσφερομένων κεφαλαίων. Ἐξ ἄλλου εἰς τὰς ὥς ἄνω κυβερνητικὰς δηλώσεις δὲν γίνεται καμμία διάκρισις μεταξὺ τραπεζικοῦ καὶ ἐξωτραπεζικοῦ τόκου. Καὶ εἶναι πλέον ἢ γνωστὸν ὅτι λόγῳ τῆς ἐξαρθρώσεως τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀποταμιεύσεως, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν οἱ διαδοχικοὶ πληθωρισμοί, τὰ μέσῳ τῶν Τραπεζῶν προσφερόμενα κεφάλαια ὑπῆρξαν καὶ εἶναι πάντοτε ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς. Ἡ προσφυγὴ εἰς τὰ ἐξωτραπεζικὰ κεφάλαια, ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ πολὺ χειρότερους ὁρους, ἀποτελεῖ τὸν κανόνα διὰ κάθε σχεδὸν ἐμπορικὴν ἢ βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν. Δεδομένου δὲ τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς τοιαύτης προσφυγῆς, τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς ἐπηρεάζεται καὶ προσδιορίζεται, κατὰ πρῶτον βαθμόν, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἐξωτραπεζικοῦ τόκου.

Ὑπὸ τοὺς ὁρους αὐτοὺς εἶναι σαφὲς ὅτι οἰαδήποτε μείωσις τοῦ τραπε-

ζικοῦ τόκου, προερχομένη ἀπὸ συμπίεσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν, λόγῳ συγχωνεύσεως ἢ καθ' οἷονδῆποτε ἄλλον τρόπον, θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην πεπερασμένη ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται νὰ συνδυασθῇ μὲ παράλληλον αὕξησιν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τραπεζῶν κεφαλαίων. Δεδομένου δὲ ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἐπὶ μακρὸν λόγῳ τοῦ νέου κλονισμοῦ τῆς εἰς δραχμὰς ἀποταμιεύσεως τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν ἡ τελευταία ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος καὶ λόγῳ τῆς συνεχιζομένης ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, ἡ μείωσις τοῦ τραπεζικοῦ τόκου λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγάλων Τραπεζῶν θὰ εἶναι ὅπωςδῆποτε μικρὰ καὶ ἀσήμαντος.

Τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι λόγῳ τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν σημείων τῆς ἐλληνικῆς χρηματαγορᾶς ἡ τοιαύτη ἐλαχίστη μείωσις τοῦ τραπεζικοῦ τόκου δὲν πρόκειται νὰ ἔχῃ καμμίαν πρακτικὴν συνέπειαν ἐπὶ τοῦ ἐξωτραπεζικοῦ τόκου καί, φυσικά, ἐπὶ τοῦ γενικοῦ μέσου ὄρου τοῦ τόκου. Διότι ἡ μείωσις τῶν τραπεζικῶν χορηγήσεων, λόγῳ τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, ὅχι μόνον περιορίζει τὴν δυνατότητα μειώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου ἀλλὰ καὶ ὠθεῖ πρὸς τὰ ἄνω ἔτι περισσότερον τὸν ἐξωτραπεζικὸν τόκον, ἐξουδετερουμένου τοιουτοτρόπως τοῦ ὠφελήματος ἐκ τῆς μειώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι μέσα εἰς τὴν πάλιν αὐτὴν τῶν ἀντιρρόπων δυνάμεων παραμένει ἓνα μικρὸν περιθώριον μειώσεως τοῦ γενικοῦ μέσου ὄρου τοῦ τόκου, τοῦτο ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται νὰ ἀσκήσῃ καμμίαν ἐπίδρασιν. Διότι τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς θὰ ἐξακολουθῇ πάντοτε νὰ προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἐξωτραπεζικοῦ τόκου. Καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὅχι μόνον δὲν πρόκειται νὰ μειωθῇ ἀλλ' ἀντιθέτως ὠθεῖται πρὸς τὰ ἄνω. Ἡ μόνη, ἐπομένως, δυνατὴ συνέπεια ἐκ τῆς μειώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου, χωρὶς παράλληλον αὕξησιν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τραπεζῶν κεφαλαίων, θὰ εἶναι ἡ αὕξησις τῶν κερδῶν τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐπιτυγχάνουν τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ἀναλογίαν εἰς τὴν περιορισμένην χρηματοδότησιν τῶν Τραπεζῶν. Καί, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, ἡ δὲ τῆς συγχωνεύσεως ἐπιδιωχθεῖσα συμπίεσις τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν διὰ καταργήσεως καταστημάτων καὶ ἀπολύσεως ἑκατοντάδων ὑπαλλήλων δὲν πρόκειται νὰ ἐπιφέρῃ τὸ διατυμπανισθὲν ἀποτέλεσμα, δηλαδή τὴν μείωσιν τοῦ τόκου, ἀλλὰ θὰ ὠφελήσῃ ἀπλῶς καὶ μόνον ὠρισμένας ἐπιχειρήσεις.

Ἐξ ἄλλου, καὶ βάσει τῶν ὅσων διὰ μακρῶν ἀνεπτύξαμεν εἰς προηγούμενον κεφάλαιον¹, εἶναι βέβαιον ὅτι μέχρις ἐνὸς σημείου τὰ λόγῳ τῆς ἀκολουθουμένης πληθωρικῆς πολιτικῆς μεγάλα κέρδη τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐδημιούργησαν κατὰ τὸ παρελθὸν τὰ περιθώρια πρὸς αὕξησιν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ, εἰς τὰς ὁποίας παρέρχοντο καὶ αἱ ἄλλαι δύο μεγάλαι Τράπεζαι. Τοιουτοτρόπως τὰ ἡϋξημένα γενικὰ ἔξοδα τῶν Τραπεζῶν δὲν ἦσαν ἔξ

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 104-105.

όλοκλήρου τὸ αἷτιον ἀλλὰ μέχρις ἐνὸς σημείου καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὑψηλοῦ τραπεζικοῦ τόκου.

Αἱ διαπιστώσεις αὐταὶ εἶναι τόσον θεμελιώδεις καὶ τόσον ἀνεπίδεκτοι ἀμφισβητήσεως ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργός, κατόπιν τοῦ γενομένου θορυβίου, ἠναγκάσθη νὰ τροποποιήσῃ τὴν ἐπιχειρηματολογία του κατὰ τὴν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς συζήτησιν. Ἀναγνωρίζων πλέον τὴν βασικὴν ἀρχὴν ὅτι μείωσις τοῦ τόκου εἶναι ἀδύνατος χωρὶς παράλληλον αὔξῃσιν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τραπεζῶν κεφαλαίων καὶ ἐγκαταλείπων τὴν ἀρχικὴν θεωρίαν ὅτι διὰ τῆς συμπίεσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων, λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως, θὰ ἐπέλθῃ αὐτόματος μείωσις τοῦ τόκου, κάμνει μίαν πλήρη στροφὴν καὶ δηλώνει τὰ ἑξῆς¹:

« Βεβαίως περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ τόκου δὲν εἴμεθα τόσον ἀφελεῖς ὥστε νὰ » μὴ γνωρίζωμεν ὅτι μία ἐκ τῶν προϋποθέσεων τῆς μειώσεως εἶναι τὸ ἄφθονον χρήμα. Δύναται ἡ ὀργάνωσις τῶν Τραπεζῶν νὰ εἰσφέρῃ ἐπὶ ἐν ἔτος 100 » δισεκ. ἀπὸ οἰκονομίας, τὰ ὅποια θὰ διατεθοῦν διὰ παραγωγικὸν σκοπὸν.»

Ἄλλ' ἢ εὐστροφία δυνατόν μὲν νὰ ἀποτελῇ πλεονέκτημα διὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας, προκειμένου ὅμως περὶ οἰκονομικῶν θεμάτων εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνος. Διότι διὰ τῆς ὥς ἄνω δηλώσεως ὁ μ ο λ ο γ ε ῖ τ α ι π λ έ ο ν κ α θ α ρ ᾶ ὅ τ ι ἡ σ υ γ χ ώ ν ε υ σ ι ς δ ἐ ν π ρ ό κ ε ι τ α ι ν ᾶ μ ε ι ώ σ η ο ὔ δ ἐ κ ᾶ ν τ ό ν τ ρ α π ε ζ ι κ ό ν τ ό κ ο ν . Ἐφ' ὅσον αἱ οἰκονομίαι ἐκ τῆς καλυτέρας ὀργανώσεως τῶν Τραπεζῶν θὰ διατεθοῦν πρὸς δημιουργίαν κεφαλαίων καὶ αὔξῃσιν τῶν διατιθεμένων διὰ παραγωγικὸν σκοπὸν πιστώσεων εἶναι προφανές ὅτι ὁ τραπεζικὸς τόκος θὰ παραμείνῃ εἰς τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς ἐπίπεδα εἰς τὰ ὅποια εὐρίσκετο πρὸ τῆς συγχωνεύσεως. Καθ' οἷονδῆσθε ἄλλον τρόπον εἶναι λογικῶς ἀλλὰ καὶ τεχνικῶς ἀδύνατον νὰ δημιουργηθοῦν τὰ 100 δισεκ. ἐτησίως, βάσει τῶν ὁποίων θὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ αὔξῃσις τῆς προσφορᾶς κεφαλαίων καὶ ἡ λόγῳ αὐτῆς βαθμιαία καὶ ἀπωτέρα πλέον μείωσις τοῦ ἐμπορικοῦ τόκου...

Ἄς δεχθῶμεν ὅμως πρὸς στιγμὴν ὅτι αὐτὴ ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἡ πρόθεσις τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ. Καὶ ὅτι ὅλαι αἱ « ἐκ κυβερνητικῶν πηγῶν πληροφορίαι » τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ καὶ τῶν ἐφημερίδων, αἱ ὁποῖαι ἐπηγγέλθησαν ἄμεσον μείωσιν τοῦ τόκου λόγῳ τοῦ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως περιορισμοῦ τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν, ἦσαν ἐσφαλμέναι². Ἄς δεχθῶμεν ἀκόμη ὅτι καὶ ὁ ἄνευ χαρτοφυλακίου Ὑπουργός καὶ μέλος τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου κ. Ἐμμ. Τσουδερός διετέλει ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πραγματικῶν προθέσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ ὅταν διὰ τῶν δηλώσεών του τῆς 10ης Ἰανουαρίου προέβλεπε καὶ αὐτὸς μείωσιν τοῦ τραπεζικοῦ τόκου

1. Ἰδε σχετικὴν του ἀγόρευσιν εἰς ἐφημερίδας τῆς 21 Ἰανουαρίου 1953.

2. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 188.

ὥς συνέπειαν τῆς συγχωνεύσεως¹. Ἄς δεχθῶμεν, τέλος, ὅτι καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑκθέσει πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐμβριθῶς ἀναπτυσσομένη θεωρία τῆς οἰκονομικότητος² εἶναι « ἀφελής », σύμφωνα μὲ τὴν ὥς ἄνω ἐπιχειρηματολογία τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ἐφ' ὅσον ἀγνοεῖ τὸν παράγοντα τῆς προσφορᾶς ἀφθόνου χρήματος εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐπιπέδου τοῦ τόκου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνουν διάφοροι παρατηρήσεις καὶ νὰ διατυπωθοῦν ὠρισμένοι ἀμφισβητήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ μνημονευθέντα ποσά.

Ἐν πρώτοις εἶναι ζήτημα κατὰ πόσον θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ἐξοικονομηθοῦν Δρχ. 100 δισεκ. ἐτησίως ἐκ τῆς συγχωνεύσεως. Κατὰ τοὺς μέχρι σήμερον μνημονευθέντας ἀριθμοὺς αἱ οἰκονομίαι τῆς νέας Τραπεζῆς ἐκ τῶν διαφόρων ἀπολύσεων καὶ περικοπῶν θὰ ἀνέλθουν μόνον εἰς Δρχ. 65 δισεκ. Καί, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἓνα σοβαρὸν ποσοστὸν τῶν τοιούτων οἰκονομιῶν θὰ διατεθῇ πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τῆς νέας Τραπεζῆς, τὸ ὅποιον κατὰ τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν τοῦ 1953 θὰ εἶναι ἀσφαλῶς μεγαλύτερον τοῦ ἀντιστοίχου ἐλλείμματος τοῦ 1952, δεδομένου ὅτι τὸ ὕψος τῶν χορηγήσεων ἐμειώθη ἀκόμη περισσότερον καὶ ὅχι μόνον δὲν ἔγινεν καμμία οἰκονομία ἀλλ' ἀντιθέτως ηὐξήθησαν αἱ ἀποδοχαὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν... Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ὅλων αὐτῶν προκύπτει ὅτι διὰ τὴν χρῆσιν 1953, τοῦλάχιστον, οὐδὲν πλεόνασμα θέλει δημιουργηθῇ πρὸς αὔξησιν τῆς πιστοδοτήσεως καὶ ὅτι θὰ πρέπη νὰ ἀναμείνωμεν τὸ τέλος τοῦ 1954 διὰ νὰ ἀρχίσουν ἐκδηλούμεναι αἱ ἀγαθοεργοὶ συνέπειαι τῆς τοιαύτης πολιτικῆς μειώσεως τοῦ τόκου³. Ἀλλὰ καὶ τὸ τυχὸν μικρὸν πλεόνασμα τῆς χρήσεως 1953 ἢ τὸ ἀκόμη μεγαλύτερον, πάντως δὲ πολὺ κάτω τῶν Δρχ. 100 δισεκ., πλεόνασμα τῆς χρήσεως 1954 θὰ φαλκιδευθῇ μοιραίως κατὰ 40 % περίπου ὑπὸ τῆς φορολογίας, εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως καὶ τῶν σχετικῶν οἰκονομιῶν δημιουργηθησόμενα κεφάλαια πρὸς αὔξησιν τῆς πιστοδοτήσεως νὰ εἶναι πολὺ μικρότερα τῶν προβλεφθέντων 100 δισεκ. ἐτησίως.

Καὶ ἂν ὅμως δεχθῶμεν ὅτι εἶναι δυνατή, κατὰ ἓνα οἷονδήποτε τρόπον, ἡ ἐξοικονόμησις τοῦ ποσοῦ τούτου, ποῖον θὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ; Ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ὥς ἄνω ἀγόρευσίν του ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἀποκρούων τὸν κίνδυνον δημιουργίας μονοπωλίου τῆς πίστεως, λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγαλυτέρων Τραπεζῶν, εἶπεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς :

1. Ἰδε ἄνωτέρω σελ. «Τὸ Βῆμα» τῆς 10 Ἰανουαρίου 1953.

2. Ἰδε ἄνωτέρω σελ. 174.

3. Πάντως ἡ ἀναβολὴ αὕτη προσφέρει τὸ μέγα πλεονέκτημα ὅτι τοιουτοτρόπως δὲν κινδυνεύομεν νὰ ἴδωμεν τὸν Ὑπουργὸν τοῦ Συντονισμοῦ ἀποσυρόμενον προῶρως ἀπὸ τὸ ἀξίωμα, τὸ ὅποιον τοῦ ἐνεπιστεύθησαν, σύμφωνα μὲ τὴν σχετικὴν του δήλωσιν (Ἰδε ἄνωτέρω σελ. 188).

« Ἀπὸ τὰ τελευταῖα διαθέσιμα στοιχεῖα προκύπτει ὅτι ἐπὶ συνόλου τρα-
» πεζικῶν τοποθετήσεων Δρχ. 5.241 δισεκ. κατὰ τὸν Ὀκτώβριον 1952, αἱ
» ὑπὸ συγχώνευσιν δύο Τράπεζαι εἶχον τοποθετήσεις ἐκ Δρχ. 1.535 δισεκ.,
» δηλαδή ὀλιγώτερον τοῦ 30% αἱ δύο μαζί.»

Θὰ ἀπετέλει κακὴν μεταχείρισιν τοῦ ὅλου θέματος ἡ ἀπὸ μέρους μας
χρησιμοποίησις τῶν ὥς ἄνω ἀριθμῶν. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ μνημο-
νευόμενον σύνολον τραπεζικῶν πιστώσεων ἐκ Δρχ. 5.241 δισεκ. περιλαμβάνει
τὰς πιστώσεις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, τῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς καὶ διά-
φορα ἄλλα κονδύλια, ὅπως καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ δάνεια τῶν Τραπεζῶν πρὸς
τοὺς ὑπαλλήλους των... Πρόκειται, δηλαδή, περὶ μιᾶς ἀναμίξεως ἀριθμῶν
ἀσχέτων πρὸς τὸ θέμα τοῦ τόκου τῶν ἐμπορικῶν χορηγήσεων. Ἀλλ' ἡ ἀνάμι-
ξις αὕτη, ἐνῶ εἶναι πρὸς στιγμὴν συμφέρουσα διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ κιν-
δύνου μονοπωλίου τῆς πίστεως, καταντᾷ εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν ἀσύμφορος
προκειμένου περὶ τῶν ὀφελημάτων ἀπὸ τὴν ἐκ Δρχ. 100 δισεκ. ἐτησίως αὔξη-
σιν τῆς πιστοδοτήσεως. Διότι θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ χρησιμοποήσας
συγχρόνως ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς ἐπίστευσε σοβαρῶς ὅτι θὰ ἐπιφέρῃ
χαλάρωσιν τῆς σημερινῆς ἀσφυκτικῆς στενότητος καὶ μείωσιν τοῦ τόκου μὲ
μίαν ἐτησίαν αὔξησιν τῶν τραπεζικῶν πιστώσεων κατὰ 2% περίπου, ὅση εἶ-
ναι ἡ σχέσις τῶν Δρχ. 100 δισεκ. πρὸς τὸ μνημονευθὲν σύνολον τραπεζικῶν
πιστώσεων ἐκ Δρχ. 5.241 δισεκ...

Ἀφήνοντες, λοιπόν, κατὰ μέρος τὰ τόσον διαφανῆ στατιστικὰ αὐτὰ τε-
χνάσματα θὰ λάβωμεν ὥς βάσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ τοὺς μνημονευθέντας προη-
γουμένως ἀριθμούς¹, οἱ ὅποιοι ἀφοροῦν ἀποκλειστικῶς τὰς πρὸς τὸ ἐμπόριον
καὶ τὴν βιομηχανίαν χορηγήσεις τῶν ἐμπορικῶν μόνον Τραπεζῶν. Βάσει αὐ-
τῶν τὸ σύνολον τῶν τοιούτων πιστώσεων ἀνήρχετο κατὰ τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς
ἐποχὴν εἰς Δρχ. 1.979 δισεκ. Ἀντιστρόφως ὅμως ἡ ἐνδεχομένη αὔξεις τοῦ
συνόλου τῆς πιστοδοτήσεως ταύτης κατὰ Δρχ. 100 δισεκ. ἐτησίως ἀντιστοιχεῖ
εἰς ποσοστιαίαν αὔξησιν των κατὰ 5,65%. Καὶ εἰς τὴν πλεον εὐνοϊκὴν περί-
πτωσιν, ἐπομένως, τὸ ποσοστὸν τῆς αὔξεως τῆς πιστοδοτήσεως εἶναι ἀσή-
μαντον καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Γενικώτερον, ἄλλως τε, ἡ πολιτικὴ μείωσεως τοῦ τόκου, ἡ ὁποία ἐξηγ-
γέλθη τοὺς τελευταίους μῆνας, ὑπέστη πολλὰς διακυμάνσεις. Κλασσικὸν πα-
ράδειγμα εἶναι ἡ μείωσις τοῦ τόκου εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας δανείων
τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Διαρκοῦντος τοῦ ταξιδίου τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονι-
σμοῦ εἰς Θεσσαλονίκην, κατὰ Φεβρουάριον, ἀνηγγέλθη παρ' αὐτοῦ ὅτι εἶχεν
ἀποφασισθῇ ἡ μείωσις τοῦ τόκου τούτου κατὰ 2%. Ἀργότερον ἐδηλώθη ὅτι
ἡ μείωσις αὕτη θὰ ἐφηρμόζετο ἀφ' ἧς θὰ ἐγκαθίστατο εἰς τὴν Ἀγροτικὴν
Τράπεζαν ἡ νέα Διοίκησις αὐτῆς. Ἐκτοτε, καίτοι εὐρισκόμεθα εἰς τὸν Ἰού-

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 176.

νιον ἢ δὲ νέα Διοίκησις ἔχει ἐγκατασταθῇ ἀπὸ μηνὸς περίπου, οὐδείς λόγος γίνεται περὶ μειώσεως τοῦ ἐπιτοκίου τῶν χορηγήσεων τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς.

Καὶ δικαίως. Διότι ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς διαχειρίσεως τῶν Κρατικῶν Ἐφοδίων καὶ μετὰ τὴν ἀπειλουμένην ἀπώλειαν τοῦ μονοπωλίου τῶν λιπασμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκέρδιζε σημαντικὰ ποσά, εἶναι βέβαιον ὅτι κινδυνεύει νὰ ἀντιμετωπίσῃ σοβαρὸν ἔλλειμμα εἰς τὴν κάλυψιν τῶν γενικῶν τῆς ἐξόδων. Ἐξ ἄλλου ἢ πρὸς στιγμὴν ἀντιμετωπισθεῖσα λύσις τῆς μειώσεως τοῦ ἐπιτοκίου τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν δὲν φαίνεται εὐοδουμένη. Διότι τὸ σχετικὸν ἐπιτόκιον προκειμένου περὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς εἶναι μικρόν, ἥτοι μόνον 2,5%, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχουν μεγάλα περιθώρια μειώσεώς του. Καὶ διότι κατ' ἀνάγκην οἰαδήποτε μείωσις τοῦ ἐπιτοκίου τούτου ἀπὸ μέρους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος λόγῳ τοῦ ὄγκου τῶν σχετικῶν πιστώσεων κινδυνεύει νὰ δημιουργήσῃ ἔλλειμμα εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην...

Βάσει τῶν ὡς ἄνω δεδομένων καὶ ἀριθμῶν εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ τόσον διατυμπανισθὲν ὡς βασικὸν πλεονέκτημα τῆς συγχωνεύσεως στερεῖται οἰουδήποτε οὐσιαστικοῦ περιεχομένου. Μείωσις τοῦ ἐπιπέδου τοῦ τόκου δὲν δύναται νὰ ἐπέλθῃ καθ' οἷανδήποτε περίπτωσιν χωρὶς σημαντικὴν αὕξησιν τῶν κεφαλαίων τῆς πιστοδοτήσεως. Καὶ τὴν αὕξησιν αὐτὴν εἶναι ἀδύνατον νὰ προσφέρουν αἱ χάρις εἰς τὴν συγχώνευσιν ἐπιτευχθησόμεναι οἰκονομίαι. Ὅπως ἐπίσης εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ μείωσις τοῦ γενικοῦ μέσου ὄρου τοῦ τόκου εἰς ἣν περίπτωσιν αἱ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως οἰκονομίαι ἤθελον διατεθῇ πρὸς ἐπίτευξιν μικρᾶς τινος μειώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μόνον τόκου.

Ἀνάλογον εἶναι τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον ἑνὸς ἄλλου μεγάλου εὐεργετήματος, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ προσφέρῃ ἡ συγχώνευσις τῶν Τραπεζῶν εἰς τὴν οἰκονομίαν μας. Πράγματι τὰ σχόλια καὶ αἱ ἐκ κυβερνητικῶν πηγῶν πληροφορίαι τόσον τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ ὅσον καὶ τῶν ἐφημερίδων, πού συνῶδευσαν τὴν ἀναγγελίαν τῆς συγχωνεύσεως, πλὴν τῆς μειώσεως τοῦ τόκου ἐπανηγύρισαν καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν τοῦ μέτρου ἐπὶ τῆς ἀναστηλώσεως τῆς πίστεως τῆς χώρας. Συγκεκριμένως ἡ « Καθημερινὴ » τῆς 8 Ἰανουαρίου 1953 ἀνέγραφε τὰ ἑξῆς, πανομοιότυπως σχεδὸν ἐπαναλαμβανόμενα καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐφημερίδων :

« ...Πιστεύεται ἐξ ἄλλου ὅτι ἡ νέα Ἑθνικὴ Τράπεζα Ἀθηνῶν θὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν θεμελιουμένην προσπάθειαν ἀποκαταστάσεως τῆς πίστεως » εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, μὲ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἐξεῤ-ρεσιν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῆς οἰκονομίας κεφαλαίων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας... Τὸ κῦρος τῆς νέας Τραπεζῆς θὰ προσελκύσῃ καταθέσεις καὶ θὰ ὑποβοηθήσῃ εἰς τὴν εἰσροὴν κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. »

Θὰ ἀπετέλει ματαιοπονίαν νὰ ἀσχοληθῶμεν λεπτομερῶς μὲ τὴν πλευρὰν αὐτὴν τῆς πολιτικῆς τῆς συγχωνεύσεως. Ἡ βιαία παρέμβασις τοῦ Κράτους, ἡ ψήφισις εἰδικοῦ νόμου, ὃ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ἐπίσημος διασυρμὸς τοῦ πρώτου πιστωτικοῦ ἰδρύματος τῆς χώρας ὡς εὐρισκομένου εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως, ἡ συστηματικὴ παράδοσις τῶν ἐπαγγελματικῶν ἀπορρήτων τῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν σκανδαλοθηρικὴν διάθεσιν ὠρισμένων ἐφημερίδων, ἡ πλήρης κατάργησις τῶν στοιχειωδεστέρων δικαιωμάτων τῶν Μετόχων διὰ τοῦ βιαίου παραμερισμοῦ τῶν Συνελεύσεων, ἡ σημαντικὴ τέλος ζημία τῶν Μετόχων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς λόγῳ τοῦ αὐθαιρέτου προσδιορισμοῦ τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς τῶν μετοχῶν ἀποτελοῦν τόσον βαρύνοντα πλήγματα εἰς βάρος τῆς πίστεως ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

Ἀσχέτως, ἄλλως τε, πρὸς τὸν ἄνευ προηγουμένου τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐνηργήθη ἡ συγχώνευσις, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εἰδικώτερον ἢ το πάντοτε εἰς θέσιν νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας της εἰς μίαν συστηματικὴν προσπάθειαν προσελκύσεως κεφαλαίων. Ἡ πίστις της τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο ἀπέραντος. Καὶ ἐκ τῶν διεξαχθεισῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τοῦ Ἑγγλοῦ Τραπεζίτου Hambro κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1952 διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν προπολεμικῶν χρεῶν τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας πρὸς τὴν Hellenic and General Trust Co. καθὼς καὶ διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν εἰς ξένον νόμισμα ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ τότε Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἶχεν ἀρχίσει ἐφαρμόζουσα ἓνα συγκεκριμένον πρόγραμμα ἔναντι τῶν ξένων ἰδιωτικῶν κεφαλαίων.

Ἄλλαι ἦσαν, ἐπομένως, αἱ βασικαὶ προϋποθέσεις ἀποκαταστάσεως τῆς πίστεως τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἡ ἔλλειψις τῶν ὁποίων ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ καθιστᾷ δυσχερῆ, ἂν μὴ ἀδύνατον, οἷανδήποτε συστηματικὴν προσπάθειαν προσελκύσεως ξένων ἰδιωτικῶν κεφαλαίων. Ἀσφαλῶς ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ κάτι θὰ ἐπληροφορήθη περὶ τούτου κατὰ τὸ πρόσφατον ταξίδιον τοῦ εἰς Ἀμερικὴν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἑλληνικὰ κεφάλαια καὶ τὴν τόνωσιν τῆς ἀποταμιεύσεως εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ μόνιμος δυσπιστία πρὸς τὸ ἐθνικὸν νόμισμα, τὴν ὁποίαν ἐπέτεινεν ἡ πρόσφατος ὑπερποτίμησίς του, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐγκαινιασθεῖσαν τὸ τελευταῖον ἑξάμηνον τακτικὴν τῶν ρωμαλέων αἰφνιδιασμῶν εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἔχουν ἐξαντλήσει ὅλα τὰ σχετικὰ περιθώρια. Πάντως ἡ συγχώνευσις τῶν Τραπεζῶν, μέσον καθαρῶς τεχνικὸν καὶ ἄσχετον πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο χρήσιμος δι' ἄλλους σκοπούς, οὐδὲν ἔχει ὅπωςδήποτε νὰ προσφέρῃ εἰς μίαν σοβαρὰν προσπάθειαν ἀποκαταστάσεως τῆς πίστεως εἴτε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἴτε εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν ὑπενθυμίζει τὴν οἰκοκυρὰν ἡ ὁποία σπεύδει νὰ στρώσῃ ἐπείγοντως τὸ τραπέζι προτοῦ ἀκόμη ἀγοράσῃ τὰ τρόφιμα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ παρασκευάσῃ τὸ φαγητόν.

Δὲν ἀποκλείεται, βεβαίως, ἡ ἀπὸ μέρους τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς ἡ ἀναλόγου Ὑποταξίσεως διαθήσεις κεφαλαίων πρὸς ἐφαρμογὴν ἑνὸς περιορισμένου προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως. Καί, σύμφωνα μὲ τὰς ἐξ Ἀμερικῆς τελευταίας πληροφορίας, εἶναι βέβαιον ὅτι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἠνάλωσε τὴν δραστηριότητά του ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ κατὰ τὸ πρόσφατον ἐκεῖ ταξίδιον του, μετὰ τὴν διαπίστωσιν ὅτι ἡ ἀπ' εὐθείας βοήθεια τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως βαίνει ὀριστικῶς πρὸς τὸ τέλος της.

Ἄλλ' ἡ νέα αὕτη ἐνδεχομένη χρηματοδότησις, καίτοι θὰ ἔχη μορφήν δανεισμοῦ καὶ ὄχι δωρεὰν διαθήσεως κεφαλαίων, ὥς ἡ μέχρι τοῦδε χορηγουμένη Ἀμερικανικὴ Βοήθεια, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς προσέλευσις ξένων κεφαλαίων. Λόγῳ τοῦ πολιτικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀντιστοιχῶν οἰκονομικῶν ὁργανισμῶν ἡ τυχὸν διαθήσις παρ' αὐτῶν κεφαλαίων εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ γίνῃ βέβαια βάσει ὠρισμένων οἰκονομικῶν κριτηρίων ἀλλὰ πάντως ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἄλλα πολιτικὰ κριτήρια. Ἐπομένως ἡ συγχώνευσις τῶν Τραπεζῶν εἰς οὐδὲν ἀπολύτως χρησιμεύει πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν. Ἡ τυχὸν χορήγησις τοιούτων κεφαλαίων θὰ ἠδύνατο ἀξιόλογα νὰ γίνῃ καὶ μέσῳ τῆς παλαιᾶς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἠθέλε κριθῇ ἀπαραίτητος ἡ μεσολάβησις μιᾶς ἐμπορικῆς Τραπεζῆς. Τοῦτο, ἄλλως τε, ἀπετέλει ἓνα ἐκ τῶν σκοπῶν διὰ τοὺς ὁποίους ἡ τελευταία Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπεδίωξε συμφωνίαν διὰ τὸν διακανονισμὸν τῶν δανείων τῆς Hellenic and General Trust Co. καὶ τῶν ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς. Πάντως ἡ συγχώνευσις οὐδὲν πλεονέκτημα ἢ ἔστω καὶ ἀπλοῦν ἐπιχείρημα προσφέρει, δεδομένου ὅτι ἡ τυχὸν τοιαύτη χρηματοδότησις τῶν ἔργων Ἀνασυγκροτήσεως θὰ ἐξαρτηθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὸ κριτήριον τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἀποδοτικότητος καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ διάφορα ἄλλα πολιτικὰ κριτήρια. Ἀπὸ πράγματα, δηλαδή, τελείως ἄσχετα μὲ τὴν συγχώνευσιν καὶ τὴν βάσει αὐτῆς ἐπιδιωκομένην ἀναστήλωσιν τῆς πίστεώς μας εἰς τὸ ἐξωτερικόν...

Ἀνάλογος θὰ εἶναι ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον καλεῖται νὰ παίξῃ ἡ συγχώνευσις καὶ εἰς τὴν τυχὸν προσπάθειαν προσελκύσεως ξένων ἰδιωτικῶν κεφαλαίων ὑπὸ τὴν μορφήν ἀναλήψεως τῆς ἐκτελέσεως ἑνὸς ἢ πλειότερων ἔργων Ἀνασυγκροτήσεως. Διότι καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἐλέχθη ὅτι κατεβλήθησαν ἢ καταβάλλονται προσπάθειαι. Οἱ τεχνικοὶ καὶ οἰκονομικοὶ Ὅμιλοι, οἱ ὁποῖοι ἐνδεχομένως θὰ ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν χρηματοδότησιν καὶ ἐκτέλεσιν τοιούτων ἔργων, ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται νὰ ἐπηρεασθοῦν εἰς τὰς σχετικὰς τῶν ἀποφάσεις ἀπὸ τὴν συγχώνευσιν. Τὸ ἀποκλειστικὸν δι' αὐτὰς κριτήριον ἐν προκειμένῳ θὰ εἶναι ἡ ἀποδοτικότης τῶν ἔργων καὶ γενικῶς οἱ ὅροι ἐξυπηρετήσεως καὶ ἐπανεξαγωγῆς τῶν οὕτω εἰσαχθησομένων κεφαλαίων τῶν. Δὲν θὰ ἀπετέλει, μάλιστα, ὑπερβολὴν ἡ διατύπωσις τοῦ φόβου ὅτι οἱ ὅροι, τοὺς ὁποίους θὰ θέσουν οἱ ἰδιωτικοὶ αὐτοὶ Ὅμιλοι καὶ τῶν ὁποίων θὰ ζητήσουν τὴν κατοχύρωσιν, θὰ εἶναι πολὺ χειρότεροι, ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς,

ἐὰν ἔχουν πληροφορηθῇ τὸν πρωτάκουστον τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἡ συγχώνευσις καὶ τὴν ἄδικον μεταχείρισιν ἡ ὁποία ἐπεφυλάχθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδιωτικὸν κεφάλαιον τὸ ἐπενδεδυμένον εἰς μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς...

Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι μόνον ἡ ἀσυγκράτητος ροπή πρὸς τὰς ἀπλουστεύσεις καὶ τοὺς αὐτοσχεδιασμούς, ἡ ὁποία ἐπεκράτησε παρ' ἡμῖν τοὺς τελευταίους μῆνας, εἶναι δυνατόν νὰ προβάλῃ σοβαρῶς τὴν βιαίαν συγχώνευσιν τῶν Τραπεζῶν ὥς μέτρον τείνον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πίστεως καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δῆθεν θεμελιουμένης προσπαθείας πρὸς προσέλκυσιν κεφαλαίων. Ἡ κατάργησις τῶν πλέον στοιχειωδῶν ἐγγυήσεων, τὰς ὁποίας ἀνεκαθεν ἐξησφάλιζεν ἡ ἰσχύουσα Νομοθεσία εἰς τοὺς μετόχους τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῶν ὁποίων εἶχεν ἐπενδυθῇ τὸ πάσης φύσεως κεφάλαιον εἰς μετοχὰς τῶν δύο συγχωνευθεισῶν Τραπεζῶν, ἡ ψήφισις εἰδικοῦ Νόμου πρὸς ἐπιβολὴν μιᾶς ἀναγκαστικῆς συγχωνεύσεως ἐν ἀγνοίᾳ ἢ καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Μετόχων καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν ὅρων τῆς συγχωνεύσεως βάσει μιᾶς μυστικῆς συμφωνίας μὲ τὸν τότε Γενικὸν Διευθυντῆς τῆς μιᾶς Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας ἔλαβε γνῶσιν μόνον ἐκ τῶν ὑστέρων ἡ ἄλλη Τράπεζα, χωρὶς νὰ τῆς παρασχεθῇ ἡ εὐχέρεια ὅχι ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἀπλῆς συζητήσεως, ὅλα αὐτὰ μόνον ἓνα σκοπὸν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχουν. Τὸν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν πλήρη κλονισμὸν τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ πάσης φύσεως κεφαλαίου πρὸς ὅ,τι ἑλληνικόν. Καὶ δυστυχῶς τὸ ἐπέτυχον.

* * *

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπιβάλλεται νὰ ἐρευνηθῇ καὶ τὸ ἕτερον σκέλος τῆς πολιτικῆς τῆς συγχωνεύσεως, βάσει τοῦ ὁποίου προεβλέπετο ἡ ἐπέκτασις τοῦ μέτρου καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐμπορικὰς Τραπεζὰς εἰς τρόπον ὥστε νὰ δημιουργηθοῦν δύο μόνον ἰσχυροὶ Τραπεζικοὶ Ὁργανισμοί¹. Ἀλλ' ἐκ τῆς συνεχείας ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν προκύπτει ὅτι πλὴν τῆς ἀπορροφήσεως τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς παρὰ τῆς Ἰονικῆς Τραπεζῆς τίποτε ἄλλο δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν. Οὐτε, ἄλλως τε, εἶναι δυνατόν ἢ καὶ ὠφέλιμον νὰ γίνῃ.

Διότι ἡ συγχώνευσις τῶν δύο μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν Τραπεζῶν ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν σύγχρονον ἀπορρόφησιν μιᾶς ἐκ τῶν μεγάλων Τραπεζῶν παρ' ἐτέρας ἐπίσης μεγάλης, καίτοι ξένης, Τραπεζῆς² εἶναι φυσικὸν νὰ δημιουργῇ ἓνα κλίμα ἀντιδράσεως τῆς πελατείας ἔναντι τῶν ἀποτόμων αὐτῶν συγκεν-

1. Ἰδε ἀνωτέρω εἰς σελ. 188 σχετικὰς ἐκ κυβερνητικῶν πηγῶν πληροφορίας τῆς «Καθημερινῆς» τῆς 8 Ἰανουαρίου.

2. Ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀπορροφήσεως μιᾶς ἑλληνικῆς Τραπεζῆς παρ' ἐτέρας ξένης τοιαύτης, ὅπως ἡ ἐν Λονδίῳ ἐδρεύουσα Ἰονικὴ Τράπεζα, ἡ οὕτω δημιουργουμένη νέα Τράπεζα ἀντὶ νὰ αὐξήσῃ θὰ ἐλαττώσῃ κατ' ἀνάγκην τὰς εἰς τὴν

τρώσεων καὶ μονοπωλιακῶν τάσεων. Οἱ μεγάλοι αὐτοὶ Ὅργανισμοὶ γίνονται μοιραίως περισσότερον δυσκίνητοι καὶ γραφειοκρατικοὶ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς πελατείας. Εἰς μίαν μάλιστα περίοδον ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς εἶναι φυσικὸν ἢ πελατεία νὰ ἔχῃ συνηθίσει καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπιδιώκουσα ἐπαφὰς καὶ σχέσεις μετὰ περισσοτέρων τῆς μιᾶς Τραπεζῶν. Τοιουτοτρόπως αἱ ἀπομένουσαι Τράπεζαι, ἀκόμη καὶ αἱ μέσαι ἢ μικραὶ τοιαῦται, ὅχι μόνον δὲν ἀπειλοῦνται ἀπὸ τὰς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἢ ἀπορροφήσεως δημιουργηθείσας νέας μονάδας, ἀλλ' ἀντιθέτως καλοῦνται νὰ συμπληρώσουν τὸ οὕτω δημιουργηθὲν κενόν¹.

Εἰς τὸ ἀπρόοπτον αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἦτο μοιραῖον νὰ καταλήξῃ ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως λόγῳ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐφηρμόσθη. Διότι αἱ μεγαλύτεραι ἐμπορικαὶ Τράπεζαι ἀντὶ νὰ συγχωνευθοῦν εἰς μίαν θὰ ἔπρεπεν ἀντιθέτως νὰ ἀποτελέσουν τοὺς πυρῆνας συγχωνεύσεως ἄλλων μικροτέρων Τραπεζῶν. Ὁρθότερον μάλιστα θὰ ἦτο ἀντὶ δύο νὰ ὑπάρξουν τοῦλάχιστον τρεῖς τοιοῦτοι πυρῆνες. Τοιουτοτρόπως θὰ ἐξησφαλίζετο ἡ κατανομή τῆς τραπεζικῆς δραστηριότητος εἰς περισσοτέρας ἰσχυρὰς μονάδας, μὲ ὅλα τὰ σχετικὰ πλεονεκτήματα περὶ τῶν ὁποίων ἔγινε λόγος προηγουμένως. (Παραλλήλως δὲ θὰ διετηρεῖτο τὸ ἐκ παραδόσεως πνεῦμα συναγωνισμοῦ καὶ καλύτερας ἐξυπηρετήσεως τῆς πελατείας.)

Ἄλλ' ἀντὶ τοῦ τόσον ὀρθολογιστικοῦ καὶ διεθνῶς ἐφαρμοζομένου σχήματος τούτου ἐπροτιμήθη ἡ συγχώνευσις τῶν δύο μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν Τραπεζῶν. Παραλλήλως ἠὺνοήθη ἡ ἀπορρόφησις μιᾶς ἑλληνικῆς παρὰ μιᾶς ξένης Τραπεζῆς, ἡ ὁποία, σημειωτέον, τοιουτοτρόπως δὲν ἐπεκτείνει τὴν πιστωτικὴν τῆς ἐπιφάνειαν, ἐνῶ συγχρόνως καὶ λόγῳ τῆς διεθνοῦς τῆς πίστεως ἔδει κατ' ἄλλον τρόπον νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς πιστοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας μας. Τοιουτοτρόπως κατελήξαμεν εἰς μονοπωλιακὰς τάσεις, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν μοιραίως μίαν φυγόκεντρον δύναμιν εὐνοοῦσαν τὴν ὑπαρξίν τῶν ἄλλων Τραπεζῶν, τῶν ὁποίων ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ συγχώνευσις.

Μία ἄλλη ἀναμφισβήτητος συνέπεια τῆς οὕτω ἐνεργηθείσης συγχωνεύ-

οἰκονομίαν μας παρεχομένης πιστώσεις. Διότι μέρος τῶν διαθεσίμων τῆς θὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν ἐξαγορὰν τῶν μὴ ἀνηκουσῶν εἰς τὴν Ἰονικὴν Τράπεζαν μετοχῶν τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς ὡς καὶ ἀπὸ τὴν ἀποζημίωσιν τοῦ ἀπολυθησόμενου προσωπικοῦ. Ἐκτὸς ἐὰν εἰς ἐποχὴν ἀτέγκτου ἀντιπληθωρισμοῦ συμβῇ νὰ χρηματοδοτηθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, εἰς βάρος τῆς κυκλοφορίας, ἡ ξένη Τράπεζα...

1. Τὸ τελευταῖον τοῦτο μετριάζει ἐκ πρώτης ὄψεως τὸν κίνδυνον τοῦ μονοπωλίου τῆς πίστεως. Δεδομένου ὅμως ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ Τράπεζαι μαζὶ μόλις συγκεντρώνουν τὸ 25% τοῦ συνόλου τῶν καταθέσεων καὶ χορηγήσεων, εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ ρόλος των, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, θὰ περιορισθῇ εἰς τὰς ἐργασίας αἱ ὁποῖαι δὲν ἀπαιτοῦν χρηματοδότησιν ἢ ἀπαιτοῦν περιορισμένην τοιαύτην καὶ εἰς τὰς ὁποίας, λόγῳ ταχυτέρας καὶ ἀποτελεσματικωτέρας ἐξυπηρετήσεως τῆς πελατείας, πλεονεκτοῦν σημαντικῶς τῆς νέας μεγάλης Τραπεζῆς.

σεως θὰ εἶναι ἡ πλήρης ἑξαφάνισις τοῦ παλαιοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὡς Ὁργανισμοῦ ἀποβλέποντος εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν γενικωτέρων συμφερόντων τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας. Μᾶς ἐδόθη κατ' ἐπανάληψιν ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπισημάνωμεν εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια τὴν πλήρη διαφοροποίησιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τὰς ἄλλας Ἑμπορικὰς Τραπεζὰς ὅσον ἀφορᾷ τὸ σημεῖον τοῦτο. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου σχολίου διὰ τὰς σχετικὰς συνεπειὰς τῆς συγχωνεύσεως περιοριζόμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν κάτωθι φράσιν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω δημοσιευθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Βαρβαρέσου :

« ...Ἀφ' ἑτέρου ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ συγ-
 » κροτήσῃ τὴν Διοίκησιν τοῦ νέου αὐτοῦ Πιστωτικοῦ Ἰδρύματος ἀποδεικνύει
 » ὅτι ἡ ἄσκησις τῆς πίστεως ἐν Ἑλλάδι πρέπει νὰ βασίζεται ἀποκλειστικῶς
 » ἐπὶ τῶν ἀρχῶν καὶ κριτηρίων τῆς καθαρῶς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ μάλιστα
 » τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως ὅχι ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν σήμερον καὶ ὅπως
 » λειτουργεῖ εἰς τὰ σύγχρονα Κράτη, ἀλλ' ὅπως ἐλειτούργει πρὸ πεντηκον-
 » ταετίας καὶ πλέον, ὅποτε μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ἥτο ἡ πραγματοποίησις κέρ-
 » δους, ἡ δὲ ἐπιδίωξις οἰουδήποτε κοινωνικοῦ σκοποῦ ἐθεωρεῖτο ξένη πρὸς
 » τὸν προορισμὸν καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῆς. »

Ἀσχέτως, ἄλλως τε, πρὸς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον συνεκροτήθη ἡ Διοίκησις τῆς νέας Τραπεζῆς, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ὅλη ἔκτοτε ἐξέλιξις τῆς τραπεζικῆς μας πολιτικῆς ὀδηγεῖ εἰς ἀνάλογα συμπεράσματα. Ἡ διαχείρισις τῶν Κρατικῶν Ἐφοδίων ἀφηρέθη ἀπὸ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν καί, ἀντὶ νὰ δοθῇ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, σύμφωνα μὲ τὴν παγίαν τακτικὴν τοῦ Κράτους ὅπως ἐμπιστεύεται εἰς τὰς αἰωνοβίους παραδόσεις καὶ τὴν λαμπρὰν ὀργάνωσιν τοῦ Ἰδρύματος τούτου κάθε κρατικὴν ἢ παρακρατικὴν ἐργασίαν, ἐδόθη εἰς τὴν μικροτέραν καὶ στερουμένην κάθε σχετικῆς πείρας καὶ ὀργανώσεως Ἑμπορικὴν Τράπεζαν. Ἡ στέγασις τῶν προσφύγων ἀνατίθεται εἰς τὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν ἡ ὁποία, ἐνῶ στερεῖται ὑποκαταστημάτων καὶ ἀναλόγου ὀργανώσεως, διεκδικεῖ συγχρόνως καὶ τὴν Διαχείρισιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας, ἐνεργουμένην μέχρι σήμερον ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Τέλος σχεδιάζεται ἡ ἀνάθεσις μακροπροθέσμου βιομηχανικῆς πίστεως εἰς νέον ἰδρυθησόμενον Ὁργανισμόν, σύμφωνα μὲ τὰ γραφέντα εἰς τὸν τύπον καὶ τὰς σχετικὰς δηλώσεις τοῦ κ. Ἑμμ. Τσουδεροῦ¹, ἐνῶ εἶναι γνωστὸς ὁ ὑποδειγματικὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἤσκησε ἀπὸ τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τὸν κλάδον τοῦτον ἐργασιῶν καὶ ἡ σχετικὴ πείρα καὶ ὀργάνωσίς της.

Εἶναι προφανὲς ὅτι « δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται ». Καὶ εἶναι ἐπίσης προφανὲς ὅτι ἡ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως δημιουργηθεῖσα νέα Τράπεζα

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 186.

οὐδόλως ἀντιδρᾷ εἰς τὴν τοιαύτην διανομὴν τῶν ἱματίων της. Διότι ἡ χαραχθεῖσα νέα πολιτικὴ τῆς ἐπεφύλαξε τὸν περὶ ὀρισμὲνον ρόλον μιᾶς κοινῆς Ἑμπορικῆς Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας ἡ δραστηριότης θὰ ἀσκηταὶ βάσει τῶν συνήθων ἐμπορικῶν κριτηρίων χωρὶς ἄλλην εὐρυτέραν φιλοδοξίαν ἐξυπηρετήσεως γυνικωτέρων σκοπῶν.

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι, ἐνῶ ἐπιχειρεῖται μία προγραμματικὴ ἀπογύμνωσις ἀπὸ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις καὶ τὰς γενικωτέρας ἐπιδιώξεις τῆς παλαιᾶς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, εἰς τὸν νόμον περὶ συγχωνεύσεως προβλέπεται παραλλήλως ὅτι θὰ δοθῇ ἓνας ἐντονώτερος κρατικὸς χαρακτήρ εἰς τὴν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως προελθοῦσαν νέαν Τράπεζαν διὰ τῆς προνομιακῆς ἐκδόσεως 10.000 νέων μετοχῶν ὑπὲρ τῶν Εὐαγῶν Ἰδρυμάτων, τῶν Ν.Π.Δ.Δ. ἢ καὶ τοῦ Κράτους. Ἡ κατάφωρος αὕτη ἀντινομία οὐδένα πρέπει νὰ ἐκπλήττη. Ὅπως ἐπίσης οὐδένα πρέπει νὰ ἐκπλήττη καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ἀχρηστεύονται διὰ τῆς συγχωνεύσεως 600 ὑπάλληλοι, τῶν ὁποίων ἡ νέα Τράπεζα καλεῖται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ πρόβλημα, αἱ ξυλευόμεναι εἰς βάρος αὐτῆς ἄλλαι Τράπεζαι ἢ ὁ προβλεπόμενος νέος Ὄργανισμός διὰ τὴν βιομηχανικὴν πίστιν¹ θὰ χρειασθοῦν παραλλήλως νὰ ὀργανώσουν ἐξ ὑπαρχῆς νέας ὑπηρεσίας καὶ θὰ ἐπιβαρύνουν μοιραίως τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας.

Εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα τοῦ αὐτοσχεδιασμοῦ μιᾶς ἀνεδαφικῆς συγχωνεύσεως θὰ ἐξακολουθῇ ἐπὶ μακρὸν νοθεῦον τὸ τραπεζικόν μας σύστημα καὶ ἐμποδίζον οἰανδήποτε προσπάθειαν ὀρθολογιστικῆς του ὀργανώσεως.

1. Εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν ἔκθεσιν πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος τὸ σχέδιον ἰδρύσεως νέας Τραπεζῆς διὰ τὴν βιομηχανικὴν πίστιν ἐμφανίζεται ὡς ἑξῆς: «Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θεωροῦμεν ἐπ'ἀναγκας νὰ τολίσωμεν ὅτι εἰς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων κλάδων τῆς τραπεζικῆς πίστεως, ἡ μεσοπρόθεσμος καὶ μακροπρόθεσμος βιομηχανικὴ πίστις, ἔχει ἀνάγκην πλήρους συστηματοποιήσεως, καὶ συνεπῶς ἐνδείκνυται ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.» (Σελ. XLV.) Τοιοῦτοτρόπως διασαφηνίζεται ὅτι ἡ βραχυπρόθεσμος βιομηχανικὴ πίστις θὰ παραμείνῃ πάντως εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Ἑμπορικῶν Τραπεζῶν, ὅπως ὑπεστηρίξαμεν ἀνωτέρω εἰς σελ. 187. Δὲν διευκρινίζεται ὅμως ἂν πρόκηται νὰ ἰδρυθῇ νέος Ὄργανισμός, ὡς εἶχεν ἀναγγεῖλει ὁ κ. Ἑμμ. Τσουδερός εἰς τὰς σχετικὰς δηλώσεις του, ἢ ἂν ὁ κλάδος αὐτὸς θὰ ἀνατεθῇ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν, ὅπως ψιθυρίζεται. Πάντως καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίπτωση ἡ ἀνάγκη ὀργανώσεως νέων ὑπηρεσιῶν, στερουμένων μάλιστα πείρας καὶ παραδόσεως, θὰ ἐμφανισθῇ ὅπωςδῆποτε, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ ὑπάρχουσαι ἤδη ἀντιστοιχοὶ ὑπηρεσίαι τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καταργοῦνται. Τὴν κατάργησιν, ἄλλως τε, αὐτὴν προβλέπει καὶ ὁ καταρτισθεὶς ἐν σχεδίῳ ὀργανισμός τῆς νέας ἐκ τῆς συγχωνεύσεως προελθούσης Τραπεζῆς, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ χειριζομένη τὸν κλάδον τοῦτον ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας Διεύθυνσις Βιομηχανικῆς Πίστεως δὲν ἀναφέρεται πλέον.

Ι Χ

Η ΝΕΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η πολιτική τῆς συγχωνεύσεως ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν ἐξ αὐτῆς προελθοῦσαν νέαν Τράπεζαν τὸ μέγα ἔργον τοῦ ὑποβιβασμοῦ τοῦ τόκου διὰ τῆς μειώσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων. Κατὰ ποῖον τρόπον θὰ διετίθετο ἡ τοιαύτη μείωσις τῶν γενικῶν ἐξόδων πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ δι' ὃν προωρίζετο δὲν καθωρίσθη ποτὲ σαφῶς. Ἀντιθέτως μάλιστα, ὅπως λεπτομερῶς ἐξετέθη εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, ἡ ἐν προκειμένῳ κυβερνητικὴ πολιτικὴ ἠκολούθησε κατὰ καιροὺς δύο διαφόρους κατευθύνσεις.

Ἀσχέτως ὅμως πρὸς τὰς διακυμάνσεις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, εἶναι βέβαιον ὅτι κάθε συγχώνευσις ἔχει ὡς φυσικὴν συνέπειαν τὴν ἐπίτευξιν ὠρισμένων οἰκονομιῶν. Καὶ τὰς οἰκονομίας αὐτὰς δυνάμεθα νὰ ὑποδιαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας.

Ἡ πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει ἐκείνας αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦνται αὐτομάτως διὰ τῆς καταργήσεως τῶν διπλῶν ἐξόδων Διοικήσεως καὶ περιορισμοῦ τῆς γραφικῆς ὕλης, τῶν δημοσιεύσεων, τῶν ἐνοικίων καὶ φωτισμοῦ εἰς τὰ συγχωνεούμενα περιφερειακὰ καταστήματα κλπ. Τὸ πλεονέκτημα ὅμως τῆς ἀμέσου πραγματοποιήσεως τῶν τοιούτων οἰκονομιῶν ἀντισταθμίζεται ἀπὸ τὸ μειονέκτημα ὅτι τὸ σύνολον αὐτῶν εἶναι σχετικῶς μικρόν, ἂν μὴ ἀσήμενον. Εἰς τὴν περίπτωσιν, ἐπὶ παραδείγματι, τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγάλων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, αἱ οὕτω δυνάμεναι νὰ ἐπιτευχθοῦν αὐτόματοι οἰκονομίαι εἶναι ζήτημα κατὰ πόσον ἀντιστοιχοῦν εἰς ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὸ 2% τοῦ συνόλου τῶν γενικῶν τῶν ἐξόδων.

Ἡ δευτέρα κατηγορία οἰκονομιῶν περιλαμβάνει ἐκείνας αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθοῦν διὰ τῆς ἀπολύσεως τοῦ καταστάντος, λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως, ὑπεραρίθμου προσωπικοῦ. Καὶ εἶναι προφανὲς ὅτι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει τὰς πλέον σημαντικὰς οἰκονομίας. Διότι αἱ πάσης φύσεως δαπάναι διὰ τὸ προσωπικὸν ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν Τραπεζῶν¹. Καὶ προκειμένου περὶ τῶν δύο συγχωνευθεισῶν Τραπεζῶν ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ὑπερβολικὸς ὁ ὑπολο-

1. Σύμφωνα μὲ τοὺς εἰς σελ. 91 δοθέντας ἀνωτέρω ἀριθμούς, εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἐπὶ συνόλου γενικῶν ἐξόδων διὰ τὸ 1952 ἐκ Δρχ. 203 δισεκ., μὴ συμπεριλαμβα-

γισμὸς ὅτι δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πλεονάζον ποσοστὸν τοῦ πάσης φύσεως συνολικοῦ προσωπικοῦ των κυμαινόμενον μεταξὺ τοῦ 20 - 25 % , ἀναλόγως τῆς αὐστηρότητος τῶν οἰκονομικῶν κριτηρίων βάσει τῶν ὁποίων ἤθελεν ἐνεργηθῇ ἡ συγχώνευσις.

Ἄλλ' ἡ κατηγορία αὕτη τῶν οἰκονομιῶν δὲν ἐπιτυγχάνεται αὐτομάτως, ὅπως ἡ πρώτη. Διὰ τὴν δημιουργίαν ἐνὸς τόσοῦ μεγάλου περιθωρίου περικοπῆς τῶν δαπανῶν εἶναι προφανὲς ὅτι χρειάζεται ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς ἡ ρ ω ι - κ ῆ ς π ο λ ι τ ι κ ῆ ς , βασιζομένης ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν θεωρίαν τῆς οἰκονομικότητος καὶ ἀγνοούσης τελείως κάθε κοινωνικὴν ἄποψιν εἴτε ἀντίδρασιν τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἡ συγχώνευσις, ἐπομένως, αὕτη καθ' ἑαυτὴν δὲν ἀποτελεῖ μίαν πανάκειαν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐπιτυχίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ τὸν βαθμὸν ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου.

Οἱ ἐνεργήσαντες τὴν συγχώνευσιν, παρ' ὅλον ὅτι ἀρχικῶς τὴν ἐνεφάνισαν ὡς θαυματουργὸν φάρμακον, εἶχον προφανῶς ἔκτοτε ὑπ' ὅψιν τὰς δυσκολίας τοῦ ἐγχειρήματος. Δι' ὃ καὶ παραλλήλως πρὸς τὴν ἀναγγελίαν τοῦ μέτρου ἐγένετο λόγος ὅχι μόνον περὶ ἀπολύσεως χιλιάδων ὑπεραριθμῶν ὑπαλλήλων ἀλλὰ καὶ περὶ ἀνάγκης περικοπῆς τῶν μεγάλων τραπεζικῶν μισθῶν. Ἐπρόκειτο, δηλαδή, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς συγχωνεύσεως νὰ ἐπιδιωχθῇ τόσο ἡ ἀριθμητικὴ μείωσις τοῦ προσωπικοῦ ὅσον καὶ ἡ συμπίεσις τῶν ἀποδοχῶν του.

Ἄς ἴδωμεν τώρα κατὰ ποῖον τρόπον ἐφηρμόσθη ἡ οὕτω προγραμματισθεῖσα ἥρωικὴ αὕτη πολιτικὴ. Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἔχομεν ὑπ' ὅψιν μας, ἐν προκειμένῳ, εἶναι τὸ σχέδιον ὀργανισμοῦ τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς νέας Τραπεζῆς, τὸ κατατεθὲν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καὶ ὑπὸ ψήφισιν Σχέδιον Νόμου « περὶ ρυθμίσεως ζητημάτων τινῶν προσωπικοῦ συγχωνευομένων Ἀνωνύμων Τραπεζικῶν Ἐταιρειῶν καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων » καὶ ὠρισμέναι δηλώσεις τῶν ἀρμοδίων περὶ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπολυθησομένων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐντεῦθεν οἰκονομιῶν.

Ἡ κυριώτερα παρατήρησις, βάσει τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπολυθησομένων ὑπαλλήλων. Διότι, σύμφωνα μὲ τὴν εἰσηγητικὴν ἐκθεσιν τοῦ ἐκκρεμοῦς ἐνώπιον τῆς Βουλῆς Σχεδίου Νόμου, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται κατωτέρω ἀναλυτικώτερον λόγος, οἱ καταθέσαντες αὐτὸ ἀρμόδιοι Ὑπουργοὶ δηλοῦν πρὸς τὴν Βουλὴν ὅτι, κατόπιν ἐπεμβάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐργασίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπολυθησομένων ἐκ τοῦ πλεονάζοντος προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ 2.000 θὰ περιορισθῇ εἰς ποσοστὸν κάτω τοῦ τρίτου. Βάσει ἄλλων ἡμιεπισήμων πληροφοριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον, ὁ ἀριθμὸς τῶν οὕτω ἀπολυθησομένων ὑπολογίζεται εἰς

νομένων τόκων, ἀποσβέσεων καὶ προβλέψεων ἐπισφαλῶν, αἱ πάσης φύσεως δαπάναι διὰ τὸ προσωπικόν, ἤτοι ἀποδοχαί, εἰσφοραὶ εἰς Ἀσφ. Ταμεῖα καὶ φόροι, ἀνέρχονται εἰς Δρχ. 171 δισεκ., ἀναλογοῦν δηλαδή εἰς τὰ 85 % τοῦ συνόλου.

600, πράγμα τὸ ὁποῖον συμπίπτει μὲ τὴν ὡς ἄνω δήλωσιν τῶν Ὑπουργῶν, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς προστίθενται καὶ ἄλλοι 150 ἀνήκοντες εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Πάντως, βάσει καὶ τῶν τελευταίων τούτων πληροφοριῶν, τὸ ἀνώτατον ὄριον τῶν ἀπολυθησομένων δὲν πρόκειται νὰ ὑπερβῇ τοὺς 750, ἔναντι τῆς προγραμματισθείσης ἀρχικῶς καὶ ὁμολογουμένης ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους Ὑπουργοὺς ἀπολύσεως 2.000 ὑπαλλήλων. Ἡ τοιαύτη μάλιστα ἔξοδος τῶν ὑπεραρίθμων γίνεται διὰ χορηγήσεως πλασματικῶν συνταξίμων ἐτῶν εἰς βάρος τῆς Τραπεζῆς. Ἐπομένως ἡ δημιουργηθεῖσα παρὰ τῆς συγχωνεύσεως ὀργανικὴ εὐχέρεια ἀπολύσεως 20-25% τοῦ συνόλου τοῦ προσωπικοῦ τῆς νέας Τραπεζῆς χρησιμοποιεῖται μόνον διὰ ποσοστὸν 12% αὐτοῦ.

Δὲν πρόκειται, καθ' οἷονδήποτε τρόπον, νὰ ἐπικρίνωμεν τὸν ἐπιβαλλόμενον αὐτὸν μετριασμὸν τῶν κοινωνικῶν συνεπειῶν τῆς συγχωνεύσεως. Ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἐπισημάνωμεν τὸ οὕτω δημιουργούμενον βασικὸν ρῆγμα εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐπαγγελίας τῆς συγχωνεύσεως περὶ ἀπαλλαγῆς τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς ἀπὸ τὰ παρασιτικά βάρη καὶ ἀντιστοίχου μειώσεως τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος. Ἐξ ἄλλου ἡ τελευταία Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἶχε προγραμματίσει τὴν διευκόλυνσιν τῆς ἐξόδου 500 ὑπαλλήλων, ἥτοι τοῦ 12% τοῦ συνολικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, καὶ εἶχεν ἤδη πραγματοποιήσει τὴν ἔξοδον 207 ἐξ αὐτῶν. Ὅλα δὲ αὐτὰ χωρὶς καμμίαν συγχώνευσιν καὶ καμμίαν ἀναστάτῳσιν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι φυσικὸν νὰ προβάλῃ ἡ ἀπορία διὰ ποῖον λόγον ἔγινεν ἡ συγχώνευσις. Μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπόλυσις ὀλίγων ἐπὶ πλεον ὑπαλλήλων;

Μία ἄλλη βασικὴ παρατήρησις ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ἐν γένει δαπανῶν διὰ τὸ προσωπικὸν ἀφορᾷ τὴν καθιερουμένην ὑπὸ τοῦ νέου ὀργανισμοῦ πλήρη ἐξίσωσιν, ἀπὸ ἀπόψεως ἀποδοχῶν, ἐπιδομάτων καὶ πάσης φύσεως οἰκονομικῶν ὄρων, μεταξὺ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Δὲν παραγνωρίζομεν, βεβαίως, τὴν ὀργανικὴν ἀνάγκην τῆς ἐξισώσεως τῶν ἐν γένει ἀποδοχῶν τοῦ διαφορετικῆς προελεύσεως προσωπικοῦ τῆς νέας Τραπεζῆς. Ἀλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι τὴν μοιραίαν αὐτὴν συνέπειαν εἶχον τελείως ἀγνοήσει οἱ ἀποφασίσαντες τὴν συγχώνευσιν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν καὶ χωρὶς νὰ συμβουλευθοῦν, ἐπὶ τέλους, κάποιον ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ τερατώδης ἀσυνέπεια μεταξὺ τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς συγχωνεύσεως γίνεται κατὰφωρος.

Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ ἐν γένει ἀποδοχαὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἦσαν ἀνέκαθεν ἀνώτεραι τῶν ἀντιστοίχων ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Διὰ τῆς καθιερουμένης, ἐπομένως, ἐξισώσεως εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἓνα σημαντικὸν μέρος τῶν πάσης φύσεως οἰκονομικῶν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν αὕξησιν τῶν ἀποδοχῶν

τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Οἱ ἐνεργήσαντες τὴν συγχώνευσιν εἶχον, ἄραγε, ποτὲ σκεφθῆ τὴν μοιραίαν αὐτὴν συνέπειαν τοῦ ἐγχειρήματος ; Καὶ ἀνῆκε, πράγματι, εἰς τὰς προθέσεις των ἡ σημαντικὴ αὕξησις τῶν ἀποδοχῶν 1650 περίπου ὑπαλλήλων ὅταν ὠμίλουν περὶ σκληρῶν οἰκονομιῶν καὶ μειώσεως τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος ; Ἡ μήπως διὰ τῆς συγχωνεύσεως δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀσκήσουν οἰκονομικὴν ἀλλ' ἀπλῶς κοινωνικὴν πολιτικὴν, εἰς τρόπον ὥστε ἐν μέρος τοῦ σχετικῶς ὑψηλοῦ εἰσοδήματος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς νὰ ἐνισχύσῃ τὸ μικρότερον εἰσόδημα τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ;

Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι ἓνα σημαντικὸν μέρος τῶν θυσιῶν, τὰς ὁποίας ἐπιβάλλουν εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὁ ἐν σχεδίῳ ὀργανισμὸς τῆς νέας Τραπεζῆς καθὼς καὶ τὸ ἐκκρεμὲς ἐνώπιον τῆς Βουλῆς Σχέδιον Νόμου, πρόκειται νὰ διατεθῇ πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ὅπως εἶναι ἐπίσης προφανὲς ὅτι, ἂν ἀντὶ τῆς ἀμελετήτου καὶ ἀνεδαφικῆς συγχωνεύσεως παρέμενον ἐν λειτουργίᾳ αἱ δύο Τράπεζαι, μὲ φυσικὴν συνέπειαν τὴν διατήρησιν τοῦ παλαιοῦ μισθολογίου τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, καὶ παραλλήλως ἐφηρμόζετο πλήρως τὸ πρόγραμμα οἰκονομιῶν τῆς τελευταίας Διοικήσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ σὺ ν ο λ ο ν τ ῆ ς ἐ π ι β α ρ ὕ ν σ ε ω ς τ ῆ ς ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ ς μ α ς ζ ω ῆ ς ἐ κ τ ῶ ν γ ε ν ι κ ῶ ν ἐ ξ ὁ δ ῶ ν τ ῶ ν δ ὡ ο Τ ρ α π ε ζ ῶ ν θ ἄ ῆ τ ο ἄ σ φ α λ ῶ ς μ ι κ ρ ὅ τ ε ρ ο ν τ ῆ ς ἀ ν τ ι σ τ ο ἴ χ ο υ ἐ π ι β α ρ ὕ ν σ ε ω ς ἐ κ τ ῆ ς λ ε ι τ ο υ ρ γ ί α ς τ ῆ ς ν έ α ς Τ ρ α π έ ζ η ς .

Αἱ ὡς ἄνω γενικαὶ παρατηρήσεις εἶναι ἤδη ἀρκεταὶ διὰ νὰ ἀποδείξουν κατὰ ποῖον τρόπον ἐξειλίχθη ἐν τῇ ἐφαρμογῇ της ἡ τόσον θορυβωδῶς προβληθεῖσα ἡ ρ ω ι κ ῆ π ο λ ι τ ι κ ῆ τῆς συγχωνεύσεως. Παραλλήλως, ὅμως, πρὸς τὰς ἀπορίας αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦνται ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάγκην ἢ τὴν σκοπιμότητα τῆς συγχωνεύσεως ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς, ὑπάρχει καὶ ἐν ἄλλο σημεῖον χρῆζον διευκρινήσεως. Καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι σχετικὸν μὲ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν τὴν 9ην Ἀπριλίου 1953 ὑπερυποτίμησιν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν ἀναγγελίαν τοῦ μέτρου τούτου ἐτονίσθη ὅλως ἰδιαιτέρως ὅτι ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις ἐμελέτα τὴν ἐφαρμογὴν του ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἦτο ἀκόμη Ἀντιπολίτευσις. Καὶ ὅτι, ὅταν ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην διακυβερνήσεως τῆς χώρας, ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν πραγματοποιήσειν τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μέτρου προϋποθέσεων.

Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως καὶ τὰ πρὸς ὑποστήριξίν της ἐπιτρατευθέντα ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύουν ὅτι μέχρι τέλους Ἰανουαρίου 1953 οὔτε ἀπλῇ σκέψις ὑπῆρχεν εἰς τὸ οἰκονομικὸν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως περὶ τοιαύτης ὑποτιμῆσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος. Διότι, ὅπως ἐξηγήσαμεν

λεπτομερῶς εἰς προηγούμενον κεφάλαιον¹, λόγῳ τῆς τοιαύτης ὑποτιμήσεως ἐλαττοῦνται οὐσιωδῶς οἱ κίνδυνοι τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐκ τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων καὶ τῶν « παγωμένων πιστώσεων ». Ἐπομένως θὰ πρέπη νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὅσα ἐλέχθησαν τότε περὶ ἐπικειμένου κινδύνου πτωχεύσεως τῆς Τραπεζῆς ἐκ τῶν αἰτίων τούτων ἢ δὲν εἶχον τὴν θέσιν των ἢ ἐλέγοντο ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τοῦ γεγονότος ὅτι μετ' ὀλίγον δὲν θὰ εἶχον πλέον καμμίαν οὐσιαστικὴν σημασίαν...

Ἐξ ἄλλου εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ εἰς τόσον σοβαρὸν ποσοστὸν ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος δημιουργεῖ, ἀπὸ στενῶς ἐπαγγελματικῆς ἀπόψεως, καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα εἰς μίαν τραπεζικὴν ἐπιχείρησιν. Διότι διπλασιάζει αὐτομάτως τὸν κύκλον ἐργασιῶν της, προκειμένου περὶ εἰσαγωγικοῦ ἢ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου ὡς καὶ ἐπὶ πάσης ἐργασίας συναλλάγματος. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι εἰς τοὺς κλάδους αὐτοὺς ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα εἶχεν ἰδιαιτέρως ἐξέχουσαν θέσιν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀντίστοιχος διπλασιασμὸς τῶν σχετικῶν προμηθειῶν καὶ ἄλλων ὠφελειῶν της νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ ἀμφισβητηθῇ.

Γενικώτερον, ἄλλως τε, καὶ παρὰ τὴν προσωρινῶς συνεχιζομένην ἀντιπληθωρικὴν πολιτικὴν, ἡ βαθμιαία προσαρμογὴ τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν εἰς τὴν νέαν ἰσοτιμίαν τοῦ νομίσματος θὰ ἔχῃ ὡς φυσικὴν συνέπειαν τὴν, ὅχι βεβαίως αὐτόματον ἀλλὰ πάντως ἀναπόφευκτον εἰς τὸ προσεχὲς ἢ ἀπώτερον μέλλον, αὔξησιν τῶν τραπεζικῶν χορηγήσεων. Τοιουτοτρόπως ὁμως ἐξαφανίζεται ἡ βασικὴ αἰτία τῆς κρίσεως τὴν ὁποίαν διῆλθεν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα διαρκοῦντος τοῦ 1952. Καὶ ἡ ὑπὸ τὰς γνωστὰς συνθήκας δραματικὴ συγχώνευσις της τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1953 ἀποδεικνύεται ὅτι στερεῖται οἰουδήποτε οὐσιαστικοῦ περιεχομένου εἴτε λογικοῦ ἐρείσματος ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς μελετωμένης ἀπὸ ἔτους περίπου νομισματικῆς πολιτικῆς...

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλο σημεῖον ἀποδεικνύον τὴν πλήρη ἀσυνέπειαν καὶ τὴν ἀνυπαρξίαν οἰουδήποτε ὀργανικοῦ δεσμοῦ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας. Εἶναι γνωστὸν ποία ἐξαιρετικὴ σημασία, δικαίως ἢ ἀδίκως, ἀπεδόθη ἀπὸ τοὺς ἐνεργήσαντας τὴν συγχώνευσιν εἰς τὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐκ τῶν ἐν γένει οἰκονομικῶν παροχῶν της πρὸς τὸ προσωπικόν. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ἐγένεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τόσος λόγος περὶ σοβαρᾶς μειώσεώς των. Ἄλλ' ἐὰν πράγματι ἐμελετᾶτο ἀπὸ ἐνὸς περίπου ἔτους ἢ τόσον σοβαρὰ ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος, ὑπῆρχε λόγος συγχωνεύσεως τῆς Τραπεζῆς, λήψεως συμπληρωματικῶν νομοθετικῶν μέτρων καὶ γενικῆς ἀναστατώσεως διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς αὐτός; Καὶ δὲν θὰ ἦτο ἀρκετὴ ἡ ἀναστολὴ κάθε ἀναπροσαρμογῆς τῶν παροχῶν αὐτῶν πρὸς τὸ διαμορφούμενον, λόγῳ τῆς ὑποτιμήσεως, νέον ἐπίπεδον τιμῶν ἢ ἔστω καὶ ἡ ἐν μικροτέρῳ, κατ' ἀναλογίαν, βαθμῶ ἀνα-

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 37.

προσαρμογή των, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπέλθῃ αὐτόματος ὁ κουφισμὸς τῆς Τραπεζῆς;

Ἀντὶ μιᾶς τόσο ἀπλῆς ἀλλὰ καὶ αὐτομάτου λύσεως, ἐὰν πράγματι ἡ ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος ἐμελετᾶτο ἀπὸ ἔτους, πῶς ἀντιμετωπίσθῃ τὸ ζήτημα; Ἐν πρώτοις ὁ αὐτοσχεδιασμὸς τῆς συγχωνεύσεως ἐρρίφθη εἰς τὸ κενὸν χωρὶς καμμίαν ὀργανικὴν σύνδεσιν μὲ τὴν μελετωμένην γενικωτέραν νομισματικὴν πολιτικὴν. Ἀντιθέτως, ἐνεφανίσθη καὶ ἦτο πράγματι μέτρον τείνον εἰς τὴν συμπίεσιν καὶ σταθεροποίησιν τῶν ὑφισταμένων τότε οἰκονομικῶν καὶ νομισματικῶν συνθηκῶν. Ὅταν ἠκολούθησεν ἡ ὑποτίμησις τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, τὸ ἀρχικὸν πρόγραμμα ἐγκατελείφθη μοιραίως. Διότι μετὰ τὴν τόσο οὐσιώδη ἀλλοίωσιν τῶν νομισματικῶν μας συνθηκῶν δὲν ἦτο πλέον δυνατόν νὰ γίνῃ σοβαρὸς λόγος περὶ μειώσεως τῶν βασικῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Τοιουτοτρόπως ἡ ἔλλειψις οἰασδῆποτε θεωρητικῆς εἴτε πρακτικῆς συσχετίσεως μεταξὺ τῆς συγχωνεύσεως καὶ τῆς νομισματικῆς ὑποτιμήσεως εἶχεν ὡς πρώτην συνέπειαν τὴν ἐξίσωσιν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἰς ἐπίπεδον σημαντικῶς ὑψηλότερον.

Ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν σταματᾷ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Μετὰ τὴν ἀνατίμησιν τοῦ τιμαρίθμου ἡ καθιέρωσις ἐπιδόματος ἀκριβείας ζωῆς διὰ τοὺς μισθοσυντηρήτους δίδει ἐπὶ τέλους μίαν εὐκαιρίαν εἰς τὴν ἀρχικῶς σχεδιασθεῖσαν ἥρωικὴν πολιτικὴν νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων ἐφαρμοσθεῖσαν πολιτικὴν τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος. Ἀλλ' οὐτε καὶ αὐτὸ συμβαίνει. Τὸ ἐπίδομα ἀκριβείας ζωῆς χορηγεῖται, χωρὶς καμμίαν διαφοροποίησιν, εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῶν τριῶν μεγάλων Τραπεζῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἀποδοχαὶ πρὸ ὀλίγων μηνῶν κατηγγέλλοντο ὡς ὑπερβολικαὶ καὶ ὡς βαρύνουσαι δυσανάλογως τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας. Καὶ τοιουτοτρόπως καθιεροῦται ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνάγκης περαιτέρω ἀναπροσαρμογῆς των εἰς κάθε νέον βῆμα τῆς πολιτικῆς μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν.

Αἱ ὡς ἄνω παρατηρήσεις δὲν διατυποῦνται μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως ἐνθαρρύνουν οἰανδῆποτε ἐπιστροφὴν πρὸς τὴν ἥρωικὴν πολιτικὴν. Ἦσαν ἀπλῶς ἀπαραίτητοι διὰ νὰ καταδείξουν τὰς διακυμάνσεις, τὰς ἀντιφάσεις καὶ τὸ ὀργανικῶς ἀσυσχέτιστον τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν μέτρων τοῦ τελευταίου ἔξαμήνου. Διὰ κάθε στοιχειωδῶς σκεπτόμενον ἄνθρωπον μία μόνον λογικὴ ἐξήγησις ὑπάρχει μέσα εἰς τὸ χάος αὐτό. Ἡ πολιτικὴ τῆς ὑπερυποτιμήσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος δὲν ἐμελετᾶτο ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους. Καὶ ἡ προεργασία πρὸς δημιουργίαν τῶν σχετικῶν προϋποθέσεων εἶναι ἀνύπαρκτος. Διὰ τὴν νομισματικὴν ὑποτίμησιν ἰσχύει προφανῶς τὸ ἴδιον τὸ ὁποῖον διεπιστώσαμεν ἀνωτέρω προκειμένου περὶ τῆς συγχωνεύσεως τῶν Τραπεζῶν. Ἦρκεσε καὶ δι' αὐτὴν ὁ αὐτοσχεδιασμὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου, ὅπως εἶχεν ἀρκέσει διὰ τὴν ἄλλην ἢ ἀντίστοιχος ἐγκεφαλικὴ προσπάθεια κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου...

Εἶδομεν ἄνωτέρω κατὰ ποῖον τρόπον ἡ ἡρωικὴ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως κατέληξε, διαδοχικῶς, εἰς μίαν πλήρη ἐγκατάλειψιν τῶν ἐπιδιωκομένων παρ' αὐτῆς βασικῶν σκοπῶν. Διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπομακρυνθησομένων ὑπαλλήλων καθωρίσθη τελικῶς εἰς 750, ἔναντι τοῦ δημιουργηθέντος ἐκ τῆς συγχωνεύσεως διπλασίου σχεδὸν περιθωρίου. Καὶ διότι αἱ βασικαὶ ἀποδοχαὶ τοῦ προσωπικοῦ, μετὰ τὴν ὑπερυποτίμησιν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, δὲν ἦτο πλέον δυνατόν νὰ μειωθοῦν. Ἀντιθέτως, μάλιστα, ἤρχισαν καὶ αὐταὶ παρακολουθοῦσαι τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἄλλων μισθωτῶν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς, καὶ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν ἰδίως ἀπορροφήσεως τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως 750 ὑπαλλήλων οἰκονομίας ἀπὸ τὴν καθιέρωσιν ἐνιαίου μισθολογίου καὶ διὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, δὲν ἀπέμεινεν ἄλλη διέξοδος ἀπὸ τὴν περικοπὴν διαφόρων ἐπιδομάτων πρὸς τὸ προσωπικὸν ὥς καὶ πάσης φύσεως ὑποχρεώσεων τῆς Τραπεζῆς. Τοιουτοτρόπως ἐπεστρατεύθη καὶ πάλιν ἡ νομοθετικὴ μηχανὴ καὶ κατηρτίσθη, κατατεθὲν εἰς τὴν Βουλὴν, ὅπου ἐκκρεμεῖ ἀκόμη, τὸ προκαλέσαν τόσον θόρυβον καὶ ἀνάλογον ἀναταραχὴν Σχέδιον Νόμου «περὶ ρυθμίσεως ζητημάτων τινῶν προσωπικοῦ συγχωνευομένων Ἀνωνύμων Τραπεζικῶν Ἐταιρειῶν καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων»¹.

Ἡ ἀνάγκη νέας νομοθετικῆς παρεμβάσεως ἀποτελεῖ μίαν περαιτέρω ἀποδείξιν τοῦ πνεύματος προχειρότητος καὶ αὐτοσχεδιασμοῦ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὁποίων κατηρτίσθη ὁ ἀρχικὸς Νόμος 2292/1953. Ἀποτελεῖ δὲ συγχρόνως καὶ πλήρη θεωρητικὴν καταδίκην τοῦ μέτρου τῆς συγχωνεύσεως, τὸ ὁποῖον εἶχε τότε προβληθῇ ὥς πανάκεια ὅλων τῶν δεινῶν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ ἀρχικὸς ἐκεῖνος Νόμος οὐδὲν προέβλεπε περὶ τοιούτων περικοπῶν, βασιζόμενος ἴσως εἰς τὰ ἄλλα ἐκ τῆς συγχωνεύσεως πλεονεκτήματα, περὶ τῶν ὁποίων ἐγίνε λόγος προηγουμένως. Ὅπως εἶναι ἐπίσης προφανὲς ὅτι, ἐφ' ὅσον τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα δὲν ἐπετεύχθησαν, οὔτε καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθοῦν εἰς τὴν πραγματικότητα, ἡ ὅλη συγχώνευσις ἦτο τελείως περιττή. Τὸ μόνον ἐνδεχομένως ἐνδεικνυόμενον μέτρον, ἐφ' ὅσον θὰ ἐκρίνετο ἀπαραίτητος ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν τριῶν Τραπεζῶν ἀπὸ τὰ διάφορα ἐπιδόματα καὶ τὰς ἄλλας ὑποχρεώσεις των, θὰ ἦτο ἡ ψήφισις τοῦ ἐκκρεμοῦς Σχεδίου Νόμου ὡς μέρους μιᾶς γενικωτέρας πολιτικῆς διοικητικῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν τριῶν μεγάλων Τραπεζῶν, σύμφωνα μὲ τὴν

1. Εἰς τὴν Εἰσηγητικὴν Ἐκθεσιν τοῦ Σχεδίου Νόμου τονίζεται ἐμφαντικῶς ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως ἀπολυθησομένων περιορίσθη ἀπὸ 2.000 εἰς 750 καὶ ὅτι ἀπεφεύχθη ἡ περικοπὴ τῶν ἤδη καταβαλλομένων μισθῶν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐργασίας, ὁ ὁποῖος συγχρόνως ἐπέτυχε καὶ τὴν ἐξίσωσιν τῶν μισθῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν...

σχετικήν υπόδειξιν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Βαρβαρέσσου¹, χωρὶς συγχωνεύσεις καὶ χωρὶς καμμίαν ἀναστάτῳσιν.

Ἄλλ' εἶναι, φαίνεται, μοιραῖον νὰ μὴ γίνῃ τίποτε σωστὸν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως μιᾶς γενικωτέρας διοργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Διότι ἐφ' ὅσον ὑπεβλήθη πρὸς ψήφισιν ἓνα τοιοῦτον γενικὸν Σχέδιον Νόμου, ἔστω καὶ κατὰ τρόπον καταφανῶς πρωθύστερον, εὐθὺς μετὰ τὴν ὑποβολὴν του ὑπέστη τὴν πλέον ἀπρόοπτον καὶ ἀδικαιολόγητον μεταβολήν. Ἡ Κυβέρνησις, λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀπεργιῶν, ἠναγκάσθη νὰ διαγράψῃ τὴν ἀρχικὴν διάταξιν τοῦ ὑπὸ κρίσιν Σχεδίου Νόμου βάσει τῆς ὁποίας αἱ παρ' αὐτοῦ προβλεπόμεναι περικοπαὶ ἠδύναντο νὰ ἐπεκταθοῦν καὶ εἰς τὰς ἄλλας Τραπεζάς. Τοιουτοτρόπως ἡ ἡρωικὴ πολιτικὴ τῆς πλήρους ἀπαλλαγῆς τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς ἀπὸ τὰ μεγάλα γενικὰ ἔξοδα τῶν Τραπεζῶν ὑφίσταται ὅχι ἀπλῶς ἓνα σοβαρὸν τραῦμα ἀλλὰ τὴν πλήρη καταδίκην της.

Διότι εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως ὅτι ἡ μόνη δυνατὴ δικαιολογία τῆς νομοθετικῆς παρεμβάσεως εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν ρύθμισιν τῶν πάσης φύσεως οἰκονομικῶν σχέσεων τῆς Τραπεζῆς μὲ τὸ προσωπικόν της εἶναι ἡ ἐξ αὐτῶν ὑπερβολικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς καί, πρὸ παντός, ἡ ἀντίθεσις των μὲ τὸ κοινὸν αἶσθημα καὶ τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων. Εἰς τὴν Εἰσηγητικὴν Ἐκθεσιν τοῦ ἐκκρεμοῦντος ἐνώπιον τῆς Βουλῆς Σχεδίου Νόμου, τὴν φέρουσιν τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν Ἐργασίας καὶ Ἐμπορίου, τονίζονται σχετικῶς τὰ ἑξῆς :

« ... Δι' αὐτοῦ ἐκρίθη ἀπαραίτητος καὶ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως καὶ χάριν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης νὰ καταργηθοῦν ὠρισμένα προνόμια ἐπιβαρύνοντα δυσαναλόγως τὸ κόστος τοῦ δανειζομένου διὰ τὴν παραγωγὴν χρήματος ἀλλὰ καὶ δημιουργοῦντα διάκρισιν προκλητικὴν διὰ τοὺς λοιποὺς ἐργαζομένους Ἕλληνας... »²

Ἄλλ' ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς καθίσταται ἀμείλικτον τὸ λογικὸν δίλημμα τὸ ὁποῖον καλοῦνται νὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ ὑπεύθυνοι διὰ τὸ Σχέδιον Νόμου. Ἐὰν αἱ καταργούμεναι παροχαὶ ἐπιβαρύνουν τόσο δυσαναλόγως τὸ κόστος τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος καὶ ἀποτελοῦν προκλητικὰ προνόμια, τότε διὰ ποῖον λόγον ἡ κατάργησίς των περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως δημιουργηθεῖσαν νέαν Τράπεζαν ; Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς φύσεώς της ἀσκεῖ μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν βαρῶν τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς, καὶ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα, ἡ ὁποία πιέζει διὰ

1. Ἰδε ἄνωτέρῳ σελ. 170.

2. Σημειωτέον ὅτι ὁ Ὑπουργὸς Ἐργασίας, κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ ὡς ἄνω Σχεδίου Νόμου, εἰς τὴν σχετικὴν του ἀγόρευσιν ἐχαράκτήρισεν ἔτι δριμύτερον τὰς καταργούμενας ὑποχρεώσεις, τονίσας ὅτι αὗται ἀποτελοῦν σκανδαλώδη προνόμια καὶ ὅτι εὐρίσκονται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς πᾶσαν ἔννοιαν δικαίου καὶ ἠθικῆς...

τῶν ἐξόδων της τὴν μεγαλυτέραν ἀλλὰ καὶ περισσότερον συμπαθῇ μᾶζαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, δὲν ἐπιβαρύνονται μὲ τὰ ἴδια ἀκριβῶς προκλητικὰ προνόμια ; Εἶναι προφανὲς ὅτι ἐν ἐκ τῶν δύο συμβαίνει : Ἡ αἱ σχετικαὶ παροχαὶ ἀποτελοῦν πράγματι προκλητικὰ προνόμια, ὁπότε ἡ κατάργησίς των δέον ἀπαραιτήτως νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Τραπεζας, ἢ, ἐφ' ὅσον κρίνονται λογικαὶ καὶ δίκαιαι διὰ τὰς τελευταίας, εἶναι ἡ θ ι κ ῶ ς ἀ πα ρ ά δ ε - κ τ ο ς ἡ μ ο ν ο μ ε ρ ῆ ς π ε ρ ι κ ο π ῆ τ ω ν εἰς μίαν Ἑμπορικὴν ἀποκλειστικῶς Τράπεζαν.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπιβάλλεται μία παρένθεσις. Διότι οἱ φέροντες τὴν εὐθύνην τοῦ καταπληκτικοῦ τούτου Σχεδίου Νόμου εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ δοκιμάσουν νὰ ἀντλήσουν ὠρισμένα ἐπιχειρήματα ἐκ τοῦ καταρτισθέντος ὑπὸ τῆς τελευταίας Διοικήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς Σχεδίου Νόμου, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινε λόγος εἰς προηγούμενον κεφάλαιον¹. Ἐτονίσσαμεν ἤδη κατ' ἀρχὴν, ἀνωτέρω, ὅτι οἱ αἰσθητοὶ σχετικὴ προσπάθεια εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη. Ἀλλὰ προφανῶς ἐνδείκνυται μία περισσότερον λεπτομερὴς ἔρευνα τοῦ θέματος.

Ἡ βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο Σχεδίων Νόμου ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι τὸ ἀρχικὸν τοιοῦτον ἦτο γενικὸν καὶ δὲν ἀφεώρα μόνον τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἀλλὰ τόσον τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ὅσον καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν². Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἢ στιγμὴν οἱ φέροντες τὴν εὐθύνην τοῦ ἀρχικοῦ Σχεδίου Νόμου ἐσκέφθησαν νὰ καθιερώσουν ἓνα μονομερὴ διαφορισμὸν εἰς βάρος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς³. Καὶ ὡς τοιοῦτον γενικὸν μέτρον, ἀποβλέπον εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν μεγάλων Τραπεζῶν ἀπὸ διάφορα βάρη, τὸ ἐμελέτησε, τὸ ἐτροποποίησε καὶ τελικῶς τὸ ἐνέκρινεν ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ. Τὸ ἀντίθετον, ἀκριβῶς, συμβαίνει μὲ τὸ ἐσχάτως ἐμφανισθὲν Σχέδιον Νόμου, κατόπιν τῆς τελικῆς τροποποιήσεώς του.

Ἄλλη σημαντικὴ διαφορὰ εἶναι ὅτι τὸ παλαιὸν Σχέδιον Νόμου ἐβάσιζε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπιδιωκομένων οἰκονομιῶν εἰς περικοπὴν διαφορῶν ἐπιβαρύνσεων τῶν Τραπεζῶν ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Συντάξεων, τοῦ κλάδου

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 128-130.

2. Συγκεκριμένως ἀφεώρα καὶ τὴν Ἑθνικὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐν σελ. 129 κειμένου του, δεδομένου ὅτι αὕτη ἔχει κοινὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα μὲ τὰς δύο ἄλλας Τραπεζας, καὶ τὸ προσωπικόν της, ὡς προερχόμενον ἐκ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ὑπάγεται εἰς τὸ αὐτὸ μισθολογικὸν καθεστῶς.

3. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ ἀρθρ. 6 θὰ εἶχεν ἐφαρμογὴν μόνον ἐπὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Τοῦτο ὅμως ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι μόνον εἰς αὐτὴν δὲν ὑπῆρχε περιορισμὸς ὀργανικῶν θέσεων εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμούς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἄλλας δύο Τραπεζας. Ἐπεδιώκετο δηλαδὴ ἡ ἐξομοίωσις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς τὰς ἄλλας δύο Τραπεζας καὶ ὅχι ἡ δημιουργία μονομεροῦς εἰς βάρος της διαφορισμοῦ, οἷαν προβλέπει τὸ ὑπὸ κρίσιν Σχέδιον Νόμου.

Ἀνεργίας τοῦ ΙΚΑ κλπ. Ἀντιθέτως, τὸ ὑπὸ κρίσιν Σχέδιον Νόμου, διὰ μιᾶς ἀμειλίκτου περικοπῆς τῶν πάσης φύσεως ἐπιδομάτων καὶ παροχῶν πρὸς τὸ προσωπικόν, ρίπτει ὁλόκληρον τὸ βάρος τῶν οἰκονομιῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ προσωπικόν. Θὰ ἠδύνατο βασίμως νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς ὅτι ἡ ἥρωικὴ πολιτική, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν της εἰς ὅλα τὰ ἄλλα σημεῖα, πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ κινδύνου ἐκ τῆς ἐξισώσεως τοῦ μισθολογίου τῶν δύο συγχωνευθεισῶν Τραπεζῶν ἐστράφη ἀκάθεκτος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν. Τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι λόγῳ τῆς ἀποτόμου αὐτῆς στροφῆς ἐλησμονήθησαν αἱ ἄλλαι ἐπιβαρύνσεις τῆς Τραπεζῆς, περὶ τῶν ὁποίων προέβλεπε τὸ παλαιὸν Σχέδιον Νόμου. Καὶ τοιοῦτοτρόπως παρέμειναν ἀχρησιμοποίητοι οἰκονομίαι Δρχ. 10 δισεκ. περίπου, αἱ ὁποῖαι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διατεθοῦν εἴτε πρὸς περαιτέρω μείωσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων εἴτε πρὸς ἀποφυγὴν τόσον σημαντικῆς περικοπῆς τῶν οἰκονομικῶν παροχῶν πρὸς τὸ προσωπικόν...

Πέραν τῶν βασικῶν αὐτῶν διαφορῶν τὸ νέον Σχέδιον Νόμου ἀκολουθεῖ τὴν ἀρχὴν ὅτι ἐφεξῆς αἱ σχέσεις αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς συμβάσεως ἐργασίας ρυθμίζονται μονομερῶς καὶ ἀξιοματικῶς ὑπὸ τοῦ ἐργοδότη μετ' ἔγκρισιν τῶν Ὑπουργῶν Ἐργασίας καὶ Ἐμπορίου. Ἀποκλείεται, δηλαδή, ἡ συμμετοχὴ τοῦ προσωπικοῦ εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων ἐργασίας του. Καὶ τοιοῦτοτρόπως καταργεῖται μονομερῶς μία θεμελιώδης ἀρχὴ τῶν συγχρόνων δημοκρατικῶν ἀντιλήψεων, ἡ ὁποία, μάλιστα, ἔχει προσφέρει τόσας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ὁμαλὴν ρύθμισιν τῶν διαφορῶν μεταξὺ ἐργοδότη καὶ ἐργαζομένου.

Ἄλλ' αἱ πρόσθετοι θυσίαι, τὰς ὁποίας καλεῖται νὰ εἰσφέρει τὸ προσωπικόν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὸν βωμὸν τῆς συγχωνεύσεως, δὲν σταματοῦν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Βάσει τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Σχεδίου Νόμου ἐπιτρέπεται ἡ καταγγελία τῆς Συμβάσεως Ἐργασίας οἵουδήποτε ἐργαζομένου εἰς τὴν Τράπεζαν, ἄνευ τῶν ἐγγυήσεων τοῦ Ὁργανισμοῦ, ρητῶς καθορίζοντος τὰς προϋποθέσεις καὶ τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόλυσις παντὸς ὑπαλλήλου. Τοιοῦτοτρόπως ὁλόκληρον τὸ προσωπικόν τίθεται ὑπὸ τὴν δαμόκλειον σπάθην μιᾶς ὁμαδικῆς ἐκκαθαρίσεως, ἡ ὁποία δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ βάσει ποιοτικῶν ἀλλ' οἰκονομικῶν κριτηρίων καὶ ἡ ὁποία, ὅπως συνήθως συμβαίνει εἰς ἀναλόγους περιστάσεις, θὰ πλήξῃ μοιραίως ὅχι τοὺς ἀχρηστους ἀλλὰ τοὺς διαθέτοντας ὀλιγωτέραν εὐκολίαν προσαρμογῆς πρὸς τὸ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως δημιουργηθὲν νέον κλῖμα...

Εἶναι ὅμως καιρὸς νὰ ἐρευνηθῇ καὶ ἡ πραγματικὴ σημασία τῶν ὑπὸ τοῦ νέου Σχεδίου Νόμου ἐπιδιωκομένων οἰκονομιῶν. Βάσει τῶν εἰς χεῖρας μας στοιχείων, τὸ σύνολον τῶν διαφορῶν ἐπιδομάτων πρὸς τὸ προσωπικόν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ δι' ὁλόκληρον τὴν χρῆσιν 1952 εἰς τὸ ποσὸν Δρχ. 30 δισεκ. περίπου, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Παιδικῆς Μερίμνης. Σημειωτέον ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ ἐλαττωθῇ διὰ τὸ 1953, λόγῳ τῆς ἐξόδου τῶν 207 ἀνωτέρων ὑπαλλήλων. Πάντως ἐκ τῶν ἐπιδομάτων τούτων τὸ

νέον Σχέδιον Νόμου καὶ ὁ ὑπὸ ἔγκρισιν Ὁργανισμὸς τῆς νέας Τραπεζῆς δὲν θίγουν τὰ κυριώτερα, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιβάρυνσις, βάσει τῶν στοιχείων τοῦ 1952, ἀνέρχεται εἰς τὸ συνολικὸν ποσὸν Δρχ. 21 δισεκ. περίπου¹. Ἐπομένως τὰ καταργούμενα ἐπιδόματα, παρ' ὅλον τὸ πολυάριθμον καὶ ποικιλώνυμον αὐτῶν, λόγῳ τῶν ὁποίων εἶναι τόσον εὐκολος ἡ δημιουργία ἐντυπώσεων, μόλις ἀνέρχονται εἰς τὸ συνολικὸν ποσὸν Δρχ. 9 δισεκ., ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα Δρχ. 2,5 δισεκ. ἀφοροῦν τὴν παιδικὴν μέριμναν.

Πρόκειται, δηλαδή, περὶ μιᾶς περικοπῆς ποσοστοῦ μικροτέρου τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ συνόλου τῶν παλαιῶν ἐπιδομάτων. Δεδομένης δὲ τῆς πλήρους ἐξομοιώσεως τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ὅχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τοὺς βασικοὺς μισθοὺς ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιδόματα, εἶναι προφανὲς ὅτι σοβαρὸν μέρος τῆς τοιαύτης οἰκονομίας θὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν συμμετοχὴν τοῦ προσωπικοῦ τούτου εἰς τὰ ὑψηλότερα ἐπιδόματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, δεδομένου ὅτι ταῦτα γενικῶς ὑπολογίζονται κατ' ἀναλογίαν τῶν βασικῶν ἀποδοχῶν. Κατόπιν αὐτῶν τί ἀπομένει ἀπὸ τὰς ὑπουργικὰς διαβεβαιώσεις περὶ καταργήσεως σκανδαλωδῶν προνομίων, ὅταν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ποσοστὸν τῶν καταργουμένων ἐπιδομάτων θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἰσχύη τόσον εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν;

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐπιδομάτων τὸ ὑπὸ κρίσιν Σχέδιον Νόμου ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ διαφόρους ἄλλας ὑποχρεώσεις, συνολικοῦ ποσοῦ Δρχ. 10 δισεκ. περίπου. Ἐξ αὐτῶν τὸ πλεόν σημαντικὸν εἶναι ποσὸν Δρχ. 6 δισεκ. δι' εἰσφορὰν τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεως, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ταμεῖου κατέβαλλεν ἀνελλιπῶς ἡ Τράπεζα, ὅπως ἀνεφέρθη προηγουμένως, καὶ ποσὸν Δρχ. 3,3 δισεκ. καταβαλλόμενον εἰς τοὺς κατὰ τὰ ἔτη 1946 καὶ 1947 ἐθελουσίως ἐξελθόντας ὑπαλλήλους διὰ διαφορὰν μεταξὺ συντάξεως καὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἀποδοχῶν μέχρι τῆς καταλήψεως τῶν ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταβαλλομένην παρὰ τῆς Τραπεζῆς ἀναλογίαν τῆς εἰσφορᾶς τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεως μᾶς ἐδόθη καὶ προηγουμένως² ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπισημάνωμεν τὴν οὕτω δημιουργουμένην ὑπερβολικὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς Τραπεζῆς. Διότι τὸ σύνολον τῶν ὑπὲρ τοῦ Ταμεῖου τούτου βαρῶν τῆς Τραπεζῆς εἶχεν ἀνέλθει, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἰς 15% τῶν βασικῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς αὐτὸν τὸ ἀρχικὸν Σχέδιον Νόμου ἐπεδίωκε τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Τραπεζῆς ἐκ τοῦ προσθέτου

1. Τὰ οὕτω διατηρούμενα εἶναι τὰ Οἰκογενειακὰ Ἐπιδόματα (8 δισεκ.), τὸ Ἐπίδομα Πολυετοῦς Ὑπηρεσίας (12,5 δισεκ.), τὰ Ἐξοδα Παραστάσεως Διευθυντῶν (150 ἐκ.) καὶ τὸ Ταμειακὸν Ἐπίδομα (300 ἐκ.).

2. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 123.

5 % της εργοδοτικής εισφορᾶς, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ κατέληγεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς οἰκονομίαν. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ τόσον ἀπλουστεροῦ αὐτοῦ κουφισμοῦ τῆς Τραπεζῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ σύμφωνος μὲ τὰς διεθνῶς ἰσχυροῦσας ἀσφαλιστικὰς ἀρχάς, προετιμήθη ἡ διατήρησις τῆς διπλῆς εργοδοτικῆς εισφορᾶς καὶ ἡ ἐπιβάρυνσις τοῦ προσωπικοῦ μὲ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἰδικῆς του εισφορᾶς. Ἡ ἥρωικὴ πολιτικὴ ἔπρεπεν, ἐπὶ τέλους, κάπου νὰ ἐκδηλωθῇ.

Δικαιότερα εἶναι ἡ ἐπιδιωκομένη διὰ τοῦ νέου σχεδίου Νόμου ἀπαλλαγὴ τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τὴν ἐκ Δρχ. 3,3 δισεκ. ἐπιβάρυνσιν διὰ τοὺς ἐθελουσίως ἐξελθόντας τῶν ἐτῶν 1946 καὶ 1947. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε κατ' ἐπανάληψιν ἀπασχολήσει τόσον τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ὅσον καὶ τὰς ἄλλας ἐνδιαφερομένας Τραπεζάς. Διότι πλὴν τοῦ σημαντικοῦ της ποσοῦ ἡ ἐπιβάρυνσις αὕτη συνετέλει καὶ εἰς τὴν χαλάρωσιν τοῦ ζήλου τοῦ ἐργαζομένου προσωπικοῦ, τὸ ὁποῖον ἔβλεπε παλαιοὺς συναδέλφους, πολὺ προώρως ἐξελθόντας, λαμβάνοντας τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς ἀποδοχάς, μάλιστα δὲ προσαρμοζομένας πρὸς τὰς ἐκάστοτε αὐξήσεις, χωρὶς νὰ προσφέρουν καμμίαν ἀπολύτως ὑπηρεσίαν πρὸς τὸ Ἰδρυμα.

Ἐπρόκειτο, πράγματι, περὶ ἑνὸς ἐκ τῶν ἀτυχεστέρων μέτρων τῆς πρώτης μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν περιόδου. Ἀλλ' ἐπρόκειτο, ἐν πάσῃ περιπτώσει, περὶ μιᾶς ἀνειλημμένης ὑποχρεώσεως τῶν μεγαλυτέρων Πιστωτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς χώρας ἔναντι ὠρισμένης κατηγορίας ὑπαλλήλων των. Σημειωτέον ὅτι ἡ σχετικὴ ἐπιβάρυνσις ἔβαινε κατ' ἔτος φθίνουσα, λόγῳ τῆς καταλήψεως ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας τῶν ἐθελουσίως ἐξελθόντων, ὅποτε ἡ ἀντίστοιχος ὑποχρέωσις τῆς Τραπεζῆς ἔτερματιζέτο. Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐτίθετο πάντοτε τὸ ζήτημα κατὰ πόσον τὸ ἠθικὸν τοῦτο μειονέκτημα, σοβαρώτατον δι' ἓνα Πιστωτικὸν Ἰδρυμα, ἀντεσταθμίζετο ἐπαρκῶς ἀπὸ τὴν προσφυγὴν εἰς τὴν νομοθετικὴν μηχανὴν πρὸς περικοπὴν μιᾶς ἐπιβαρύνσεως μικρᾶς ἀκόμη διαρκείας καὶ μελλούσης νὰ μειωθῇ σημαντικῶς κατὰ τὰ ἀμέσως προσεχῆ ἔτη. Ἀλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι μέσα εἰς τὴν καταβαλλομένην προσπάθειαν ἀναστηλώσεως τῆς πίστεως ὅλαι αἱ σκέψεις αὗται δὲν εἶχον καμμίαν θέσιν. Καὶ ἡ ἥρωικὴ πολιτικὴ προέβη, χωρὶς κανένα δισταγμόν, εἰς μίαν νέαν ὁρμητικὴν ἐκδήλωσιν.

Ὅλαι αὗται αἱ οὐσιαστικαὶ ἀλλὰ καὶ ἠθικαὶ ἀτέλειαι τοῦ ἐκκρεμοῦντος ἐνώπιον τῆς Βουλῆς Σχεδίου Νόμου καθιστοῦν προβληματικὴν τὴν τελικὴν του ψήφισιν. Ἀπόδειξις εἶναι ὅτι, ἐνῶ τοῦτο κατετέθη περὶ τὰ τέλη Μαΐου μὲ τὴν πρόθεσιν ἐσπευσμένης ψηφίσεώς του, παραμένει ἔκτοτε ἐκκρεμές. Λόγῳ τῆς δημιουργηθείσης ἀντιδράσεως, τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἶχον ὑπ' ὅψιν οἱ φέροντες τὴν εὐθύνην τοῦ Σχεδίου Νόμου, ἡ ψήφισις του ἀναβάλλεται διαρκῶς. Καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἥρωικὴ πολιτικὴ ὑφίσταται τὸν τελευταῖον της ἐξευτελισμόν. Εὐλόγως διερωτᾶται κανεὶς τί, ἐπὶ τέλους, πρόκειται νὰ γίνῃ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ μείωσις τοῦ κόστους τοῦ χρήματος ἢ,

βασικώτερον, διατὶ ἔγινεν ἡ ὅλη συγχώνευσις.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, προσγειωθείσαι εἰς τὴν πραγματικότητα ἔστω καὶ μεθυστέρησιν ἑνὸς περιόπου ἔτους, προέβησαν, ἐπὶ τέλους, εἰς μίαν ἐνέργειαν ἡ ὁποία τοποθετεῖ τὸ ὅλον ζήτημα ἐπὶ τῆς ὁρθῆς του βάσεως. Ἐδήλωσαν, δηλαδή, ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ δεχθοῦν περικοπὰς εἰς βάρος τοῦ προσωπικοῦ ὁμοίας ἀκριβῶς μετὰ ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐδέχθησαν αἱ Συνδικαλιστικαὶ Ὁργανώσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν γνωστὴν συμφωνίαν των μετὰ τὴν Διοίκησιν τοῦ τελευταίου τούτου Ἰδρύματος.

Τοιοιτοτρόπως ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ νευραλγικὸν σημεῖον τῆς διαρκῶς ἐπιδιωκομένης ἀλλ' οὐδέποτε πραγματοποιουμένης μειώσεως τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος. Διότι εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδεμία σοβαρὰ προσπάθεια πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ διὰ τῆς ἀπομονώσεως μιᾶς μόνον Τραπεζῆς ἢ ὁποία, παρ' ὅλον τὸν ὄγκον της, δὲν παύει νὰ εἶναι μιὰ ἀπλῆ ἐμπορικὴ Τράπεζα καὶ νὰ ἀποτελῇ ἓνα μόνον τροχὸν τοῦ ὅλου μας πιστωτικοῦ μηχανισμοῦ. Ἐξ ἄλλου, καὶ παρὰ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι αἱ καταργούμεναι διὰ τοῦ ἐκκρεμοῦς Σχεδίου Νόμου παροχαὶ κατηργήθησαν ἤδη εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος¹, εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ ζητούμεναι διὰ τοῦ ὑπὸ κρίσιν Σχεδίου Νόμου θυσίαι ἀπὸ τὸ προσωπικὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτεραι. Ἐὰν συνέβαινε τὸ ἀντίθετον οἱ ἀρμόδιοι Ὑπουργοὶ δὲν εἶχαν παρὰ νὰ ἐπισπεύσουν τὴν ὑπογραφὴν μιᾶς συμφωνίας μεταξὺ τῆς Διοικήσεως τῆς νέας Τραπεζῆς καὶ τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων τοῦ προσωπικοῦ της ὁμοίας ἀκριβῶς μετὰ τὴν γενομένην δεκτὴν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ψήφισις τοῦ Σχεδίου Νόμου θὰ ἦτο περιττὴ καὶ οὐδεὶς λόγος θὰ ὑπῆρχε νὰ δημιουργηθῇ ὅλη ἡ σχετικὴ ἀναστάτῳσις. Ἐφ' ὅσον τοῦτο ἀποφεύγεται τόσον ἐπιμελῶς, οἷοσδήποτε καὶ ὁποθενδῆποτε προερχόμενος ἀντίθετος ἰσχυρισμὸς διαψεύδεται ἀπὸ αὐτὰ τὰ πραγματικὰ γεγονότα.

Δὲν γνωρίζομεν ποῖαι καὶ πόσαι θυσίαι εἰς βάρος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο δεκταὶ κατὰ τὴν συμφωνίαν μεταξὺ Διοικήσεως καὶ Προσωπικοῦ τοῦ Ἰδρύματος. Διότι, παρ' ὅλην τὴν διαφήμισιν τῆς συμφωνίας ἐκείνης, οὐδὲν συγκεκριμένον ἀνεκοινώθη. Καὶ ἡ Ἐκθεσις τῆς Διοικήσεως πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων τοῦ 1952 δὲν μνημο-

1. Εἰς τὴν Εἰσηγητικὴν Ἐκθεσιν πρὸς τὴν Βουλὴν οἱ καταθέτοντες τὸ Σχέδιον Νόμου δύο Ὑπουργοὶ ἰσχυρίζονται τὰ ἑξῆς: «Τέλος ὡς πρὸς τὰ καταργούμενα προνόμια τονίζεται ὅτι οἱ ὑπάλληλοι τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀνάλογα τοιαῦτα, προσεφέρθησαν μόνοι των καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τὴν Διοίκησιν τοῦ Ἰδρύματος κατήγγειλαν αὐτὰ ἀναγνωρίζοντες ὅτι εἰς μίαν περίοδον, ὅπως ἡ σημερινή, ἡ διατήρησις των ἦτο ὄχι μόνον ἐπιζημία ἀλλὰ καὶ σκανδαλώδης.»

νεύει ἄλλην περικοπὴν τῶν οἰκονομικῶν παροχῶν πρὸς τὸ προσωπικὸν ἐν γένει ἀπὸ τὴν μείωσιν τῆς πρὸς τὸ Ταμεῖον Ὑγείας εἰσφορᾶς τῆς Τραπεζῆς ὡς καὶ τῆς Παιδικῆς Μερίμνης. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ οἰκονομιῶν αἱ ὁποῖαι εἶχον ἤδη γίνεαι εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀπὸ πολλῶν μηνῶν. Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι εἰς τὰς περικοπὰς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος δὲν συμπεριλαμβανονται τὰ μεγαλύτερα σχετικὰ κονδύλια, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν παρὰ τῆς Τραπεζῆς πληρωμὴν τῆς ἀναλογούσης εἰς τὸ προσωπικὸν εἰσφορᾶς ὑπὲρ τοῦ Ταμεῖου Συντάξεων καὶ τὰς παροχὰς εἰς τοὺς ἐθελουσίως ἐξελθόντας¹. Τὸ τελευταῖον μάλιστα κονδύλιον δὲν εἶναι καὶ νομικῶς δυνατόν νὰ περικοπῇ ἄνευ ψηφίσεως εἰδικοῦ Νόμου. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως αἱ εἰς βάρος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος συμφωνηθεῖσαι περικοπαί, καὶ ἂν ἀκόμη καταργηθῇ τελείως ἡ Παιδικὴ Μέριμνα, δι' ὅπερ ἀμφιβάλλομεν, εἶναι τοῦλάχιστον κατὰ Δρχ. 10 δισεκ. περίπου μικρότεροι, ἐπὶ συνόλου περικοπῶν Δρχ. 19 δισεκ. ἐπιβαλλομένων διὰ τοῦ Σχεδίου Νόμου εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Καὶ ἡ σχετικὴ διαφορὰ ὑπὲρ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερα, λόγῳ ἀσφαλοῦς ἐπιβιώσεως ὠρισμένων ἐκ τῶν ποικιλωνύμων ἐπιδομάτων θέσεως κλπ., τὰ ὁποῖα περικόπτονται συλλήβδην καὶ ἀθρόως εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν διὰ τοῦ ἐκκρεμοῦς Σχεδίου Νόμου.

Γενικώτερον ἄλλως τε μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ διατυπώσωμεν καὶ εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ὠρισμένας ρητὰς ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν δυνατότητα οἰκονομιῶν ἐκτάσεως Δρχ. 35 δισεκ. εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Ὑπάρχουν βέβαια περιθώρια οἰκονομιῶν εἰς τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα ἀπὸ ἀμοιβὰς διὰ διάφορα Συμβούλια, ἀπὸ ἐπιχορηγήσεις πρὸς τὸν τύπον καὶ ἀπὸ εἰσφορὰς εἰς ἐθνικοὺς ἢ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς. Ἀλλ' ὅλα αὐτά, καὶ ἂν περικόπτοντο τελείως, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ εἰσφέρουν σημαντικῶς εἰς τὴν ἐπίτευξιν οἰκονομιῶν Δρχ. 35 δισεκ. Τὸ δὲ σχετικὸν κενὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ καλυφθῇ μὲ τὴν τόσον διαφημισθεῖσαν συμφωνίαν μεταξὺ Διοικήσεως καὶ Προσωπικοῦ. Ἐὰν τὸ Κράτος ἐπιδιώκῃ πράγματι τὴν μείωσιν τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος, πρέπει νὰ ἀποβλέψῃ εἰς μέτρα σοβαρώτερα ἀπὸ τὰς « αὐθορμήτους συμφωνίας », καὶ πρὸ παντὸς εἰς μέτρα γενικά. Ἡ θὰ γίνουν οἰκονομίαι τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς φύσεως καὶ ἐκτάσεως εἰς ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς Τραπεζάς, ἢ τὸ ἀτυχὲς Σχέδιον Νόμου θὰ ἀτονήσῃ, ἀλλὰ καὶ τυχὸν ψηφιζόμενον θὰ εἶναι ἄδικον καὶ ἀνωφελές. Ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ ὅταν ἀκόμη ἐμφανί-

1. Σημειωτέον ὅτι, ἐνῶ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἡ ἐθελουσία ἔξοδος ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ 1948, ἀντιθέτως εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος συνεχίσθη, μὲ μικρότερον βέβαια ρυθμὸν, μέχρι τοῦ 1952. Ἡ σχετικὴ ἐπομένως ἐπιβάρυνσις πρέπει νὰ εἶναι μεγαλύτερα καὶ χρονικῶς περισσότερον ἐκτεταμένη.

ζωνται ὡς ἥρωικὴ πολιτικὴ, ἀποτελοῦν φιλολογίαν τῆς χειροτέρας ποιότητος¹.

* * *

Σύμφωνα μὲ ὠρισμένας ὑπευθύνους ἀνακοινώσεις τὸ σύνολον τῶν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως οἰκονομιῶν τῆς νέας Τραπεζῆς ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ἀνέλθῃ εἰς Δρχ. 82 δισεκ. ἐτησίως. Ἐκ τοῦ συνολικοῦ τούτου ποσοῦ Δρχ. 62 δισεκ. θὰ προέλθουν ἐκ τῆς προβλεπομένης ἀπομακρύνσεως 750 ὑπαλλήλων καὶ Δρχ. 20 δισεκ. ἐκ τῶν περικοπῶν τῶν διαφορῶν ἐπιδομάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς Τραπεζῆς, αἱ ὁποῖαι προβλέπονται ἀπὸ τὸ ἐκκρεμὲς ἐνώπιον τῆς Βουλῆς Σχέδιον Νόμου.

Θεωροῦμεν τοὺς οὕτω δοθέντας εἰς τὴν δημοσιότητα ἀριθμοὺς ὡς ὑπερβολικούς. Κυρίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομίαν ἐκ τῆς ἐξόδου 750 ὑπαλλήλων. Διότι, προκειμένου εἰδικώτερον περὶ ὅσων πρόκειται νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ προσωπικὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, καθὼς ἐξηγήσαμεν λεπτομερῶς εἰς προηγούμενον κεφάλαιον², ἐκ τῆς πραγματοποιηθείσης κατὰ τὸ 1952 ἐξόδου 207 ὑπαλλήλων προέκυψε συνολικὴ οἰκονομία, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν εἰσφορῶν εἰς Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα, ἐκ Δρχ. 14,2 δισεκ. Τηρουμένων λοιπὸν τῶν ἀναλογιῶν, ἡ ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν 600 ὑπαλλήλων οἰκονομία δὲν πρόκειται νὰ ὑπερβῇ τὰς Δρχ. 40 δισεκ. ἐτησίως.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι θὰ καταβληθῇ ἰδιαιτέρα προσπάθεια πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι βαρύνουν τὴν Τράπεζαν μὲ μεγάλους μισθοὺς λόγῳ προσανυξήσεως, οἰκογενειακῶν βαρῶν καὶ ἐπιδόματος πολυετοῦς ὑπηρεσίας. Τοῦτο ἄλλως τε προκύπτει σαφῶς ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Σχεδίου Νόμου, βάσει τῆς ὁποίας πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐξόδου πλεονάζοντος προσωπικοῦ θεωροῦνται ὡς συμπληρώσαντες ὅριον ἡλικίας ὑποχρεω-

1. Ἐτονίσσαμεν καὶ εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ὅτι αἱ πραγματικαὶ οἰκονομίαι τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος θὰ ἐμφανισθοῦν μόνον κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ 1953. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμεσολάβησεν ἡ νομισματικὴ ὑποτίμησις καὶ εἶναι πιθανὸν ἡ μεταβολὴ αὕτη νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς δικαιολογία διὰ τὴν μὴ πραγματοποιήσιν των, ὑπενθυμίζομεν ὅτι ἡ Ἐκθεσις πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων, διὰ τῆς ὁποίας ἀνηγγέλθη ἐπισήμως τὸ σχετικὸν πρόγραμμα οἰκονομιῶν, ἐδημοσιεύθη τὴν 18ην Ἀπριλίου 1953, ἥτοι 9 ἡμέρας μετὰ τὴν ὑποτίμησιν. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἀπὸ ἔτους ταχθῇ ὑπὲρ τῆς τοιαυτῆς ἀναπροσαρμογῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ἐχαρκτήρισεν εἰς τὴν ὡς ἄνω Ἐκθεσίν της ὡς μέτρον ὀδηγοῦν ἀσφαλῶς εἰς τὴν πλήρη ἐξυγίασιν τῆς οἰκονομίας μᾶς, χωρὶς νὰ διατηρήσῃ καμμίαν ἐπιφύλαξιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνδεχομένην ἐπίδρασιν τοῦ μέτρου τούτου ἐπὶ τοῦ συγχρόνως ἐξαγγελθέντος προγράμματος οἰκονομιῶν. Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ πρόγραμμα οἰκονομιῶν εἶχεν ἀπὸ μακροῦ ὑπ' ὄψει του καὶ εἶχεν ἀσφαλῶς συνυπολογίσει τὴν ἐνδεχομένην ἐπίδρασιν τῆς ὑποτιμῆσεως, τῆς ὁποίας ἄλλως τε ἡ Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐμφανίζεται ὡς εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν.

2. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 85.

τικῆς ἐξόδου οἱ συμπληροῦντες ἡλικίαν μέχρι τριῶν ἐτῶν μικροτέραν τῆς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ. Ἀλλ' ὅσονδῆποτε ἀπόλυτος καὶ ἂν γίνη ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως ταύτης πάντως ἀποκλείεται ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπίτευξις οἰκονομίας ἀνωτέρας τῶν Δρχ. 40 δισεκ. ἐτησίως.

Ἐν πρώτοις εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀποκλειστικῶς Τμηματάρχαι τοῦ λογιστικοῦ ἢ ταμειακοῦ κλάδου, ἢ ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν ὁποίων καὶ μόνον οἰκονομία θὰ ἡδύνατο νὰ προσεγγίσῃ τὸ ἀναφερόμενον μέγα ποσόν. Ἐν τοιοῦτον μέτρον θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῇ, δεδομένου ὅτι τὸ σύνολον τῶν Τμηματαρχῶν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, μετὰ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν κατὰ τὸ 1952 ἐξοδον 207 ὑπαλλήλων, μόλις καὶ μετὰ βίας ἀνέρχεται εἰς 600. Ἐξ ἄλλου τὸ μέτρον τοῦτο θὰ ἦτο καὶ ἐπικίνδυνον, διότι κατ' οὐσίαν θὰ ἀπεγύμνωνε τὴν Τράπεζαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔμπειρα στελέχη της, ἀπὸ τὰ ὁποῖα στρατολογοῦνται οἱ Διευθύνται Καταστημάτων, Προϊστάμενοι Ὑπηρεσιῶν κλπ., γενικώτερον δὲ ἐπανδροῦνται αἱ σημαντικώτεραι ὑπηρεσίαι της. Τέλος εἶναι βέβαιον ὅτι μετὰ τῶν Τμηματαρχῶν σημαντικὸν ποσοστὸν εὐρίσκεται ἀκόμη μακρὰν καὶ τοῦ μειουμένου ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Νόμου ὁρίου ἡλικίας, εἰς τρόπον ὥστε, καὶ ἂν ἐπεχειρεῖτο ἡ συστηματικὴ ἀπομάκρυνσις τοῦ συνόλου, τοῦτο νὰ ἀποκλείεται.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι προφανὲς ὅτι εἰς τοὺς 600 ὑπαλλήλους τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, οἱ ὅποιοι θὰ ἀπομακρυνθοῦν λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως, θὰ περιληφθοῦν κατ' ἀνάγκην στελέχη μικροτέρων βαθμῶν ἢ καὶ ἀνήκοντα εἰς τοὺς κλάδους δακτυλογράφων, εἰσπρακτόρων, ἀκόμη δὲ καὶ κλητῆρων. Τοιοῦτοτρόπως ὅμως ἢ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐξόδου οἰκονομία θὰ περιορισθῇ μοιραίως καὶ δὲν θὰ ὑπερβῇ τὸν μέσον ὅρον τῆς οἰκονομίας ἢ ὁποῖα ἐπετεύχθη διὰ τῆς ἐξόδου τῶν 207 ὑπαλλήλων κατὰ τὸ 1952. Αὐτός, ἄλλως τε, εἶναι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἡ τότε δημιουργηθεῖσα μείωσις τῶν δαπανῶν ἀνῆλθεν εἰς Δρχ. 14,2 δισεκ. ἐτησίως.

Ἐξ ἄλλου τὸ αὐτὸ ἄρθρον 2 τοῦ Σχεδίου Νόμου προβλέπει μίαν διπλὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς Τραπεζῆς ἐὰν πραγματοποιηθῇ ἡ προβλεπομένη ἐξοδος ὑπαλλήλων. Διότι ἡ Τράπεζα θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ καταβάλλουσα εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων τὰς εἰσφορὰς τὰς ὁποίας οὗτοι θὰ ὑπεχρεοῦντο νὰ καταβάλλουν μέχρι τῆς καταλήψεώς των ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ὁρίου ἡλικίας. Καὶ διότι συγχρόνως ἡ Τράπεζα θὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν ἰσοβίας καταβολῆς εἰς τοὺς οὕτω προῶως ἐξερχομένους τῆς διαφορᾶς μετὰ τῆς συντάξεως τῆς ὁποίας θὰ δικαιωθῶσι παρὰ τοῦ Ταμείου Συντάξεων καὶ ἐκείνης τῆς ὁποίας θὰ ἐδικαιοῦντο ἐὰν ἐξήρχοντο κανονικῶς.

Εἶναι, ἐπομένως, βέβαιον ὅτι ἡ συνολικὴ οἰκονομία τῆς νέας Τραπεζῆς ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν 600 ὑπαλλήλων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν συνολικὸν ποσὸν τῶν Δρχ. 40 δισεκ. ἐτησίως. Καὶ εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι ἡ οὕτω δημιουργουμένη ἐπιβάρυνσις τῆς Τραπεζῆς

διὰ πλασματικά ἔτη συντάξεως καὶ διὰ συνεχιζομένης εἰσφορᾶς πρὸς τὸ Ταμεῖον Συντάξεων καταντᾷ νὰ ἀποτελῇ βάρος ἀσυγκρίτως ἀνώτερον τῶν πενιχρῶν ἀνταλλαγμάτων τὰ ὁποῖα ἐχορηγήθησαν εἰς τοὺς ἐξελθόντας 207 ὑπαλλήλους¹. Καὶ μάλιστα ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ ὑπάλληλοι ἐκεῖνοι ἐξῆλθον ἐκουσίως καὶ ἀθορύβως, χωρὶς νὰ χρειασθῇ κανεὶς εἰδικὸς Νόμος ἀλλὰ βάσει τῶν κειμένων διατάξεων.

Πλὴν ὅμως τῶν 600 ὑπαλλήλων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς πρόκειται νὰ ἐξεέλθουν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ ἄλλοι 150 ὑπάλληλοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Δὲν ἔχομεν στοιχεῖα διὰ νὰ ὑπολογίσωμεν ἀκριβῶς τὴν νέαν ταύτην οἰκονομίαν. Ἐὰν λάβωμεν ὅμως ὑπ' ὄψιν τὴν ἀριθμητικὴν τῶν ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ὥς ἄνω 600 ὑπαλλήλους τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καθὼς καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ μέσος ὅρος τῶν ἐν γένει ἀποδοχῶν εἶναι κατὰ 30% μικρότερος τῶν ἀντιστοιχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ὥς ἐξηγεῖται κατωτέρω ἀναλυτικῶς, τότε ἀσφαλῶς ἡ σχετικὴ οἰκονομία δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰς Δρχ. 7 δισεκ.² Τοιοῦτοτρόπως καταλήγομεν εἰς συνολικὴν οἰκονομίαν Δρχ. 47 δισεκ., κατ' ἀνώτατον ὅριον, ἐκ τῆς προβλεπομένης ἐξόδου 750 ἐν συνόλῳ ὑπαλλήλων, ἐναντι τῆς ἐπισήμως ὑπολογιζομένης ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης οἰκονομίας Δρχ. 62 δισεκ. ἐτησίως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μείωσιν τῶν δαπανῶν τῆς νέας Τραπεζῆς ἐκ τῆς ψηφίσεως τοῦ ἐκκρεμοῦς Σχεδίου Νόμου, ταύτην ὑπελογίσσαμεν ἀνωτέρω εἰς Δρχ. 19 δισεκ. ἐτησίως, βάσει τῶν δεδομένων τοῦ 1952. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ πρέπη νὰ μειωθῇ κατὰ Δρχ. 2 δισεκ. περίπου, ἥτοι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς εἰς αὐτὸ συμμετοχῆς τῶν ἐξελθόντων διαρκούντος τοῦ 1952 ὑπαλλήλων. Ἀσχέτως ὅμως ποσοῦ, παραμένει τὸ βασικὸν ζήτημα ἐὰν τὸ σχετικὸν Σχέδιον Νόμου θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ψηφισθῇ ποτέ. Διότι πιστεύομεν ἀδιστακτικῶς ὅτι, ἐφ' ὅσον τοῦτο περιορίζεται μόνον εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ μέτρον εἶναι ἀδίκον καὶ ἀνωφελές, ἡ δὲ ψήφισις τοῦ ἀμφίβολος. Ἐὰν ἐξ ἄλλου ἤθελον τελικῶς ζητηθῇ ἀπὸ τὸ προσωπικὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς αἱ αὐταὶ ἀκριβῶς θυσίαι αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο δεκταὶ ἀπὸ τὸ προσωπικὸν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τὸ ποσὸν Δρχ. 17 δισεκ. εἰς τὸ ὅποιον περιορίζεται ἡ ἐκ τοῦ Σχεδίου Νόμου οἰκονομία πρέπει νὰ μειωθῇ ἀσφαλῶς πολὺ κάτω τοῦ ἡμίσεος τῶν ὥς ἄνω Δρχ. 17 δισεκ.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν ὅτι τὸ Σχέδιον Νόμου ψηφίζεται ὥς ἔχει,

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 82.

2. Ὁ ὑπολογισμὸς τῆς οἰκονομίας ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν γίνεται βάσει τῶν παλαιῶν τῶν ἀποδοχῶν, δεδομένου ὅτι ἐπακολουθεῖ ἐκτίμησις τῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς νέας Τραπεζῆς ἐκ τῆς μισθολογικῆς ἐξισώσεως βάσει τοῦ ὑπολοίπου, μετὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν 150 ὑπαλλήλων, προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ ὑπολογισμὸς ἐγένετο βάσει τῶν ηὐξημένων ἀποδοχῶν, ἡ διαφορὰ θὰ ἀνήρχετο μόνον εἰς Δρχ. 3 δισεκατομμύρια.

παρὰ πᾶσαν ἔννοιαν δικαίου καὶ σκοπιμότητος ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐπιδιωκόμενον γενικώτερον σκοπὸν, τὸ σύνολον τῶν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως οἰκονομιῶν τῆς νέας Τραπεζῆς θὰ εἶναι μόλις Δρχ. 64 δισεκ. ἔναντι τῶν προβλεπομένων Δρχ. 82 δισεκ. ἑτησίως. Τὸ ποσὸν ὅμως αὐτὸ δὲν πρόκειται νὰ διατεθῇ πρὸς μείωσιν τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος καὶ ἐπίτευξιν τῶν ὑπὸ τῆς συγχωνεύσεως ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Διότι εἶναι προφανὲς ὅτι θὰ φαλκιδευθῇ κατὰ σημαντικὸν ποσοστὸν ἀπὸ τὴν ἐξίσωσιν τοῦ μισθολογίου τῶν ὑπολοίπων ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν πρὸς τὸ ἀνέκαθεν ὑψηλότερον μισθολόγιον τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Στερούμεθα ἐπαρκῶν στοιχείων διὰ νὰ προβῶμεν εἰς ἓνα ἀπ' εὐθείας ὑπολογισμόν, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν, τῆς οὕτω δημιουργουμένης ἐπιβαρύνσεως. Ἐνδεικτικῶς μόνον ἀναφέρομεν ὅτι εἰς τὴν νέαν Τράπεζαν θὰ ἔνταχθῶν 1650 ὑπάλληλοι τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν¹, τῶν ὁποίων αἱ βασικαὶ ἀποδοχαί, διὰ νὰ ἐξισωθῶν πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦς ἀποδοχὰς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, θὰ αὐξηθῶν κατὰ 25 %. Εἰς τὸ ποσοστὸν ὅμως αὐτὸ δέον νὰ προστεθῇ τουλάχιστον ἓνα 5 % λόγω τῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς νέας Τραπεζῆς ἐκ τῆς συμμετοχῆς τῶν οὕτω ἔνταχθησομένων εἰς τὰ μὴ καταργούμενα ἐπιδόματα, τὰ ὁποῖα ὑπολογίζονται ἐπὶ τῶν ἡϋξημένων ἀποδοχῶν. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐπιβάρυνσις τῆς νέας Τραπεζῆς ἐκ τῆς τοιαύτης ἐντάξεως τῶν 1650 ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν θὰ ἀνέλθῃ ἐν συνόλῳ εἰς 30 % ἐπὶ τῶν παλαιῶν τῶν ἀποδοχῶν.

Ἐτονίσσαμεν καὶ προηγουμένως ὅτι στερούμεθα ἐπαρκῶν στοιχείων διὰ νὰ ὑπολογίσωμεν ἀπ' εὐθείας τὴν σχετικὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς νέας Τραπεζῆς. Ἐὰν ὅμως λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν συνολικῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ τῶν δύο συγχωνευθεισῶν Τραπεζῶν ἀνέρχεται, βάσει τῶν ὥς ἄνω ὑπολογισμῶν, εἰς 30 % κατὰ μέσον ὅρον, τότε δὲν ἀπέχομεν τῆς πραγματικότητος ὑπολογίζοντες ὅτι διὰ τῆς ἐντάξεως εἰς τὴν νέαν Τράπεζαν 3,3 ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ὑπὸ τοὺς καλυτέρους αὐτοὺς ὅρους, ἀπορροφᾶται ἡ ἐκ τῆς ἐξόδου ἑνὸς ὑπαλλήλου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πραγματοποιημένη οἰκονομία. Ἐπομένως θὰ ἀπορροφηθῇ ἡ οἰκονομία, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ εἰς τοὺς 500 ὑπαλλήλους τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐπὶ συνόλου 600 ἐξερχομένων, καὶ θὰ ἀπομείνῃ ὥς καθαρὰ ὠφέλεια τῆς νέας Τραπεζῆς ἡ οἰκονομία ἐκ τῆς ἐξόδου μόνον τῶν 100 ὑπολοίπων.

Τοιουτοτρόπως ἡ συνολικὴ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως περικοπὴ τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς νέας Τραπεζῆς, καὶ γενικώτερον τῶν βαρῶν τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς, περιορίζεται κατὰ Δρχ. 34 δισεκ. περίπου ἔναντι τοῦ ἄνω ὑπολογισμοῦ τῆς ἐκ Δρχ. 64 δισεκ. ἑτησίως. **Κ α ἰ ἄ π ο μ έ ν ε ι σ ύ ν ο λ ο ν ο ἰ κ ο -**

1. Ὑπολογίζομεν ὅτι ἐπὶ συνόλου 1800 οἱ 150 θὰ ἐξέλθουν ὥς πλεονάζοντες βάσει τῶν ὥς ἄνω ἀνακοινώσεων.

νομιῶν ὑπὲρ τῆς νέας Τραπεζῆς ἢ καὶ γενικώτερον τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς, ὥς θετικὸν ἀποτελέσμα τῆς συγχωνεύσεως, ποσὸν Δρχ. 30 δισεκ. ἐτησίως ἀντὶ τῆς ἀρχικῆς ἐπαγγελίας Δρχ. 100 δισεκ. ἢ τῆς διὰ τῶν διαφόρων ἐπισήμων καὶ ἡμιεπισήμων δηλώσεων μειωθεΐσης εἰς Δρχ. 82 δισεκ. οἰκονομίας.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ συγκρίνωμεν τὰ πενιχρὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα τῆς συγχωνεύσεως μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς τελευταίας Διοικήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς¹, καταλήγομεν εἰς πλήρη ἀδυναμίαν νὰ διακρίνωμεν οἷονδήποτε στοιχειώδη προγραμματισμὸν ἢ καὶ ἀπλοῦν ὑπολογισμὸν εἰς τὸ ὅλον ἐγχείρημα τῆς συγχωνεύσεως. Διότι τὸ πρόγραμμα ἐκεῖνο προέβλεπε συνολικὰς οἰκονομίας Δρχ. 50 δισεκ. ἐτησίως ἔναντι τῶν Δρχ. 30 δισεκ. τῆς συγχωνεύσεως. Καὶ διότι τὰ ἀποτελέσματα ἐκεῖνα ἐπετυγχάνοντο μὲ διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ μὲ ἀποφυγὴν κρατικῶν παρεμβάσεων, εἰδικῶν νομοθετικῶν μέτρων καὶ δημιουργίας τάσεων ποὺ ἔπληξαν καιρίως τὴν πίστιν καὶ διεστρέβλωσαν κατὰ τρόπον ἀνεπανόρθωτον τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς τίθεται μοιραίως τὸ βασικὸν ἐρώτημα: Διὰ τί ἔγινεν ἡ συγχώνευσις;

Ἀλλὰ τὴν πλήρη δικαίωσιν τῆς πολιτικῆς τῆς τελευταίας Διοικήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς πρόκειται νὰ δώσῃ αὐτὸ τοῦτο τὸ δημιούργημα τῆς συγχωνεύσεως. Ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων εἶναι ἀνωτέρα παντὸς αὐτοσχεδιασμοῦ. Καὶ ἡ λειτουργία τῆς νέας Τραπεζῆς κατὰ τὴν τρέχουσαν χρῆσιν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ σχετικὰ ἀποτελέσματα, θὰ ἀποδείξῃ, κατὰ τὸν πλέον ἀντικειμενικὸν τρόπον, ποῖα ἦσαν τὰ πραγματικὰ αἷτια τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ἐνεφάνισεν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα κατὰ τὸ 1952, καὶ διὰ ποῖον λόγον ἡ συγχώνευσις ἦτο τελείως ἄσχετος πρὸς κάθε προσπάθειαν ρεαλιστικῆς των ἀντιμετωπίσεως.

Διότι εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1953 τὸ ὕψος τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς, λόγω τοῦ συνεχιζομένου ἀντιπληθωρισμοῦ, ὑπῆρξε σημαντικῶς μικρότερον τοῦ ἀντιστοίχου ὕψους κατὰ τὴν πρώτην ἐξάμηνίαν τοῦ 1952. Δὲν γνωρίζομεν ποῖον εἶναι ἀκριβῶς τὸ σημερινὸν ὕψος τῶν χορηγήσεων τῆς νέας Τραπεζῆς τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ἀλλ' ἀσφαλῶς δὲν ὑπερβαίνει τὰς Δρχ. 1.000 δισεκ. Ἐάν, ἐπομένως, τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1952, μὲ ὕψος χορηγήσεων ἄνω τῶν Δρχ. 1.250 δισεκ., ἄφησεν ἔλλειμμα Δρχ. 16 δισεκ. περίπου, ὑπολογιζομένων τῶν ἀποσβέσεων καὶ κρατήσεων δι' ἐπισφαλεῖς, εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1953

1. Ἰδε ἀνωτέρω σελ. 83.

θὰ ἐμφανίσῃ διπλάσιον ἔλλειμμα¹.

Σημειωτέον ὅτι ἡ νέα Τράπεζα δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπολογίζη ἐπὶ περιθωρίου ἐκ κερδῶν τῆς τέως Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Διότι καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν ἡ ἀντιπληθωρική πολιτική πρέπει νὰ τὰ ἐμείωσε σημαντικῶς. Ἐξ ἄλλου αἱ διάφοροι προκαταβολαὶ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον προσωπικὸν ἔναντι μελλουσῶν αὐξήσεων καὶ ἡ τελικὴ ἐκκαθάρισις τῆς ἐξισώσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτῶν πρὸς τὰς ἀποδοχὰς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὄχι μόνον θὰ ἀπορροφήσουν οἷονδῆποτε περιθώριον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἐκείνης ἀλλὰ καὶ θὰ αὐξήσουν τὸ ἔλλειμμα τῆς νέας Τραπεζῆς διὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον.

Τοιοιτοτρόπως ἡ νέα Τράπεζα εἰσέρχεται εἰς τὸ δεύτερον ἑξάμηνον τῆς χρήσεως 1953 ὑπὸ συνθήκας ἐξαιρετικῶς δυσμενεῖς. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ριψοκινδυνεύσωμεν οἷονδῆποτε ἀριθμὸν ἐφ' ὅσον στερούμεθα στοιχείων. Ἀλλ' ἡ σχετικὴ ἀπαιδιοδοξία εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένη ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς δύο κάτωθι βασικοὺς παράγοντας.

Πρῶτον, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἔγινε καμμία σοβαρὰ οἰκονομία ἀλλ' ἀντιθέτως τὰ γενικὰ ἔξοδα ἠϋξήθησαν σημαντικῶς λόγῳ τῆς ἐξισώσεως τῶν ἀποδοχῶν τοῦ διαφορετικῆς προελεύσεως προσωπικοῦ τῆς νέας Τραπεζῆς.

Καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ ὕψος τῶν χορηγήσεων ἔχει μειωθῇ κάτω τοῦ ὅριου τοῦ 1952, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε τόσον κρίσιμον διὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἐπομένως ὁ βασικὸς αὐτὸς παράγων τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας τῆς Τραπεζῆς κινεῖται δυσμενῶς δι' αὐτήν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον τῆς χρήσεως θὰ ἀρχίσουν ἐφαρμοζόμεναι αἱ οἰκονομίαι ἐκ τῆς ἀπολύσεως τοῦ πλεονάζοντος προσωπικοῦ καὶ τῆς καταργήσεως τῶν διαφορῶν ἐπιδομάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς Τραπεζῆς. Ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῶν τελευταίων θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν τελικὴν ψήφισιν τοῦ ἐκκρεμοῦς Σχεδίου Νόμου. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐπίδρασις τοῦ συνόλου τῶν οἰκονομιῶν ἐπὶ τῆς τρεχούσης χρήσεως θὰ εἶναι ἀσήμαντος, δεδομένου ὅτι τελικῶς ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια θὰ πραγματοποιηθῇ μόνον διὰ τοὺς ἀπομένοντας ὀλίγους πλέον μῆνας.

Ἕνας ἄλλος ἐπίσης εὐμενὴς παράγων ἀναμένεται ὅτι θὰ ἐκδηλωθῇ κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον τῆς τρεχούσης χρήσεως. Πρόκειται περὶ τῆς ἐλπιζομένης προσαρμογῆς τῆς γενικωτέρας νομισματικῆς μας πολιτικῆς πρὸς τὰς δημιουργηθείσας ἐκ τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος συνθήκας. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ αὐξηθῇ τὸ ἐν γένει ἐπίπεδον χορηγήσεων τῆς νέας Τραπεζῆς.

1. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ νέον τοῦτο ἔλλειμμα θὰ εἶναι κατ' ἀναλογίαν μικρότερον, λόγῳ τῆς πραγματοποιηθείσης μειώσεως τῶν δαπανῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον τοῦ 1952 ἐκ τῆς διευκολύνσεως τῆς ἐξόδου 207 ὑπαλλήλων. Ἐπομένως ἡ νέα Τράπεζα, μὴ δυνηθεῖσα νὰ πραγματοποιήσῃ μέχρις ὥρας καμμίαν οἰκονομίαν, θὰ ἐπωφεληθῇ τοῦλάχιστον τῶν ὑπὸ τῆς τελευταίας Διοικήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ληφθέντων μέτρων...

Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου δέον νὰ εἵμεθα, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, ἐπιφυλακτικοί. Αἱ κατὰ τὸ δεύτερον ἐξάμηνον συνήθως ἐποχιακαὶ ἀνάγκαι τῆς κυκλοφορίας, λόγω τῆς συγκεντρώσεως τῶν γεωργικῶν προϊόντων, δημιουργοῦν πληθωρικὰς πιέσεις, αἱ ὁποῖαι μοιραίως θὰ ἀσκήσουν δυσμενῆ ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς εἰς βάρος τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου χρηματοδοτήσεως τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν. Ἡ σχετικὴ φειδῶ ἐπιβάλλεται καὶ διὰ τὸν πρόσθετον λόγον ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν γεωργικῶν προϊόντων γίνεται κατὰ τὸ τρέχον ἔτος εἰς τιμὰς μεγαλυτέρας τῶν συνήθων κατὰ τὸ παρελθόν. Ἐξ ἄλλου ἡ προσαρμογὴ τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς πρὸς τὰς ἐκ τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος δημιουργηθείσας νέας συνθήκας θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην βαθμιαία καὶ δὲν θὰ ἐκδηλωθῇ πλήρως πρὶν ἢ σταθεροποιηθῇ τὸ ἐκ τῆς ὑποτιμῆσεως μέλλον νὰ δημιουργηθῇ νέον ἐπίπεδον τιμῶν. Διὰ τοῦτο ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ἔχει σημαντικῶς περιορίσει τὴν χρηματοδότησιν τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν μετὰ τὴν 9ην Ἀπριλίου, παρ' ὅλον ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἐπεβάλλετο τὸ ἀντίθετον.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ αὔξεις τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς θὰ ἦτο νοητὴ μόνον ἐξ ἄλλων χρηματικῶν μέσων ἢ πηγῶν πλὴν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Ἄλλ' ἡ αὔξεις τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ιδιωτικῶν καταθέσεων ἢ τῶν καταθέσεων Ν.Π.Δ.Δ. φαίνεται ἀποκλειομένη διὰ μακρὸν διάστημα. Διότι εἰς τὸν γενικώτερον κλονισμόν τῆς πίστεως, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ βιαία συγχώνευσις τῶν Τραπεζῶν καὶ αἱ ἀτυχεστάται ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς δικαιολογίαι τῆς, προσετέθη τῶρα καὶ ἡ ἐκ τῆς ὑπερυποτιμῆσεως δυσπιστία πρὸς τὸ ἐθνικὸν νόμισμα. Ἡ κίνησις τῶν τιμῶν τοῦ χρυσοῦ κατὰ τὸ τελευταῖον δίμηνον εἶναι ἐνδεικτικὴ τῶν κατευθύνσεων πρὸς τὰς ὁποίας θὰ στραφῇ ἡ ἐνδεχομένη ἀποταμίευσις, λόγω τῆς αὔξεσεως τῆς τιμῆς τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς καταθέσεις τῶν Ν.Π.Δ.Δ. αἱ ἡῤῥημέναι ἀνάγκαι τοῦ προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως δὲν ἀφήνουν καὶ νὺν περιθώριον διοχετεύσεώς των πρὸς τὰς Ἐμπορικὰς Τραπεζάς.

Ἀλλὰ καὶ ἂν δεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ νέα Τράπεζα ἠθέλεν ἐπιτύχει, καθ' οἷονδήποτε ἐκ τῶν ὡς ἄνω τρόπων, μίαν μικρὰν αὔξισιν τῶν χορηγήσεών της κατὰ τὸ δεύτερον ἐξάμηνον τοῦ 1953, τοῦτο δὲν πρόκειται νὰ ἐπηρεάσῃ σημαντικῶς τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα τῆς χρήσεως. Ἡ ἀπίθανος αὕτη αὔξισις ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος οἰκονομιῶν, τὴν βελτίωσιν τῶν ὠφελειῶν τῆς Τραπεζῆς ἐκ τοῦ διπλασιασμοῦ τῶν τιμῶν συναλλάγματος, ἀλλὰ καὶ κάθε, τέλος, μεγαλυτέραν ἀξιοποίησιν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς νέας Τραπεζῆς περιορισμένων μέσων, τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχουν εἶναι νὰ μειώσουν τὸ ἔλλειμμα τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου, τὸ ὁποῖον ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ εἶναι ἴσον ἂν μὴ ἀνώτερον τοῦ διαπιστωθέντος, σύμφωνα μὲ τοὺς ὡς ἄνω ὑπολογισμούς, διὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον ἐλλείμματος.

Τοιουτοτρόπως ἡ νέα Τράπεζα ὄχι μόνον δὲν πρόκειται νὰ εἰσφέρει κυριολεκτικῶς τίποτε εἰς τὸν τομέα τῆς μειώσεως τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος ἀλλὰ, ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν χρῆσιν 1953, κινδυνεύει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἔλλειμμα, μεγαλύτερον μάλιστα ἐκείνου διὰ τὸ ὅποιον κατεδικάσθη καὶ ἐξετελέσθη ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα. Τὸ δὲ ἀποκορύφωμα τῆς εἰρωνείας θὰ εἶναι ὅτι ἡ νέα Τράπεζα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ καλύψῃ τελικῶς τὸ ἔλλειμμα τοῦ 1953, θὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν νέαν συναλλαγματικὴν διαφορὰν ἣ ὁποία προέκυψεν ἐκ τῆς κατ' Ἀπρίλιον ὑπερυποτιμήσεως τοῦ νομίσματος καὶ ἣ ὁποία εἶναι διπλασία περίπου τῆς χρησιμοποιηθείσης κατὰ τὸ 1952. Ἡ μόνη διαφορὰ ἐν προκειμένῳ θὰ εἶναι ἴσως ὅτι ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις δὲν θὰ χαρακτηρισθῇ πλέον ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ὡς «λογιστικὸν τέχνασμα»¹. Θὰ καταβληθῇ ἐπιμελῶς προσπάθεια ὅπως ἀποκρυβῇ ἡ καί, ἂν ποτὲ γίνῃ λόγος περὶ αὐτῆς, θὰ θεωρηθῇ τῶρα ὡς ἀπολύτως νόμιμος καὶ σύμφωνος μὲ τὰς παραδόσεις τῆς τραπεζικῆς ὀρθοδοξίας...

Τὸ τελικὸν αὐτὸ ἀποτέλεσμα τῆς συγχωνεύσεως, ὡς ἐπίτευγμα μιᾶς πολιτικῆς ἐπαγγελθείσης τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως, εἶναι τοῦλάχιστον ἀξιοθρήνητον. Δὲν ἐπρόκειτο, ἄλλως τε, νὰ εἶναι ποτὲ διαφορετικόν. Διότι οἱ οἰκονομικοὶ νόμοι ἀγνοοῦν τοὺς αὐτοσχεδιασμούς. Καὶ τιμωροῦν πάντοτε τὴν ἐκ προθέσεως ἢ ἐξ ἀγνοίας παραγνώρισιν τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς. Ἐφ' ὅσον οἱ δυσμενεῖς παράγοντες, οἱ ὅποιοι ἐδημιούργησαν τὴν κρίσιν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ 1952, ἐξεδηλώθησαν ἐντονώτεροι καὶ κατὰ τὸ 1953, ἐπαναλαμβάνονται μὲ μαθηματικὴν ἀναλογίαν τὰ ἴδια ἀκριβῶς ἀποτελέσματα.

Οἰαδήποτε ἀλλαγὴ προσώπων ἢ μεθόδων ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὴν θεραπείαν τῶν βαθυτέρων αἰτίων τοῦ κακοῦ. Καὶ τὰ βαθύτερα αὐτὰ αἷτια, ὅπως ἀπεδείχθη σαφῶς καὶ ἀναλυτικῶς εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια, δὲν εἶχον ποτὲ τὰς ρίζας των εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν.

Ἡ συγχώνευσις ἐπομένως δὲν ἐπέτυχεν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε. Ὑπῆρξεν ἀπλῶς προῖον αὐτοσχεδιασμοῦ καὶ μέτρον τελείως ξένον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως. Διὰ τὸν λόγον δὲ ἀκριβῶς αὐτὸν ἐξεκολάφθη καὶ τελικῶς ἐχαιρετίσθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τοὺς κυρίως ὑπευθύνους καὶ τοὺς ἐπιδιώκοντας τὴν παράτασιν τῆς ἀπὸ ἐτῶν προοδευτικῶς ἀσκουμένης νοθείας τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τοὺς ἦτο ἀπαραίτητος διὰ νὰ στραφῇ πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, ἔστω καὶ προσωρινῶς, ἡ δικαία κατανόμη τῶν εὐθυνῶν.

1. Ἴδε σχετικὸν ἀπόσπασμα ἀγορεύσεως Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ εἰς σελ. 23.

Χ

ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εξ ὧσων λεπτομερῶς, ἀναλυτικῶς καὶ κατὰ τρόπον ὑπεύθυνον ἐξετέθησαν εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια προκύπτουν ὠρισμένα συμπεράσματα μὴ ἐπιδεχόμενα οἰανδήποτε ἀμφισβήτησιν. Τὰ συμπεράσματα αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ὡς ἑξῆς:

1) Τὸ ἔλλειμμα τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν κατὰ τὴν χρῆσιν 1952 ὑπῆρξεν ἀπόρροια τῆς ἀποτόμου μεταβολῆς εἰς τὴν μέχρι τότε ἀσκουμένην νομισματικὴν πολιτικὴν. Διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως ἀντὶ τῆς εὐρύτερας χρησιμοποίησεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ τῆς ἀντιστοίχου αὐξήσεως τῶν χορηγήσεων πρὸς τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν ἐσημειώθη ἀπότομος στροφή πρὸς ἓνα ἄτεγκτον ἀντιπληθωρισμόν, μὲ συνέπειαν τὴν σημαντικὴν μείωσιν τῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς. Πέραν τούτου ἡ ἔντασις τοῦ συναγωνισμοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀσκηθέντος κατὰ πλήρη παρερμηνείαν τῶν καταστατικῶν της δικαιωμάτων ἀλλὰ καὶ τοῦ ρόλου της ὡς Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος εἰς περίοδον ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, συνετέλεσεν ὥστε ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα νὰ ὑποστῇ σκληρότερον τὸν ἀντίκτυπον τῆς ἀλλαγῆς τοῦ μέχρι τότε κρατοῦντος συστήματος. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ δὲν θεμελιοῦν καμμίαν δικαιολογίαν ἢ ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς συγχωνεύσεως. Ἀντιθέτως, μόνον μέτρα προστασίας τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς θὰ ἠδύναντο νὰ δικαιολογήσουν.

2) Τὸ ἔλλειμμα τῆς χρήσεως 1952 ἦτο ἀσήμαντον τόσον ἐν σχέσει πρὸς τὸ ποσοστὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων, τὸ ὁποῖον ἐκαλύφθη, ὅσον καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἐλλείμματα τοῦ προσφάτου παρελθόντος. Ἐξ ἄλλου ἡ Τράπεζα διέθετε τεράστια περιθώρια χάρις εἰς τὰ λανθάνοντα ἀποθεματικά της, εἰς τρόπον ὥστε μόνον τὴν θυμηδίαν δύνανται νὰ προκαλέσῃ ὁ ἄτοπος ἰσχυρισμὸς ὅτι εἶχε δημιουργηθῇ κίνδυνος πτωχεύσεως. Ἐκ τῆς ἐρεῦνης, τέλος, τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῆς μετοχῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς προκύπτει ὅτι βάσει τῶν αὐθαιρέτων ὄρων τῆς συγχωνεύσεως ἐδημιουργήθη μία σημαντικὴ ζημία εἰς βάρος τῶν Μετόχων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

3) Ἡ ἀπότομος μεταβολὴ τῆς γενικωτέρας νομισματικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐσημειώθη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1952, εὗρε τελείως ἀπαράσκευον τὴν

Ἑθνικὴν Τράπεζαν ὅπως καὶ ὁλόκληρον τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Ἐν τούτοις, χάρις εἰς τὴν ἔγκαιρον διάγνωσιν τοῦ κακοῦ καὶ τὰ ληφθέντα μέτρα, κατωρθώθη νὰ ἀμβλυνθοῦν σημαντικῶς αἱ συνέπειαι τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ κατὰ τὴν χρῆσιν 1952.

4) Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἔχει βασικὴν σημασίαν ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι εἶχεν ἤδη καταστρωθῇ πλήρες πρόγραμμα ριζικῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὰς οὕτω δημιουργηθείσας νέας συνθήκας, τὸ ὁποῖον καὶ ἐν μέρει ἐφηρμόσθη. Διὰ τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τούτου ἐχρειάζετο ἀφ' ἑνὸς μὲν μία μικρὰ χρηματοδότησις τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων τοῦ προσωπικοῦ, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐξόδου τῶν ἀρχικῶς προβλεφθέντων 500 ὑπαλλήλων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ψήφισις ἑνὸς Νόμου πολὺ ἀπλουστεροῦ καὶ μὲ πολὺ ὀλιγωτέρας οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς συνεπείας ἀπὸ τὸν ψηφισθέντα Νόμον 2292/1953 περὶ συγχωνεύσεως Τραπεζῶν, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο πολὺ ἐπωφελέστερον. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας τῆς Τραπεζῆς, θὰ ἐτίθεντο αἱ βάσεις μιᾶς πράγματι γενικωτέρας ἀναδιοργανώσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Καὶ ἀπὸ ὅσα ἐξετέθησαν προηγουμένως διὰ τὰ ζητήματα τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὸν τρόπον ρυθμίσεως τῶν ἐν γένει ἀποδοχῶν του προκύπτει ὅτι τὸ θέμα ἦτο γενικώτερον καὶ δὲν ἀφεώρα μεμονωμένως τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν. Τὴν ἀνάγκην, ἄλλως τε, ψηφίσεως ἑνὸς τοιούτου Νόμου, ἀδικαιολογήτως μάλιστα περισσότερον αὐστηροῦ ἀπὸ ὅσον εἶχεν ἀρχικῶς προβλεφθῇ, δὲν ἀπέφυγαν τελικῶς οἱ ἐνεργήσαντες τὴν συγχώνευσιν. Τοιουτοτρόπως ἀπεδείχθη πλέον καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως δὲν ἀπετέλει καμμίαν πανάκειαν, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ὅπως ἐπεχειρήθη νὰ παρασταθῇ. Καὶ ὅτι, ἀντιθέτως, ἦτο τελείως περιττὴ ἐὰν ἐγκαίρως ἐλαμβάνοντο τὰ πρὸ ἔτους καὶ πλέον ὑποδειχθέντα μέτρα.

5) Ἡ συγχώνευσις τῶν δύο μεγαλυτέρων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν δημιουργεῖ ἓνα παντοδύναμον ἰδιωτικὸν μονοπώλιον τῆς πίστεως, ἀντίθετον πρὸς τὰς οἰκονομικὰς παραδόσεις τῆς χώρας, τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς οἰκονομίας μας, ἀλλὰ καὶ τὰ διεθνῶς κρατοῦντα. Οἰαδήποτε ἐνίσχυσις τοῦ κρατικοῦ χαρακτῆρος τῆς νέας Τραπεζῆς δὲν πρόκειται νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακόν. Ἀντιθέτως, μάλιστα, θὰ χειραφετήσῃ αὐτὴν ἔτι περισσότερον ἔναντι τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ὁ ρυθμιστικὸς ρόλος θὰ βαίνει μειούμενος. Ἡ μόνη λογικὴ λύσις τοῦ ἀμειλίκτου τούτου διλήμματος θὰ εἶναι ἡ ἔντασις τοῦ μεταξὺ των συναγωνισμοῦ κατὰ τρόπον ἄσχετον ἢ καὶ πολλάκις ἀντίθετον μὲ τὴν ἐπιβαλλομένην ἐκάστοτε γενικωτέραν πιστωτικὴν καὶ νομισματικὴν πολιτικὴν.

6) Ἡ συγχώνευσις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν καὶ ἄνευ αὐξήσεως τῆς μέσφ τῶν Τραπεζῶν πιστοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία διὰ σειρὰν ἔτων προβλέπεται ὡς ἀνέφικτος, δὲν πρόκειται νὰ ἔχῃ καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ γενικοῦ

ἐπιπέδου τοῦ τόκου ἐν Ἑλλάδι. Αἱ ἐξ αὐτῆς τελικαὶ οἰκονομίαι θὰ εἶναι πολὺ μικρότεραι τῶν ὅσων ἀρχικῶς ἐξηγγέλθησαν καὶ δὲν δύνανται νὰ διατεθοῦν παρὰ μόνον κατὰ δύο τρόπους. Ἡ διὰ τὴν ἀπ' εὐθείας μείωσιν τοῦ τραπεζικοῦ τόκου, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἀσήμαντος, δὲν θὰ παρασύρῃ πρὸς τὰ κάτω, ἂν δὲν ἤθελεν ὠθήσῃ πρὸς τὰ ἄνω, τὸν ἐξωτραπεζικὸν τόκον καὶ τελικῶς θὰ αὐξήσῃ ἀπλῶς καὶ μόνον τὰ διαφορικὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξασφαλίζουν ἐκάστοτε μεγαλυτέραν συμμετοχὴν εἰς τὴν τραπεζικὴν πιστοδότησιν. Ἡ διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν κεφαλαίων τῆς μέσῃ τῶν Τραπεζῶν χρηματοδοτήσεως, σύμφωνα μὲ τὴν τελευταίαν θεωρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ὁπότε δὲν πρόκειται νὰ μειωθῇ οὐδ' αὐτὸς ὁ τραπεζικὸς τόκος, ἡ δὲ τοιοῦτοτρόπως ἐπιτευχθησομένη ἐτησίᾳ αὐξήσις τῶν τραπεζικῶν χορηγήσεων καὶ ὑπὸ τοὺς πλέον εὐνοϊκοὺς ὅρους θὰ εἶναι μικροτέρα τοῦ 5,5% τοῦ σημερινοῦ ὕψους των...

7) Ἡ πολιτικὴ τῆς συγχωνεύσεως στερεῖται παντὸς οὐσιαστικοῦ περιεχομένου ἐν σχέσει μὲ τὴν προσπάθειαν ἀναστηλώσεως τῆς πίστεως καὶ προσελκύσεως ἐντοπίων ἢ ξένων κεφαλαίων. Ἀλλαι καὶ τελείως διάφοροι εἶναι αἱ ἀπαραίτητοι πρὸς ἐπιτυχίαν ἐνὸς τοιούτου ἐγχειρήματος προϋποθέσεις. Καὶ αἱ προϋποθέσεις αὗται δὲν ἀρκεῖ ἀπλῶς νὰ δημιουργηθοῦν. Χρειάζεται παραλλήλως νὰ ἐφαρμοσθοῦν πιστῶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ κατὰ τρόπον ἐμπνέοντα πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ πάσης φύσεως κεφάλαια. Ἡ ἀποκατάστασις, δηλαδή, τῆς πίστεως τόσον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν προϋποθέτει τὴν ἐφαρμογὴν ἐνὸς γενικωτέρου καὶ μακρᾶς πνοῆς προγράμματος. Καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ πολιτικὴ τῶν ρωμαλέων αἰφνιδισμῶν, εἴτε ἀφορᾷ τὴν συγχώνευσιν τῶν δύο μεγαλυτέρων Τραπεζῶν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, πρὸ παντὸς δὲ τὸν βίαιον τρόπον καθ' ὃν ἐπεβλήθη αὕτη, εἴτε ἀφορᾷ τὴν ὑπερυποτίμησιν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, εὐρίσκεται εἰς ἀπόλυτον ἀντίθεσιν πρὸς τὰς πλέον στοιχειώδεις ἀρχὰς ἐνὸς τοιούτου προγράμματος.

8) Ἡ συγχώνευσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν νοθεύει κατὰ τρόπον ἀπροσδόκητον ἀλλὰ μοιραῖον κάθε περαιτέρω προσπάθειαν ἀναδιοργανώσεως καὶ ἐξυγιάσεως τοῦ τραπεζικοῦ μας συστήματος. Ἡ φυσικὴ ἀντίδρασις τῆς πελατείας πρὸς τὰς οὕτω δημιουργουμένας μονοπωλιακὰς τάσεις σταθεροποιεῖ τὰς ἄλλας Τραπεζάς, τῶν ὁποίων ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ συγχώνευσις. Καὶ ἡ παλαιὰ Ἐθνικὴ Τράπεζα, μὲ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος καὶ μὲ τὴν πεῖραν αἰωνοβίου Ὁργανισμοῦ θέσαντος πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κράτους τὴν πεῖραν αὐτὴν καὶ τὴν ὁργάνωσίν του διὰ κάθε κρατικὴν ἢ παρακρατικὴν ἐργασίαν, ἀπογυμνοῦται συστηματικῶς ὅλων αὐτῶν πρὸς ὄφελος ἄλλων Τραπεζῶν, στερουμένων πείρας καὶ ὁργανώσεως, διὰ νὰ μετατραπῇ εἰς μίαν κοινὴν Ἐμπορικὴν Τράπεζαν.

9) Διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο μεγαλυτέρων Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν

μετετοιπίσθη, κατὰ τρόπον ἀπαράδεκτον, τὸ ὅλον θέμα τῆς τραπεζικῆς μας ἀναδιοργανώσεως ἀπὸ τοῦ κέντρου εἰς τὴν περιφέρειαν. Τὸ νευραλγικὸν σημεῖον τοῦ ὅλου τραπεζικοῦ μας συστήματος παρέμεινεν ἄθικτον. Διότι τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα ὅχι μόνον δὲν περιορίζεται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθαρῶς κερδοσκοπικὴν παρέμβασίν του εἰς τὴν ἀγορὰν χρήματος, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐνθαρρύνεται πρὸς τοῦτο μὲ τὴν δικαιολογίαν μετριασμοῦ τοῦ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως δημιουργηθέντος μονοπωλίου τῆς πίστεως. Καί, ἀντὶ νὰ ἐλεγχθοῦν αἱ εὐθύναι του διὰ τὴν διόγκωσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων τῶν μεγάλων Τραπεζῶν, τοῦ ἀπονέμεται δημόσιος ἔπαινος διὰ τὰς « αὐθορμήτους » ἀλλ' ἐλαχίστας εἰς τὴν πραγματικότητα καί, πάντως, καθυστερημένας οἰκονομίας του. Ἐνῶ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτως κατατεθέντος Νομοσχεδίου περὶ προσωπικοῦ τῶν Τραπεζῶν ἐπεχειρήθη πρὸς στιγμὴν ἡ ἐξίσωσις τῶν θυσιῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς θυσίας τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ἐξίσωσις ἐπιβαλλομένη σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας ἐπιδράσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας μας, διὰ τῆς διαγραφῆς τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου τοῦτο τελικῶς ἀπετράπη. Τοιοῦτοτρόπως ὅχι μόνον οὐδεμία σοβαρὰ οἰκονομία εἶναι πλέον δυνατόν νὰ γίνη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἀλλὰ δημιουργεῖται καὶ μία τερατώδης ἀσυνέπεια, ἀντιτιθεμένη εἰς πᾶσαν ἔννοιαν λογικῆς καὶ ἠθικῆς. Διότι, ἂν ἡ περιστολὴ τῶν οἰκονομικῶν παροχῶν πρὸς τὸ προσωπικὸν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐθεωρήθη ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνον Ὑπουργὸν Ἑργασίας ὡς ἐπιβαλλομένη διότι αὗται ἦσαν σκανδαλώδεις, ὠρισμένοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐχαρακτηρίσθησαν καὶ ὡς μὴ ἠθικαί, βάσει ποίου κριτηρίου αἱ αὗται ἀκριβῶς παροχαὶ κρίνονται ὡς δίκαιαι καὶ ἠθικαὶ προκειμένου περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ;

10) Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς οἰκονομίας ἐκ τοῦ συνόλου τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς νέας Τραπεζῆς, εἶναι προφανὲς ὅτι αὕτη θὰ ἦτο μικροτέρα ἐὰν δὲν ἐμεσολάβει ἡ συγχώνευσις καὶ ἀπλῶς ἐφηρμόζετο πλήρως τὸ ἀπὸ τοῦ 1952 καταρτισθὲν πρόγραμμα τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἐπῆρχετο ἡ ἐξίσωσις τῶν μικροτέρων μισθῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Τὴν ἀντινομίαν αὐτήν, ἡ ὁποία εἶναι κατάφωρος εἰς μίαν πολιτικὴν ἐπαγγελθεῖσαν τὴν συμπίεσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων πού βαρύνουν τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας, καλεῖται νὰ καλύψῃ ὁ τελευταῖος Νόμος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπέρχονται ἀδικαιολογήτως αὐστηραὶ περικοπαὶ μόνον τῶν οἰκονομικῶν πόρων τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Ἐξ ἄλλου, καὶ ἂν ἤθελεν ὑποτεθεῖ ὅτι αἱ περικοπαὶ αὗται ἦσαν δίκαιαι ἢ ὅπωςδήποτε ἐπεβάλλοντο, δὲν ὑπῆρχε κανεὶς λόγος αἱ ἐξ αὐτῶν οἰκονομίαι νὰ διατεθοῦν, διὰ τῆς μεθόδου τῆς συγχωνεύσεως, πρὸς αὐξήσιν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.

11) Τέλος ἡ συνέχισις τῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς καὶ κατὰ τὸ 1953

ἔρχεται νὰ ἐπικυρώσῃ πλήρως ὅλα ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως περὶ τῶν πραγματικῶν αἰτίων τῆς κρίσεως τὴν ὁποίαν ἀντιμετώπισεν ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα κατὰ τὸ 1952. Ἡ νέα Τράπεζα ὅχι μόνον δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ εἰσφέρει ἀπολύτως τίποτε, κατὰ τὴν χρῆσιν 1953 τοῦλάχιστον, εἰς οἰανδήποτε προσπάθειαν μειώσεως τοῦ κόστους τοῦ τραπεζικοῦ χρήματος, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ ἀγωνισθῇ σκληρῶς διὰ νὰ καλύψῃ τὰ ἔξοδά της. Τοιουτοτρόπως ἡ συγχώνευσις ἀποδεικνύεται ὡς ἓνα μέτρον τελείως ἄσχετον μὲ τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς κρίσεως τοῦ 1952 καὶ τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς, τῶν ὁποίων ὅλων προεβλήθη ὡς θαυματουργὸν φάρμακον.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι μοιραῖον νὰ προβάλῃ αὐτομάτως τὸ ἀμείλικτον ἐρώτημα :

— Διὰ ποῖον ἐπὶ τέλους λόγον ἔγινεν ἡ συγχώνευσις ;

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀφορᾷ φυσικὰ μόνον τὴν ἀδυναμίαν ἐξευρέσεως οἰοῦν δήποτε θεωρητικοῦ ἢ πρακτικῶς ὠφελίμου λόγου δικαιολογοῦντος τὴν συγχώνευσιν. Διότι ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πραγματικοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἐγένετο ἡ συγχώνευσις, καὶ τοὺς διαφορετικοὺς σκοποὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπέβλεψεν ἕκαστος ἐκ τῶν πρωτεργατῶν της, εἶναι περιττὴ κάθε περαιτέρω ἐξήγησις. Ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ ἔχῃ πλέον μορφώσει μίαν ἀντικειμενικὴν ἐπὶ τοῦ θέματος κρίσιν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΚΕΦ. Ι Η ΚΡΙΣΙΣ	15
ΚΕΦ. ΙΙ ΤΟ ΠΟΣΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ . .	22
ΚΕΦ. ΙΙΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ . .	37
ΚΕΦ. ΙV ΤΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ . .	49
ΚΕΦ. V Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ . .	79
ΚΕΦ. VI ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ .	93
ΚΕΦ. VII ΑΛΛΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ	137
ΚΕΦ. VIII Η ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΙΣ	167
ΚΕΦ. IX Η ΝΕΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	204
ΚΕΦ. X ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	226

